

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**ERASMUS PROGRAMINA KATILAN GENÇLERİN TÜRKİYE'DEKİ VE
GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

İlkay Başak ADIGÜZEL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

ERASMUS PROGRAMINA KATILAN GENÇLERİN TÜRKİYE'DEKİ VE
GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

İlkay Başak ADIGÜZEL

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

KABUL VE ONAY

İlkay Başak ADIGÜZEL tarafından hazırlanan "Erasmus Programına Katılan Gençlerin Türkiye'deki ve Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri" başlıklı bu çalışma, 30.05.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

[Prof. Dr. Emine ÖZMETE] (Başkan)

[İ m z a]

[Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN] (Danışman)

[İ m z a]

[Prof. Dr. İbrahim CILGA]

[İ m z a]

[Doç. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN]

[İ m z a]

[Yrd. Doç. Dr. Filiz DEMİRÖZ]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[Prof. Dr. Yusuf ÇELİK]

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 10 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

30.05.2013

İlky Başak ADIGÜZEL

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda, yüksek lisans programı bitirme tezi olarak hazırlanmıştır.

Zor olduğu kadar zenginleştirici de olan eser yaratım sürecinde derin bilgileriyle beni donatan, yolumu aydınlatan değerli hocalarım Prof. Dr. İbrahim CILGA, Prof. Dr. Emine ÖZMETE, Doç. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN ve tez danışmanım Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN'a, tez konumun belirlenmesinden itibaren çalışmamın her yerinde imzası olan bilim ışığım sevgili Yrd. Doç. Dr. Filiz DEMİRÖZ'e; çalışmamda çok büyük emeği olan, beni sabırla dinleyen ve yönlendiren, yazdıklarımı değerlendirmesi için her fırsatta başına bela olduğum ikinci danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte sınırsız ilgi ve desteklerini sunan değerli hocalarım Doç. Dr. Özlem CANKURTARAN ÖNTAŞ, Doç. Dr. Sema BUZ, Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA, Doç. Dr. Tarık TUNCA, Prof. Dr. Veli DUYAN, Prof. Dr. İlhan TOMANBAY ve Prof. Dr. Kasım KARATAŞ'a; fikir, yönlendirme ve kaynak desteklerinin yanı sıra dostluklarıyla da yanımda olan değerli hocalarım ve arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. Emrah AKBAŞ, Yrd. Doç. Dr. Bilge ÖNAL DÖLEK, Dr. Reyhan ATASÜ TOPÇUOĞLU, Çağrı SEVİN, Ercem ERKUL, Gökhan TOPÇU, Burcu HATİBOĞLU EREN, Özgür ALTINDAĞ, Eda BEYDİLİ, Ahmet Ege, Özge Sanem ÖZATEŞ GELMEZ, Engin FIRAT ve'ye teşekkür ederim.

Tüm sızlanmalarımı bertaraf ederek çalışmalarına odaklanmamı ve başarmamı sağlayan, bana inanan ve güç veren en büyük motivasyon kaynağım sevgili Kaan GÖKTÜRK'e; her yazdığımı okuyan ve geliştirici geribildirimler sunan, sabırla beni dinleyen, öğrenme sürecime ortak olan biricik ve en etkili sosyal destek kaynağım canım oda arkadaşım Sinan AKÇAY'a; varlığını her an yanımda hissettiğim, değerli yorumlarıyla konuya ilişkin bakış açımı değiştiren benim için çok özel bir dost olan sevgili Çağıl ÖNGEN'e; değerli yönlendirmeleri ve önerileriyle bana destek olan, temkinli tutumu sayesinde birçok kez düşmekten kurtulduğum Aslihan AYKARA'ya, bu süreci omuz omuza yaşadığım yol arkadaşım Gamze ERÜKÇÜ'ye (savunma sonucunu öğrendikten sonra

bana doğru koşuşunu hiç unutmayacağım) yaşamımın her anında olduğu gibi bu süreçte de yanımda olan ve sihirli güçleriyle beni destekleyen biricik kardeşim Güliz KORKMAZ'a ve ulaşım sponsorum sayın Emre GEZGİN'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Sevgili dostlarım Gülşah ALAKARA ÖZCAN, Ali Osman BAŐER, Sevda EVCİ ve Buğra YILDIRIM sizler olmadan tez yazmak gerçekten zor oluyormuş. Birbirimizden uzak olsak da aslında yaşamlarımız “doya doya tada tada” hep beraber geçiyor. İyi ki varsınız.

Son olarak yaşamımı, değerlerimi ve benliğimi borçlu olduğum, bugünkü “ben” olmamı sağlayan, yaşamımın aynası canım anneme, babama, kardeşime ve tüm aileme teşekkür ederim.

ÖZET

ADIGÜZEL İlkey Başak. *Erasmus Programına Katılan Gençlerin Türkiye'deki ve Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Bu araştırmanın amacı, bir Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programı olan Erasmus Programı'na katılan gençlerin, Türkiye'deki ve gittikleri ülkelerdeki gençlere ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasıdır. Bu bağlamda, araştırma kapsamında, farklı bir ülkede değişim öğrencisi olarak bulunmuş gençler ile çalışılmış, bu gençlerin Türkiye'deki ve gittikleri Avrupa ülkesindeki gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşleri olduğu gibi aktarılmaya çalışılmıştır.

Nicel araştırma tasarımının kullanıldığı çalışmada Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programlarından biri olan Erasmus Programı ile Hacettepe Üniversitesi aracılığıyla yurt dışına çıkmış 18–30 yaş aralığındaki 178 gençten görüşme formu aracılığıyla alınan bilgi ve görüşler değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, Avrupa ülkelerine kıyasla Türkiye'nin gençlik politikalarının ve hizmetlerinin gençleri gözetmediği, bu politikaların ve hizmetlerin gençlerin kişisel, sosyal, ekonomik vb. gereksinimlerini karşılamada, sahip oldukları hakları kullanmalarını sağlamada yetersiz olduğu görülmüştür. Eğitim, katılım, sağlık, istihdam, barınma ve sosyal güvenlik göstergelerine göre yapılan değerlendirmelerin sonucunda Avrupa ülkelerinin gelişmiş olduğu, Türkiye'de ise bu konularla ilgili yapısal sorunların yaşandığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Genç, gençlik hizmetleri, yaşam boyu öğrenme

ABSTRACT

ADIGÜZEL İlkay Başak. Opinions of young people about youth services both in Turkey and the country they lived in as exchange students when participating in Erasmus Programme, Master Thesis in Hacettepe University Department of Social Work Ankara, 2013.

The aim of this research is to disclose the opinions of young people about the youth and the youth services both in Turkey and the country they lived in as exchange students when participating in Erasmus Programme. The researcher conducted this research with young people who experienced living in and studying abroad when participating in the Erasmus Programme, a part of European Union Lifelong Learning Programme, via Hacettepe University. In this research, quantitative research method is adopted and the opinions of 178 young people (18-30 years old) are gathered with a questionnaire and then evaluated afterwards.

The results have shown that in comparison with the youth policies and the youth services in the European Union member countries, the youth policies and the youth services in Turkey are insufficient to meet their requirements such as, personal, social and economic needs and to enable them to benefit from their rights. The assessment made according to the indicators of health, education, participation, housing, employment and social security have shown that European Union member countries are advanced while Turkey has infrastructural problems regarding the issues that listed above.

Key words: Youth, youth services, youth policies, lifelong learning.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
1. BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1.1. Gençlik Kavramı	3
1.1.2. Gençlik Dönemi Özelliklerini Açıklayan Yaklaşımlar	4
1.1.2.1. Psiko-Analitik Yaklaşım	5
1.1.2.2. Psiko-Sosyal Gelişim Yaklaşımı	6
1.1.2.3. Bilişsel Gelişim Yaklaşımı	8
1.1.2.4. Ahlaki Gelişim Yaklaşımı	9
1.1.2.5. Bireysel Farklılıklar Yaklaşımı	10
1.1.2.6. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı	11
1.1.2.7. Gelişim Kuramlarına Bütüncül Bir Bakış	11
1.1.3. Türkiye’de Gençliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler	13
1.1.4. Türkiye’de Gençlik Hizmetleri	20
1.1.5. Türkiye’nin Gençlik Politikalarına İlişkin Genel Durum	24
1.1.5.1. Eğitim	27
1.1.5.2. Katılım.....	39
1.1.5.3. Sağlık ve Sosyal Güvenlik	44
1.1.5.4. Barınma	48
1.1.5.5. İstihdam	53
1.1.5.6. Örgütlenme.....	58
1.1.5.7. Sosyal Gelişim	62
1.1.5.8. Hareketlilik.....	63

1.1.5.9. Adalet	65
1.1.6. Türkiye’de Gençlerin Karşılaştıkları Sorunlar	66
1.1.7. Avrupa Birliği Gençlik Politikalarına İlişkin Genel Durum	70
1.1.8. Sosyal Hizmet ve Gençlik Refahı	77
1.1.8.1. Genç Bireyle Çalışma	80
1.1.8.2. Genç Bireylerle Grup Çalışması	84
1.1.8.3. Toplumla Çalışma	87
1.1.9. Gençlik Eğitim Programı Olarak Yaşam Boyu Öğrenim Programı	91
1.1.9.1. Erasmus Programı	93
1.1.9.2. Leonardo Da Vinci Programı	95
1.1.9.3. Comenius Programı	96
1.1.9.4. Grundtvig Programı	97
1.2. ARAŞTIRMANIN SORUNU	98
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	100
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	101
1.5. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI	102
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	102
1.7. TANIMLAR	102
2. BÖLÜM: YÖNTEM	
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	104
2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	104
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	105
2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI	106
3. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	
3.1. GENÇLERİ TANITICI BULGULAR	107
3.1.1. Erasmus Programına Katılan Gençlerin Demografik Özelliklerine	
İlişkin Bulgular	107
3.2. GENÇLERİN TÜRKİYE’DEKİ GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN	
DÜŞÜNCELERİ	117
3.2.1. Gençliğe İlişkin Genel Konulara Dair Bulgular	117
3.2.2. Gençlerin Eğitime İlişkin Düşüncelerini İçeren Bulgular	125
3.2.3. Gençlerin Katılıma İlişkin Düşüncelerini İçeren Bulgular	135

3.2.4. Diğer Hizmetlere İlişkin Bulgular	150
3.3. GENÇLERİN GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	155
3.3.1. Gidilen Ülkeye İlişkin Bulgular	156
3.3.2. Gidilen Ülkedeki Gençlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular	164
3.4. ERASMUS PROGRAMI'NA KATILAN GENÇLERİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE GENÇLERLE İLGİLİ KONULARDA DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLERİ.....	173
4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	183
4.1. GENÇLERİ TANITICI BULGULARA İLİŞKİN SONUÇ VE ÖNERİLER.....	183
4.1.1. Erasmus Programına Katılan Gençlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	183
4.2. GENÇLERİN TÜRKİYE'DEKİ GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNE DAİR SONUÇ VE ÖNERİLER.....	188
4.2.1. Gençliğe İlişkin Genel Konulara Dair Sonuç ve Öneriler	188
4.2.2. Gençlerin Eğitime İlişkin Düşüncelerine Dair Sonuç ve Öneriler	191
4.2.3. Gençlerin Katılıma İlişkin Düşüncelerine Dair Sonuç ve Öneriler	194
4.2.4. Diğer Hizmetlere İlişkin Bulgular	199
4.3. GENÇLERİN GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNE DAİR SONUÇ VE ÖNERİLER.....	202
4.3.1. Gidilen Ülkeye İlişkin Sonuç ve Öneriler.....	202
4.3.2. Gidilen Ülkedeki Gençlik Hizmetlerine İlişkin Sonuç ve Öneriler	205
4.4. SOSYAL HİZMETTE GENÇLİK REFAHINA İLİŞKİN SONUÇ VE ÖNERİLER.....	207
SON SÖZ YERİNE: TARTIŞMA.....	212
KAYNAKÇA	214
EK 1: Ek Tablolar.....	233
EK 2: Görüşme Formu.....	234

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Öğretim Yılı ve Düzeyine Göre Okullaşma Oranları.....	30
Tablo 2. Yurt Tiplerine Göre Yurt Sayıları.....	51
Tablo 3. Cinsiyetlere Göre Yurt Kapasiteleri.....	51
Tablo 4. Öğrenci Memnuniyet Düzeyleri.....	52
Tablo 5. Hizmet Modeli/Yıllara Göre Çocuk Sayısı.....	53
Tablo 6. Geçmiş Yılların Genç İşsizliği Oranları.....	57
Tablo 7. Gençlerin Yaşlarına Göre Dağılımları.....	108
Tablo 8. Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	108
Tablo 9. Gençlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları.....	109
Tablo 10. Gençlerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Dağılımları.....	110
Tablo 11. Gençlerin Eğitim Düzeyi.....	110
Tablo 12. Gençlerin Üniversite Eğitiminin Yanı Sıra Özel İlgi Duydukları Konularda Eğitim Alma Durumları.....	111
Tablo 13. Gençlerin Üniversite Eğitiminin Yanı Sıra İlgi Duydukları Konularda Aldıkları Eğitimlerin Dağılımı.....	112
Tablo 14. Üniversite Öğrenimi Sırasında Başarıyı Olumsuz Etkileyen Durumların Önem Sırasına Göre Dağılımı.....	114
Tablo 15. Genç Nüfusun Medyada Görünürlüğüne İlişkin Bulgular.....	117
Tablo 16. Gençlik Politikasının Gençlere Ne İfade Ettiğine İlişkin Bulgular.....	119
Tablo 17. Türkiye'nin Gençlik Politikasına İlişkin Bulgular.....	121
Tablo 18. Gençlerin Türkiye'nin Gençlik Politikasına İlişkin Görüşleri.....	122
Tablo 19. Türkiye'de Gençlikle İlgili Yasal Düzenlemeleri Yeterli Bulma Durumu...	123

Tablo 20. Türkiye’deki Kamu Kurumlarının Gençlere Yeterli Hizmet Verebilme Durumu.....	124
Tablo 21. Gençlerin Eğitimde Fırsat Eşitliğine Sahip Olma Durumu.....	126
Tablo 22. Yükseköğretimle İlgili Yeni Düzenlemelerin Gerekliliğine İlişkin Bulgular.....	127
Tablo 23. Yükseköğretimde Yeni Düzenlemeler Yapma Gereğine İlişkin Bulgular.....	128
Tablo 24. Yaygın Eğitimin Kişisel Bakımdan Katkı Sağlama Durumu.....	130
Tablo 25. Yaygın Eğitimin Kişisel Gelişime Katkı Vereceği Yönler.....	131
Tablo 26. Gençlere Göre Yaygın Eğitimin Kişisel Gelişime Katkı Sağlamama Nedenleri.....	132
Tablo 27. Öğrenim Hareketliliğinin Katkı Sağlayacağı Yönler.....	134
Tablo 28. Gençlerin Bir Kuruluşa Üye Olma Durumu.....	135
Tablo 29. Gençlerin Üye Oldukları Kuruluşların Çalışma Alanları.....	136
Tablo 30. Gençlik Kuruluşuna Üye Olan Gençlerin Kuruluşa Katılma Nedenleri.....	137
Tablo 31. Üyesi Olunan Kuruluş Aracılığıyla Ulusal/Uluslararası Etkinliklere Katılma Durumu.....	138
Tablo 32. Etkinliklere Katılan Kişilerin Ulusal/Uluslararası Etkinlikleri.....	138
Tablo 33. Üyesi Olunan Kuruluş Aracılığıyla Ulusal veya Uluslararası Etkinliklere Katılmanın Eğitsel Başarıyı Etkileme Durumu.....	139
Tablo 34. Gençlerin Örgütlenme Özgürlüğüne İlişkin Bulgular.....	140
Tablo 35. Gençlerin Örgütlenme Özgürlüğünün Olması Gerektiği Durumu.....	141
Tablo 36. Türkiye’deki Sivil Toplum Örgütlerinin Sayılarının Yeterlilik Durumu.....	142
Tablo 37. Türkiye’deki Sivil Toplum Kuruluşlarının Hizmetlerinin ve Etkinliklerinin Yeterlilik Durumu.....	142
Tablo 38. Gençlerin Gençlik Hizmetleri Üreten Kamu Kurumlarında, Yerel Yönetimlerde ve Özel Kurumlarda Temsil Edilmeleri ve Karar Alma Süreçlerine Dahil Edilmeleri Gereği	143

Tablo 39. Gençlerin Uluslararası Hareketlilik Özgürlüğüne Sahip Olma Durumu	144
Tablo 40. Gençlerin Uluslararası Hareketlilik Özgürlüğüne İlişkin Bulgular	145
Tablo 41. Temel Hak ve Özgürlükler İle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumu.....	146
Tablo 42. Seçim Hakkını Kullanarak Temsili Demokrasiye Katılma Durumu	147
Tablo 43. Bilgi Edinme Hakkı Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu	149
Tablo 44. Türkiye'nin Gençleri Kapsayıcı Sosyal Güvenlik Politikasına İlişkin Bulgular.....	150
Tablo 45. Türkiye'nin Gençlere Yönelik Sağlık Politikasına İlişkin Bulgular.....	151
Tablo 46. Türkiye'nin Gençlere Yönelik İstihdam Politikasının Varlığına İlişkin Bulgular.....	153
Tablo 47. Türkiye'nin Gençlere Yönelik İstihdam Politikasına İlişkin Bulgular.....	154
Tablo 48. Türkiye'nin Gençlere Yönelik Barınma Politikasına İlişkin Bulgular.....	154
Tablo 49. Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programı Aracılığı İle Gidilen Ülkelerin Giden Genç Sayısına Göre Dağılımı.....	156
Tablo 50. Yurt Dışında Kalınan Süreye İlişkin Bulgular.....	157
Tablo 51. Yurt Dışında Alınan Eğitimden Tatmin Olma Durumu.....	158
Tablo 52. Yurt Dışında Alınan Eğitimin Tatmin Edici Yönleri.....	158
Tablo 53. Yurt Dışında Alınan Eğitimin Tatmin Edici Olmayan Yönleri.....	160
Tablo 54. Teorik Eğitim ve Alan Uygulamasına İlişkin Bulgular.....	161
Tablo 55. Yurt Dışında Bir Süre Yaşamış Olmanın Kişiyi Geliştirme Durumu.....	162
Tablo 56. Yurt Dışında Kalınan Süre Boyunca Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular...	163
Tablo 57. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Barınma Olanaklarına İlişkin Bulgular....	165
Tablo 58. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Katılım Süreçlerine/Olanaklarına İlişkin Bulgular.....	166
Tablo 59. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Eğitim Olanaklarına İlişkin Bulgular.....	167
Tablo 60. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Sosyal Gelişim Olanaklarına İlişkin	

Bulgular.....	168
Tablo 61. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin İstihdam Olanaklarına İlişkin Bulgular....	168
Tablo 62. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Sosyal Güvenlik Olanaklarına İlişkin Bulgular.....	170
Tablo 63. Bulunulan Ülkenin Gençlere Yönelik Sağlık Hizmetlerine İlişkin Bulgular	170
Tablo 64. Yurt Dışı Deneyimleri Işığında Gençlerin Şimdiki Yaşamlarına İlişkin Değerlendirmeleri.....	171
Tablo 65. İfade Edilmek İstenen Düşünceler.....	172
Tablo 66. Eğitim Düzeylerine Göre Gençlerin Türkiye'nin Gençlik Politikasına İlişkin Görüşleri.....	173
Tablo 67. Eğitim Düzeylerine Göre Gençlerin Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Bilgi Sahibi Olma Durumları.....	174
Tablo 68. Gençlerin Eğitim Düzeylerine Göre Bilgi Edinme Hakkı Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumları.....	175
Tablo 69. Gençlerin Eğitim Düzeylerine Göre Yükseköğretimle İlgili Değişikliklere İlişkin Önerilerine Dair Bulgular.....	176
Tablo 70. Yurt Dışında Alınan Eğitimin Tatmin Ediciliğinin Gidilen Ülkede Kalınan Süreyle Bağlantısı.....	177
Tablo 71. Yurt Dışında Alınan Eğitimden Tatmin Olma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	177
Tablo 72. Kalınan Süre ile Bağlantılı Olarak Yurt Dışında Bir Süre Yaşamış Olmanın Kişiyi Geliştiren Yönleri.....	179
Tablo 73. Cinsiyete Göre Avrupa Birliği Gençlik Politikaları Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu.....	180
Tablo 74. Eğitim Düzeylerine Göre Avrupa Birliği Gençlik Politikaları Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu.....	181
Tablo 75. Gençlerin Üniversite Eğitiminin Yanı Sıra Özel İlgi Duydukları Konularda Eğitim Alma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	230

Tablo 76. Üniversite Öğrenimi Sırasında Başarıyı Olumsuz Etkileyen Durumların Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Dağılımları.....230

Tablo 77. Gençlerin Katıldığı Ulusal/Uluslararası Etkinliklere Göre Cinsiyet Dağılımları.....231

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Türkiye, 2000’li yıllara kadar gelişme aracı olarak ekonomik kalkınma etkinliklerinin geliştirilmesini öngörmüş, toplum yaşamını ilgilendiren diğer bütün politikaları bu amaca ulaşmak üzere yapılandırmıştır. Günümüzde eylemde olmasa da fikren bu tutumun değişmekte olduğu görülmektedir. Buna rağmen gençlik özelinde sosyal ve ekonomik sorunlar ciddiyetini korumaktadır. Toplum içerisinde gençlerin oranının fazla olması, sosyal politikaların bu nüfusun gereksinimleri gözetilerek oluşturulması gereğini gündeme getirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti bir sosyal hukuk devletidir. Bu özelliği devlete, yönetimindeki vatandaşların refah içinde yaşamaları için iyilik halini geliştirecek proje, program ve politikalar uygulama sorumluluğunu yüklemektedir. Ancak var olan çalışmalar genç nüfus grubunun gereksinimlerini karşılayacak nitelikte değildir. Gençler kendi yaşamlarını etkileyen konularla ilgili karar alma süreçlerinden uzak tutulmaktadır. Araştırma ile gençlerin bu konular üzerine düşünmeleri, Türkiye’deki ve gittikleri ülkelerdeki gençliğe yönelik bakışı ve gençlik hizmetlerini sorgulamaları amaçlanmıştır. Ayrıca bir süre yabancı bir ülkede yaşamış olmanın bu değerlendirmeleri objektif ve çok yönlü yapabilmelerini sağlayacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda çıkış noktasını temel gelişim aracı olan eğitim ve demokratik bir toplumun gereği olan katılım oluşturmuştur. Bunların yanı sıra gençlerin yaşamını çevreleyen sağlık, sosyal güvenlik, barınma ve istihdam konularına da yer verilmiştir.

Sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri temelinde uygulamalarını gerçekleştiren bir meslektir. Temel amaçlarından biri ise bireyin sosyal işlevselliğini sağlamak, geliştirmektir. Bunun için toplumsal kaynaklara gereksinim vardır. Sosyal adalet ve hak temelinde geliştirilen politikalar bu gereksinimi karşılayacaktır. Gençlerin yaşamlarını çevreleyen politikalar ise çoğunlukla göz ardı edilmekte ya da düzensiz uygulamalarla hizmet sunumları yüzeyselleştirilmekte, günü kurtarma amacı taşımaktadır. Gençlik refahının artırılması için sosyal hizmet bakış açısı ile oluşturulacak gençlik politikaları ve bununla bağlantılı hizmetlerin önemi büyüktür.

Bu araştırma ile gereksinim odaklı gençlik politikalarının geliştirilmesine ve sosyal hizmette gençlik çalışmasının yapılandırılmasına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Türkiye'nin gençlik politikaları ve bu politikalara bağlı olarak gençlik hizmetleri konusundaki eksikliklerinin belirlenmesi, son derece önemlidir. Gençlerin gittikleri ülkelerdeki gözlemlerinin bu belirlemelere katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın üreteceği bilimsel bilginin, gençlerin yaşam niteliklerini artıracak politikaların üretilmesine katkıda bulunması hedeflenmektedir.

Araştırmanın ilk bölümünü oluşturan kuramsal çerçevede gençlik kavramı, gençlik dönemini açıklayan yaklaşımlar, Türkiye'de gençliğe bakış, Türkiye'de gençlerin sorunları, araştırmaya yönelik amaçsal yaklaşım, Türkiye'de gençlik politikaları, Avrupa Birliği gençlik politikaları ve yaygın öğrenimi destekleyen bir program olan Yaşam Boyu Öğrenim Programı ve sosyal hizmette gençlik çalışması ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında, bir yaygın eğitim programı olan Erasmus Programı ile yurt dışına çıkmış 18–30 yaş aralığındaki 178 gencin Türkiye'deki ve gittikleri ülkelerdeki gençlere ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşleri görüşme formu aracılığıyla öğrenilmiştir.

1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmaya temel oluşturması açısından gençlik kavramı, gençlik dönemi özelliklerini açıklayan yaklaşımlar, Türkiye’de gençliğe ilişkin yasal düzenlemeler, Türkiye’de gençlere yönelik hizmetler, Türkiye’nin gençlik politikalarına ilişkin genel durum, Türkiye’de gençlerin karşılaştıkları sorunlar, Avrupa Birliği gençlik politikalarına ilişkin genel durum, sosyal hizmet ve gençlik refahı ile gençlik eğitim programı olarak yaşam boyu öğrenim programı konuları ele alınmıştır.

1.1.1. Gençlik Kavramı

Gençlik ekonomik, sosyal, eğitsel bakımdan toplum bütünü içerisinde sınıflandırılmış, diğer yapılardan ayrıştırılmıştır. Gençliğin kendi içinde oluşturduğu bu yapı 20. yüzyıla kadar, gençlerin korunması, yetiştirilmesi ve eğitilmesi gerektiğini düşünen yetişkinler tarafından uygulanan denetim ve baskı altında varlığını sürdürmeye çalışmıştır. 20. yüzyılın başlarında insan gelişimine olan ilginin artması ile birlikte çocukluk ve yetişkinlik evrelerinden farklılaşan gençlik dönemi üzerinde durulmaya başlanmıştır (Asutay, 2001, s. 2, 3).

Gençlik ile ilgili herkes tarafından kabul edilen bir tanımdan söz etmek zordur. Çoğunlukla çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında bir geçiş dönemi olarak adlandırılan gençlik dönemi hakkında araştırmacılar, bu dönemi ilgilendikleri yönü ile bağlantılı olarak psikolojik, sosyolojik, biyolojik, ekonomik v.b boyutları ile değerlendirerek farklı tanımlar ileri sürmüştür.

Gençliği; ergenlikle yetişkinlik arasında yer alan cinsel ve bedensel gelişme dönemi (Yörükoğlu, 1986, s. 13; Duman, 2012, s. 4) olarak; genç kavramını ise birbirini niteleyen yaş dilimi, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel farklılıklar; toplumsal anlam, konum ve işlevler, üretim durumu, ilgi alanları ve ihtiyaçlar gibi birçok konuda toplumun genelinden ayrılan ve bu özellikleri ile yapılanmış toplumsal varlık (Esgin, 1999, s. 20; Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 4) olarak tanımlayabilmek mümkündür.

Gençlik, eylemlerin sorgulandığı ve varlığın anlamlandırılmaya çalışıldığı, belirsizliklerle birlikte değişimi ve gelişimi de beraberinde getiren, bağımsız birer birey olma sürecidir.

1.1.2. Gençlik Dönemi Özelliklerini Açıklayan Yaklaşımlar

Gençlik döneminin çocukluk ve yetişkinlikten ayrı bir yaşam evresi olduğunun kabulü ile birlikte bu dönemdeki bireylerin gelişim özelliklerinin öğrenilmesine ilişkin çaba artmıştır. Araştırmacıların gençlik dönemi özelliklerine ilişkin farklı yaklaşımlarının birlikte değerlendirilmesinin; gencin kişiliğine, ihtiyaçlarına ve sorunlarına ilişkin açıklayıcı bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir. Yaşam döngüsü, bireyin ve toplumun gelişiminde ortaya çıkan özelliklerin nesilden nesile aktararak süreç içinde gelişen yaşam olaylarının tekrar tekrar yaşanmasıdır. Bireyin yaşam döngüsü; dünyaya geliş ile başlayan, çocukluk ve gençlik evrimleşmesiyle devam eden, yetişkinlikte duraklayan ve yaşlılıkta yok oluş ile sonlanan bir değişim sürecini ifade eder.

Yaşam evrelerini belirlemeye yönelik olarak yaş grubu sınırlandırması ve dönem içerisinde başarılması gereken görevler çizelgesi kullanmak gibi iki temel yöntem belirlenmiştir. Her genç biriciktir. Gelişimsel özellikleri de buna bağlı olarak değişmektedir. Tahmini bir yaş gruplandırması yaparak gelişimsel özellikleri incelemek mümkündür ancak bu çalışmada daha esnek değerlendirmeye olanak tanıdığı düşünülen gelişim dönemlerinde başarılması gereken görevlere yer verilmiştir.

Bilim ve teknolojinin gelişmesi, bireylerin eğitim sistemi içerisinde kaldıkları sürenin uzaması gibi değişimler sonrası yaşam dönemlerinin başlangıçları ve bireylerin bir sonraki döneme geçiş zamanları da değişmiştir. Çocukluktan gençliğe, gençlikten yetişkinliğe geçişler daha hareketli hale gelmiştir. Her toplumun farklı sosyo-ekonomik, kültürel, teknolojik v.b yapıya sahip olduğu ve buna bağlı olarak farklı gelişim süreçlerinden geçtiği düşünüldüğünde temel alınacak belirleme kriterleri de çeşitlenmiştir. Bu durum yaşa göre genelleme yapılmasını güçleştirmektedir. Örneğin Malekoff (2004, s. 6), sağlıklı ve sosyal işlevselliğe sahip bir yetişkin olmak için gencin başarılması gereken gelişimsel görevleri: aileden ayrılmak, sağlıklı cinsel kimlik

geliştirmek, geleceğe hazırlanmak ve ahlaki değerler sistemi oluşturmak olarak belirlemiştir.

Çalışmada ele alınan gençlik dönemi ile ilgili olarak, araştırmacılar ve hizmet veren kuruluşlar çoğunlukla yaş gruplarını temel alan tanımlamayı kullanmaktadır. Ancak bunun yerine Curtain'in önerdiği gibi bağımlılıktan bağımsızlığa geçişteki "ailesinin evinden ayrılarak kendi yaşamını düzenleme, eğitimini tamamlama; aile dışında, çoğunlukla evlilik ve çocuk sahibi olma ile sonuçlanabilecek sürdürülebilir yakın ilişki kurma ve iş sahibi olarak belirli bir yaşam standardına kavuşmak" gibi belirleyici boyutların göz önünde bulundurulması kendini gerçekleştirme açısından gençliğe yönelik bakışta esneklik yaratacaktır (United Nations [UN], 2004, s. 6). Ancak bu bile kesin yargılar öne sürmek için yetersizdir. Örneğin bir toplumda çocuk olarak kabul edilen bireyler başka toplumlarda evlenip çocuk sahibi olabilecek yetişkinler olarak görülebilmektedir. Her ne kadar, belirli oranda, genellenebilir bilgiler edinmenin önemi büyük olsa da birey, grup ve toplumların kendine özgülüğü göz ardı edilmemelidir.

Araştırma kapsamına alınan gençler için 18-30 yaşları arasında olma sınırlandırmasının yapılmış olması, bu bakış doğrultusunda daha geniş bir genç kitleye ulaşabilme çabasının gereğidir. Gençlerin gelişimsel gereksinimlerini anlamak ve bu temele dayanarak ulusal politikalar ve hizmetler oluşturmak için bazı gelişim yaklaşımlarını incelemek yararlı olacaktır. Bu çalışmada gençlerin gelişim gereksinimlerini ve bu süreçte gelişime etki eden etmenleri belirlemek amacıyla bazı yaklaşımlar seçilmiştir. Bunlardan ilki psiko-analitik yaklaşımdır.

1.1.2.1. Psiko-Analitik Yaklaşım

Sigmund Freud'un geliştirdiği bu yaklaşım, insanın psikolojik yönden evrensel kabul görmüş ilkelere göre geliştiğini, ancak gelişen bu özelliklerin toplumsal bir bağlamda biçimlendiğini öne sürmekte, yaşam örüntülerinin oluşmasında çocukluk evresi deneyimlerinin etkisi üzerinde durmaktadır (Onur, 2004, s. 39).

Freud ilk yaşam yıllarını cinsel dürtülerden oluşan psiko-seksüel evreler olarak görmektedir. Bireyin kişilik gelişimi oral, anal, fallik, latent ve genital evre olarak adlandırılan ve birbirini takip eden beş aşamada gerçekleşir. Gelişim evrelerinde çatışmalar ya da sorunlar ortaya çıkabilir. Eğer bu karışıklıklar çözümlenmezse kişi o evrede saplanır. Freud “saplanma”yı kişilik gelişiminin o evrede durması olarak açıklamıştır. Kişi içinde bulunduğu krizi aşmak için savunma mekanizmalarını kullanır. Savunma mekanizmaları, sahip olunan koşullara uyum sağlamak amacı ile ortaya çıkarılan anksiyete, bastırılmışlık, suç gibi tepkilerdir (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990, s. 89). Bu tür dengesizlikler gencin iç çatışmaları göz önünde bulundurulduğunda beklenen durumlardır. Aile ve toplum normları ile kuşatılan genç kararsız davranışlarda bulunabilir. Freud’a göre gencin olgun bir yetişkin olabilmesi için bu fırtınalı süreçten geçmesi gerekmektedir (Kulaksızoğlu, 1999, s. 24). Gelişim aşamalarındaki tüm geçişler birbirine bağlıdır. Her bir evrenin gereksinimleri karşılandığında ve bireyler yaşadıklarını içselleştirdiklerinde bir sonraki aşamaya geçiş gerçekleşir. Bu yaklaşım bireyselliğe odaklanması ve sosyal etkileri göz ardı etmesi bakımından eleştirilmiştir. Bir sonraki bölümde ele alınacak olan psiko-sosyal gelişim yaklaşımının, bu bağlamda gencin gelişiminin anlaşılması için farklı bir bakış sunacağı düşünülmektedir.

1.1.2.2. Psiko-Sosyal Gelişim Yaklaşımı

Erikson insan yaşamını içerisinde karşıtlıklar barındıran çeşitli evrelere ayırmıştır. Yasamın ilk evreleri; temel güven-temel güvensizlik, bağımsızlık - utanç ve endişe, girişimcilik - suç, çalışkanlık - aşağılık duygusu olarak adlandırılmıştır. Ergenlik evresini ise kimlik - rol karmaşası ve mahremiyet - izolasyon olarak adlandırmıştır (Erikson, 1987, s. 222–237; Kulaksızoğlu, 1999, s. 30, 31). Her genç bu evreleri kendince yaşar. Çünkü her bireyin parçası olduğu toplumsal yapı, sahip olduğu kültürel özellikler farklıdır.

Değerler ve araçlar dünyası ile ilişkinin kurulması ile birlikte çocukluk dönemi sona erer, gençlik dönemi başlar (Erikson, 1987, s. 234, 235). Hızlı ve ani fiziksel değişimler geçiren, geleceğini yapılandırma sorumluluğunu üstlenen, ailesi ve sosyal

çevresinin sahip olduğu değerler sisteminden seçim yapmaya çalışan genç, bu süreç içinde bireyselleşmeye, kendi kimliğini oluşturmaya çalışır. Bu sürecin başarıyla tamamlanamaması, uyumsuz davranışların geliştirilmesi sonucunu ortaya çıkarabilmektedir (Ball ve Meck, 1979, s. 45). Bireyselleşme, bireyin bedeninde ve zihinsel dünyasındaki değişimlere uyum sağlayabilme düzeyine göre olumlu ya da olumsuz sonuçlanabilmektedir.

Gencin fiziksel, sosyal, cinsel, mesleki, dini, etnik ve ideolojik açıdan onaylanmaya ve kabul görmeye ihtiyacı vardır. Bu kabul, sosyal kimliğinin gelişmesini, toplum içinde kendi rollerini edinmesini sağlar. Bu nedenle Erikson, kimlik duygusunun kazanılmasında bu yaşam evresini önemli bulur. Gencin yaşı büyüdükçe kendisini çevreleyen toplumsal yapının, değerler ve kuralların, rol ve sorumlulukların bilincine varmaya, kendi egosunda var olan rol imgeleri ve geçmiş yaşam deneyimleri ile kendi benliği ve toplumsal beklentileri bütünleştirerek çevresi ile arasında özdeşim kurmaya başlar (Özgüngör, 2009, s. 32; Konrad Adenaur Vakfı, 1998, s. 77-78; Poyraz ve diğerkleri, 2003, s. 10). Özdeşim kurma çabası, çatışmanın temelini oluşturur. Gencin kim olduğunu anlayabilmesi, kendi değerler ve davranışlar sistemini oluşturabilmesi, bu çatışmalara yapıcı çözümler bulabilmesine bağlıdır. Çünkü bu süreçte yaşanan sorunlara bulunan uygun çözüm yöntemleri bireyi sonraki yaşam evrelerine başarılması gereken gelişimsel görevlere hazırlayacaktır.

Psiko-sosyal gelişim yaklaşımında kişilik gelişiminde sosyal etmenlerin belirleyiciliğine vurgu yapılmıştır. Birey bir sistem içinde daha küçük bir sistem olarak dünyaya gelmiştir. Sistemler arasındaki etkileşimin niteliği, bireyin gelecekteki kimliğini belirlemektedir. Gençlik dönemi (18-25 yaş dönemi), gencin toplumdaki rollerini sosyal açıdan konumlandığı bir dönemdir. Önceki evrelerdeki görevlerin yerine getirilmesi gencin kimliğini ve gelecekteki yaşamını başarılı bir biçimde yapılandırmasını sağlamaktadır. Gereksinim odaklı gençlik politikalarının ve hizmetlerinin oluşturulması bu nedenle önem kazanmaktadır. Karşılanmayan sosyal gereksinimlerin toplumda nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan gençlerin sağlıklı gelişimleri ve başarılı bir yaşam kurmaları üzerinde büyük olumsuz etkisi vardır.

Gencin fiziksel, cinsel ve sosyal gelişiminin yanı sıra ele alınan bir başka konu bilişsel gelişimidir. Bununla ilgili olarak zihinsel değişimlere odaklanan bilişsel gelişim yaklaşımının açıklayıcı bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir.

1.1.2.3. Bilişsel Gelişim Yaklaşımı

Gençler fiziksel ve cinsel gelişimlerinin yanı sıra zihinsel değişimler de yaşarlar. Bu değişimler düşünme süreçleri ile ilgilidir. Kendileri ve yakın çevreleri ile ilgili düşünmenin ötesinde daha kapsamlı düşünmeye, varlık amaçlarını sorgulamaya, kendi fikir, algı, değer sistemlerini oluşturmaya başlarlar. Soyut düşünebilme yetileri gelişir; böylece cinsellik, din, ahlak, idealler ve benzeri konularda kendi fikirlerini oluşturabilirler. Piaget bu süreci duyu-hareket, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler olarak dört evrede ele almıştır. Doğumdan itibaren çeşitli bilişsel gelişim evrelerinden geçen ve her bir evrenin gereğini sağlayan birey, son evre olan soyut işlemler evresine ulaşır. Artık genç; ilgi, bağlantı, varsayım kurabilecek, karşılaşacağı her duruma ilişkin mantık yürütebilecek ve karmaşık gibi görünen sorunları sistemli bir biçimde çözebilecek yeterliliktedir (Gander ve Gardiner, 2004, s. 458, 460; Zastrow ve Kirst-Ashman, 1990, s. 104, 105). Çocuklar otoritenin kurallarını temel alırlar. İçinde bulunulan durumları da gençlerin aksine tek yönlü değerlendirirler. Bu bilgiye ilişkin diğer evreler ile soyut işlemler evresi arasındaki temel fark, gencin bir durumu çok farklı boyutları da hesaba katarak değerlendirebilmesi ve kendisine ait bilgi üretebilmesidir (Crain, 1985; Çelik, 2007, s. 6). Başkalarının bakış açılarını değerlendirebilir, istediği becerileri elde edebilir (Yavuzer, 2005, s.114) kısaca kendi düşünceleri, tercihleri, yaşamı, üzerinde daha fazla kontrol sahibidir.

Piaget sosyal ve ahlaki gelişimin bilişsel temeller ile açıklanabileceğini savunmuş, birey ve yaşamı arasındaki etkileşime vurgu yapmıştır (Dinçel, 2006, s. 44; Yavuzer, 2005, s. 267; Kulaksızoğlu, 1999, s. 134, 135). Gençlik döneminde birey bilişsel açıdan olgunlaşmıştır. Bir durumu farklı açılardan değerlendirebilme, neyin iyi neyin kötü olduğuna karar verebilme yetisine sahiptir. Genç birey eylemlerinin sorumluluğunu üstlenebilecek, farklı görüşler üretebilecek, oluşturduğu değer yargıları doğrultusunda yaşamını sürdürebilecektir. Gençler çevrelerini, kendi eylemlerini,

çevresindekilerin tutumlarını sorgulamaya başlar. Bu da gencin amaçlı eylemlerde bulunmasının önemini göstermektedir.

Bilişsel gelişim ile ahlaki gelişim arasında birbirini bütünleyen bir ilişki vardır. Gencin eriştiği bilişsel düzey, bireyin ahlaki tutumlarını etkilemektedir. Bir sonraki bölümde de anlaşılacağı gibi bu etkileşim, ahlaki gelişim yaklaşımında daha görünürdür.

1.1.2.4. Ahlaki Gelişim Yaklaşımı

Gelişim dönemlerinden ergenlik evresine geçiş ile birlikte bireyin ahlaki muhakemesi karmaşık hale gelmeye başlar ve gittikçe daha fazla ahlaki ikileme yüz yüze gelir. Bu ikilemler bireysel istek ve ihtiyaçlar ile toplumsal normların çatışmasından doğmaktadır. Kohlberg ahlaki gelişimi kendi içinde ikiye ayrılan üç evrede ele almıştır. Bu evreleri, bireylerin durum karşısında verdikleri tepkileri değerlendirerek birbirinden ayırmıştır. Evrelerdeki gelişim görevleri yerine getirildikçe, bireylerin ahlaki tutumlarının daha soyut ve daha az benmerkezci, neyin doğru ve haklı olduğu ile daha fazla ilgili olduğunu öne sürmüştür (Gander ve Gardiner, 2004, s. 472). Kohlberg'in "gelenek öncesi" olarak adlandırdığı birinci evrede birey, henüz toplumsal bir varlık haline gelmemiştir. Bilinen ve uyulması gereken kurallar yalnızca yetişkinlerin koymuş olduğu kurallardır. Birey, ahlakı kendisini de kapsayan, çok daha önemli ve temel alınması gereken bir yapı olarak görür. İkinci evrede de bireyselleşme, aile ve toplum değerleriyle bütünleşme gerçekleşmiş değildir. Bununla birlikte birey tek bir doğrunun olmadığını farkına varmaya başlar. Üçüncü evredeki bireye göre kişi, çevresindeki insanların beklentilerine göre yaşamını şekillendirmelidir. İyi davranış, çevre ile iyi ilişkiler kurmak anlamına gelmektedir. Bu evrede sorgusuz itaatten gerçekçi gözleme doğru bir geçiş söz konusudur. Dördüncü evrede bireyin davranışlarını yönlendiren, sosyal düzenin sürdürülmesi amacıdır. Bunu sağlamak için kurallara itaat etmek, otoriteye saygı duymak, görevleri olması gerektiği gibi yerine getirmek şarttır. Beşinci evredeki birey iyi bir toplumun, o toplumun üyesi her bireyin farklılıkları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak kapsamlı bir biçimde tasarlanmış toplumsal sözleşme ile oluşturulabileceğini düşünür. Bu nedenle temel hakların korunması ve demokratik yaşam ortamının yaratılması önemlidir (Crain,

1985). Katılımcı ve adaleti gözetilen bir ortamın yaratılması, empatik düşünme ve kendisini çevreleyen sistemi konumlandırma becerisini geliştirir. Tüm bunlar gencin var oluş amaçlarına, toplumsal bakımdan idealin ne olduğuna ilişkin anlamlandırmanın yapılmasına, sosyal farkındalığın gelişmesine hizmet eder.

Daha önce de söz edilmiş olduğu gibi her birey kendine özgüdür. Bu, gereksinimlerle birlikte sorunların da gençten gence farklılaşması anlamına gelmektedir. Bu durumda farklılıkları gözetmenin önemi büyüktür. Bireysel farklılıklar yaklaşımının temelinde de bu önem yatmaktadır.

1.1.2.5. Bireysel Farklılıklar Yaklaşımı

Alman düşünür Spranger, gençlik döneminin çatışma ve stres dolu bir süreç olduğunu reddetmekte, yaşanan durumları bireyselleştirmektedir. Yaşanan durumlar arasında, toplumdaki her birey için geçerli, genellenebilir neden-sonuç ilişkisi kurmak mümkün değildir. Her birey birbirinden farklıdır. Bu nedenle hepsini aynı kurallar ve yaşam durumları çerçevesinde değerlendirmek yanlıştır. Spranger bu düşüncesini, gençlik gelişimine de uyarlamıştır. Ona göre gelişim 3 farklı büyüme modelinde gerçekleşmektedir. Birinci modelde olan gençler, kişisel ve çevresel değişimlere uyum sağlayamadıkları için bu dönemi stresli ve çalkantılı geçirirler. Bu da zarar görmelerine neden olur. Gençlik dönemlerini uyumlu ve huzurlu geçiren gençler, yavaş ve sürekli gelişim modeline dahildir. Son model olan dinamik model ise ilk iki modeli kapsayıcı niteliğe sahiptir. Genç bireyler gelişim dönemleri içerisinde kriz yaratabilecek bazı durumlarla karşılaşabilirler ancak bu sorunları bilinçli bir biçimde çözerek yaşam durumlarına uyum sağlayabilirler. Bu dönemin yaşanmasını, durumlara verdiği tepkilerle, güçleştiren de kolaylaştıran da bireyin kendisidir (Kulaksızoğlu, 1999, s. 29, 30). Yaklaşımına göre her genç, sahip oldukları özellikler, ait olduğu aile ve sosyal çevre, parçası olduğu kültürel yapı gibi konular açısından biriciktir. Bunun için bulunduğu durum içinde değerlendirilmeleri gerekmektedir.

1.1.2.6. Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Kişisel ve çevresel etkenler, öğrenme konusunda temel belirleyicilerdir. Bu faktörler sürekli değişim halindedir. Gencin öğrenebilmesi için değişime uyum sağlaması gerekmektedir.

Genç, gelişim sürecindeki deneyimlerini ve çevresinde gözlemlediklerini bütünlükten topladığı bilgileri yapılandırır. Bandura, düzenli, dengeli, huzurlu ortamlarda yetişen gençlerin ergenlik dönemini diğerlerine göre daha rahat geçirdiklerini öne sürmüştür. Ona göre bu gençlerin olumlu davranışları pekiştirilmiş, toplumsal düzene uyumları desteklenmiştir. Ergenlik döneminde sorunlar yaşayan bireyler ise sosyalleşmemiş bireylerdir. Bunun nedeni yanlış davranışların normalleştirildiği çevrelerde yetişmiş olmalarıdır. Öğrenmeyi etkileyen bir diğer etmen ise biliştir. Çevresel etkiler bireyin yaşamında bir dereceye kadar etkilidir. Sonuçta yanlış ya da doğru eylemlerde bulunmaya karar verecek olan, bireyin kendisidir (Onur, 2004, s. 39; Sarı, 2007, s. 14,15; Kulaksızoğlu, 1999, s. 25). Kendi kararını tayin hakkının sosyal çevre tarafından gence tanınmasının, sosyal öğrenmeyi destekleyerek bireyselleşmede etkili olacağı düşünülmektedir.

Sosyal sistem, bireyler arası etkileşimlerden meydana gelir. Oluşturulan bu ilişkiler ağı, etkileşime yeni girmeye başlayan çocuklara ve gençlere yol gösterir. Böylece çeşitli iletişim yolları kullanılarak diğer bireylerle etkileşime girilir, çevreye ve sorunlara ilişkin farkındalık gelişir, birtakım davranış kalıpları benimsenir ve sosyal öğrenme gerçekleşir (Ergün, 1997, s. 57, 58). Bu durum, öğrenmenin toplumsal ve bireysel gelişim süreçlerinden etkilendiğinin bir göstergesidir.

1.1.2.7. Gelişim Kuramlarına Bütüncül Bir Bakış

Gençler bağımsız, olgun birer birey olma çabasında iken bu çabalarını etkileyen ve çabalarının sonuçlarını biçimlendiren bazı süreçlerden geçerler. Bu süreçlerin sınırları kesin olmamakla birlikte kimi zaman iç içe geçmiştir. Bu durum bireylerin farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Ergenlik dönemine girişle başlayan değişimler yetişkinliğe giriş olarak kabul edilen 30-35 yaşlarına dek sürer. Gelişim görevlerinin

her birey için farklı yaş dönemlerinde gerçekleşmesi, bireyin içinde yaşamını sürdürdüğü toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi özelliklerinin farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bireyin özel durumu ve bireyin içinde bulunduğu toplumun yapısal özellikleri birlikte değerlendirilmelidir. Tam da bu nedenle gelişim yaklaşımları farklılık ve sosyal gelişim öğeleriyle birlikte ele alınmıştır. Çalışmanın odağı; gençlerin farklılıklarını gözeterik sosyal olarak yapılandırılması gerektiği düşünülen gençlik algısı ve gençlik hizmetleridir. Hedef grup hakkında çok yönlü bilgi sahibi olmanın gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin gereksinimleri tespit etmede yararlı olacağı düşünülmektedir.

Üzerinde önemle durulması gereken bir başka konu ise gençlik döneminin nasıl algılandığıdır. Konuya ilişkin toplumda baskın olan görüş, gençlik döneminin çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olduğudur. Başarılması gereken gelişimsel görevlerin asli amacı, olgun bir yetişkin olabilme amacını taşır. Gençlik dönemi ise bireyi yetişkinliğe ulaştıracak bir araçtan fazlası değildir. Ancak ele alınan yaklaşımlar bu görüşün aksini ispatlamaktadır. Yaklaşımların odağında gençlerin gereksinimleri bulunmaktadır. Bu gereksinimlerin karşılanması gençlerin kimlik gelişimini olumlu etkilerken, gereksinimlerin karşılanmaması birtakım olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Etkiler olumlu da olsa olumsuz da olsa genç bireyin kendisi ile ilgilidir. Gençlik dönemine ilişkin yaklaşımların genci odağına alan tutumu gençlik döneminin özel ve önem verilmesi gereken bir dönem olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada birlikte çalışılan grup, 18-30 yaşları arasındaki gençlerdir. Bu gençlerin gelişimsel gereksinimlerini ve gereksinimlerinin karşılanamamasından kaynaklı sorunlarını anlayabilmek için gençlik dönemi ile ilgili çok yönlü bir bakış sunan gelişimsel yaklaşımlar ele alınmıştır.

Gençlerin gelişimsel özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olmak, gençlerin gereksinimleri ile ilgili politika üreticilerine fikirler sunabilir. Gençlik dönemi içerisindeki bireye bakışın değişmesi de muhtemeldir. Böylece genç bireyin özneliği, kendi kaderini tayin hakkına sahip olması gerektiği gibi konular daha anlaşılır hale gelir.

Çalışmanın odağı gençlerdir. Bu nedenle araştırmacı, öğrenmek istediği konulara ilişkin, bu konuların öznesi olan gençlere danışmayı tercih etmiştir. İnsanların

durumlara ilişkin görüşleri, zaman içinde edinilen bilgi ve kazanılan deneyimlerle değişebilir. Yurt dışı deneyimi de gençler için yaşamlarında değişimler yaratan bir unsur olmuştur. Farklılıkları gözlemleyerek çıkarımlar yapmak, değişime güdülenmek ve kendi ülkesindeki aksaklıkları dert edinmek, gelişime dönük olarak gençler için önemli bir kazanım olacaktır.

Bir toplumda gençlerin gereksinimlerinin yeterince önemsenip önemsenmediği sorusu, o toplumun gençlere yönelik bakış açısını yansıtacak bir yanıtı doğurur. Türkiye’de gençlik algısı nasıldır? Genç birey nasıl tanımlanır? Gençlere yönelik yasal düzenlemeler ve hizmetler yeterli midir? Bir sonraki bölümde bu sorulara yanıt aranacaktır.

1.1.3. Türkiye’de Gençliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2011 verilerine göre; 31 Aralık 2011 tarihi itibarı ile Türkiye’nin nüfusu 74.724.269, yaş ortalaması 29,7’dir. Toplam nüfusun yarısının bu yaş ortalamasının altında olduğu düşünüldüğünde, ülkenin büyük bir çoğunluğunu gençlerin oluşturduğunu söylemenin doğru olacağı düşünülmektedir.

Gençliği fiziksel ve zihinsel özelliklerine, yaptıkları işe, eğitim durumlarına ya da yaşam dönemlerine göre tanımlayabilmek mümkündür. Gençlere yönelik hizmet veren kurumlar, ağırlıklı olarak biyolojik bir tutumla, gençliği farklı yaş gruplarında tanımlamışlardır. Gençlik kavramı başlığı altında incelenen tanımlardan farklı olarak bu bölümde verilen tanımlar gençlere yönelik kurumsal bakışı yansıtmaktadır. Bu bakışı detaylandırmak için bazı gençlik tanımlarından söz edilecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’na göre gençlik, ergenlik dönemine giriş ile birlikte biyo-psikolojik bakımdan çocukluğun sona erdiği, bireyin toplum içinde sorumluluk almaya başladığı ve çocukluk ile genç yetişkinlik arasında kalan 12-24 yaşları arasında kapsayan dönemdir (Kulaksızoğlu, 1999, 33). Türk Medeni Kanunu’nun 11. Maddesi “ergenlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar” demektedir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM)’nin 13.07.2003 tarihli Gençlik Merkezleri Yönetmeliği’nde

üyelik şartı olarak 12–24 yaş arasında olmak gösterilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ve Türkiye'nin taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi 0–18 yaş grubuna giren bireyleri çocuk olarak tanımlarken, Dünya Bankası (DB) gençlik yaş grubunu 12–24 arasında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2008 yılında hazırladığı İnsani Gelişme Raporu'nda gençliği 15–24 yaş arasında tanımlamıştır. Gençlere yönelik etkinlik ve programlar yürüten Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (ABEGPM) ise, daha büyük bir yaş grubunu içererek 15–30 yaş grubunu genç olarak değerlendirmektedir. Bu araştırma kapsamında gençlik, 18-30 yaş aralığındaki grup olarak ele alınacaktır.

Türkiye'de gençliğe ilişkin ulusal mevzuat oldukça sınırlıdır. Bu bölümde, gençlikle ilgili düzenlemelere temel oluşturan T.C Anayasa'sı ve ulusal kalkınma planlarının yanı sıra gençlik hizmetleri ele alınmıştır.

Türkiye'nin gençlik politikasının ve gençlikle ilgili gerçekleştirilen çalışmaların temel dayanağı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 58. ve 59. Maddeleri'dir. Buna göre;

MADDE 58.– “Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”

MADDE 59.– “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyla korur.” Bu temel, beş yıllık kalkınma planlarında alınan kararlarla güçlendirilmeye, uygulamalar zamanın koşullarına uygun olarak çeşitlendirilmeye çalışılmıştır.

Gençlik sorunları ve gençliğe yönelik birtakım koruyucu, önleyici, geliştirici çalışmalar yapma gereği ilk olarak İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968–1972)'nda gündeme gelmiştir. Bu planda her gencin çeşitli eğitim-öğrenim fırsatlarından nitelikli ve eşit bir biçimde yararlanabilmesi, kültürel birikimini zenginleştirebilmesi, sağlık ve

sosyal güvence ile ilgili eşitsizliklerin ortadan kaldırılarak ihtiyaçlarını karşılayabileceği olanaklara sahip olması ve boş zamanlarını etkin bir biçimde değerlendirilebilmesi için farklı özelliklerdeki tüm gençliğin sorunlarının ele alınması kararlaştırılmıştır. Aynı zamanda çocuk ve gençlik refahının iyileştirilmesi, gençlerin ahlaki ve kültürel bakımdan geliştirilmesi, çalışma koşullarının düzenlenmesi, sosyal gelişimi sağlayacak kurumların sayılarının ve niceliklerinin artırılması, barınma hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977)’nda gençlik, yalnızca belirli yaş aralığında bulunan bireylerin oluşturduğu bir grup olmaktan çıkmış, psikolojik ve sosyal yönden de değerlendirilmesi gereken toplumsal yapının bir parçası olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Üçüncü kalkınma planı döneminde gençlik, “gençlik ve toplumsal yapı” teması çerçevesinde değerlendirilmiştir. Uzun dönemli kalkınma hedefi çerçevesinde gençliğe dönük temel amaç, Atatürkçü ilkeleri izleyen ve her gencin üyesi olmaktan övüneceği çağdaş bir toplum yaratmaktır. Bunu sağlamanın yolu ise gençlerin sorun ve ihtiyaçlarının farkında olup gerekli hizmetleri sunabilecek mekanizmalar oluşturmaktır. Bunu gerçekleştirebilecek yeni strateji, öncelikli olarak eğitim reformunu öngörmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1983: 21). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda gerçekleştirilmesi öngörülen önlemler olması gerektiği gibi yerine getirilememiş, bu durumu değiştirmeye yönelik çalışmalara Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977)’nda yer verilmiştir. Buna göre;

Gençlik sorunlarının ekonomik, sosyal ve kültürel yapıyla ilişkileri göz önünde bulundurularak, bu yapılarla ilgili bireysel ve sosyal sorunların (eğitim, rehberlik, sağlık, çalışma, barınma, sosyal güvenlik, zaman değerlendirmesi, sosyal refah v.b konularda) oluşumlarını etkileyen etmenler araştırılarak bütüncül bir yaklaşımla çözümler üretilecektir. Gençliğe götürülecek hizmetler (sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılım; kredi, yurt, burs sağlama; yaygın eğitime katılım, gönüllük etkinliklerinin organizasyonu v.b), hizmetlerin yaygınlaştırılması ve etkin biçimde sunumundan Gençlik ve Spor Bakanlığı sorumlu olacaktır. Gençlik sorunlarını irdeleyen bilimsel araştırmalar üniversiteler ve Gençlik ve Spor Bakanlığınca

yapılacak, bu araştırmanın sonuçlarına göre sorunların çözümlenmesi yönünde gerekli tedbirler alınacaktır.

Dördüncü Planlı Dönem (1979–1983)’de gençliğe bakış ve sunulması gereken hizmetlere ilişkin bir gerileme görülmektedir. Bunun göstergelerinden biri, Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın MEB ile birleştirilmesidir (Uluğtekin, 1995, s. 77). Üçüncü planlı dönemde alınması planlanan tedbirler ile ilgili yetersizlikler görülmektedir. Bir önceki dönemde gençlik; sorunları, ihtiyaçları ve sunulması gereken hizmetler ile sosyal, psikolojik, fiziksel, kültürel ve ekonomik bakımdan daha kapsayıcı biçimde ele alınırken; yeni dönemde gençliğe bakışın eğitilmesi, korunması, sorunlarının çözülmesi gereken bir grup olduğu yönünde değiştiği görülmektedir.

Beşinci Plan Dönemi (1985–1989)’nde gençlik ile ilgili olarak; genç işsizliğinin önlenmesine yönelik çalışmaların yapılması; ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim arası geçişlerin uyumlu biçimde bütünleştirilmesi; katılma, gelişme, sorumluluk alma, hoşgörülü davranma gibi değerler kazandırılması gerekliliği öne çıkan konular arasındadır. Ayrıca bu dönemde “hareketlilik” düşüncesi ilk kez gündeme getirilmiş, gençlik turizminden söz edilmiştir. Gençlik hizmetlerine ilişkin örgüt yapısı Beşinci Plan Dönemi (1985–1989) içinde de daralmaya devam etmiştir. Uluslararası Gençlik Yılı’nın “gençlerin katılım, gelişme ve barış ilkeleri çerçevesinde toplum hayatıyla bütünleşmesinin sağlanacağı” amacı ve 1988’de toplanan 1. Ulusal Gençlik Şurası’nın önerilerine rağmen gençlik hizmetleri, genel müdürlük düzeyinden daire başkanlığı düzeyine indirilmiştir (Uluğtekin, 1995, s. 77). Bu değişiklik sözü edilen dönemde gençlik hizmetlerine ilişkin önerilere ve gençlerin kendilerine gereken önemin verilmediğini göstermektedir.

Altıncı Kalkınma Planı (1990–1994)’nda diğer dönemlerde de olduğu gibi eğitimin (her kademedede) niteliğinin artırılması ve kesintisiz devamının sağlanması üzerine çalışmalara ağırlık verilmiştir. Bunu sağlamak için insan gücü planlaması yapılması esas alınmıştır. Ele alınacak diğer konular; gençliğin sağlıklı yetişebilmesi için her türlü sağlık sorunlarına yol açıcı, suça yönlendirici; bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyici durum, davranış ve ortamdan genci uzak tutmak, barınma ve kredi hizmetlerini ihtiyaca ve günümüz koşullarına göre yeniden düzenlemek, gencin toplumla bütünleşmesini sağlayıcı katılım, gelişim ve barışı

hedefleyen çalışmalar yapmak olarak belirlenmiştir. Ayrıca okul dışı gençliğin, sağlık, çalışma, sosyal güvenlik ve istihdam konularındaki sorunları üzerinde durulması gerekliliği de belirtilmiştir. Ancak yapılan çalışmalar eğitim ile ilgili sorunların çözümünde yetersiz kalmış; eğitimin yaygınlaştırılması, yükseköğretim kurumlarına nitelikli ve yeterli akademisyen istihdamı, meslek içi eğitim ve eğitimde ilgi alanına göre yönlendirme istenilen düzeyde sağlanamamıştır. Hızla kentleşen ve nüfusu gün geçtikçe artan ülkede öncelikli olarak toplumsal temel ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılırken gençlik sorunları ikinci planda kalmıştır.

İş olanaklarının çeşitliliği, büyük şehirde yaşama isteği gibi nedenlerle kırdan kente göçün artması ve nüfus planlaması ile ilgili düzensizliklerin sonucu olarak nüfusun hızlı bir artış göstermesi, kalkınma amaçlarının gerçekleştirilememesine ve sorunların çok daha derin, farklı boyutlar kazanmasına neden olmuştur. İşsizlik, çarpık kentleşme, yoksulluk ve tüm bu sıkıntıların getirdiği ruhsal ve sosyal sorunlar artmış, bu da gençlerin bir kısmını kendi içine kapanmaya itmiştir. 2000’li yılların kalkınma umudu olarak görülen gençlik için eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal gelişim ve sosyal güvenlik konularını içeren kapsamlı ve ihtiyaç temelli politikalara gereksinim vardır.

1980’li yıllarla birlikte değişmeye başlayan ekonomik yapıya paralel olarak sosyal yapılanmanın gerçekleşmemesi nedeni ile sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır. Yoksulluk ve işsizlik oranının, sosyal güvenlik ve istihdam sorunlarının artması, göç baskısı ve benzeri durumlar toplum geneli ile birlikte genç kesimi de etkilemiştir. Genel kabul görmüş meslek standartlarının düzenlenmemesi ile sınav ve sertifikasyon sisteminin oturtulamaması meslek seçimi ve diploma denklik sorunlarına yol açmıştır. Ayrıca gençlerin kent kültürüne uyumu, ülkedeki öğrenim dışı eğitim ve kültür politikalarının, demokratik ve özgürlükçü bir yaklaşımla ele alınmasının gereği üzerinde durulmuştur (7. Beş Yıllık Kalkınma Stratejisi, Resmi Gazete, 1995, 38–39; Aktaran: Uluğtekin, 1995, s. 77). Bu durumu gelişim hedeflerinin temelsizliğinin olumsuz sonuçları olarak değerlendirmek mümkündür. Ekonomik büyüme amacının toplumsal gelişim amaçlarını değersizleşmesi ile diğer nüfus kesimleri gibi gençleri de olumsuz etkileyen sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005)’nda gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve serbest zaman değerlendirme

konularındaki sorunlarının tespitine imkân verecek araştırma çalışmaları yapılmasından ve bunlara uygun çözüm önerileri geliştirilmesinden; gençlerin sağlıklı sosyal gelişimleri için risk yaratabilecek durumlar hakkında gençlerin bilgilendirilmesi çalışmalarının yapılması gerekliliğinden söz edilmiş de olsa ağırlıklı olarak beden eğitimi ve spor konularına ağırlık verilmiştir. Yapılan çalışmalar gençliğin genelinin ihtiyaçlarına karşılık verecek bir yapıya kavuşmamıştır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007–2013)’nda gençlik ülkenin ekonomik gelişimine katkı sağlayacak, işgücünü artıracak kesim olarak görülmekte; gençliğin ekonomik boyutu ön plana çıkmaktadır. Gençliğin istihdamı ise ayrıca önem verilen bir konu olmuştur. DPT’nin 2008–2010 Dönemi Orta-Vadeli Programı (2007)’nda ise gençlerin işgücüne katılımının ve istihdamının artırılması konusu yer almaktadır.

Kalkınma planlarının gençlikle ilgili uygulamalarına bakıldığında, bir planlı dönemde belirlenmiş amaç ve düzenlemelerin sonraki planlı dönemde gerçekleştirilmediği görülmektedir. Bu durum gençlerin ihtiyaçlarına yanıt vermeyip sorunlarını çözmediği gibi bir politika belgesi olarak kalkınma planlarının işlevinin sorgulanmasına neden olmaktadır.

Gençleri odak alan çalışmalar arasında önemli bulunan bir girişim, Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde gençlere verilen değer artmaya başladığı görülmektedir. Bu izlenimin geçerliği, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen ulusal ve uluslar arası projelerin sayılarının artmasıyla doğrulanmaktadır.

Gençlere yönelik düzenlemelerle ilgili Avrupa Birliği Bakanlığı ürettiği ve koordinasyon görevini üstlendiği gençlik projeleri ve programlarıyla gençlik alanında ulusal ve uluslararası düzeyde etkin çalışmalar yürütmektedir. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları’nın ülke içinde tanıtımı, uygulaması ve koordinasyonundan sorumludur. Türkiye’nin bu programlardan yararlanmasını sağlayan, 2002 yılında imzalanan Çerçeve Anlaşma’dır.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları “Hayatboyu Öğrenme” ve “Gençlik Programı” olmak üzere iki farklı programdan oluşmaktadır. Bu programlardan

çocuklar, gençler ve yetişkinler yararlanabilmektedir. Bunlardan sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacak olan Hayatboyu Öğrenim Programı; eğitim ve öğretimde değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmeyi amaçlayan, her yaşta bireye gelişim fırsatları sunan altı alt programdan oluşmaktadır. Bu çalışma kapsamında hedef kitlesi gençler olan Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius ve Grundtvig Programları ele alınmıştır. Bu program ve alt bileşenlerine dair bilgiler ilerleyen bölümlerde yer almaktadır.

Avrupa Birliği Programlarının önemli bileşenlerinden biri de Gençlik Programı'dır. Gençlik programı, odağına yalnızca gençleri almıştır. 13-30 yaşları arasındaki gençler bu programın yararlanıcılarıdır. Program kapsamında ulusal ve uluslararası etkinliklere katılmak, proje yazmak ve hazırlanmış projeleri gerçekleştirmek mümkündür. Bu programın temelinde sosyal eylem yatmaktadır. Bunu gerçekleştirmenin farklı yolları olduğu düşünülerek program alt proje birimlerine ayrılmıştır. Toplam beş eylem vardır:

Avrupa için Eylem isimli Eylem 1; gençlik değişimleri, gençlik girişimleri ve gençlik demokrasi projelerini destekler. Avrupa Gönüllü Hizmeti de diyebileceğimiz Eylem 2, Avrupa Birliği ülkelerinde ya da bu ülkeler dışında gerçekleştirilecek kar amacı olmayan etkinliklere gençlerin gönüllü katılımını destekler. Eylem 3: Dünya Gençliği, Avrupa Birliği komşu ülkeleriyle iş birliği ve diğer ortak ülkelerle iş birliğini teşvik eder. Eylem 4: Gençlik Destek Sistemleri; gençlik alanında Avrupa düzeyinde aktif kuruluşlar için destek, Avrupa Gençlik Forumu için destek, gençlik çalışanları ve gençlik kuruluşları için eğitim ve ağ kurma, yenilik ve kaliteyi teşvik eden projeler; gençler, gençlik çalışanları ve kuruluşları için bilgilendirme faaliyetleri; ortaklıklar, program yapıları için destek ve programa artı değer katma eylemlerini destekler. Sonuncu eylem olan Eylem 5: Gençlik Alanında Avrupa İş Birliği İçin Destek ise gençler ve gençlik politikalarından sorumlu olanlar için toplantılar, gençlik alanıyla ilgili bilgi ve anlayışın artırılmasına yönelik destek faaliyetleri, uluslararası kuruluşlarla işbirliğini içermektedir. Bu eylemlerde Avrupa boyutu (Avrupa aidiyeti), kültürel çeşitlilik, gençlerin aktif katılımı, dezavantajlı gençleri içermeye programın öncelikleri arasındadır (Avrupa Komisyonu, 2013, s. 5-16). Bu noktaların vurgulanmasındaki amaç "Avrupalılık" bilincini geliştirmek; toplumlar arası uyum,

hoşgörü ve işbirliğini geliştirmek, sivil toplumu güçlendirmek, farklı genç gruplarının katılım davranışlarını güçlendirmektir.

Avrupa Birliği programları çerçevesinde eğitim ve gençlik alanındaki çalışmalar kamu kuruluşları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütülmektedir (ua.gov.tr, erişim: 20.05.2013). Bu çalışmalara gençlerin aktif katılımı önemli bulunmaktadır. Yetişkinlerin kolaylaştırıcı olduğu, düzenlenecek etkinliklerin belirlenmesi ve bu etkinliklerin gerçekleştirilmesinde gençlerin aktif olduğu bir ortaklığın oluşturulması önemli bulunmaktadır.

Türkiye’deki bazı bakanlıklar da Gençlik Eylemleri’ne benzer olarak gençlik projeleri gerçekleştirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı bu projeleri destekleyen kurumlar arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı daha çok çocukları hedef almaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın desteklediği projeler ise gençlerin hareketliliği, katılımı, kısıtlı olanakları olan gençlerin sosyal yaşama katılımlarını ve farklılıkların bütünleştiriciliği üzerine odaklanmaktadır (GSB Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2013, s. 2, 3; tegm.meb.gov.tr, erişim: 15.05.2013). Bu tür çalışmaların ulusal ve uluslararası düzeyde yaygınlaştırılması başta gençlik alanında sosyal eylemlerin güçlendirilmesi ve hem gençlik alanından hem de toplumsal düzeyde olumlu sosyal değişimlerin sağlanmasını mümkün kılacaktır.

1.1.4. Türkiye’de Gençlik Hizmetleri

Gençlik hizmetleri, gençlik yaş grubundaki bireylerin fiziksel, psiko-sosyal yönden geliştirilmesinin öneminin fark edilmesinden bu yana, çeşitli birimlerin sorumluluğunda gerçekleştirilmiştir. Bunlar; Başbakanlık, MEB, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (MEGSB), Devlet Bakanlığı’na bağlı GSGM’dir (Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 14).

Cumhuriyetin ilk yıllarında gençlerin laik ve demokratik sisteme uygun yetiştirilebilmeleri için eğitim seferberliği başlatılmış, özgür zamanların değerlendirilmesinin üzerinde önemle durulmuştur. Geçmişten bugüne bir

değerlendirme yapılacak olursa, Türkiye’de gençliğe ilişkin politikaların eğitim ve spor ağırlıklı olduğu söylenebilir. 1938 yılında kurulan GSGM ve 1933 yılında MEB bünyesinde kurulmuş olan Beden Terbiyesi ve İzcilik Müdürlüğü de bu iki alanda hizmet üretmiş olan kuruluşlardır. 1969’da Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın kurulması gençlere yönelik hizmetlerde koordinasyon sağlanması, gençlik araştırmalarının yapılması, özgür zaman etkinliklerinin çeşitlendirilmesi bakımından yararlı olmuştur. 1983 yılında MEGSB’nin kurulması ile birlikte gençlik, eğitim ve spor etkinlikleri bu bakanlığa bağlanmış, gençlik hizmetlerinin sunumu bakanlık düzeyinden genel müdürlük düzeyine indirilmiştir. 1986 ve 1989’da yapılan düzenlemelerle bu görev, Başbakanlığa bağlı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü GSGM bünyesinde kurulan Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı’na verilmiştir (Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 14).

Eğitim ve spor etkinlikleri üzerinde yoğunlaşan ve gençlerin korunmaya muhtaçlığına vurgu yaparak bu grubu pasifleştiren politikaların yönünün değişmesinde; 1995 yılında seçme yaşının 18’e, milletvekili seçilme yaşının da 25’e düşürülmesi etkili olmuştur. 2002 yılında DPT bünyesinde kurulan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nın (ABEGPM) çalışmalarıyla gençler, sosyal yaşamda daha aktif bireyler haline gelmiştir. 2004 yılında Dernekler Kanunu’nun kabulü gençlerin örgütlenebilmesini mümkün kılmış; 2005’te çıkarılan Belediyeler Kanunu ve 2006’da çıkarılan Kent Konseyi Yönetmeliği gençlerin yerel yönetimlere katılmalarını desteklemiş, kolaylaştırmıştır (Ungdomsstyrelsen, 2009, s. 14, 15). Geçmiş dönemlerde farklı kurumlarca gençlere birtakım hizmetler verilmeye çalışılmışsa da hizmetlerin niteliği ihtiyaç ve sorun odaklı olmaktan uzak kalmıştır. Ayrıca hizmet sunan kurumların sürekli değişmesinin ve hizmet yönetimi eksikliğinin, hizmetlerin sürekliliğini ve niteliğini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Günümüzde eğitim, sağlık, barınma, istihdam, sosyal gelişim, sosyal güvenlik hizmetleri; Milli Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Sağlık, Kültür ve Turizm, Aile ve Sosyal Politikalar, İçişleri, Dışişleri, Adalet, Avrupa Birliği Bakanlıkları ile Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, TÜİK, İŞKUR, ABEGPM, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Merkezi (AMATEM) gibi çeşitli kurumlar ve yerel yönetimler

tarafından verilmektedir. Kurumlar arası eşgüdüm olmaması, hizmetlerin etkili sunumunu engellemektedir.

2013 yılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda genç işsizliğinin azaltılması için çalışmalar yapılması, mesleki becerilerin geliştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması, Yaşam Boyu Öğrenme Strateji Belgesinin etkin olarak uygulanması, Avrupa Birliği Gençlik Programlarının benzerlerinin Avrupa Birliği'ne üye ülkeler dışındaki ülkelerle işbirliği içinde hayata geçirilmesi için temel oluşturacak tasarının yasalaşması, gençlerin sağlıklı sosyal ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, dezavantajlı gençlerin sosyal bakımdan içerilmesi, gençlerin şiddete yönelmesinin ve her türlü ihmal ve istismarının engellenmesinin, gençlerin toplumsal katılımının ve Sosyal Destek Programı'nın (İstihdam, sosyal içerme, kültür, sanat, spor alanlarında ihtiyaçları karşılamayı, sosyal iyileştirmeyi amaçlayan program) uygulanması ile gerçekleştirilecek kültür, sanat ve spor etkinlikleri yoluyla gençlerin kendilerini daha iyi ifade edebilmelerine katkı verilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Günümüzde gençlere yönelik sosyal hizmet üretme ve hizmet sunma konusunda birincil sorumluluğu 2011 yılında kurulmuş olan Gençlik ve Spor Bakanlığı üstlenmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın görevleri 03.06.2011 tarihli Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun hükmünde kararnamede;

1. “Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.
2. Gençliğin ihtiyaçları ile gençliğe sunulan hizmet ve imkânlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirmek, gençlik alanında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak.
3. Gençlik çalışma ve projelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

4. Gençlik çalışma ve projeleri yapmak, bu çalışma ve projeleri desteklemek, bunların uygulama ve sonuçlarını denetlemek.
5. Spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almak.
6. Spor alanında uygulanacak politikaları tespit etmek ve uluslararası kuralların, talimatların uygulanmasını temin etmek.” olarak belirlenmiştir.

Bu görevler, bakanlığın hizmet birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak bakanlık, spor etkinlikleri düzenlemenin dışında; gençlik grubunu, bu grubun ihtiyaçlarını ve sorunlarını hedef alan ülkedeki her genci kapsayıcı nitelikte araştırmalar, çalışmalar yapmamakta, işlevi spor etkinlikleri düzenlemek, yetersiz bulunan barınma ve burs hizmeti (bu konuya gençlik politikalarından barınma politikaları altında ayrıntılı olarak yer verilecektir) sunmak ve proje desteği sağlamaktan öteye gidememektedir.

Türkiye’de gençlere ilişkin genel imaj; gençlerin bekar, sağlıklı, çeşitli risklere açık, orta sınıf öğrenciler olduğu yönündedir. Oysa bu çerçeveye dahil olmayan işsiz genç kadınlar, hükümlü gençler, engelli gençler, eğitimsiz gençler ve daha birçok dezavantajlı genç de vardır. Bu gençlerin güçlendirilerek sosyal ve ekonomik yaşama dahil edilmesi bir öncelik olmalıdır (Cumhuriyet Halk Partisi [CHP], 2011, s. 6). Bu doğrultuda gençlerin farklılıkları ile bütüncül olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Gençlere yönelik politika ve hizmetlerin üretilmesinde odak, gençlerin farklılığı olmalıdır. Bunu gözetmek, gençlerin gereksinimlerine önem vermenin değişimi nasıl etkilediğini gösterecektir.

Her ülkenin, çeşitli nüfus grupları özelinde oluşturduğu ve yürüttüğü ulusal politikalar vardır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın gençleri ilgilendiren maddeleri incelendiğinde, gençlik ihtiyaçları ve sorunlarına, sunulması gereken hizmetlere yeterince yer verilmediği görülmekte; ne çocuk ne yetişkin anlayışıyla gençler, yalnızca korunması gereken bireyler olarak değerlendirilmektedir. Yıllar içinde bu algı çok fazla değişmemiştir. Bu yaklaşım, gençliğe yönelik, nesneleştirilen kamusal bakışın yerleşmesinde etkili olmuştur.

“Geçtiğimiz 10 yılda dünyada 155 ülke kendi ulusal gençlik politikalarını ve 168 ülke gençlik eşgüdüm yapılarını oluşturmuştur. Bu süre içerisinde Türkiye’de kapsamlı bir gençlik politikası geliştirmeye yönelik yasal veya kurumsal herhangi bir düzenleme gerçekleştirilmemiştir. Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında Ulusal Gençlik Konseyi’ne sahip olmayan az sayıda ülkeden biridir” (CHP, 2011, s. 3). Gençlik konseyleri, katılımcı demokrasiyi geliştiren bir araç olarak görülmektedir. Her genç birey kendisin ilgilendiren konularda karar alma, yaşamını tercihleri doğrultusunda yönlendirme hakkına sahiptir. Gençlik konseyleri, kurulmuş oldukları her ülkede farklı işlevler görmektedir. Kimi ülkelerde bu konseyler yalnızca danışma birimi niteliğindeyken kimilerinin aldıkları kararlar yönetimde doğrudan etki sahibidir. Her bireyin kendi geleceğini tayin hakkından ve hak temelli yaklaşımdan doğru bakıldığında gençlerin ülke yönetiminde aktif olmaları gerekmektedir. Bu da birtakım yasal düzenlemeleri gerektirmektedir.

Türkiye’de gençlik hizmetleri genel olarak yetişkinlerin sorumluluğunda ve yetişkinlerin öncelikli olduğunu düşündükleri konularda gerçekleştirilmektedir. Oysa bu çalışmalar gençlerin sorumluluğunda, yetişkinlerin desteğiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu Türkiye’deki gençlere yönelik hizmet sisteminin önemli bir eksikliğidir.

1.1.5. Türkiye’nin Gençlik Politikalarına İlişkin Genel Durum

Toplumlar; kendini yenileyen ekonomik, bilimsel, siyasal, sosyal koşullar ve değişen toplumsal yapılar, kurumlar ve ilişkilerin etkisi ile sürekli dönüşüme uğramaktadır. Değişimi kontrol edebilmek her zaman mümkün olmamakla birlikte bazı araçlarla bu değişimlere yön verebilmek mümkündür. Bu araçlar sosyal politikalarlardır. Her devlet toplumsal ihtiyaçları karşılamak, sosyal sorunlarını çözmek, sosyal güvenlik ve adaleti sağlamak için sosyal politikalar üretebilir, uygulayabilir. Bir sistemin sosyal adaleti temel alan demokratik bir yapıya sahip olup olmadığını anlamanın yolu ise politikaların yararlanıcılarının amaç olarak mı yoksa farklı amaçlara ulaşmak için araç olarak mı değerlendirildiğini anlamaktır.

Erbay (2013, s. 75)'a göre Türkiye'nin somut ve açık bir çocuk politikası yoktur. Dağınık bir mevzuat söz konusudur ve bunlar da başarılı bir şekilde uygulamaya aktarılamamaktadır. Çocuk politikasının olmamasının, gençlik nüfusunu da etkilediği düşünülmektedir.

Türkiye, 1923 yılında cumhuriyetin ilanı ile birlikte hızlı bir çağdaşlaşma sürecine girmiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanda üretilen politikalar ve hayata geçirilen uygulamalar, toplum kalkınmasına ivme kazandırmıştır. Sürekli ilerlemenin koşulu; mevcut durumu iyi analiz edebilmek, sistemin güçlü ve güçsüz yönlerini belirlemek ve ihtiyaç odağında, hedef grubun belirleyici olduğu, gelişime dönük ve kendini yenileyen politikalar üretmektir. Politikalar, her yaşam evresindeki birey ve ihtiyaç sahipleri de dâhil olmak üzere grup özelinde ve toplumsal düzeyde kapsayıcı bir yapıya sahip olmalıdır. Gençlik döneminde olan bireyler de sözü edilen hedef gruplarından biridir.

Türkiye'nin modernleşme sürecinde gençliğin eğitimine ve kültürel gelişimine büyük önem verilmiştir. Yeniliklerin öncüleri ve geleceğin emanetçileri olarak görülen gençlerin fikirleri ve eylemleri toplum tarafından değerli bulunmuştur.

Ancak günümüzde bu durum değişmektedir. Gençlerin sağlıklı fiziksel, ruhsal, sosyal gelişimlerini sağlayacak, eğitim görmelerini garanti edecek, istihdam olanağı sunacak, sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmalarını mümkün kılacak politikalar ya da hak ve özgürlüklerini belirleyecek ve sunulması gereken hizmetlerin belirlenmesinde temel alınacak yasal bir belge bulunmamaktadır. Mesleki eğitime yeterince önem verilmemekte, gençler okul dışı gelişimleri ve hareketlilikleri konusunda yeterince desteklenmemektedir. Gençlerin kendileri ile ilgili ya da toplumu ilgilendiren konularda karar verme süreçlerine katılım oranları çok düşüktür. Gençler, siyasi darbeler sonrası düşünmeyen, üretmeyen, katılmayan, bu eylemlerde bulunmaya çekinen ya da varlığı ve düşünceleri önemsizlenen bir gruba dönüştürülmüşlerdir.

Türkiye'de gençlik politikalarına ilişkin mevcut yönelim, sorun odaklıdır (Gür ve diğerleri, 2012, s. XXI). Buna bağlı olarak Türkiye'de gençliğe yönelik politikaların yapısı ve etki düzeyi olumsuz yönde değişmiştir. Değişik alanlarda gençliğin sorunlarını çözme ve ihtiyaçlarını karşılama girişimlerine rağmen belirgin ve

sürdürülebilir başarılar elde edilememiştir. Üretken nüfusun yoğunluğuna bakılacak olursa Türkiye'nin demografik açıdan gelişimi olumlu yönde destekleyecek bir potansiyele sahip olduğunu söylemek doğru olacaktır (UNDP, 2008, 2-3). Ancak bu büyük sorumluluğu genç kesime yüklemek, onların yaşamlarını ekonomik gelişme amacı için araç haline getirmek anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumda genç kesime bakış ile ilgili tutarsızlıklar olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar gençliği çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre yalnızca çocuk ya da yetişkin olmak bir anlam ifade etmektedir. Genç olmanın bu iki yaşam evresi arasında bağlantı kurmaktan öte bir önemi yoktur. Diğer bir kesim ise ülkenin geleceğinin gençlerin elinde olduğunu düşünmektedir. Gençler; bilgi teknolojilerini kullanabilen, öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye açık, girişimci, geçmiş ve bugünün bilgisi ile donanımlı, yaratıcı, sağlık teknolojilerinden yararlanan, katılımın ve toplum içinde sahip olunan rollerin önemini farkında, değişime açık bir kitle ve en önemlisi de ekonomik kalkınmanın aracı olarak değerlendirilmektedir. Bu beklentiler gençlerin gelişimsel ihtiyaçları, sorunları, toplumda sahip oldukları kaynaklar ve var olan kolaylaştırıcı mekanizmalara ulaşım olanakları göz önünde bulundurulmadan toplumsal olarak yapılandırılmıştır. Üstelik yukarıda sözü edilen gelişim öğeleri gençleri de içermekle birlikte toplumdaki her birey için birer fırsattır. Toplumda genel olarak kabul edilen gençlik kavramının bu değerlendirmeler ışığında yeniden yapılandırılması gereksinimi ortadadır.

2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesi, odak aldığı yaş grubu 18 yaş altı olsa da, hizmetleri, en azından belirli bir genç kesimi kapsıyor olması açısından önemli bir gelişme olmuştur. Kanun, "korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemeyi" amaçlamaktadır. Bununla birlikte 18 yaş üstü gençlerin ihtiyaç ve sorunlarına yönelik verilecek hizmet çerçevesini belirlemekten uzak bir kanundur. Yasal olarak var olmayan bir nüfus için politikalar da üretilemez.

Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, gençlik ve sosyal haklar konusu önem kazanmaya başlamıştır. Birliğe üye olmak için birtakım kriterleri yerine getirmek gerekmektedir. Genç nüfusun sosyal ve siyasal haklarının korunması, gençlik eğitimi, katılımı ve

dayanışması için çalışmalar yapılması gereği bunlardan biridir. Kriteri yerine getirme çabasına bağlı olarak gençlik çalışmaları yaygınlaşmaktadır.

Gençlerin özel ihtiyaçları olan bireyler olarak tanınması, güçlendirilmesi ve toplumla bütünleştirilmesi için çözümler ve yenilikler üretilmesi ihtiyacı, gençlik politikasının farklı yönleri ile ele alınması gereğini gündeme getirmiştir. Gençlerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak, sorumluluk bilincini güçlendirecek, sosyal gelişimlerini destekleyecek, toplumda temsil edilebilirliklerini artıracak ve gençlere demokratik düşünme ve davranmayı öğretecek, özgür zamanlarını etkili değerlendirmeleri için seçenekler sunacak bir sisteme ihtiyaç vardır (Ungdomsstyrelsen 2009, s. 5). Bu doğrultuda gençlik politikasının temel bileşenleri olarak kabul edilen konuların ele alınmasının Türkiye'nin gençlik politikasının kapsamlı bir biçimde değerlendirilebilmesi, eksikliklerin tespit edilerek giderilebilmesi için gerekli olduğu düşünülmektedir. Sözü edilen temel bileşenler eğitim, katılım, sağlık ve sosyal güvenlik, barınma ve istihdamdır. Bunun yanı sıra gençlikle ilgili politika ve hizmet üretiminde göz önünde bulundurulmasının yararlı olacağı düşünülen örgütlenme, sosyal gelişim, hareketlilik ve adalet konuları da ele alınmıştır. Bu konuların gençlerin katılımını ve sosyal öğrenimini güçlendirebilecek özellikte olduğu düşünülmektedir.

1.1.5.1. Eğitim

Eğitim, yüzyıllardır toplumsal ve bireysel yönleri ile farklı uzmanlık alanlarınca değerlendirilen bir konudur. Bu değerlendirmeler, içinde bulunulan sosyo-kültürel, ekonomik, ahlaki, politik koşullar içinde eğitim kurumlarının yapısı bağlamında şekillenmiştir.

Eğitim sosyolojisinin kurucusu Emile Durkheim'a göre sosyal düzen, onu oluşturan birey ve toplumlardan bağımsız olarak varlığını sürdüren bir gerçekliktir ve toplumsal yaşamın temelidir. Toplumsal yaşam ise din, hukuk, mantık, ahlak ve aile gibi sosyal yapı ve kurumlara dayanır. Durkheim, eğitimi de sosyal bir kurum olarak değerlendirmektedir. Toplumlar kendi yapısal özelliklerine göre çocukları ve gençleri istenilen bedensel, zihinsel ve ahlaki düzeye çıkarmaya çalışır. Temel olarak eğitim, çocukları ve gençleri sosyalleştirmektir. Bu amaçla her toplum yapılarına uygun

olarak kabul ettikleri ahlak kuralları, değerler ve sosyal normları çocuklara ve gençlere benimsetmeye çalışır (Ergün, 1997, s.3, 4; Tezcan, 1985, s. 7). Bu bir tür yapılandırma sürecidir. Ancak yapılanma, hedef grubun öncelikleri dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir.

Modern sosyolojinin kurucularından olan Max Weber ise insan davranışının sosyal ilişki ve bağlanışlar çerçevesinde ele alınması gerekliliğini öne sürmüştür. Sosyal ilişkiler karşılıklı anlaşmalardan doğabildiği gibi dışarıdan bir güç tarafından da dayatılabilir. Eğer sosyal kurumlar soyut, ideal tiplere indirgenebilirse, sosyal gerçeklik tabakalar içinde daha iyi açıklanabilir. Eğitimin işlevi ise kişi ve toplumlara, ileride bu tabakalar içinde sahip olacakları konumlara hazırlamaktır (Tezcan, 1985, s. 7; Ergün, 1997, s.4-5). Bu yerleşik kültürün devamı, sınıflı yapının pekişmesi anlamına gelmektedir. Oysa eğitimin beraberinde sosyal değişimi getirmesi akla daha makul gelmektedir.

Eğitim, insan yaşamının geliştirilmesinde ve toplumun iyilik halinin sağlanmasında önemli bir araçtır. Yalnızca bireyin günlük problemlerini çözmesini değil, bireyin çevresine uyumunu da sağlar (Somtrakool, 2002, s. 29). Bir başka görüşe göre ise eğitim; içerisinde öğrenciyi, öğrenim sürecini, bilgiyi ve eğitim amaçlarını barındıran, anlam olarak temel aldığı odağın ötesinde çok daha fazla değişkeni kapsayan bir kavramdır (Elkind, 1999, s. 180). Bu açıklamalar ışığında eğitimin sosyal boyutunun en az akademik boyutu kadar önemli olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Türkiye’de eğitim, anayasa ile güvence altına alınmış temel sosyal haklardan biridir. Anayasanın 42. Maddesi’nde “Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” denilmektedir. Bu beyanla devlet, her yaşta ve farklı sosyo-ekonomik, kültürel özellikteki birey için nitelikli eğitim ve öğretimin verilmesi ve yaygınlaştırılması sorumluluğunu üstlenmiştir. Ancak birtakım ekonomik, sosyal ve kültürel etkenler, bazı kişilerin eğitim haklarını kullanmalarını engellemektedir.

Eğitim, kalkınmanın önemli bir aracı olarak kabul edildiği için hükümet ve beşer yıllık kalkınma planlarında üzerinde durulan bir konu olmuştur. Ülkenin ulaşması hedeflenen nokta; “eğitim sistemi ve programlarını, öğretmenlerini, altyapı ve eğitim malzemelerini, dünya kültürü ve teknolojisine katkıda bulunacak Türk insanını

yetiştirmek”tir. (Türkiye Bilgi Bankası[TBB], 2007) Türkiye bu hedefe ne kadar yaklaşmıştır? Türkiye’nin eğitim sistemine yönelik yapılan araştırmalar, eğitimin niteliksel olarak zayıf, okulların eşit fırsatlar sunmaktan uzak olduğunu göstermektedir.

Yapısal bakımdan ele alacak olursak, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiş olan Milli Eğitim Sistemi, “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere, iki temel alandan oluşmaktadır (MEB, 2012a, s. XI). Türkiye’de gençlere yönelik bu temelde eğitim hizmetleri sunan iki büyük kurum vardır. Bunlar Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK)’dur. Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi, ilkokul ve ortaöğretimden, YÖK ise yükseköğretimden sorumludur. Her bir kurumun farklı eğitim politikaları vardır, ancak benzer yönelimleri baskın örgün, zayıf yaygın eğitim veriyor olmalarıdır.

Örgün eğitim, belirli yaş grubunda ve aynı gelişimsel düzeydeki bireylere göre; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olarak sınıflandırılmış çeşitli düzeylere yönelik hazırlanan programların okul adı verilen eğitim kurumlarında verildiği, düzenli eğitimidir.

Okul öncesi eğitim; zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş, 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Çocuğun okul öncesi eğitim alması, ailenin kararına bırakılmıştır. Okul öncesi eğitimin amacı, çeşitli sosyo-ekonomik koşullara sahip ailelerden gelen çocukların eşitliğe dayalı ortak bir yaşam ortamında sağlıklı bedensel, zihinsel, duygusal gelişimlerini sağlamak ve toplumun “ideal” sayılan değerlerini küçük yaşlardan çocuklara benimsetmektir (MEB, 2012a, XI). Bu noktada ideal olanın ne olduğuna dair bir soruya yanıt aranmalıdır.

İlköğretim, 6-13 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. İlköğretim herhangi bir ayırım olmaksızın Türkiye’deki bütün vatandaşlar için zorunludur, sekiz yıllık bir süreci kapsar ve devlet okullarında ücretsiz olarak verilmektedir. İlköğretimin amacı “iyi birer vatandaş olabilmeleri” için gerekli bilgi, beceri ve davranışları çocuklara ve gençlere öğretmektir. İlköğretimin son ders yılının ikinci döneminde hangi ortaöğretim kurumunun meslek seçimi için doğru olacağına dair bireye rehberlik hizmeti verilmektedir. Bir sonraki aşama olan ortaöğretim, en az

dört yıllık genel, mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Amaç, her genci genel bir kültür düzeyine erdirmek ve onları geleceğe hazırlamaktır. Genel ortaöğretim, mesleki ve teknik ortaöğretim ve açık öğretim lisesi olmak üzere üç farklı orta öğretim yapısı vardır. Son aşama ise yükseköğretimdir. Yükseköğretim ise ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yüksek öğrenimi kapsamaktadır. Yükseköğretimin amaçları arasında;

1. Öğrencileri ilgi ve becerileri doğrultusunda toplumun insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek,
2. Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak,
3. Bilimsel inceleme ve araştırmalar yapmak,
4. Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan yayınlar yapmak
5. Yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmak vardır. Bu görevi üstlenen kurumlar; üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksek okulları, uygulama ve araştırma merkezleridir (MEB, 2012a, s. XII - XIV).

TÜİK istatistiklerine göre 2005-2012 yılları arasında öğretim yılı ve eğitim seviyesine göre okullaşma oranı tablodaki gibidir:

Tablo 1. Öğretim Yılı ve Düzeyine Göre Okullaşma Oranları

Öğretim yılı	Okullaşma oranı	İlköğretim			Ortaöğretim			Yükseköğretim		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2005/'06	Net	89.77	92.29	87.16	56.63	61.13	60.71	18.85	20.14	21.06
2006/'07	Net	90.13	92.25	87.93	56.51	61.17	60.63	27.69	30.42	33.06
2007/'08	Net	97.37	98.53	96.14	58.56	67.55	68.17	20.22	21.56	22.37
2008/'09	Net	96.49	96.99	95.97	58.52	68.53	51.95	29.40	31.24	33.44
2009/'10	Net	98.17	98.47	97.84	64.95	52.16	55.81	-	-	-
2010/'11	Net	98.41	98.59	98.22	66.07	56.30	62.21	-	17.41	18.66
2011/'12	Net	98.67	98.77	98.56	67.37	63.86	66.14	19.69	25.92	29.55

Milli Eğitim Bakanlığı'nın plan dönemi sonu hedefleri arasında günümüzde %33 olan okul öncesi eğitime katılım oranını %70'e, ilköğretimde %98,2 olan okullaşma oranını %100'e çıkarmak; ortaöğretim, yükseköğretimi teşvik etmek; yaşam boyu öğrenim ve uzaktan eğitimi yaygınlaştırmak, eğitim kurumlarının fiziki kapasitesini geliştirmek, araştırma ve geliştirmeye ağırlık vermek ve etkin denetim ve rehberlik sistemi oluşturmak, kalite standartları geliştirmek, uluslar arası işbirliklerinden doğan fırsatları kullanmak bulunmaktadır (MEB, 2011b, s. 14-21).

Yaygın eğitim ise örgün eğitim sisteminin içinde, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da bir süre devam ettikten sonra örgün eğitimi bırakmış olan bireylere ilgi ve ihtiyaç duydukları alanlarda örgün eğitim yanı sıra ya da dışında,

1. “Okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak,
 2. Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,
 3. Millî kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,
 4. Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve teşkilatlanma anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,
 5. İktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,
 6. Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,
 7. Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak, çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır” (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).
- Yaygın eğitim ve örgün eğitim, biri diğerini tamamlayacak ve birbirinin her türlü imkânlarından yararlanacak biçimde bütüncül bir yaklaşımla verilir. Yaygın eğitim;

halk eğitimi, mesleki ve teknik eğitim ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir. Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmî, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon ise Milli Eğitim Bakanlığı'nca sağlanmaktadır (ASPB, 2012, s. 25).

Örgün ve yaygın eğitimin kapsamına dair yukarıdaki ifadelerle, gerçekte var olan durum birbirinden farklıdır. Eğitim; “barış, demokrasi, güvenlik, vatandaşlık, yoksulluk, insan hakları, sosyal ve ekonomik kalkınma, sağlık, cinsiyet eşitliği, kültürel farklar, çevre koruma, doğal kaynakları yönetme, kırsal ve kentsel gelişme, üretim ve tüketim örnekleri v.b ” gibi daha birçok konuyu içermelidir (Ergün, 2011, s. 12). Öğrenmenin sınırları öğrenciler tarafından belirlenmeli, eleştirel düşüncelerin özgürce ifade edilebileceği öğrenme ortamları yaratılmalıdır. Öğretim sistemleri ve öğretim kurumlarının yapısı özel ihtiyaçları olan bireyler düşünülerek tasarlanmalı, her birey için seçenekler artırılmalıdır. Fiziksel engellerden önce toplumun zihinsel engelleri ortadan kaldırılmalıdır.

Türkiye'nin eğitim felsefesi, genel olarak toplumun eğitim ihtiyacının karşılanması esasına dayanmaktadır (Turan, 2005). Bu temel, bilgi toplumu olma idealinden uzak, toplumsal çıkarı dayalıdır. Cumhuriyet dönemindeki laik, demokratik, hak temelli, akılcı, mesleki eğitime önem veren, örgün ve yaygın eğitimin bütünleştirilerek her bireyi kapsamaya çalışan eğitim sisteminden bugüne doğru baktığımızda; yapısı siyasi iktidarın etkisiyle dini inançlarla şekillendirilmeye çalışılan, toplumun eğitimini değil çerçevesi başkaları tarafından çizilmiş ezberci eğitimin yaygınlaştırılmasını amaçlayan, okullardaki eğitimin yetersizliğini kabul edencesine “dershane” adı verilen özel eğitim kurumlarının sayılarının artmasına izin verildiği, teorik açıdan güçlü ancak teorinin uygulamaya dönüştürülmesi açısından zayıf eğitsel yapıya sahip ve öğrenim kademelerine geçiş koşullarının her yıl değiştiği ve güçleştiği istikrarsız bir sistemin oluştuğunu görmekteyiz.

Cumhuriyet döneminde öğretimin temel amacını, Atatürk'ün "Bilgiyi insan için bir süs, baskı aracı veya medenî bir zevkten ziyade maddî hayatta başarıyı sağlayan uygulamalı ve yararlanılabilir bir hale getirmek." sözü yansıtmaktadır.

1926–1929 yıllarında önemli bir fikir dergisi olarak kabul edilen “Hayat”ta yayımlanan yazılarda; insana güç veren şeyin düşünmenin yanı sıra irade ve eylem olduğu, bir düşüncenin doğruluğunun yarattığı toplumsal etkiyle ölçülebileceği, eğitimi ülke genelinde yaygınlaştırmanın gençlerin sorumluluğu olduğu ve bu amaç doğrultusunda öğretmenlerin gençlere yol göstermesi ve gençlerin özgün düşüncelerini ortaya koymaları gereği üzerinde durulmuştur (Akyüz, 2004, s. 332). Eğitimcilerin gençlerin düşünce ve eylemlerine önem veriyor olmaları dikkat çekici bir noktadır. Eğitimciler öğrenmede kolaylaştırıcı rol üstlenmişlerdir.

Bu dönemde okullarda çevre gezileri ve uygulamalara yer verilmiş, böylece öğrenciler yaşayarak öğrenme fırsatı bulabilmiştir. Derslerin yalnızca kitaplardan değil, daha çok yaşamdan öğrenilebileceği vurgusunun yapıldığı görülmektedir (Akyüz, 2012, s. 332, 333). 1924 yılından 1930 yılına doğru din eğitimi bilimsel eğitimden kademe kademe ayrıştırılmış ve 1930’da tamamen kaldırılmıştır. Bu kararla birlikte, kırsal kesimin öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla köy enstitülerinin (1940) açılması da tutucu kesimin tepkisini çekmiştir (Dinçer, 2012, s. 139). 1940-1953 yılları arasında etkinlik gösteren köy enstitülerinde, kırsal kesimde yaşamını sürdüren birçok gence modern eğitim verilmiştir. Geçmişteki uygulamalara bakıldığında günümüzdeki sistemin nitelik bakımından yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Planlı kalkınmaya geçilen 1963 yılı sonrasında eğitim, her planlı dönemde önemle ele alınan bir konu olmuştur. Eğitim, yetkin insan gücü yetiştirmenin ve toplumsal gelişimin temel aracı olarak görülmüştür. Ancak üretilen politikaların yönelimi; insan haklarının kullanılmasını sağlamak değil, ekonomik büyümeye katkıda bulunmak olmuştur. Bu tutum, temel eğitimin toplum genelinde yaygınlaştırılmaması sorununu ortaya çıkarmıştır. Eğitimin, kalkınmayı sağlayacak asgari düzeyde yaygınlaştırılması amacıyla örgün eğitime ağırlık verilmiş, yaygın eğitim bu amaca ulaşmayı sağlayacak destekleyici bir yöntem olarak kullanılmıştır. 1980’li yıllara kadar örgün eğitim, yaygın eğitimden daha ağırlıklı olarak verilmiştir. Yaygın eğitim ancak 1980’li yılların ortalarına doğru “yaşam boyu öğrenme” ilkesinin benimsenmesi ile birlikte önem verilen bir eğitim-öğretim biçimi olmuştur (Küçüker, 2012, s.14). Yaygın eğitim, bireyin her yaşam döneminde gelişme potansiyeli olduğu kabulüyle hareket

etmektedir. Bu, gençler de dahil olmak üzere toplumdaki her birey için eğitim ve öğrenim fırsatlarının çeşitlendirilmesi bakımından önemlidir.

1996–2005 yıllarını kapsayan kalkınma dönemlerinde ilkökul ve ortaokul öğretiminin zorunlu hale getirilmesi ve mesleki ve teknik eğitime yönelmenin desteklenmesi (1997, 4306 Sayılı Kanun) önemli gelişmelerdendir. Ancak yalnızca yetenekli ve başarılı olanların sonraki eğitim düzeyine geçişinin desteklenmesi, toplumda adaletsizliğin olduğunun bir göstergesidir. Toplum üyeleri eğitim konusunda eşit fırsatlara sahip değildir. Diğer yandan mesleki ve teknik eğitim alan kişi sayısı da istenilen düzeye ulaşamamıştır (Küçüker, 2012, s.15, 16). Eğitim konusundaki adaletsizlikler günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Ekonomik yetersizlikler ve toplumsal cinsiyet bakış açısı bu adaletsizliklerin temel nedenleridir. Farklı gençleri gözetken eğitim politika ve hizmetlerinin oluşturulması ve gereksinim odaklı bu hizmetlerin ulaşılabilirliğinin sağlanması büyük bir gerekliliktir.

Zorunlu eğitim sürecini tamamlayan 15 yaşındaki bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini ölçen Uluslararası Öğrenci Başarısını Belirleme Programı (PISA), sözü edilen eğitim sisteminin aksayan yönlerine ilişkin bilgi sunmaktadır. 2009 yılı PISA sonuçlarına bakıldığında okuma becerileri konusunda Türkiye'nin, 34 Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi ülke içerisinde 32. sırada olduğu görülmektedir. Ortaöğretime geçişte başarılı ve başarısız öğrencileri ayırmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın girilmesini zorunlu tuttuğu Seviye Belirleme Sınavı (SBS) ise okullar arasındaki eşitsizlikleri ortaya koymaktadır. Örneğin, 2009 yılında yapılan SBS'de en yüksek puan alan on ilde ortalama olarak öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 15,5, derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 19,8 iken en düşük SBS puanına sahip on ilde bu ortalamaların sırasıyla 25,5 ve 38,5 olduğu görülmüştür. Bu durum, okullar arası eşitsizliklerin, eğitimde kalitenin düşmesine neden olduğunu göstermektedir. 2002 yılında TÜİK'in yaptığı Eğitim Harcamaları Araştırması'na göre Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH)'nin %7,3'ü eğitim hizmetlerine ayrılmıştır. Bu oranda kamu katkısının %4 olduğu belirtilmiştir ancak Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2011 yılında yayımlanan Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2010- 2011 Raporu'na göre 2002 yılında kamu toplam eğitim harcamaları GSYH'nin %4,8'ine değil %2,8'ine denk gelmektedir (Öz, 2012, s. 1-3). Çeşitli ulusal ve uluslar arası

düzyde yapılmış araştırmalar ışığında Türkiye'nin eğitim sisteminin durumuna bakıldığında; veriler arası tutarsızlığın, eğitim yatırımlarına yeterince ağırlık verilmemesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını düşündürmektedir.

Berberoğlu ve Kalender (2005, s. 33)'in öğrenci başarısı, okul türleri ve bölgeler bağlamında yaptığı Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve PISA analizi çalışmasına göre Türkiye'de gençler temel beceriler kazanmada ve bunları yaşam içinde kullanmada sorunlar yaşamaktadır. Okullar arası büyük öğrenme farklılıkları vardır ve bu eşitsizliğin nedeni sınavlar yapılarak içlerinden bazı öğrencilerin seçilmesidir. Öğrenmede bölgesel farklar çok belirgin değildir, bununla birlikte bilgiyi kullanma düzeyleri hemen her yerde aynıdır.

Millî eğitimin amaçları ve ilkelerinin ayrıntılı olarak yer aldığı 1973 tarihli Millî Eğitim Temel Kanunu Türkiye Eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır. Kanun günümüze dek kısmi değişikliklere uğramıştır. En son değişiklik 2012 yılında yapılmıştır. Bu değişiklikte birlikte “4+4+4 kademeli eğitim” sistemine geçilmiş, eğitime başlama yaşı 5'e düşürülmüş, 1930 yılında kapatılan İmam Hatip Ortaokulları tekrar açılmış, öğretmenlerin atama ve yer değiştirme yönetmeliği ile daha önce 25 olan tercih hakkı 5'e düşürülmüştür.

Eğitim yaşamına yeni girecek olan çocukların, bir yıl okul öncesi eğitim almaları yararlı bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim almış çocukların okul öncesi eğitim almamış çocuklara kıyasla eğitim yaşamına daha kolay uyum sağladıklarını ve üst kademelerde daha başarılı olduklarını göstermiştir. Avrupa Komisyonu'nun desteğiyle Türkiye, okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmalarına başlamıştır. 2013 yılında Türkiye'nin zorunlu okul öncesi eğitim sistemine geçmesi planlanırken kabul edilen yeni yasayla birlikte okul öncesi eğitimi tamamen ortadan kaldırılmıştır. AB ülkelerinde en yaygın zorunlu eğitime başlama yaşı 6–7 yaştır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 204 ülkenin 126'sında zorunlu eğitime başlama yaşı 6'dır. Türkiye'de ise bu sınır 5 yaş olarak belirlenmiştir. Bu yaş grubundaki çocuklar duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişim açısından eğitime başlayacak ve eğitim yaşamı içerisinde kalabilecek düzeye sahip değildir. Ayrıca birinci sınıflar farklı yaş gruplarından gelen (5 yaş, 6 yaş, 7 yaş) öğrencilerin oluşturduğu gruplar olacak, bu da

zihinlerde, öğrencilerin verilecek eğitimin ne kadarını özümseyebileceği ile ilgili soru işaretleri yaratacaktır. Ayrıca eğitim kurumlarının fiziki yapısı bu yaş grubundaki çocukların kullanabileceği uygunlukta değildir (Atakan, gundem.milliyet.com.tr, erişim: 10.12.2012; Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası [EĞİTİMİŞ], 2012, s. 2–4). Türkiye’de eğitim alanındaki son değişimlere bakıldığında planlı bir kalkınma sürecinin temel alınmadığı görülmektedir. Eğitim sisteminin sürekli değişiyor oluşu öğrencilerin ve eğitimcilerin üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Toplumsal şartlara, kaynaklara ve gereksinimlere uygun değişimlerin gerçekleştirilmesi eğitsel kalkınmayı sağlayacaktır.

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim döneminde tüm çalışmalara rağmen eğitim süresi 6.2 yıla çıkarılabildiği görülmüştür. Yeni sistemle zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkacağı ifade edilse de kademeli eğitim nedeniyle ilk dört yılın sonunda çocukların eğitim yaşamından kopması tehlikesi söz konusudur. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, 2012–2013 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde ortaokuldan sonra örgün eğitimi bırakan öğrencilerin sayısını 136 bin 115 olarak açıklamıştır. MEB’in verilerine göre birinci dönemde örgün eğitime devam ederken 9. sınıfı bırakarak açık liseye kayıt olan öğrencilerin sayısı 95 bin 561, 10. sınıfı bırakan öğrencilerin sayısı 21 bin 639, 11. sınıfı bırakan öğrencilerin sayısı 13 bin 737 ve 12. sınıfı bırakan öğrencilerin sayısı ise 5 bin 178 olarak belirlenmiştir (Lıcalı, cumhuriyet.com.tr, erişim: 06.01.2013). Kademeli eğitim politikasının etkileri şimdiden görünür olmaya başlamıştır. İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası ile ağır ve tehlikeli işlerde çalışma yaşına getirilen sınırlamanın kaldırılmasının ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’nün çıkardığı, Türkiye’nin de onaylayan ülkelerden biri olduğu İstihdama Kabulde Asgari Yaş Sözleşmesi’nde çalışma yaşının 15 olmasına rağmen, daha küçük yaşlardan itibaren çocukların çalıştırılmasını teşvik edecek olan çiraklık yaşının 11’e düşürülmesi kararının çocuk sömürsünü yaygınlaştıracığı düşünülmektedir. Bu gelişmeler kız çocuklarının eğitim yaşamları önünde de büyük engeller yaratacaktır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [EĞİTİMSEN], 2012, s. 2).

5–13 yaş aralığı, ergenlik dönemini de içeren, kararların duygulara göre verildiği, gelecekle ilgili kararsızlıkların yaşandığı bireyin temel sosyal, kişisel gelişimini belirleyen bir dönemdir. Bu nedenle gerçekçi ve sürekliliği olan kararlar alıp

uygulanabildiği yaşlar 17–18 yaşlarıdır. Bu bilgiye dayanarak gelişmiş ülkelerin birçoğu gençlerin mesleki açıdan yönlendirilmesini ortaöğretimin sonlarına doğru yapmaktadır (EĞİTİMİŞ, 2012, s. 5). Türkiye’de ise 9 yaşında, dört yıllık eğitimini bitirmiş bir çocuğun geleceği ile ilgili söz sahibi olacak kişi/kişiler kendisi değil, ebeveynleri olacaktır.

Eğitim sistemindeki bu dönüşüm öğretmenlerin de işleri ile ilgili belirsizlikler, sorunlar yaşamalarına neden olmuştur. Kademeli sistemin bir sonucu olarak sınıf öğretmenleri ve bazı branş öğretmenleri norm fazlası durumuna düşmüştür. Birçok öğretmen atama dışı bırakılmış, atanmış öğretmenlerin yer değiştirme hakları ellerinden alınmıştır. Bu durum, üniversiteden yeni mezun olan genç öğretmenlerin işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalacağı anlamına gelmektedir (EĞİTİMSEN, 2012, s. 4; EĞİTİMİŞ, 2012, s. 11). Bu tablo, eğitim sorunlarının istihdam sorunları ile birleştiğini göstermektedir. Süreçlerin yanlış yönetilmesi sorunların karmaşıklaşmasına neden olmaktadır.

Günümüzde dershaneler, desteği alınmadan öğrenim yaşamında başarılı olunamayacak kurumlar haline gelmiştir. Okullarda verilen eğitimler, öğrenciyi üst kademelere geçmek için başarılı olunması gereken sınavlara hazırlama konusunda belirleyici ve etkili bulunmamaktadır. Bilgisini daha yüksek ücretler karşılığında, özel eğitim kurumlarında paylaşan eğitimcileri destekleyen ve dersane sektörünün bu derece büyümesine neden olan ise niteliksel bakımdan yetersiz olan eğitim sistemidir.

Dershaneler, özellikle ortaöğretim ve yükseköğretim arasında bir basamak haline gelmiştir. Her öğrencinin paralı olan özel dersane hizmetinden yararlanabilme olanağı yoktur. Bu nedenle her yıl birçok genç dershaneye gidemediği için yükseköğrenim görme olanağından yoksun kalmaktadır (Soygüzel, 2010, s. 4). Yaşama Dair Vakfı’nın [YADA] (2008, s. 18) 16–24 yaşları arasındaki 3322 gençle yaptığı araştırmaya göre bu gençlerin %41’i öğrenim hayatının bir döneminde dershaneye gitmiştir, bu oran üniversiteye girmiş gençlerde (mezun ve öğrenci) %70’e, lise mezunu ve öğrencilerinde ise %60’a çıkmaktadır. Oranlardan da anlaşılacağı gibi dershaneye gitmek, başarının koşulu olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de üniversite öğrenimi görmeye hak kazanabilmek için Lisans Yerleştirme Sınavı’nda (LYS) başarılı olmak gerekmektedir. Her yıl iki milyona yakın genç bu sınava girmektedir ve bu sayı her yıl biraz daha artmaktadır. Ancak sosyal ve ekonomik bakımdan farklı fırsatlara sahip gençler için bu yöntem adil bir seçim yöntemi değildir. Ayrıca üniversiteye girme hayalini gerçekleştirmeye çalışan gençler yaşamlarının en az bir yılını sosyal yaşamdan kopuk, akranlarıyla yarış içinde geçirmektedir. Uzun bir süreyi kapsayan sınava hazırlık süreci, genci duygusal ve sosyal açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu stres yaratan hazırlık sürecinden aileler de ekonomik ve psikolojik olarak yıpranmaktadır. Üstelik üniversiteye giriş hakkı kazanmak, mezun olduktan sonra iş sahibi olmayı garantilememektedir.

Eğitimle ilgili çocukları ve gençleri ilgilendiren diğer bir gelişme, 27.11.2012 Tarihli 28480 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmeliğin kabul edilmesidir. 2013 yılı Eylül ayında başlayacak olan “okullarda serbest kıyafet uygulaması”nın farklı ekonomik çevrelerden gelen çocuklar ve gençler arasındaki eşitsizlikleri göz önüne sereceği düşünülmektedir. Yoksulluğu önleyici, sosyal adaleti sağlayıcı etkili ve sürdürülebilir politikaların olmadığı bir ülkede böyle bir girişimde bulunulmasının ekonomik eşitsizlikleri ön plana çıkaracağı düşünülmektedir.

Türkiye’de okullaşma oranı hala %100’e ulaşabilmiş değildir. Okul öncesi eğitim görenlerin oranı, okul öncesi eğitim çağındakilerin %20’sinden daha azdır. Okullaşma oranı ortaöğrenimde %56’ya düşmekte, üniversiteye gidenlerin oranı ise %18’de kalmaktadır (Aytaç, 2011, s. 145; UNDP, 2008, s. 15). Kız çocuklarının okumalarının yanlış olduğunun düşünülmesi, yaşı ilerleyen kız çocuklarının evlendirilmeleri, mevsimlik işlerde çalıştırılma gibi çeşitli nedenlerle okul terki yaygın bir sorundur.

Toplumsal değişimleri inceleyen, gelenekçi yazar Alvin Toffler; “dalgalar” kavramına dayalı üç tip toplumu tanımlar (Ergün, 2011, s. 3). O’na göre her yeni dalga, eski toplumları ve kültürleri bir kenara iterek yeni oluşumların önünü açar. Sözü edilen üç toplum ise tarım toplumu, sanayi toplumu ve günümüz modern yaşamı şekillendirmekte olan bilgi toplumdur. Ülkeler farklı dönemlerde kalkınma aracı olarak farklı kaynakları kullanmışlardır. “Gelişmiş ülke” ve “geri kalmış ülke” kavramları, kaynakları etkin kullanabilme düzeyine göre anlamlandırılmıştır. Bu ifade,

genel olarak kabul edilenin aksine, kalkınmayı ekonomik göstergeler dışında sosyal, çevresel, teknolojik ve bilimsel etkenlerle de bağlantılandırmaktadır. Bu bağlamda bilgi yönetimi ve eğitim politikaları, kişisel ve sosyal gelişimin yanı sıra hükümetlerin “faydacı” yaklaşımlarını da tatmin edici kalkınma araçları olarak tanımlanabilir. Düşünülen şudur ki; demokratik değerlere, insan hakları ve sosyal adalete dayalı her bakımdan gelişmiş bir toplum yaratabilmenin temeli, eğitsel kalkınmadır. Bu aynı zamanda katılımı da bağlantılı bulunmaktadır. Eğitim yaşamına girmek de bir katılım biçimidir. Katılımın biçimlerine ilişkin ayrıntılı bilgilere ve Türkiye’de katılıma ilişkin değerlendirmelere bir sonraki bölümde yer verilmiştir.

1.1.5.2. Katılım

Demokrasi kavramı üzerine düşünen ve olası etkileri ile ilgili çıkarımlarda bulunan ilk düşünürlerden biri olan Platon, demokrasiyi en iyi siyasal düzen olarak açıklamıştır (Kuçuradi, 1997, s. 21). Bunun sebebi, sahip olduğu özellikleri nedeni ile ayırım yapmaksızın toplumdaki her bireye eşit fırsatlar vermesidir. Demokrasinin işleyebilmesi için odağına insan hak ve özgürlüklerini alması gerekmektedir. Böylece eşitlik bilincine sahip ve toplum yaşamını biçimlendirmeye ilişkin sorumluluk duyan toplum üyelerinin katılımı ile kamu yönetimi gerçekleşir. Eşitlik olmadığında egemenlik, ulusun iradesinden çıkarak güç sahibi olan baskın kesimin eline geçer.

Yönetimde etki gücü olabileceğini gören birey için değişim yaratma isteği, katılım konusunda cesaret vericidir. Çünkü bu bireyin siyasal, ekonomik, eğitsel, sosyal ve kültürel yapıların değiştirilmesi ve geliştirilmesine katkıda bulunmak anlamına gelmektedir. (Üste, 2007, s. 204, 208). Katılımın fazla olması ise yönetimin her kesimin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çok yönlü ve etkili politikalar üretebilmesini sağlar. Böylece toplumsal içerme, yönetimde halkın iradesinin hâkimiyetiyle başarılmış olur.

Toplumda siyasi özelliği ile bilinen katılım, bu alan ile sınırlandırılmaktadır ancak katılım çok boyutludur. Yaşamın yapılandırılması ile ilgili her konuda bireyin, grupların, toplulukların katılımından söz edilebilir. Katılım; partiler, sendikalar, dernekler, vakıflar, topluluklar ve benzeri örgütler aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Katılımcı profilini ise kadın, çocuk, yaşlı, çalışan v.b farklı toplumsal ve işlevsel değere sahip gruplar oluşturmaktadır. Bu gruplardan biri de katılımı çok uzun bir süre karar verme mekanizmalarından uzak tutulmuş olan gençlerdir. Bu durumun nedenlerini iyi analiz edebilmek için çocuga ve gence yönelik tarihsel bakışı anlamanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Plumb'a göre çocukluk, 17. Yüzyıla kadar var olmayan, bebeklikle yetişkinlik arası bir dönemdir. Bu dönemde birey, doğum ve ardından gelen kısa bir gelişim döneminin ardından yetişkin sayılmış, kendisinden yetişkinlere özgü davranış ve eylemler beklenmiştir. Platon gibi bazı düşünürlerin çocukluğun farklı bir yaşam dönemi olduğu ve bu farklılıkları göz önünde bulundurularak eğitilmeleri gerektiğine dair ileri sürdükleri fikirler fazla etkili olamamıştır. Antik Çağ'da olduğu gibi Orta Çağ'da da şimdiki anlamda çocukluk diye bir kavramdan söz edilmemektedir. O dönemde çocuklar taşınır bir eşya gibi alınıp satılmış, çocuklara kötü muamele edilmiştir (Elkind, 1999, s.36). 17. yüzyıl ile birlikte çocuk masum ve zayıf olarak nitelendirilmiş, korunması ve güçlendirilmesi gereken bir varlık olduğu düşünülerek yetişkinlerden ayrılmıştır. Çocuklar çalışma yaşamından çıkarılmış, eğitim kurumlarına yerleştirilmiştir (Sözer, 2003, s. 180; Yavuzer, 2005, s. 16).

Eğitim kurumlarına yerleştirilen çocukların yaşam süreçleri gözlemlendiğinde bu bireylerin toplumsal alanlarda yarattıkları etki fark edilmiş; çocukluk deneyimlerinin, eğitimin ve sağlıklı gelişimin önemi üzerinde durulmaya başlanmıştır. Çevresinden etkilendiği gibi çevresini etkileme kapasitesine de sahip olduğu görülen çocuk, toplumda aktif ve belirleyici olan özel bir konuma sahip olmuştur. Gençlerin toplumsal bir kategori olarak kabul edilmesi, sanayileşme sonrasında gençlerin işgücü olarak görülmesi ile gündeme gelmiştir. Genç nüfusa sahip olmanın bir ülkenin gelişme potansiyelini destekleyici en temel güç olduğunun fark edilmesi ise çok daha uzun bir zaman almıştır (Tan, 1989, s. 73, 74).

Bu gelişmelerin hepsi birdenbire tüm çocukları ve gençleri kapsayacak şekilde aynı zamanda gerçekleşmemiştir. Küreselleşmişlik, gelişmişlik ve sınıf, yöre, etnik, yaş, dini ve toplumsal cinsiyet gibi aidiyetlerle bağlantılı olarak farklılaşmıştır (Neyzi, 2011, s. 41). Çocukların ve gençlerin birer birey olarak kabulünü kolaylaştıran, temel hak ve özgürlükleri tanımlayan, kişisel ve sosyal gelişimlerini destekleyen, onları her

türlü ihmal ve istismardan koruyan ve dünyadaki birçok ülke tarafından kabul edilmiş olan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin oluşturulması, çocuklar ve gençlerin özellik ve ihtiyaçları bakımından toplum genelinden farklılaşan gruplar olarak kabul edilmesinde önemli bir adım olmuştur. Bu belgenin değerli bulunmasının diğer bir nedeni ise kapsamlı bir gençlik politikasının temel bileşenlerinden olan katılıma yer vermesidir. Sözleşmede belirtilen yaş grubundaki bireylere (yaş ve olgunlukları ile orantılı olmak şartıyla), yaşamları ile ilgili kararlarda söz sahibi olmaları hakkı tanınarak toplumsal içermeleri sağlanmıştır (Acar ve Karataş, 2008, s. 33).

Gençlerin toplumsal katılımına olanak sağlama yönünde edinilen bu kazanım, birtakım insan hakları sözleşmeleri, ulusal ve uluslar arası konsey kararları ve politika belgeleri ile desteklenmiştir. Bu belgelerin en önemlilerinden biri 1961 yılında kabul edilen, Avrupa Sosyal Şartı'dır. Bu belge ekonomik ve sosyal haklar bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Ayrıca gençlerin sağlıklı kişisel, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini sağlamak amacıyla yapılması gerekenleri içermesi bakımından temel gençlik politikası belgesidir. Şarta göre;

1. Çocukların ve gençlerin, ebeveynlerinin hak ve ödevleri göz önünde tutularak, gereksinim duydukları bakım, yardım, öğretim ve eğitim olanaklarına sahip olmalarını özellikle bu amaç için uygun ve yeterli kurum ile hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesini sağlamak, bu çocukları ve gençleri ihmal, şiddet ve sömürüye karşı korumak,
2. Ailelerinin desteğinden geçici ya da sürekli olarak yoksun kalan çocukların ve gençlerin korunmasını ve bunların devletten özel yardım almasını sağlamak,
3. Çocukların ve gençlerin okula devamlarının özendirilmesinin yanı sıra parasız ilk ve orta öğrenim görmelerini sağlamak gerekmektedir.

1992 yılında kabul edilen Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Avrupa Şartı; gençlerin yerel ve bölgesel yaşama katılımlarının küresel bir politika olması, tüm sektörel politikaların bir gençlik boyutunun olması ve dezavantajlı gençler ve etnik, ulusal, sosyal, cinsiyet bakımından farklı, kültürel ve dil açısından azınlıkta olan gençler de dâhil olmak üzere tüm gençlerin yerel ve bölgesel yaşama katılımının desteklenmesi gerektiği ilkelerine dayanmaktadır.

Bu belgeye göre yerel ve bölgesel idareler; örgütlü sosyo-kültürel faaliyetleri ve gençlik derneklerini desteklemeli, genç işsizliğini önleyici politikalar geliştirmeli, gençlik temsilcileriyle birlikte sosyal ilişkileri ve nitelikli kamu alanlarının oluşturulmasını sağlayacak uyumlu ve bütüncül bir yaşam çevresi yaratmak için kentsel çevre politikası oluşturmalı, gençlerin yararlanabilmeleri için maliyeti düşük konut ve ulaşım politikaları geliştirmeli, eğitim ve öğretimi katılımcı yapıya kavuşturmalı, değişim programları aracılığıyla gençlere hareketlilik özgürlüğü yaratmalı, gençleri zararlı alışkanlıklardan ve cinsel yollarla bulaşan hastalıklardan korumak amacıyla sağlık politikaları geliştirmeli, kadın erkek eşitliğini öğretici çalışmalar yapmalı, kırsal kesimde yaşayan gençlerin özel ihtiyaçlarına yönelik politikalar geliştirmeli; gençlerin kültür, sanat ve spora erişimini sağlamalı, şiddetle mücadelede gençlerle birlik kurmalı, ayrımcılık karşıtı politikalar üretmeli; cinsellikle ilgili bilgilendirmeler yapmalı, gençleri sahip oldukları haklara ve toplumsal katılımın önemine ilişkin bilgilendirmeli, gençlerin bilgi teknolojilerini kullanımını desteklemeli; gençlerin basın yayın etkinliklerine, sivil toplum örgütlerine, siyasi partilere ve gönüllülük projelerine katılımını teşvik etmelidir. Bu belge kapsamlı içeriğiyle gençlerin toplumsal yaşama katılımlarını sağlamak açısından temel öneme sahiptir.

Gençlerin katılıma ilişkin uluslar arası belgelerin yanı sıra örgütlenmeyi düzenleyen Dernekler Kanunu (2004), katılımı teşvik eden Belediye Kanunu (2005) ve Kent Konseyi Yönetmeliği (2006) gibi ulusal belgeler de önem taşımaktadır.

1998 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının desteği ile Kent Konseyleri'nin bir parçası olan Gençlik Meclisleri'nin kurulması, gençlik katılımını destekleyici nitelikte olumlu bir gelişme olmuş, ancak bu meclisler istenilen düzeyde yaygınlaştırılamamıştır. Türkiye'deki üç bin belediye içerisinde gençlik meclisi olan belediye sayısı ancak 150'ye ulaşmıştır. Ayrıca mecliste oluşan fikirlere yerel yönetimler yeteri kadar önem vermemektedir (CHP, 2011, s. 10). Gençleri ilgilendiren konularda doğrudan karar vericilerin yine gençler olması, Türkiye'nin yönetiminde etkin unsur olan katılımcı demokrasinin bir gereğidir. Her birey kendi kararlarını tayin etme hakkına sahip olmalıdır. Bu, hak temelli yaklaşımın toplumsal yaşamda özümsemesi için başlatılması gereken süreçte atılacak ilk adım olabilir.

Gençlik katılımını güçlendirici yönde bir diğer gelişme ise seçme ve seçilme yaşlarının düşürülmesidir. Seçme yaşı 1995 yılında alınan kararla 18'e, seçilme yaşı ise 30'dan 25'e indirilmiştir. Bu kararlarla gençler toplumsal yaşamın pasif elemanları olmaktan çıkıp, kendilerinin ve toplumun yaşamına yön verecek aktif bireyler olma şansına sahip olmuşlardır.

Gençlerin kendi yaşamlarını etkileyecek çalışmaların dışında olmaları (ya da bırakılmaları), ortak amaçlarını gerçekleştirmek üzere örgütlenememeleri, kültürler arası etkileşimden dolayısı ile gelişimin yönünü etkileyen değişimlerden uzak kalmaları, etkili yönetişimin sağlanması ve yaygınlaşmasının önünde önemli engellerdir (Yerel Gündem 21, 2005, s. 91). Engeller ve yasakların sosyal gelişimi olumsuz etkileyecek durumlar olduğu düşünülmektedir. Buna karşılık sorgulama ve sosyal eylemin gençlere arasında güçlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de kadınların eğitim yaşamına; sosyal, siyasal ve ekonomik yaşama katılımları istenilen düzeyde yaygınlaştırılmamıştır. Her çeşit katılımın sağlanması, yasal temelin kurulmasıyla birlikte sivil toplum örgütlerinin, özel kurumların ve kamu kurumlarının çalışmalar yapması, toplumun değişim için çaba göstermesi ile mümkün olacaktır (UNDP, 2008, s. 16). Bu noktada farklı ilgi alanlarına sahip çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği içinde ortak çalışmalar yürütmesi önemli bulunmaktadır.

Katılım, kendi yaşamlarını etkileyecek ve geleceklerini biçimlendirecek değişiklikler ile ilgili gençlere danışılmasından daha fazlasını ifade etmektedir. Toplumun gençlerin katkılarından gerçekten faydalanabilmesi için bütün gençlere katılım haklarını kullanabilmelerine yönelik gerekli araçlar ve fırsatların sunulması gerekmektedir. Daha az, hatta en az imkanlara sahip gençlerin katkıda bulunabilmesini ve bu katkılarının dikkate alınabilmesini sağlamak, katılım hakkının diğer gençler kadar onlar için de temel bir hak olması nedeniyle önemlidir. Daha fazla gencin sorunlarının görünür olması, hak temelli uygulamaların işlemlerini sağlayacaktır. Gençliğe yönelik çalışmaların sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan dışlanan gençlere ulaşmada önemli bir rolü vardır. Bu sayede gençlerin güçsüz yanlarını görmeleri ve kendilerini güçlendirerek toplumun birer üyesi olduklarını fark etmeleri sağlanacaktır (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Merkezi, 2006, s. 9, 10). Gençlik için Sosyal Gelişim Projesi, Şebeke Projesi, Avrupa Gençlik Eylemleri

gibi proje ve programlar gençlerin katılımını desteklemesi açısından yaygınlaştırılması gereken çalışmalardır.

Türkiye’de gençlerin sosyal ve siyasi yaşama katılımı düşük düzeydedir. Sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik etkenler farklı özelliklere sahip her kesimden gencin temsil edilebilirliğini olumsuz etkilemekte, bu nedenlerle gençlerin büyük bir kısmı toplumsal yaşamdan dışlanmaktadır (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Merkezi, 2006, s. 9, 10). Dezavantajlı gençlerin karar alma süreçlerine katılımı; farklı ihtiyaçların ve sorunların görünür olması, önleyici-destekleyici çalışmalar yapılabilmesi ve gençlerin sosyal bakımdan içerilmesi için bir gerekliliktir. Katılım olanaklarının sağlanması ve katılım araçlarının çeşitlendirilmesi ile toplumsal aidiyeti artıracak, her genç yaşamını dilediği gibi yönlendirme fırsatına sahip olacaktır.

UNDP’nin hazırladığı rapora (2008, s. 77) göre katılımı etkileyen 2 önemli etken vardır. Bunlardan ilki, bireyin yetiştiği (çocukluk ve ergenlik dönemlerini geçirdiği) sosyal ortamdır. Sosyal ve siyasal haklarının bilincinde, katılımı ve demokrasiyi destekleyen bir çevrede yaşayan birey, öğrendikleri doğrultusunda kendi yaşamını yapılandırır ve bu değerlere uygun olarak varlığını sürdürür. Bireyin katılımcı bir yaşama sahip olması ise; açık, duyarlı, aktif, sorumluluk alan, hesap verebilen, adil, demokratik kurumların varlığı ile mümkündür. Bu yapıdaki kurumların yokluğunda adaletsizlikler artacak, sistemin işleyişine ve demokrasiye duyulan güven azalacaktır. Bu durum, katılımın amacının ve etkililiğinin sorgulanmasına neden olacaktır. Katılımın zayıflamasıyla birlikte duyarsızlaşma ve yalnızlaşma artacak, bunun bir sonucu olarak sosyal koruma mekanizmaları zayıflayacaktır. Bu mekanizmalardan en önemlisi sağlık ve sosyal güvenlik mekanizmasıdır. Sosyal güvenliğin olmadığı bir toplumda katılım mekanizmalarının da gelişimi ve değişimi destekleyemeyeceği açıktır.

1.1.5.3. Sağlık ve Sosyal Güvenlik

Türkiye Cumhuriyeti; 1961, 1982 Anayasaları ve Anayasa Mahkemesi’nin 16–27 Eylül 1967 tarihli kararında belirtildiği üzere demokratik, laik ve sosyal bir hukuk

devletidir. Sosyal devlet olma özelliğinden kaynaklı; sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlamak; yani bireyin ve toplumun kalkınmasını, milli gelirin eşit olarak dağıtılmasını, her bireyin doğuştan sahip olduğu haklardan adaletli bir biçimde yararlanmasını mümkün kılmak gibi sorumlulukları vardır. Bunlardan biri de sağlık hizmetlerinin etkin biçimde sunumu ve toplum üyesi olan her bireyin, Anayasa’da (Madde 56) sosyal haklar arasında yer alan sağlık hakkından, eşit bir biçimde yararlanmasını sağlamaktır. Anayasa’nın 56. Maddesi’nde belirtildiği gibi devlet; “bireyin yaşamını beden ve ruh sağlığı içerisinde sürdürmesini, dengeli ve sağlıklı bir çevrede yaşamasını ve çevre sağlığının korunmasını” garanti eder. Ancak benimsenmiş ideal ilkeler ile uygulamalar her zaman örtüşmemektedir. Anayasa’nın 65. Maddesinde bu hizmetlerin mali imkânlar doğrultusunda verilebileceğinin belirtilmesi, bunun bir göstergesidir.

Bireyin yaşamını nitelikli bir biçimde sürdürebilmesi için en temel etken sağlıktır. Birey sağlığını kaybettiğinde eğitim, sosyal gelişim gibi diğer tüm konular ikinci planda kalır. Bu nedenle sağlıklı bir nüfus yaratmak, sosyal politika amaçları arasında öncelikli olmalıdır.

Türkiye’de sağlık sektöründe özel girişimcilerin rolü büyüktür. Bu durum sosyal güvencesi olmayan bireylerin risk altında olduğuna işaret etmektedir. Toplum geneli içerisinde sağlık bakımından yüksek risk altında olan gruplardan biri de gençlerdir. Sistem, gençlerin sağlık hakkını yeterince koruyamamaktadır.

Sağlık konusunda gençlere tedavi, destek ve danışmanlığı içeren ücretsiz sağlık hizmetleri sunulmasının önemi büyüktür. Bu hizmetler içerisinde madde bağımlılığı, aile ilişkileri, sağlık bilgisi, ruhsal bozukluklar, cinsel yollarla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelik, flört şiddeti gibi gencin genel sağlığını etkileyen özel ihtiyaçlara yönelik başvuru birimleri kurulmalıdır. Birim hizmetleri, bireylerin farklılıkları (engelli, göç mağduru vb.) gözetilerek belirlenmelidir. Birimler, gençlerin sağlıklı gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek yukarıda sözü edilen durumlar ortaya çıkmadan önce bilgi edinebilmek için bir araç olarak değerlendirilirse, bilinçsiz eylemlerin yıkıcı sonuçlarının bir ölçüde önlenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu birimlerin merkezi bölgelerde, mahallelerde, okullarda ve üniversitelerde kurulması; ihtiyaç duyan her

gencin bu hizmete ulaşabilmesini kolaylaştıracaktır (Yurttagüler, 2007, s. 54, 55; Uyan, 2007, s. 60; Nehirli, 2007, s. 62, 63).

Çocuk yaşta evlilikler ve bununla birlikte gelen çocuk annelik sorunu, evlilik içi ya da dışı cinsel birlikteliğe zorlanma; yıllar boyu tekrarlanan, anne ve çocuk sağlığını riske atan art arda gebelikler, tekrarlanan aile içi şiddet olayları, namus ve töre cezaları, sağlıklı cinsel ilişki ile ilgili bilgisizlikler özellikle kırsal kesimdeki genç kadınları mağdur eden sorunlardır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddetlendirdiği, birey ve toplum sağlığını tehdit eden bu sorunlar günlük olarak yaşanan, sıradan olaylar haline gelmiştir.

Türkiye’de cinsellik “ayıp” ve “gizli tutulması gereken” bir konu olarak görüldüğü için aile içinde ya da toplumda, üzerine konuşulmayan bir konudur. Bilgisizlik nedeniyle gençlerin birçoğunun ilk cinsel deneyimi sağlık riski taşımaktadır. İlköğretim düzeyinde eğitim almış ya da hiç eğitim almamış genç kadınların %15’i ilk doğumlarını 15–19 yaşları arasında yapmışlardır. Lise mezunları arasında bu oran %3’tür. Genç daha kendi gelişimini tamamlamadan bir başka canlıyı dünyaya getirmektedir. Bakım ve korumaya dair bilgi sahibi olmayan genç anne, kendi sağlığı ile birlikte bebeğinin sağlığını da riske atmaktadır. Kontrolsüz üreme ise aileyi yoksulluk riski ile karşı karşıya getirerek yeni sorunlar doğurmaktadır. 15–49 yaş arası kadınlarla yapılan Türkiye Demografi ve Sağlık Araştırması’nın sonuçlarına göre annelerin üreme sağlığı ile ilgili bilgileri çok yetersizdir. Bu da gençleri, öğrenmek için farklı kaynaklara yönlendirmektedir. Bunu önlemeye yönelik gençler için yaşam becerileri ve üreme sağlığı eğitimlerinin okullarda yaygınlaştırılmaya çalışılması önemli bir gelişmedir (UNDP, 2008, s. 44, 48).

Genç sağlığını ilgilendiren bir başka konu madde bağımlılığıdır. Bunlar arasında en yaygın olanı ve küçük yaşlardan itibaren kullanılmaya başlanana sigaradır. Araştırmalara göre gençlerin sigaraya başlama yaşı 13’tür. Dünyada her sekiz saniyede bir, Türkiye’de ise her altı dakikada bir insan sigara yüzünden ölmektedir. Bu yüzyıl bitene kadar dünyada bir milyar kişi sigara içmeye bağlı olarak yaşamını yitirecek ve bunların çoğunu gençler oluşturacaktır (UNDP, 2008, s. 48). Bu nedenle önleyici çalışmaların önemi büyüktür.

Türkiye’de sosyal güvenlik hizmetleri toplumun her kesiminin ihtiyaçlarını karşılayacak koruyuculuğa ve destek verici niteliğe sahip değildir. Bu alanda yapılan kamu harcamaları yetersiz bulunmaktadır.

YADA (2008, s. 43, 44)’nın 16–24 yaşları arasındaki 3322 gençle yaptığı araştırmaya göre gençlerin dörtte birinin sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin yarıya yakını ailesi üzerinden SSK, Emekli Sandığı veya Bağ-Kur aracılığıyla sigortalı olduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayanların oranı (%23,9) ise oldukça yüksektir. Bu orana göre yaklaşık her dört gençten biri sosyal güvenceden yoksundur. Gençlerin %20,3’ü kendi adına sigortalıdır. Özel sigortaya sahip gençlerin sayısı ise yok denecek kadar azdır (%2,2). Araştırma, sosyal güvenceye sahip olma bakımından cinsiyet farklılıkları ve eğitim düzeyine bağlı farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır. Bir sosyal güvenceye sahip olmayan erkeklerin sayısı, aynı durumdaki kadınların sayısının neredeyse iki katıdır. Ebeveynler üzerinden sosyal güvenceye sahip olma oranı erkeklere oranla kadınlarda daha yüksektir. Eğitim düzeyine göre gençlerin sigortalılık düzeyine bakıldığında ise eğitim seviyesinin artmasının sosyal güvence sahibi genç sayısını artırdığı görülmüştür. Üniversite mezunları arasında herhangi bir sosyal güvencesi olmayanların oranı %10’un altındayken, bu oran ilkokul mezunlarında %30’lara ulaşmaktadır (YADA, 2008, s. 44, 45).

18 yaş üzeri işsiz genç erkeklerin birçoğunun sağlık sigortası yoktur ya da sınırlı ölçüde vardır. Ve ilk kez iş arayan gençlerin işsizlik ödeneği alma hakkı bulunmamaktadır (UNDP, 2008, s. 15). Güvenlik sistemi gençleri korunmasız bırakmaktadır.

Genel Sağlık Sigortası (2012)’na göre 18 yaşın üzerindeki erkek ve kadın çocuklar lise öğrenimlerini sürdürmeleri halinde 20 yaşına kadar, yükseköğrenime devam etmeleri durumunda 25 yaşına kadar anne veya babasının sosyal güvencesinden yararlanabilmektedir. Bu yaşı dolduran gençlerin sigortadan yararlanmaya devam etmek istemeleri durumunda ikamet adreslerinin bulunduğu il veya ilçe merkezlerindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvurarak gelir testi yaptırmaları gerekmektedir. Kişi başına düşen gelirin tespitiyle sağlık primlerinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenip ödenmeyeceğine karar verilecektir. Bu

uygulama hane geliri sınırdan geçenlere da bu sınırı aşanlara da aynı işlemin yapılmasını öngörmekte, ailelerin özel durumlarını gözlemlemektedir. Ailesinin evinde tamamen tüketici konumunda olan gençler için de ek bir masrafı karşılamak zorunda olan aileler için de bu uygulama bir çözüm değildir. Türkiye Anayasa'da da belirtildiği üzere bir sosyal hukuk devletidir ve vatandaşlarının doğumdan ölüme dek sosyal güvenliklerini sağlamakla sorumludur. Bu uygulamanın gençleri kayıt dışına sevk ettiği düşünülmektedir.

Sağlık ve sosyal güvenlik haklarının kullanılmaması, bireyin sağlıklı gelişimi bir yana, bireyin yaşamını da riske atmaktadır. Yaşamı sürdürme ile ilgili temel gereksinimlerden biri de barınacak sağlıklı bir konuta sahip olmaktır. Bu hizmet her yurttaşta eşitlik temelinde sunulmalıdır. Ancak gençlik grubu özelinde barınma hizmetlerine ulaşmada bazı sorunlar hissedilmektedir. Bu nedenle barınma konusu özelinde bir gereksinim ve sorun analizi yapmak yararlı olacaktır.

1.1.5.4. Barınma

Gençler için temel bir ihtiyaç olan barınmadan söz etmeden önce konunun öznesi olan toplumun demografik özellikleri ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sonunda büyük insan kayıplarının yaşanması, savaş sırası ve sonrasında yabancı uyruklu bireylerin/ailelerin kendi ülkelerine dönmeleri ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği; nitelikli insan gücünün ve nüfusun azalmasına, buna bağlı olarak sosyo-ekonomik yapının zayıflamasına neden olmuştur (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2008, s. 9). Toplumsal yapının iyileştirilmesi ve ekonominin güçlendirilmesi için nüfus artışı desteklenmiş; sağlıklı aile planlamasının yaygınlaştırılmaması, sağlık hizmetlerinin herkes tarafından ulaşılabilir olmaması nedeni ile ortalama yaşam süresi kısa, çok sayıda üyeye sahip büyük bir genç nüfus ortaya çıkmıştır.

Günümüzde bilim, teknoloji, sağlık ve sosyal refah alanında gerçekleşmekte olan gelişmeler, toplumların nüfus yapılarını, ihtiyaçlarını, yaşam süreleri ve koşullarını

değiştirmektedir. Bu değişimlerden biri de ortalama yaşam süresinin uzaması, bunun etkisi ile üretici ve tüketici yaş gruplarının yeniden yapılanmasıdır.

Belirli bir süre içinde tüketilmeyen gelirin yatırıma dönüştürülmesine sermaye birikimi denilmektedir. Sermaye birikiminin miktarı, yapılan yatırımların niteliği ve verimliliği ülkenin gelişmişlik düzeyini büyük ölçüde etkilemektedir. Değişimleri gerçekleştirecek birikimin sağlanabilmesi ise nüfus artış hızına ve yaş gruplarının toplum içindeki oranına bağlı olarak değişmektedir. 0–14 yaş grubu ile 65 üstü yaş grubu, çalışma dönemi dışında yer alan gruplardır. Çalışma dönemi içinde olan 15–64 yaş grubu nüfusunun çalışma dönemi dışında kalan nüfusa bölünmesi ile bağımlı nüfus oranı elde edilmiş olur. Ayrıca 15–64 yaş grubundaki her bireyin aktif çalışan olduğunu söylemek doğru değildir. Çalışabilir durumdaki iş gücüne dâhil olmayan bireyler de bu orana dâhildir (DPT, 2001, s. 5). Bağımlılık oranının yüksek olduğu ülkeler, gelişmiş ülkelere kıyasla genç nüfus bakımından daha geniş tabana sahip olan, gelişmekte olan ülkelerdir. Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu'na (2007, s.21, 22) göre Türkiye'de 65 yaş ve üzeri nüfus ile 15 yaş altı nüfusun toplamı, genel nüfusun %55'ini oluşturmaktadır. Bu tablo, Türkiye'nin sosyo-ekonomik yönden geri kalmış olduğunu göstermektedir.

2010 yılı istatistiklerine göre Türkiye'de ortalama hanehalkı sayısı 4'tür. Bu değer kırsal kesimde ve ülkenin doğusunda daha da artmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, 2008, s. XV). Konda ve Pultar'ın yaptığı araştırmalara göre Kuzeydoğu Anadolu'da gençlerin yaşadıkları hanelerin %39'unda, Ortadoğu Anadolu'da %44'ünde ve Güneydoğu Anadolu'da %45'inde ortalama birey sayısı 6'nın üzerindedir (Yentürk, 2008, s. 55). Böylesine kalabalık bir yaşam ortamında gençler kendilerini ifade etme imkânı bulamayacak, ev içi kaynaklar çok fazla kişi ile paylaşıldığı için biyolojik, psikolojik, ekonomik ve eğitsel ihtiyaçlar yeterince karşılanamayacak; bu da sağlıksız, eğitimsiz, niteliksiz gençlerin yetişmesi sonucunu ortaya çıkaracaktır. Nüfus yapısı, hane halkı özellikleri ve gençlerin ihtiyaçları konusunda yansıtılmaya çalışılan bu veriler, barınma politikalarının yapılandırılması için bir temel oluşturmaktadır.

Türkiye'de toplam 103 devlet üniversitesi, 65 vakıf üniversitesi, 7 vakıf yüksekokulu ve 13 diğer yükseköğretim kurumu olmak üzere 188 tane üniversite bulunmaktadır

(yok.gov.tr, erişim: 08.10.2012). 2011 yılında yapılan LYS' ye 2.019.865 aday girmiş, bunlardan 657.347'si devlet üniversitelerine, 81.345'i vakıf üniversitelerine, 18.672'i KKTC üniversitelerine ve 2.304'ü de yurt dışındaki üniversitelerine olmak üzere 759.638 kişi bir üniversiteye yerleşme fırsatı bulabilmiştir (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2011). Üniversiteye giriş sistemi göz önüne alındığında, her gencin yaşamını sürdürdüğü yerde yüksek öğrenim görme şansına sahip olamadığı görülmektedir. Bu da gençlerin ez az ekonomik sıkıntı çekerek öğrenimlerini sürdürebilecekleri ailelerinin evlerinden ayrılarak bir başka şehre yerleşmeleri zorunluluğunu doğurmaktadır. Farklı ihtiyaçlar içinde olan başka bir kısım genç için aile yanında olmak da bir avantaj olarak değerlendirilmeyebilmektedir. Gençlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üretilecek barınma politikalarının gençlerin katılımı ile oluşturulması, hizmetlerin işlevselliğini artıracığı düşünülmektedir.

Türkiye'de gençler, barınma konusunda fazla seçme şansına sahip değildir. Barınma hizmetleri başta Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) olmak üzere vakıflar ve özel yurtlar tarafından verilmektedir. Barınma hizmeti (bakım ve korunmaya muhtaç çocuklara ve gençlere) veren bir diğer kurum ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'dır.

KYK, barınma konusunda gençlere uzun süreli hizmet sunan tek kamu kuruluşudur. Kuruluşun yüksek öğrenim gören öğrencilere maddi destek vermek ve bu öğrencilerin sosyo-kültürel gelişimlerini desteklemek amacıyla öğrenim ve katkı kredisi verme, gençlerin ihtiyaçlarına yönelik hizmet üretme işlevinin yanı sıra yeni yurtlar inşa etme, bunların işlerliğini sağlama gibi görevleri de vardır. Bu hizmetlerin ihtiyaç sahibi her gencin kullanımını için ulaşılabilir olup olmadığı ise tartışılması gereken bir konudur.

Tablo 2 ve 3'te Haziran 2011 itibarı ile KYK yurtlarının sayısı ve cinsiyetlere göre kapasiteleri verilmiştir:

Tablo 2. Yurt Tiplerine Göre Yurt Sayıları

Yurt Tipi	Yurt Sayısı
Kız Yurtları	57
Erkek Yurtları	24
Karma Yurtlar	206
Toplam	287

Tablo 3. Cinsiyetlere Göre Yurt Kapasiteleri

Cinsiyet	Kapasite
Kız	135.912
Erkek	95.115
Toplam	231.027

Üniversitelerde öğrenim gören gençlerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda bu hizmetlerin talebi karşılamada yetersiz olduğu görülmektedir. Tablo 2 ve Tablo 3'teki göstergelere göre KYK, barınma taleplerinin yarısını dahi karşılayamamıştır. Geçmiş yıllara göre gençlerin memnuniyet düzeyleri tablo 4'te gösterilmektedir:

Tablo 4. Öğrenci Memnuniyet Düzeyleri

Performans Göstergeleri	2010	2011	2012
Geçmiş yıla göre öğrenci memnuniyet artış oranı (%)	%3	%3	%3

Barınma hizmetinden yararlanmakta olan öğrencilerin memnuniyet artış oranları araştırıldığında düşük bir yüzde elde edildiği gözlemlenmiştir.

Özer ve Kurtaran'ın yaptığı "Gençler ve Barınma" konulu araştırmaya (2009, s. 7-11) göre gençlerin %44,7'si Türkiye'de öğrencilerin başka bir şehirde kolaylıkla barınma olanağı bulamadıklarını düşünmekte, %32,6'sı ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmektedir. Üniversiteli gençlerin %34,7'si yurt odalarını 6 ve daha fazla kişi ile paylaşmak zorunda kaldığını ve %25,5'i ise beraber kaldığı kişilerle aynı odayı paylaşmaktan memnun olmadığını belirtmiştir. Üniversiteli gençlerin %59,7'si yurda giriş çıkış saatleri kuralının kendileri için sıkıntı yarattığını belirtmiştir. Gençlerin zorlandıkları diğer konular sırasıyla yemek saatleri (%11,7), izin almak (%9,1), banyo saatleri (%7,8) ve ders çalışma saatleri (%6,5)'dir. Gençlerin %70'i daha özgür olacaklarını düşündükleri için eve çıkma isteklerini dile getirmiştir. Gençlerin en yüksek oranda hemfikir oldukları konu ise devletin ve yerel yönetimlerin gençlerin başka şehirlerde barınmalarını kolaylaştıracak politikalar üretmemeleridir. Etkili politikaların üretilmesi ise ihtiyaç sahibi kesimin, gençliğin, bu süreçte aktif rol alması ile mümkün olacaktır.

Çocuk ve gençlik hizmetleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bir birimi olan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmektedir. Birim, özel korunma ihtiyacı olan çocuklara nitelikli hizmet verilmesinden sorumludur. Bakım ve korunma ihtiyacı olan gençlere barınma hizmetinin sunulması da birimin görevleri arasındadır. Günümüzde çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarının (koğuş tipi kuruluş) yerini ev sisteminin uygulandığı çocuk evi ve sevgi evi, suça yönelen ve suç mağduru çocuklar için geliştirilmiş bir hizmet modeli olan koruma, bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezlerine bıraktığı görülmektedir.

Tablo 5’te yıllara göre hizmet modeli ve kuruluşlardan yararlanan çocukların oranları gösterilmektedir:

Tablo 5. Hizmet Modeli/Yıllara Göre Çocuk Sayısı

Hizmet Modeli	Yıllara Göre Çocuk Sayısı			
	2002 Yılı		2012 Yılı	
	Kuruluş	Kalan Çocuk	Kuruluş	Kalan Çocuk
Yetiştirme Yurdu	108	7689	74	3274
Çocuk Yuvası	79	8555	55	2898
Sevgi Evi	-	-	40	3091
Çocuk Evi	-	-	612	3060
KBRM-BSRM	-	-	43	762
Çocuk Yuv.ve Kız Yet.Yurdu (0-18)			13	1227
TOPLAM(Yatılı)	187	16244	784	14302
ÇOGEM	24	5520	39	9288

2002 ve 2012 yılları arasında kuruluş sayısı ve bu kuruluşlarda kalan çocuk sayısı oranlarına bakıldığında koğuş tipi kuruluşlardan sosyal barınma ortamlarına geçişin yaşandığı görülmektedir. Bununla birlikte kuruluşlardan yararlanan çocuk ve gençlerin sayılarında da azalma görülmüştür. Ancak kuruluş sayısı ile kuruluşları kullanan çocuk ve gençlerin sayıları birlikte düşünüldüğünde, kuruluş sayısının gençlere sağlıklı sosyal gelişim olanakları sunmaktan uzak olacak kadar yetersiz oldukları düşünülmektedir.

1.1.5.5. İstihdam

Bir ülkenin istihdam yaratabilmesinin koşulu, ulusal ve uluslar arası ekonomik etkinliklerde denge ve sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Bu bakımdan var olan durumu iyi çözümlenebilmek için ekonomik göstergelerin incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye ekonomisi küresel finansal kriz sonrası 2009 dördüncü çeyreği itibariyle iyileşmeye başlamış ve sanayi ve hizmet sektörlerindeki büyüme ile toparlanma

sağlanmıştır ancak mevcut eğilimler sektörel büyüme hızının 2012 yılı içerisinde yavaşlayacağını göstermektedir (Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği [TÜSİAD], 2011, s. 1–4).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2012 yılı göstergelerine göre ortalama mal ithalatı 20,755 milyon USD iken ortalama mal ihracatı 12,866 milyon USD olarak belirtilmiştir (tuik.gov.tr, erişim: 01.11.2012). Türkiye’de ihracat, ithalatı karşılayamamaktadır. Türkiye, çeşitli üretim kolları ile ülke ihtiyaçlarını karşılayabilen bir ülke iken zaman içerisinde üretmeyen, dışa bağımlı bir yapıya sahip olmuştur. 2011 yılında Türkiye, 772,298 milyar dolar GSYH’sı ile 30 OECD ülkesi arasında 16, Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında 5. büyük ekonomi haline gelmiştir. 2011 yılında GSYH %8,5 artmıştır (Türkiye İş Kurumu, 2011, s. 17, 18; invest.gov.tr, erişim: 01.11.2012). Merkezi yönetim toplam borç stoku 2012 yılı itibarı ile 524,6 milyardır. Net kamu borcu ise %22,5’tur (hazine.org.tr, erişim: 01.11.2012). İç talebin canlanması ile birlikte birtakım iyileşmelerin gerçekleşmesine rağmen bu oran önemli bir bütçe açığına işaret etmektedir. Bunun yanı sıra cari açık, ekonomik büyümeyi gölgede bırakacak biçimde, büyümeye denk bir düzeyde artmaktadır. Bu durumda ekonomik gelişmeden söz edilememekte, mevcut sorunlar varlığını sürdürmektedir.

2011 yıl ortası TÜİK tahminlerine göre Türkiye’nin nüfusu 74 milyondur. 2010–2015 dönemi tahminlerine göre nüfus artış hızı %1,3 olan Türkiye, 187 ülke içerisinde 92. sıradadır. 28,9 ortanca yaş değeri ile Türkiye, genç bir nüfus yapısına sahiptir. Bu durum aktif nüfusun üretim gücünün toplumda etkili kullanılması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Nüfus artış hızının yüksek olması, her yıl işgücüne katılan birey sayısının artması anlamına gelmektedir. Türkiye’de çalışma çağındaki bireylere uygun iş olanaklarının ve sosyal güvenliğin sağlanamaması, işsizliğin ciddi bir sosyal soruna dönüşmesine neden olmuştur.

15–64 yaş grubunda bulunan çalışma çağındaki nüfus (50.346.979 kişi), toplam nüfusun %67,4’ünü oluşturmaktadır (TÜİK, 2011). Ülke nüfusu yıllık %1,9 oranında büyümektedir. Bu nüfus oranının artışına rağmen işsizlik sorununun daha ciddi boyutlara ulaşmasını engelleyen tek şey ise çalışma çağındaki nüfusa dâhil her bireyin istihdam talebinin olmamasıdır. İşgücüne katılmak istemeyen grubun yıllık artış hızı

ise %2,4'tür (Ercan, 2007, s. X). Nüfus her gün artmaya devam etmekte, her yıl çalışma çağındaki nüfus katlanmaktadır. Bu artışı dengeleyecek yeni istihdam olanakları sağlanamamaktadır. İşsizlik oranları tarım sektörü dışarıda bırakılarak hesaplanmakta, tarımsal etkinlikler yapanların tamamının istihdam edildiği kabul edilmektedir (Yentürk ve Başlevent, 2007, s. 5). Oysa bu kesimde yer alanların birçoğu ya ücretsiz aile işçisidir ya da kendi işini yapmaktadır. Kayıt dışı istihdam oranı ortalama %40'tır (tuik.gov.tr, erişim: 01.11.2012). Bu da sosyal güvenlik sisteminin dışında oldukları anlamına gelmektedir. Genel olarak işgücü dışında olup işgücüne katılmayan geniş kitlenin istihdam edilmesi gibi bir gereklilik görülmediği için işsizlik oranının düştüğünü söylemek, gerçekçi bir ifade olmayacaktır. Sayısal veriler, Türkiye'nin işgücü potansiyelini üretim ve gelişim açısından iyi değerlendiremediğini göstermektedir.

TÜİK 2012 yılı verilerine göre Türkiye'de işsizlik oranı %10,2'dir. Bu oran toplumun dezavantajlı olarak nitelendirebileceğimiz bazı grupları için daha yüksektir. Genç nüfus, bu gruplardan biridir.

Uluslar arası İş Örgütü (ILO) 2008 yılı verilerine göre Türkiye'de genç işsizler, toplam işsiz nüfusun yaklaşık %33'ünü oluşturmaktadır (laborsta.ilo.org, erişim 01.11.2012). 2011 yılı TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'na göre nüfusun %16,1'i yoksulluk sınırının altındadır. Sürekli yoksulluk riski altında bulunanların genel nüfus içindeki oranı %18,5'tur (TÜİK, 2012a). Hane halkı sayısının artmasına bağlı olarak yoksulluk da artmaktadır. 2006–2009 araştırmalarına göre Türkiye, OECD ülkeleri içerisinde gelir dağılımı adaletsizliği en fazla olan ülkedir (TÜİK, 2011, s. 20). Bu bilgiler doğrultusunda çocuk ve genç yoksulluğunun varlığından söz etmek mümkündür.

2009 yılı göreceli yoksulluk oranlarına bakıldığında 15–24 yaş grubunda bulunan gençlerin yoksulluk oranı, %26,8'dir. Bu yaş grubundaki kadınlarda bu oran %27,9; erkeklerde ise %25,7'dir. Avrupa Birliği ve OECD ülkelerine kıyasla Türkiye'de çocuk ve genç yoksulluğu yoğun biçimde yaşanmaktadır (TÜİK, 2011, s. 20).

Türkiye'de kurumsal olmayan nüfusun %33,5'ini 15–34 yaş arasındaki gençler oluşturmaktadır. TÜİK'in 2009 yılında yaptığı hedef kitlesini Türkiye'de yaşayan 15–

34 yaş arası genç kesimin oluşturduğu Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçişi Araştırması'na göre Türkiye'de, yukarıda belirtilen yaş grubu içerisinde, 2009 yılı ikinci dönemi itibarı ile 23 milyon 627 bin genç bulunmaktadır. Bunun %23'ünü eğitime devam edenler, %11'ini ise bir okul bitirmeyenler oluşturmaktadır. 15–34 yaş grubunda olup, meslek lisesi veya yükseköğretim mezunu olan ve eğitimine devam etmeyen fertlerden, eğitim bilimleri mezunu olanların %65,3'ü istihdamda, %11,5'i işsiz, %23,1'i ise işgücü dışındadır. İş ve yönetim bölümleri alanından mezun olanların %63'ü istihdamda, %15,6'sı işsiz, %21,4'ü ise işgücü dışındadır. Sağlık alanından mezun olanların %87,9'u referans haftasında istihdamda, %2,2'si işsiz, %10'u ise işgücü dışındadır. Genç istihdamında cinsiyet farklılıkları bulunmaktadır. Erkek istihdam oranı, kadın istihdam oranına göre çok daha yüksektir.

Bu tabloya göre düşük istihdam ve niteliksiz ve eğitimsiz iş gücü; işsizlik, yoksulluk, sosyal güvencesizlik ve sosyal dışlanmayı beraberinde getirecektir (Çelik ve Beşpınar, 2011, s. 61). Türkiye'de gençlerin istihdam edilmesine yönelik kamusal ya da özel girişimci politikalar bulunmamaktadır. Bu durum genç kesimi işgücü piyasasının dışına itmekte, bağımlı nüfus içerisine hapsedmektedir. 2012b yılında TÜİK'in yaptığı İstatistiklerle Gençlik Araştırması'na göre gençlerde işgücüne katılım oranı % 39,3, işsizlik oranı %18,4 ve tarım-dışı işsizlik oranı ise %22,1'dir. Lise ve dengi meslek lisesi mezunu gençlerde işsizlik oranı %21,8, yükseköğretim görmüş gençlerde işsizlik oranı % 30'dur. Yetişkinlerde olduğu gibi genç istihdamında da cinsiyet farklılıkları göze çarpmaktadır. Lise ve dengi meslek lisesi mezunu genç erkeklerde işsizlik oranı %18,6 iken, genç kadınlarda işsizlik oranının % 27,3 olduğu ortaya çıkmıştır. Yükseköğretim görmüş gençler arasında da aynı ayırım vardır. Yükseköğretim görmüş genç erkeklerde işsizlik oranı % 24 iken, genç kadınlarda işsizlik oranı % 35,6'dır. Geçmiş yıllara göre genç işsizliği oranının değişimini gösteren tablo aşağıdadır:

Tablo 6. Geçmiş Yılların Genç İşsizliği Oranları

Yıl	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı (Yüzde)	20.5	19.7	19.3	18.7	20	20.5	21.7	18.4	16.3

**2009 ve 2013 yılı Bakanlar Kurulu Kararları'ndan alınmıştır.*

2010 yılı tahminlerine göre genç nüfus grubunda kayıt dışı istihdam oranı %58'i bulmaktadır. Kayıt dışı çalışmada cinsiyet farkına bakıldığında kadınların %37,1'inin, erkeklerin ise 51,4'ünün (tarım sektörü dışında) kayıt dışı çalıştığı görülmektedir (TÜİK, 2011, s. 31). 2012 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın çıkardığı Gençlik Şurası Ön Komisyon Raporu'nda kayıt dışı istihdamın önlenmesi için yapılması hedeflenen çalışmalar gençlerin ve iş yerlerinin daha sıkı denetimini öngörmektedir. Gençlerin kayıt dışı çalışmalarının nedenleri sorgulanmamış, kayıt altında çalışmayı teşvik edici politikalar önerilmemiştir.

Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçişi Araştırması (2009) sonuçlarında belirtildiği gibi 15–34 yaşları arasındaki gençlerin %11'i gibi önemli bir bölümü bir okul bitirmemiştir. Eğitim, kişisel ve toplumsal gelişimin sağlamlasının yanı sıra sürdürülebilir ekonomik büyümeyi destekleyen önemli bir bileşendir. İstihdam politikalarını yapılandırmada hareket noktası, modern eğitim politikalarının ekonomik gelişim sürecinde ortaya çıkacak işgücü ihtiyacını karşılayabilecek nitelikte yeniden düzenlenmesi olmalıdır. Böylece deneyim, yaş gibi kriterler yerini beceriye bırakabilir.

Genç işsizliğinin önde gelen nedenleri arasında, iş piyasasına giren kişi oranında istihdam yaratılamaması, deneyim eksikliği, gençlerin niteliklerinin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verememesi, işe alımda yolsuzluk yapılması gibi nedenler sayılmaktadır. Sözü edilen sorunların, yerinde politikalarla çözülebilmesi mümkün

olduğu halde etkili girişimlerde bulunulmaması sorunun derinliğini artırmaktadır. (Erdayı, 2009, s. 134; YADA, 2008, s. 42).

Türkiye genelinde gençler, işsizlik ve düşük ücretli işlerde çalıştırılmaktan şikâyetçidir. İş başvurularının çoğu iş deneyimlerinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmektedir. Bunlar işgücünün verimli kullanılması açısından dikkate alınması gereken durumlardır. Çünkü işsizlik, beraberinde yoksulluk, sosyal dışlanma, ruhsal bozukluklar, suçluluk gibi sosyal sorunları da beraberinde getirecektir. (Erdayı, 2009, s. 134). Bu, toplumsal kalkınma hedeflerinin başarısızlığından da öte, genel nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan toplumsal bir kesimin ihtiyaçları ve sorunları göz ardı edilerek, mevcudiyetlerinin yok sayılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle ihtiyaç odaklı bir istihdam politikasının oluşturulması, genç kesimin güçlendirilebilmesi için bir gerekliliktir. Gençler bu çalışmalarda aktif rol almalıdır. Kendi yaşamlarını ilgilendiren konularda bazı hak ve hizmetleri kullanabilmeleri için gençlerin bir araya gelmesi, amaçlı ve birlikte hareket etmesi istenilene ulaşmada kolaylık sağlayacaktır. Bu yalnızca istihdam konusunda değil, gençlerin yaşamını ilgilendiren her konuda geçerlidir. Örgütlenmenin, hak ve özgürlüklerin korunmasında güçlü bir araç olduğu düşünülmektedir. Gençlik gelişimi için konunun daha ayrıntılı ele alınmasında yarar vardır.

1.1.5.6. Örgütlenme

Özgürlük; tanımı, toplumda nasıl gerçekleştirilebileceği ve korunacağı, sınırlarının nasıl kesinleştirileceğine dair tarihler boyunca devletlerin; John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Immanuel Kant, Karl Marx gibi düşünürlerin üzerine düşündüğü, toplumda bir arada yaşayan tüm bireylerin önem verdiği temel bir değerdir.

Yeni Çağ düşünürlerinden John Locke (1632-1704), özgürlüğü 3 temelde ele almıştır. Bunlar insanın kendi kişiliğine dair özgürlüğü, kendi düşüncesi ve duygusuna dair özgürlüğü ve hukuka uygun olarak kendisine ait olan nesnelere tasarruf özgürlüğüdür. Ancak bu özgürlüklerin kullanılabilmesi, toplumsal ve yasal düzenlemelerin yapılmasına bağlıdır. Bu ele alış, birçok anayasanın hazırlanmasına kaynaklık etmesi bakımından önemli bulunmaktadır. Jean-Jacques Rousseau'nun

(1712–1778) toplumun oluşturulması sırasında bireylerin doğal haklarını teslim etmeleri ve bunları yurttaş hakları olarak yeniden elde etmeleri gerektiği, burjuva-monarşik toplum sözleşmesinin iyi bir toplum sözleşmesi olmadığı, kanunlar hakkındaki bütün siyasal kararların toplumdaki her bireyin katılımıyla alınması gerektiği, bireyin yeteneklerinin toplumun öğrenme ve yaşama olanaklarıyla birlikte geliştiği gibi düşünceleri Locke’ın bu görüşlerini tamamlayıcı niteliktedir (Friedrich-Ebert-Stiftung, 2010, s. 11–13; Önen, s. 119).

Bireysel ve toplumsal korumanın sağlanmasını garanti eden yetki, olarak ifade edilen “hak” kavramı, özgürlükle eş anlamlı olarak değerlendirilse de her ikisi de birbiriyle bağlantılı ancak farklı içeriklere sahiptir. Hak, bir şeyi yapma veya başkalarından belirli bir şekilde davranmayı veya bir şeyi yapmayı isteme yetkisidir” (Yürük ve Karakul, 1998, s. 34).

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin (1789) dördüncü maddesinde: "özgürlük, başkasına zarar vermeyen her şeyi yapabilmektir. Böylece, her insanın doğal haklarını kullanması, toplumun diğer üyelerinin de aynı haklardan yararlanmasını sağlayan sınırlarla sınırlanmıştır. Bu sınırları, ancak kanun belirleyebilir" denmektedir. Bu, bir bireyin özgürlüklerinin bir başka bireyin özgürlüklerini etkilemeyecek şekilde düzenlenmesi, toplumsal yaşamın bu kurala göre biçimlendirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. İnsan hakları konusunda temel bir belge niteliği taşıyan bildiri göstermektedir ki özgürlük ve hak kavramları birbirinden bağımsız düşünülemez. Çünkü özgürlüğün olmadığı bir ortamda hakların adil biçimde kullanılmasından söz edilemediği gibi, özgürlükler kişi hakları ile sınırlandırılmadığında belirsizlikler ortaya çıkar. Bu da kaos yaratır.

Özgürlüğün temel şartı, toplumsal kararların, alınacak kararlardan etkilenecek olan tüm toplum üyelerinin katılımıyla demokratik biçimde belirlenmesidir. Katılım, Avrupa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin (1948) 21. ve 27. Maddelerinde üzerinde durulmuş birinci kuşak haklar olarak adlandırılan kişi özgürlükleri ve siyasal haklardandır. Buna göre her birey; yönetsel süreçlere, kültürel yaşama ve bilimsel gelişmelere katılma hakkına sahiptir. Kişi bu haklara var oluşu ile birlikte sahip olur ve hiçbir idari güç bu hakların kullanımına müdahale edemez (Çuhadar, 2006, s. 2). Demokratik hareketin özü eşitlik, ifade özgürlüğü ve birey hak ve özgürlüklerinin

varlığının ve uygulanmasının garanti altına alınmasıdır. Değişimin sağlanması için bireyin, grupların ve toplumun aktif katılımı şarttır. Demokratik bir rejimle yönetilmekte olan Türkiye’de bireylerin katılım hakkı, Anayasa’nın (1982) Temel Haklar ve Ödevler isimli ikinci kısmının “Kişinin Hakları ve Özgürlüğü” başlıklı ikinci bölümünde belirtilmektedir. Buna göre her vatandaş düşüncelerini ifade etme, belirli bir amaç için toplanma ve gösteri yapma ve dernek kurma haklarına sahiptir.

Katılım hakkı, düşünce özgürlüğü ve örgütlenme haklarını da beraberinde getirmektedir. Tanör (1990, s. 89)’e göre düşünce özgürlüğü, “insanın serbestçe düşünce ve bilgilere ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına ya da başkalarıyla birlikte (dernek, toplantı, sendika vb.) çeşitli yollardan (söz, basın, resim, sinema, tiyatro vb.) serbestçe açıklayabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi”dir. Düşüncenin yaygınlaştırılabilmesi, sorunların varlığının daha fazla kişi tarafından bilinmesi, adaletsizliklerin ortadan kaldırılması ve pozitif yönde değişim amacıyla eyleme geçilmesinin etkili yollarından biri ortak amaçlara ya da benzer özelliklere sahip bireylerin bir araya gelmesi, yani örgütlenmedir.

Örgütler, düşüncelerin ifade edilebilmesi, hakların savunulması ve inanılan idealler için dayanışarak mücadele edilebilmesi için bireylerin ya da kurumların oluşturduğu birliklerdir ve sorunların çözümüne yönelik güdülenmiş bireyler tarafından toplumsal olarak inşa edilirler (Aytaç, 2004, s. 213). Örgütlenme bir bakıma bireysel özgürlükten toplumsal özgürlüğe geçilmesi anlamına gelmektedir. Çünkü resmi olarak kabul edilen katılımcı demokrasi, çeşitli örgütlenmelerin artması ve farklı düşüncelerin duyurulur olmasının sağlanmasıyla fiili olarak hayata geçirilmiş olur (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV], 2010). Bu bakımdan toplum nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturan gençlerin örgütlenmesi; ihtiyaç ve sorunların tespiti, kendi kararlarını kendilerinin alabilmesi; yalnızca gençlik konusunda değil toplum yaşamı, yönetimi, uluslar arası ilişkiler, dünyanın geleceği gibi her türlü konuda aktif olması, üretmesi ve demokrasi kültürünün yaygınlaşması için önemle üzerinde durulması gereken bir konudur.

1961 Anayasası ile ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin genişlemesi, üniversitelere özerklik tanınması ve dünyadaki 68 gençlik hareketinin de etkisiyle genç kesimin

varlığı daha görünür hale gelmiştir. Hızla örgütlenmeye giden üniversite öğrencileri üniversitelerin koşullarının iyileştirilmesini talep etmiş; öğretmenlerin, işçilerin ve köylülerin oluşturduğu kitlesel hareketlerin destekçisi olmuşlardır (Samim, 1981, Aktaran: Neyzi, 2011, s. 32). Ancak 1971 askeri müdahalesi tüm bu gelişmelerin önüne bir engel olarak çıkmıştır. Özgürlükler kısıtlanmış, bastırma politikaları ağırlık kazanmıştır. 1980 askeri müdahalesinin ardından 1982 yılında çıkarılan yeni Anayasa ile gençler, toplum yaşamının ve karar alma süreçlerinin tamamen dışına itilmiştir (CHP, 2011, s. 7). 1980 darbesinin ardından partiler kapatılmış, parti liderleri yargılanmış, Milli Güvenlik Konseyi'nin de baskısıyla 517 kişiye idam cezası verilmiş, bunların 50'si infaz edilmiştir (Öztürk, 2011). İnfazı gerçekleşenlerin çok büyük bir kısmını 20-30 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Yüzlerce genç işkence görmüş ve şiddet ve terör olayları sonucu yaşamını kaybetmiştir. Siyasi partiler, dernekler ve vakıflar kapatılmış, üniversiteler öğretime ara vermiş, öğrenciler eğitimlerini yarıda kesmek zorunda kalmıştır. Bu yaşananlar öğrenci örgütlenmelerini büyük ölçüde yok etmiştir.

Böylece “örgütlenme” siyasi kutuplaşmaya, kanunsuz işlere, anarşiye yol açacağı düşüncesiyle toplum genelinin korktuğu bir kavram haline gelmiştir. Anayasa, Siyasi Partiler Kanunu, Sendikalar Kanunu, Vakıflar Kanunu, Dernekler Kanunu ve diğer kanunlarla birlikte yargı da örgütlü toplumun tehlikeli olduğu düşüncesiyle kişilerin katılım ve ifade özgürlüklerini sınırlandırmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, Avrupa Sosyal Şartı maddeleri ve Avrupa Birliği'ne katılım süreci, yasal iyileştirmeler yapılmasının sağlanması ve sivil toplumun özerklik kazanması bakımından öneme sahiptir. Her ne kadar birtakım ilerlemeler kaydedilmiş olsa da mevcut sistem baskıcı özelliğini sürdürmektedir. Örneğin 04.11.2004 tarihinde kabul edilen, sonradan revize edilmiş 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile örgütlenmeyi kolaylaştırıcı iç işlerinde özerklik verilmesi gibi iyileştirmeler yapılmış olsa da yasada “yükseköğretim kurumlarına kayıtlı öğrencilerin kurduğu derneklerinin kapatılması” kararının yer alması (TÜSEV, 2010, s. 13) 1980 dönemi ve öncesinde yaşananların tekrarlanması korkusunu taşımaktadır.

Dernekler Kanunu'nun 38. Maddesi'nde gençlik derneklerinin amaç ve faaliyetleri: “Yükseköğretim kurumlarına kayıtlı öğrenciler ancak, eğitim, öğretim, çalışma, moral,

beslenme, dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması, beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi ve öğrencilerin bu konularda kurum idaresi veya diğer kuruluşlar nezdinde temsil edilmesi amaçlarıyla dernek kurabilirler” olarak ifade edilmektedir.

Cumhuriyet dönemi Eğitim Bakanları (Mustafa Necati–1927, Cemal Hüsnü–1929, Hasan Ali Yücel–1939) öğretmenlerin öğrencilerine dersler ve konferanslar yoluyla demokrasi, katılım, cumhuriyet, siyaset eğitimleri vermeleri gerektiğini söylemiştir (Akyüz, 2012, s. 332, 333). Böylece çocuklar ve gençler haklarının bilincinde olacak, ülke bu sayede modernleşecek, demokrasi tam anlamıyla gerçekleşecektir. Bugün ifade ve eylem özgürlüklerini kullandıkları için tutuklanarak cezaevlerine gönderilmiş yüzlerce genç bulunmaktadır. Bu tablo, aradan geçen 85 yılda ifade, eylem ve örgütlenme haklarının geliştirilmesinde yeterince mesafe kat edilemediğini göstermektedir.

1.1.5.7. Sosyal Gelişim

Gelişme, bireysel ve toplumsal bir varlık olarak yetişmek anlamına gelmektedir. Kişilik, kendine özgü değerler sistemi ve davranış kalıpları bireyin çevresi ile etkileşimi sonucunda gelişir (Cılga, 1994, s. 42). Bunun için genç çevresel desteğin yanı sıra birtakım hizmetlere ihtiyaç duyar. Türkiye’de gençlik hizmetleri daha önce de belirtildiği gibi farklı kurumlar tarafından verilmektedir. Hizmetlerin gençleri pasifleştirici nitelikte olması, hangi hizmetlere ihtiyaç duyduklarının gençlere sorulmaması, hizmet veren kuruluşların tanıtımlarının iyi yapılmaması ve hizmetlerin gençleri harekete geçirme amacından çok gençlerin boş zamanlarını değerlendirmelerini sağlamaya odaklanması gençlerin sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen işlevsiz politikalara işaret etmektedir.

Türkiye ve dünya genelinde yapılan bazı çalışmalar, gençlerin özgür zamanlarını genelde televizyon izlemek ve müzik dinlemek gibi pasif etkinliklerle geçirdiğini ortaya koymaktadır. Kitap okumaya ayırdıkları zaman azalırken internette ve sosyal medyada geçirdikleri zaman artmaktadır (Dalmış ve diğerleri, 2012, s. 35).

Aile Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü adına yapılan Türkiye’de Ergen Profili 2008 isimli araştırma kapsamında 13–18 yaş aralığında 5.765 gençle görüşülmüştür. Araştırmaya göre, gençlerin bir araya geldiklerinde konuştukları konular yaş ve cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kızlar okul, giyim, müzik, televizyon dizileri ve ailevi konuları; erkekler ise spor, futbol ve cinsel yaşam gibi konuları daha fazla konuşmaktadır. Bu bilgiler gençlerin ilgi alanlarının sınırlı olduğunu, cinsel farklılıklara göre öncelik verilen konuların değiştiğini göstermektedir.

Gençlik Halleri Araştırması (YADA, 2008, s. 20–25)’na göre gençler kendilerini sosyal bakımdan geliştirmek için yeterince çaba göstermemektedir. Katıldıkları kurslar spor ağırlıklı kurslardır. Sanat etkinliklerine katılımları ise oldukça sınırlıdır. Sosyal etkinliklere katılımın üniversite mezunlarında daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gençlerin eğlenmek için en sık kullandıkları mekânlar alışveriş merkezleridir.

Serbest zaman etkinliklerinin gençlerin kişilik, sosyal ve eğitsel gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırmanın bulguları, gençlerin kendilerini serbest zaman etkinliklerinin öncesi daha sessiz ve pasif algılamalarına karşın, sonrasında kendilerini aktif, girişken, güvenli ve daha az kaygılı algıladıklarını göstermiştir (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005, Aktaran: Dalmış ve diğerleri, 2012, s. 33). Bu nedenle sistemli, ihtiyaç odaklı ve katılımcı gençlik hizmetlerinin yaygınlaştırılmasının önemi büyüktür.

Sosyal gelişimin en önemli araçlarından biri de “hareketlilik”tir. Hareketlilik yalnızca bireyin değil, aynı zamanda bilginin ve kültürlerin de hareketliliği anlamına gelmektedir. Gençler için ise hareketlilik bundan daha fazlasını ifade etmektedir. Gençlik refahı konusunda önemli bir yere sahip olduğu düşünülen hareketlilik konusu bir sonraki bölümde ele alınmıştır.

1.1.5.8. Hareketlilik

Çağlar boyunca insanlar farklı coğrafyalar görmüş, farklı kültürler tanımış ve yaşam ile ilgili değerli bilgiler edinmiş, deneyim kazanmışlardır. Hareketlilik; öğrenme, özgürleşme ve sosyo-kültürel gelişim için önemli bir araçtır. Hareketlilik siyasi, ekonomik, turistik, iş bulma gibi amaçlarla da gerçekleştirilmektedir. Asıl amaç ne

olursa olsun hareketliliğin bireyi geliştiren olumlu bir etkisi vardır (Nemutlu ve Kurtaran, 2008, s. 35).

Hareketlilik kavramı “serbest iş gücü dolaşımını”, “fiziksel engelli bireylerin erişim olanaklarını”, “bir sosyal sınıftan daha üst sosyal sınıfa geçişi” ifade etmek için kullanılmıştır, kullanılmaktadır. Günümüzde ise hareketlilik deyince akla ilk gelen öğrenim hareketliliğidir. Öğrenim hareketliliği ile gençler, bir ülkeden yabancı bir ülkeye giderek bu ülkenin bilişsel ve duyuşsal ortamına ilişkin bilgi, beceri ve deneyim kazanmaktadırlar (Kristensen, 2008, s. 115). Hareketlilik örgün eğitimin yanı sıra gençlerin yaygın öğretimden yararlanmaları için de önemli bir fırsattır. Eğitim, öğretim ve katılımı destekleyen hareketliliğin yaygınlaştırılmasının; uluslar arası erişim ve etkileşim sisteminin kurulması, ülkelerin sahip oldukları bilimsel ve yaşama dair günlük bilginin her “dünyalı” birey tarafından kullanılabilmesi, farklılıklarla bütünleşmiş zengin bir yaşam kültürünün oluşturulması için büyük önemi vardır.

Öğrenim hareketliliğinin en iyi örnekleri Avrupa Birliği eğitim programlarından biri olan Yaşam Boyu Öğrenim Programı ve gençlerin sosyal katılımlarını destekleyen Avrupa Birliği'nin finanse ettiği Gençlik Programı'dır. Hareketlilik Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Bölgesel Gelişim Fonu gibi büyük bütçeli fonlar tarafından finanse edildiği gibi kişiler ya da kamusal ve özel kuruluşlar tarafından da finanse edilmektedir (Kristensen, 2008, s. 121).

Hareketlilik deneyiminin bireyin yaşamına olan etkisi çok yönlüdür. Birey gittiği ülkede diğerlerinin kültürel açıdan kendisinden farklı olduklarını keşfeder. İletişim kurabilmek için anlamak önemlidir. Bu nedenle dil becerilerinin geliştirilmesi gereksinimi doğar. Dil öğrenimi, kültürel özelliklere ilişkin bir anlayış geliştirmeyi de beraberinde getirir. Bir diğer kazanım ise bireyin hakkında fazla bilgi sahibi olmadığı bir ülkenin belki ilk kez gördüğü bir şehirde hayatta kalmak için gereksinim duyduğu yaşam becerilerini kazanmasıdır. Birey eylemlerinde özgürdür. Yaşamı ile ilgili sorumluluklar yalnızca kendisine aittir. Bu da sorun çözme, kaynak bulma, yaratıcılık gibi becerilerin geliştirilmesi, sonuç olarak özgüvenin yükseltilmesi anlamına gelmektedir. Her bireyin bu süreçten aynı düzeyde yararlanmayacağı da belirtilmelidir.

Gençlik hareketliliği kavramı, Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de üzerinde durulan bir konu olmuştur. Türkiye'de gençler sınırsız hareketlilik özgürlüğüne sahip olmasalar da değişim programları ve projeleri aracılığı ile yaşayarak öğrenmeyi ulusal ve uluslararası düzeyde daha çok deneyimleme fırsatı bulmaktadırlar.

1.1.5.9.Adalet

Türk Ceza Kanunu'na göre 18 yaşına kadar her birey, çocuktur. Bu tanım 15-18 yaş arasındaki gençleri de kapsamaktadır. Çocuklar için yapılan düzenlemeler bu yaş grubuna dâhil gençler için de geçerlidir.

Çocukları ve gençleri gözetmeyen adalet sisteminde yapılan değişikliklerle devletin koruma ve destekleme sorumluluğu daha fazla yerine getirilmeye başlanmıştır. Buna rağmen çocukların ifade özgürlüğü ve katılım hakları yeterince tanınmamaktadır ve 15-17 yaşlarındaki gençlere diğer çocuklara sağlanan koruma her durumda sağlanmamaktadır (unicef.org.tr, erişim: 06.01.2013).

Bir kez suç işleyen bir gencin bu davranışı tekrarlaması sık görülen bir durumdur. Mevcut ceza-adalet sistemi genci, bu riski azaltacak yönde motive etmemektedir (Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2009, s. 63).

2006 yılında çıkarılan Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile Çocuk Koruma Kanununun uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Yönetmelik çocuğun gözaltında tutulması, nakli; iştirak hâlinde işlenen suçlar, adli kontrol; cumhuriyet savcılığı, çocuk bürosu, kolluğun çocuk birimi ve sosyal hizmet uzmanlarının görevleri, sosyal incelemeler ve denetime dair sosyal ve hak temelli düzenlemeler getirmiştir. Ancak bu düzenlemelerin uygulanmasında Türkiye yeterince başarı gösterememiştir. Koruyucu ve destekleyici önlemler yetersizdir. Kanun onarım amacından uzak, suç-ceza odağında geliştirilmiştir. Gençler için toplumsal koruma sağlanamamaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1995), Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1999), En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi (2001), Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimalden Korunmasına Dair Sözleşme (2007), Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi (2001), İstihdama Kabulde Asgari Yaşa İlişkin Sözleşme (1998) gibi uluslar arası belgeler ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (1983), Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Medeni Kanun (2002), 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu (2005) ve 2005 yılında çıkarılan 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gibi ulusal mevzuatın gençlerin, en azından bir bölümünün, haklarının korunması, yararlarının gözetilmesi açısından gençlik adalet sisteminde temel önemi vardır. Bu belgeler korunmaya muhtaç, ihmal ve istismara maruz kalan, mülteci, sokakta yaşayan, sokakta çalışan, hakkında koruma, ıslah veya tedavi tedbiri alınan, suça yönelmiş veya maruz kalmış ve bu gibi olumsuz yaşam deneyimlerine sahip, özel ihtiyaçları olan çocuklar ve gençlerin bakımı, korunmaları ve desteklenmeleri ile ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Türkiye'deki gençlik politikalarına ilişkin yapılan bu derlemlere ve değerlendirmelere dayanarak gençler için üretilen hizmetlerin sistemsiz ve genci bütün olarak değerlendirmekten uzak bir yapıda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gençlerin gelişimini desteklemeye yönelik girişimlerde bulunuluyor olmakla birlikte bunlar hedefteki gençlerin gereksinimlerine odaklanmaktan uzaktır. Bu tür politika ve hizmetlerin yapısının gençler tarafından belirleneceği yeni düzenlemelerin gerçekleştirilmesine gereksinim vardır.

1.1.6. Türkiye'de Gençlerin Karşılaştıkları Sorunlar

Toplumda yaş ve yaşam evresi özelliklerine göre sınıflandırılmış; çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi nüfus grupları vardır. Her biri kendi içinde farklı gelişimsel özelliklere, ihtiyaçlara, sorunlara sahip olsa da birbirlerinden bağımsız olarak

düşünülemezler. Çünkü her birey toplum içinde diğer bireylerle etkileşim halindedir. Bu nedenle toplumsal yaşamın önemli bir parçasıdır.

Araştırmamıza konu olan “gençlik” dediğimiz bu kesim de bir aile içerisinde, bir toplum içerisinde dünyaya gelir ve parçası oldukları toplumsal yapının sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik özellikleri doğrultusunda sosyalleşerek çeşitli rollere sahip bireyler olurlar (Parlak, 1999, s. 2). Toplumsallaşma süreci çevresel aktörlerden bağımsız düşünülmeceği için bireyin bu bağlamda değerlendirilmesi, ihtiyaç-sorun bağlantısında doğru çıkarımların yapılması konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Toplumun genç kesime bakışı ve gençlerin toplumsal bütün içinde kendilerini nerede gördükleri başlıca değerlendirilmesi gereken konulardır. Gençlerin kendileri ile ilgili algıları, yetişkinlerin bakışına göre şekillenmektedir. Yetişkinliğe geçmek için çabalayan, bu “kaos” döneminde çeşitli sorunlarla yüzleşmek zorunda olan, ülkenin gelişimi için kendilerine sorumluluk yüklenen ancak henüz yetersiz oldukları düşünüldüğü için iradesi, karar mekanizmalarından uzaklaştırılan gençler de kendilerini toplumun değil, sosyal sorunların bir parçası olarak görmeye başlamıştır.

Türkiye’de gençlerin en önemli sorunlarından biri, hangi olgunlukta değerlendirilecekleri konusundaki belirsizliktir. Bu nedenle bazı gençler çocuklukta sınırlandırılmış yaşamlarını sürdürürken bazıları ise ağır sorumluluklar üstlenmek zorunda bırakılmaktadır. Evde ya da dışarıda ücretli-ücretsiz aile işçisi olarak çalıştırılan, kendisinden küçük kardeşlerine örnek olmalarının ya da onların bakımını üstlenmelerinin dayatıldığı gençler içinde buldukları gelişim evresinin gereklerine uygun yaşamlar sürdürememektedir.

Ergenlik dönemindeki birey kendi kimliğini, çeşitli davranış kalıplarını, içinde bulunduğu sosyal çevreyi sorgulamaya, başlar. Ancak kendisini çevreleyen sistem için bireyin var olan düzene uyum sağlaması gerekmektedir. Genç birey istediği yanıtları elde edemediğinde, ihtiyaçlarını karşılayamadığında ya da kendince bir uyum sağlayamadığında gelişimsel sorunlar, iletişimsizlik, şiddet, bağımlılık, suçlu davranış, eğitimsizlik gibi çeşitli sorunların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Sosyal sistemlerin bu kesimin yararına etkili ve ulaşılabilir hizmetler sunamayışı sorunların çeşitlenerek artması sonucunu doğurmuştur.

Gençlik sorunları olarak değerlendirdiğimiz diğer durumlar, gençlerin sahip oldukları temel sosyal hakları kullanamamaları ile ilgilidir. Eğitim, katılım, barınma, istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik bunlardan bazılarıdır.

Refah devletinin zayıflaması ile birlikte toplumdaki tabakalar arasında sosyo-ekonomik dengesizlikler artmış, sosyal adaleti sağlamak güçleşmeye başlamıştır. Bu konudaki gerilemelerden biri de eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasında olmuştur. Temel eğitime katılım hala istenilen düzeyde değildir (“Eğitim” konusu sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır).

Gençler, eğitimlerini sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları maddi kaynak ya da barınma yerine sahip değildir. Ekonomik imkânsızlıklar nedeni ile çocuklarını eğitim kurumlarına gönderemeyen ailelere yapılan yardımlar yetersizdir. Türkiye’de üniversite öğrenimi gören birçok genç eylem ve ifade özgürlüğünden yoksundur. Gençler öğrenci evlerinde ya da yurtlarda kendi iradelerine göre istedikleri gibi hareket edememekte, kurumsal ve toplumsal baskı altında yaşamak zorunda bırakılmaktadır. Genç yoksulluğu ve sosyal dışlanma, sosyal adaletin yeterince işlemediği Türkiye’de önemli bir sosyal sorundur. Yerinde ve sürdürülebilir ihtiyaç temelli yardım ve mücadele politikaları olmaksızın küreselleşmeyle birlikte emperyalizmin de etkisiyle artan yoksulluk ve sosyal dışlanmışlık, çocuklar ve gençler de dahil olmak üzere daha geniş kitleleri etkisi altına alacaktır (Avrupa Birliği Bilgi Köprüleri Programı, 2007, s. 9, 10).

Gençlerin toplumsallaşma sürecine katılımlarının incelendiği bir araştırmada (Konrad Adenauer Vakfı, 1998, s. 27–42) eğitim sisteminin gençlerin beklentilerini karşılamadığı, eğitimden bekledikleri ile Türkiye’de eğitimin kendilerine sağladıklarını düşündükleri arasında uyumsuzluklar olduğu görülmüştür. Eğitimin bilgi ve beceri kazandırması beklentisine sahip olan gençlerin %56’sı Türkiye’nin eğitim sisteminin bu beklentiyi karşılaması gerektiğini düşünürken %34,2’si sistemli düşünme yeteneğini geliştirmesi gerektiği görüşündedir. Görüşülen gençlerin en çok şikâyetçi oldukları konular ise eğitimin ezbere dayandırılması, öğrenilenin uygulamaya dökülmesindeki fiziki imkânsızlıklar, eğiticilerin pedagojik formasyonlarının eksikliği, kendi eğilimleri yönünde tercihler yapamamak ve okullarda gençlerin kişilik gelişimlerinin engellenmesidir.

Türkiye büyük ölçüde gençliğini yaşayamayan bir genç nüfus barındırmaktadır. Gençler daha çok eve kapanmış görünmektedir. Etkinlikleri, özellikle de kurumsal etkinlikleri sınırlıdır. Bu durum gençlerin yaşamında rengin ve toplumsal deneyimde zenginliğin eksik olduğunu, gençlere yönelik kurumların geliştirilmesi gerektiğini düşündürmektedir (Konrad Adenauer Vakfı, 1998, s. 42). Bu da gençliğin toplumsal değerinin fark edilmesi ile mümkündür.

Türkiye ve Sorunları ile ilgili yapılan bir başka araştırmada (Konrad Adenauer Vakfı, 1998, s. 86–96) gençlere göre işsizlik sorunu önem sırasında birincidir. Üçüncü sırada ise eğitim sorunu yer almaktadır. Araştırmaya katılan gençler, sorunların çözümüne katkıda bulunanlar olarak meclis, medya, hükümet ve öğretmenleri göstermişler, kendilerini 5. sıraya koymuşlardır. Bu durum gençliğin karar mekanizmalarından uzaklaştırıldığının bir göstergesidir.

1995 yılında çalışan, işsiz, üniversite ve lise öğrencisi olan toplam 1,078 genç ile yapılan bir araştırmada (Sosyal Araştırmalar Merkezi [SAM], s. 4); araştırmaya katılan gençlerin %35’i siyasi seçimlere katılmayacağını belirtmiştir.

“Eğitim sisteminin gençlerin katılımı açısından taşıdığı bir diğer sorun da eğitimin giderek daha çok piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda gençleri donatan bir kurum haline gelmiş olmasıdır. Resmi eğitim kurumlarının ise gençleri “piyasa için hazırlamanın” ötesine geçmeleri önemlidir. Okulların, gençleri okulda aldıkları eğitim aracılığıyla içinde yaşadığı toplumun ve dünyanın sorunlarına duyarlı, bu sorunları anlayacak bilgi, çözümleyebilecek eleştirel ve yaratıcı düşünce, bu çözümleri hayata geçirebilecek bir yapıya kavuşmaları önemli hale gelmektedir” (İstanbul Bilgi Üniversitesi Araştırma birimi, 2006, s. 12). Böylesine yoğun genç nüfusa sahip bir ülkenin gençlik özelinde politikalarının olmaması büyük bir eksikliktir. Buna rağmen genel yönetim politikaları içerisinde gençlik gereksinimlerini de gözeterek daha istendik bir sosyal düzen yaratabilmek mümkündür. Oysa Türkiye’de var olan durum, devletin izlediği politikaların genel olarak gençleri gözetmemesidir (Gençnet, 2003, s. 18, 19). Bu konuda refah devletlerin gençlere yönelik politika ve hizmetlerini incelemenin yararlı olacağı düşünülmektedir. Farklı ülkeler tarafından atılan iyileştirici adımların Türkiye’nin gençlik hizmetlerini ve politikalarını yeniden yapılandırması yönünde yol gösterici olacaktır.

Avrupa Birliği'nin gençlik refahı çalışmaları uluslararası düzeyde örnek alınan uygulamalar içermektedir. Gençlere yönelik bakış açısı, ürettiği projeler ve oluşturduğu programlar ile gençlerle ilgili konulara yönelik stratejik değerlendirmeleri ve sorunlara etkin müdahaleleriyle gençlik politikaları ve hizmetlerinde öncü bir rol üstlenmiştir. Sonraki bölümde, Avrupa Birliği gençlik politikalarına ilişkin bir çerçeve sunulacaktır.

1.1.7. Avrupa Birliği Gençlik Politikalarına İlişkin Genel Durum

Avrupa Birliği Politikaları özelinde gençlik politikalarına ilişkin bir bilgi derlemesi ve durum değerlendirmesi yapmadan önce bu politikaların hayata geçirilmesinde etkili olan süreçlerden söz etmenin politika üretme ihtiyacının nasıl doğduğunu anlaşılır kılacağı düşünölmektedir.

Birlik kurma düşüncesinin temelinde varlığını sürdürme amacı yatmaktadır. Farklı birimlerin karşılıklı olarak kabul edilmiş konularda birbirlerine verdikleri destek bir bakıma güç sağlamakta, bu sayede var oluşu sürdürme amacı güvence altına alınmaktadır.

Avrupa'da birlik kurma düşüncesi milli devletlerin kurulmaları ile başlamıştır. Bu ölkeler arasındaki çıkar çatışmaları can kaybının yüksek olduğu, sosyo-ekonomik gerilemelere ve kültürel yıpranmaya neden olan büyük savaşların çıkmasına neden olmuştur. Sonunda, II. Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımın ardından Avrupa ölkeleri; çözümleri engellemek, içinde bulunulan sosyal ve ekonomik koşulları iyileştirmek, Avrupa'da barışı sağlamak ve ölkeleri ortak değerler etrafında birleştirerek refah düzeylerini yükseltmek için işbirliği yapmaya karar vermişlerdir. Sanayileşme sonrası toprak mücadelelerinin yerini mevcut sistemin varlığını koruma, bu sistemi geliştirme, sosyal politikalar aracılığı ile toplumsal ihtiyaçları karşılayarak ideal toplum düzenini sağlama çabası almıştır (Fontaine, 2010, s. 5-7; Tatoğlu, 2006, s.1, 9; Uysal, 2001, s. 141; Topsakal, 2005, s. 109; Gençler, 2009, s. 1; abgs.gov.tr, erişim: 09.04.2012). Ekonomik dayanışma ile başlayan ilişki; korunma, yönetim, sosyal ve kültürel dayanışma, Avrupalı ortak kimliğinin oluşturulması, çevre, ulaştırma, enerji ve adalet

gibi konularda işbirliğine gidilmesiyle birlikte daha da gelişmiştir (Açık Toplum Vakfı, 2012, s. 12).

2010 yılı ocak ayında yaklaşık 50.1 milyon olarak belirlenen Avrupa nüfusu, bir önceki yıldan 1.4 milyon kişi kadar daha büyük bir rakama ulaşmıştır. Nüfus artışına katkısı olan en büyük belirleyici, göçler olmuştur. Bir diğer neden ise II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan bebek patlamasıdır (baby boom) (European Union, 2011, s. 59, 60). Bu nesil, Avrupa'nın nüfus yapısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Doğum oranları azalmış, nüfus yaşlanmaya başlamıştır. 1980'li yıllardan bu yana göstergelerin sabit kalması, gelecekte de durumun bu şekilde devam edeceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Sağlık, istihdam ve sosyal güvenliğin ülkelerin öncelikli sorunları haline geleceği düşünülmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği, yeni katılımcıların dinamik genç nüfuslarının toplumsal yapıyı dönüştürücü etkisine ihtiyaç duymaktadır. Bu durum, gençlik politikalarının önemini vurgulamaktadır (Akman ve diğerleri, 2011, s. 4). Türkiye genç nüfusun büyüklüğü bakımından önemli bir gelişim potansiyeline sahiptir. Ancak gençliğe yönelik bakış bu potansiyele göre şekillenmemelidir. Gençler var oldukları için önemli ve değerli bireyler olarak değerlendirilmelidir. Aksi tutum, gençlerin varlıklarını araç haline getirecektir.

Avrupa, 75 milyonu aşkın genç nüfusa sahiptir. Bu gençler eşit sosyo-ekonomik koşullara, benzer kültür düzeylerine ve fırsatlara sahip değildir. Bu tür eksiklikler gençleri, kendi karar ve eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmekten uzak tutmaktadır. Bu farklılıkları ortadan kaldırmak için Avrupa Birliği çeşitli programlar, projeler ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmalardan biri, gençlik eylem programlarının temeli ve diğer benzeri belgelerden farklı olarak katılımcı bir yöntem izlenerek hazırlanmış olan gençler için "Beyaz Kitap"ın oluşturulmasıdır. Ayrıca belge, bu alanda "ilk hareket" olma özelliğine sahiptir (Gençlik Servisleri Merkezi [GSM], 2008, s. 5). Genel olarak eğitim, bilgilendirme, gönüllü çalışmaları, diğer politika alanlarında gençlerin ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması, her türlü toplumsal katılımlarının sağlanması ve gençlerin daha iyi anlaşılması için çalışmalar yapılması üzerinde durulmuştur (gsm.org.tr, erişim: 29.11.2012). Bu konularda gelişmelerin sağlanması, genç bireyleri toplumun aktif üyeleri haline getirecek, kendi geleceklerini yapılandırmaları için onlara fırsatlar sunacaktır.

Viyana’da 1993 yılında Avrupa Gençlikten Sorumlu Bakanlar Konferansı’nda belirlenen;

1. “Gençlik örgütlerinin aktif olarak desteklenmesi,
2. Gençlik örgütleri arasında işbirliği sağlanması,
3. Gençlerin toplumsal bütünleşme ve katılımını sağlamak üzere ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde kapsamlı gençlik politikalarının geliştirilmesi,
4. Gençlerin gereksinimleri doğrultusunda danışma ve enformasyon birimlerinin devreye girmesi,
5. Gençlik yapılarının dengeli artışını sağlamak üzere Doğu-Batı ve Kuzey-Güney ilişkilerinin geliştirilmesi ve Avrupa’da gençlik hareketliliğini kısıtlayan engellerin kaldırılması” eylemleri Avrupa Birliği’nin gençlik politikasına ilişkin bir fikir vermektedir (Uluğtekin, 1995, s. 73, 74).

1999-2001 ve 2002-2004 dönemlerini kapsayan Avrupa Akdeniz Gençlik Programı; gençlik değişimleri, gönüllü hizmetler ve destek olanaklarının yapılandırılması, sivil topluma ve demokrasiye katılımın artırılması amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından hayata geçirilmiştir. Programın temaları ise aktif yurttaşlık, hoşgörü, ayrımcılık, azınlık hakları, toplumsal cinsiyet, kültürler arası diyalog, dayanışma ve çevredir (Certel ve Kurtaran, 2005, s. 213).

Avrupa Komisyonu, Eğitim Stratejileri kapsamında kültürel çeşitlilik, içerme ve katılım, eğitim ve işbirliği ve bilgilendirmeye ilgili çeşitli Avrupa ülkelerinde SALTO Kaynak Merkezleri kurmuştur. Bu merkezler ihtiyaç içindeki bireylere bilgi, belge ve kaynak sağlamaktadır. SALTO’nun İşlevleri arasında çok taraflı eğitim kursları düzenlemek ve gençlik çalışmaları ile gençlik örgütlerini desteklemek için bağlantı kurmak yer almaktadır (Certel ve Kurtaran, 2005, s.211, 212; salto-youth.net, erişim: 05.12.2012).

Komisyon bunların yanı sıra gençlerin, özellikle Avrupa Gençlik Programı bünyesindeki deneyimlerinin tanınmasını sağlayacak “youthpass” isimli bir belgeyi devreye sokmuştur. Böylece gençler ve gençlik çalışanlarının istihdamı, kişisel

gelişimin incelenmesi ve gençlik çalışmalarının toplumda tanınması sağlanmış olacaktır (Certel ve Kurtaran, 2005, s. 213). Uluslararası tanınma, gençlere sınırsız seçenekler sunmakta, genç bireyin eylemlerini anlamlı kılmaktadır. Aynı zamanda sosyal katılımı güçlendirmesi bakımından ayrıca önemlidir.

2002 yılında düzenlenen Avrupa Birliği Gençlik Bakanları toplantısında ise gençlik çalışmalarında Avrupa ülkeleri arasında işbirliği yapılması kararının verilmesi, gençlik çalışmalarının yaygınlaştırılması bakımından olumlu bir gelişme olmuştur (GSM, 2008, s. 5). Bilgi ve kültür hareketliliğinin gönderen ve alıcı ülkelerde sosyal ve bilimsel anlamda gelişimi destekleyeceği düşünülmektedir.

Bir başka hareket ise sürdürülebilir ekonomik gelişme, ulaşılabilir ve nitelikli eğitim, hareketlilik, daha yüksek sosyal uyum ve tam istihdam hedefleri olan; AB Konseyi tarafından 2005 yılında kabul edilmiş “Avrupa Gençlik Paketi”dir. Stratejik hedeflere ulaşılabilmesi için söz sahibi olacak aktörler ise gençler ve gençlik sivil toplum örgütleridir. Eğitim, katılım, istihdam, özerklik, sosyal içerme gibi birçok konunun değerlendirildiği Avrupa Gençlik Paketi, gençlik politikalarına ilişkin kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (GSM, 2008, s. 5).

“Eğitim, farkındalık ve risklerin öngörülmesi” temeline dayanan İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Mevcut Topluluk Stratejisi’nin (2002-2006) geliştirilmesi, gençlerin işyerinde “fiziksel, zihinsel ve sosyal refaha” ulaşabilmeleri için çeşitli girişimlerin belirlenmesi ve buna bağlı olarak güvenlik ve sağlık politikalarının oluşturulması bakımından önemli bulunmaktadır. Ayrıca AB Parlamentosu’nun oluşturduğu Gençlik Programı (2000-2006) ve Gençlik Eylemde Programı (2007-2013) (GSM, 2008, s. 6) gençlerin hareketliliğini ve katılımını artırması, kültürler arası etkileşimi sağlaması ve sınırlı olanaklara sahip gençleri içermesi bakımından gençler arası dayanışmayı artıracak, farkındalığı güçlendirecek bir etki yaratmıştır.

Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde bir gençlik politikası yaratmak isteyen AB, üye devletlerle işbirliğini kuvvetlendirmek için Haziran 2002 tarihinde “Gençlik Alanında Avrupa İşbirliği” olarak bilinen Avrupa Konseyi kararının ardından üye devletlere ve aday ülkelere katılım, bilgilendirme, gönüllü faaliyetler ve gençlerin ihtiyaçları konularını içeren anketlerin uygulanmasını sağlamıştır. Anket sonuçları ve bazı

görüşmelerin sonrasında, AB ile içerisinde çeşitli gençlik örgütlerini barındıran Avrupa Gençlik Forumu 2003 yılında bir araya gelmiş, işbirliği çalışmaları başlatmışlardır.

1996 yılında Avrupa’da yaşayan gençler tarafından bağımsız olarak kurulan ve bünyesinde 98 Ulusal Gençlik Konseyi ve Uluslararası Sivil Toplum Örgütü bulunan Avrupa Gençlik Forumu (European Youth Forum); temsil, iç demokrasi, bağımsızlık, katılım ve şeffaflık ilkelerine dayanan ve gönüllülük, güçlü örgütlenme ve hak temelli yaklaşımı destekleyen on milyonlarca Avrupalı genci bir araya getirmiş bir gençlik örgütüdür. Örgütün amaçları arasında; gençlerin ve gençlik örgütlerinin karar süreçlerine katılmalarının yanı sıra toplumsal katılımlarını da artırmak, gençleri ve gençlik örgütlerini harekete geçirerek gençlik politikalarını gençlerin yararına etkilemek; sürdürülebilir ve bağımsız gençlik örgütlerinin ulusal ve uluslar arası düzeyde geliştirilmesiyle gençlerin katılımlarını kolaylaştırmak; Avrupa’daki gençler arasında eşit haklar ve fırsatlarda olduğu gibi fikir ve deneyim alışverişini ve karşılıklı anlayışı artırmak; dünyanın başka bölgelerindeki gençlik çalışmalarına katkıda bulunmak için kültürler arası anlayış, demokrasi, saygı, farklılık, insan hakları, aktif vatandaşlık ve dayanışmayı desteklemek bulunmaktadır. Forum, gençlerin Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Başkanlıklar ölçeğinde temsiliyetini üstlenmektedir (GSM, 2008, s. 6; youthforum.org, erişim: 01.12.2012; Ayseli, 2010, s. 9).

Gençlik Forumu, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi içinde ihtiyaç temelli ve kapsamlı bir gençlik politikasının oluşturulmasında etkili olmayı amaçlamaktadır. “Gençlik Hakları Sözleşmesi, böyle bir çabanın ürünüdür. Gençlik Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde olduğu gibi, gencin temel kişi hakları ile ekonomik, sosyal, kültürel haklarını güvence altına almayı amaçlamaktadır. Sözleşme, temel kişi hakları çerçevesinde 15-25 yaş arasındaki tüm bireyler için düşüncelerini açıklama, bilgi alma, hak arama, katılım ve örgütlenme özgürlüğü ile ayrımcılık yasağı, işkence yasağı; aile, konut ve haberleşme dokunulmazlığı getirmektedir. Gençlik Hakları Sözleşmesi, gençlerin çeşitli yapılanmalar içinde politik, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar bağlamında gencin bağımsızlığını destekleyen sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, barınma, düzenli bir iş

edinme, çalışma yaşamında korunma ve düzenli bir gelire sahip olma haklarının yanı sıra, özel durumlarda ailesi ve toplum tarafından korunmasına yönelik hakları da kapsamaktadır. İkinci gruptaki haklar arasında ise gencin öz ailesi yanında yetişmesi, pedagojik kurumlardan kendi seçimi doğrultusunda yardım alması, sömürüye karşı korunması ile dezavantajlı gençliğin toplumsal yaşamla uyumlu bütünleşmesinin sağlanmasına ilişkin haklar bulunmaktadır“ (Uluğtekin, 1995, 74–76). Hak temelli anlayış bağlamında gençlerin kendi yaşamlarını yapılandırmalarına uygun koşulların yaratılması, çeşitli ulusal ve uluslararası sözleşmelerle kabul edilmiş olan temel ve sosyal hakların kullanılmasını sağlayacak önemli bir girişimdir.

Toplum nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan gençlerin temel hak ve özgürlüklerinin kullanımı ve yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik çalışmalar yapmak, Avrupa Birliği'nin önemle üzerinde durduğu konulardan biridir. Tüm bu siyasi, kültürel ve sosyal işbirliği alanlarının yanı sıra eğitim, katılım, sosyal güvenlik ve benzeri konularda da birtakım girişimlerde bulunulmuştur.

İrk, etnik köken, siyasi ve dini görüş, sağlık, dernek ve sendika üyelikleri gibi kişisel verilerin gizli tutulması, cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi, çocuk yaşta evliliğin önlenmesi için evlilik yaş sınırının 18 olarak belirlenmesi, gençlere yönelik şiddetin engellenmesini ve mağdurların korunmasını sağlayacak proje ve programların desteklenmesi, kırsal kalkınmayı güçlendireceği düşünülen genç girişimcilerin desteklenmesi, üye ülkeler arası eğitim hareketliliğinin sağlanması ve yaşam boyu öğrenim fırsatlarının sunulması; bilgi, beceri ve yeterlilik kazanmalarına yardımcı olacak, topluma aktif katılımı artıracak gençleri güçlendiren, gelişimlerini destekleyen ve temel ve sosyal haklarını kullanmalarını sağlayan bu tür çalışmalar çeşitlendirilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır (Açık Toplum Vakfı, 2012, s.16-60)

Avrupa Birliği, eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılmasının toplumun kendisini yenilemesi, geliştirmesi ve ülkeler arası işbirliği ve kaynaşmanın sağlanması konusunda taşıdığı önemin farkındadır. Bu bilişle sosyal ve kültürel eğitim politikalarına ağırlık vermektedir.

Avrupa'nın gençlik politikaları ile ilgili değinilmesi gereken önemli bir çalışma, Avrupa Sosyal Şartı'dır. Sözleşme 18 Ekim 1961'de Torino'da imzalanmış ve 26 Şubat

1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeye göre taraf devletler, her vatandaşına mesleki eğitim için çeşitli imkânlar sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca sözleşme engellilerin, gençlerin ve çocukların zorunlu ve gerekli eğitimi almalarından, çalışırken korunmalarından ve kendilerini geliştirecek olanakların sağlanmasından devleti sorumlu tutar. Gençlerin korunması, gerekli mesleki eğitim olanaklarının sağlanması ve kişisel beceriye dayalı olarak yüksek teknik eğitim veya üniversite öğrenimi görme kolaylıkları sağlanması da devletin görevleri arasındadır. Avrupa Sosyal Şartı, eğitime yaklaşımı ve eğitimin ne ölçüde devlet tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği konusunda, diğer uluslar arası anlaşmalardan mesleki eğitime yaptığı vurguyla ayrılmaktadır. Şart, bireylere mesleki eğitim verilmesi, bu eğitimin içeriği ve eğitim ve istihdam arasındaki ilişkiyi tanımlamaya yöneliktir (Yurttagüler, 2007, s. 140).

Volpi'ye (2007, s. 24) göre esas olarak hareket kabiliyeti ve kültürler arası öğrenme süreçlerini kolaylaştıran ve sürdüren Avrupa programları sayesinde, gençler bilgiye daha kolay erişmekte; özgürce hareket etmekte, iletişim ve bilgi teknolojilerini kullanarak etkileşim kurmayı mümkün kılan etkinliklere her geçen gün daha da fazla katılmaktadır. Bilginin dünyanın herhangi bir yerindeki bir birey için ulaşılabilir olduğu günümüzde hareketlilik özgürlüğü artmış; ülkeler, kültürler, insanlar arasındaki mesafe de kısalmıştır.

Avrupa Komisyonu tarafından 2003 yılında Gençlik Politikası geliştirme ve uygulama konusunda yapılan toplantıda, gençlik politikasının yaşam boyu eğitimi desteklemesi üzerinde durulmuştur. Komisyonun eğitim ile ilgili önerileri aşağıdaki gibidir:

1. “Yaşam Boyu Eğitim programı içindeki (hem resmi hem de resmi olmayan eğitim ile) aktif gençlerin sayısı cinsiyet, yaş, sosyal ve kültürel geçmişlerine bakarak ayrımcılık yapılmaksızın arttırılmalıdır. Gerek yapılandırılmış, gerekse müfredatlı resmi olmayan eğitimle elde edilen özellikler Yaşam Boyu Eğitim Programı'nın bir parçası olarak tanınmalıdır.
2. Yeni teknolojiye erişimi olan ve bu teknolojiyi yararlarına kullanmak için eğitilen gençlerin sayısı arttırılmalıdır.

3. Üye ülkelerde özel danışmanlık, destek ve mesleki yönlendirme alan gençlerin oranı artırılmalıdır.
4. Üye ülkelerdeki gençlik danışma merkezlerinin, medyadaki gençlik danışma hizmetlerinin ve gençlik danışma iletişim noktalarının sayısı ve bu hizmetlerden yararlanan gençlerin oranı arttırılmalıdır.
5. Sağlıklı bir hayat sürmeye karar veren gençlerin sayısı arttırılırken bu konuda danışmanlık ve servis sağlayacak olan sağlık ve sosyal hizmet birimlerinin sayısı da arttırılmalıdır.
6. Merkezi hükümetle işbirliğine giden ve gençler için uygun barınma sağlayacak yerel yönetimlerin oranı artırılmalıdır.” (Aktaran: Yurttagüler, 2007, s. 47-48).

Komisyon gençlerin yaşam becerilerini arttıracak eğitim programlarının düzenlenmesini, eğitim sistemi içinde kaldıkları süre boyunca sağlık ve barınma ihtiyaçlarının karşılanmasını, eğitim süreci sonrası gençlerin sosyal güvenliğinin sağlanmasını, eğitimle iş piyasası arasında bağlantıyı sağlayacak danışma ya da bilgi merkezlerinin oluşturulmasını önermektedir. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi tarafından 2005 yılında düzenlenen bir başka toplantıda ise gençlerin örgün eğitim sistemi içerisine sıkıştırıldığı ifade edilmiş, bu sürecin sosyal katılımı ve gençlerin ihtiyaçlarına ve deneyimlerine önem vererek kurgulanmasının sosyal içermeyi sağlayacağına vurgu yapılmıştır (Avrupa Birliği ve Avrupa Komisyonu, 2005, Aktaran: Yurttagüler, 2007, s. 48).

Bu araştırmada Avrupa Birliği eğitim politikalarından biri olan yaşam boyu öğrenim programı ele alınmıştır.

1.1.8. Sosyal Hizmet ve Gençlik Refahı

Sosyal politikalar, toplumdaki çeşitli nüfus gruplarını, özellikleri ve ihtiyaçlarıyla çevresinden farklılaşan bireyleri ve grupları korumaya ve iyilik hallerini geliştirmeye ve sosyal sorunları çözmeye yönelik plan, program, proje ve uygulamalardır.

Sosyal gelişme, sosyal işlevsellik, sosyal adalet, sosyal denge, sosyal bütünleşme ve sosyal demokrasi sosyal politikaların üzerine temellendiği hedefler olmakla birlikte sosyal hizmetin de müdahale amaçlarını oluşturmaktadır (Danış, 2007, s. 52). Sosyal adaletin sağlanmasıyla toplumsal denge kurulması, toplumdaki farklı gruplar arasında uyumun sağlanması, bireysel ve çevresel kaynakların harekete geçirilerek bireysel ve toplumsal işlevselliğin sağlanması ve refah toplumuna dönüşümün gerçekleşmesinin mümkün olacağı düşünülmektedir. Bu aynı zamanda toplumun sosyal bakımdan kalkınması anlamına gelmektedir. Bireylerin ve böylelikle toplumun refah düzeyini artırma amacı, hak temelli sistemin yerleşmesine hizmet etmektedir.

“Sosyal sorunların tanımlanması, bu sorunlara neden olan gereksinimlerin belirlenmesi ve bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik, politika ve uygulamaların hayata geçirilmesi süreçlerinde sosyal hizmet sosyal politika ile karşılıklı bir etkileşim içerisindedir” (Denney 1998, s. 36,37, Aktaran: Danış, 2007, s. 52).

Temel olarak sosyal politikaların üretilmesindeki amaç, toplumsal düzensizlikler yaratan, genel anlamda gelişimi ve iyilik halini olumsuz etkileyen durumların ortadan kaldırılması, bunun yanı sıra yaşam niteliğini yükseltici gereksinim temelli hizmetlerin çeşitlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapılacak çalışmalar ile sosyal denge, katılımcı demokratik ortam, sosyal adalet temelli bir yaşamsal ve yönetsel yapı oluşturulabilir.

Sosyal sorunların çözümüne yönelik ilk girişim, anlama çabası olmalıdır. Sorunun temelindeki karşılanmayan gereksinimler ve sorunların oluşmasına zemin hazırlayan sistemin işlemeyen zayıf yönleri ve birey, grup ve toplum için yaratabileceği potansiyel tehlikeler belirlenmelidir. Bu bilgilerin ışığında koruyucu-önleyici çalışmalar yapılandırılmalıdır. Uygulama boyutunda sosyal politikalar, sosyal hizmet için temel bir araçtır (Denney, 1998, s. 36, Aktaran: Danış, 2007, s. 57). Sözü edilen sorun alanlarından biri de gençlik refahı bağlamında ele alınan gençlik ve gençlik hizmetleridir.

Zeylan (2007) gençlik politikasının göstergelerini; gençlerin ezbere saplanmadan kendilerini ifade edebilecekleri, değişimin ve gelişimin öznesi olabilecekleri,

kendilerini gerçekleştirebilecekleri; sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan güçlenebilecekleri, farklılıklarıyla bütünleşebilecekleri ortam ve olanakların yaratılmasıyla açıklamaktadır (Aktaran: Şentuna, 2009, s. 107). Bu da gençlik çalışmalarında paydaşların sürece katılımının önemini vurgulamaktadır. Böylelikle genç, yaşamı ile ilgili kararları tayin hakkına sahip olacaktır. Bunun yanı sıra bilim insanları, toplum çalışanları, aileler, eğitimciler gibi politikaları etkileyecek ve politikalarından etkilenecek diğer grupların da sürece dâhil olması gençlik çalışmalarının etkili olmasını sağlayacaktır. Paydaşların yapılandırılmasına katkıda bulunmadığı bir oluşum gerçek gereksinimleri karşılayamayacağı için etkililik, değişim ve gelişim yaratma konusunda zayıf kalacaktır.

Gençlik politikasının ve bağlantılı plan, proje, programların hak temelli bir yaklaşımla sosyo-ekonomik düzey, aile yapısı, yaşam yeri, cinsel yönelim, ırk, dil, inanç, vücut bütünlüğü v.b bakımından hiçbir ayırım yapılmadan, bireysel farklılıklar gözetilerek her gencin faydalanması için eşitlik temelinde sunulması gerekmektedir. Bu da hizmetlerin ülke genelinde her gencin kullanabilmesi için erişilebilir ve gereksinim odaklı olması anlamına gelmektedir. Böylece hizmetler yerel yönetimlerin, devletin ya da bazı özel kuruluşların sunduğu ayrıcalıklar olmaktan çıkar, herkesin kullanım hakkına sahip olduğu fırsatlar haline gelir.

Politikaların içeriği, hedef grubunun ihtiyaçları doğrultusunda şekillenir. Söz konusu alanda kapsamlı bir politikanın oluşturulması ve bundan verim alınması ise, en başta, farklılaşan gruplardaki gençlerle birlikte tüm gençlerin gereksinim analizinin yapılması ile mümkündür. Ortaöğretim ve üniversite gençliğinin yanı sıra; yoksul, engelli, belirli suçlardan hüküm giymiş, farklı cinsel yönelime sahip, sokakta yaşayan, ağır işlerde zorla çalıştırılan, insan ticareti mağduru, türlü istismarlara uğramış gençler de gençlik politikaların geliştirilmesinde ve gençlik hizmetlerinin sunumunda gereksinimleri ve sorunları değerlendirilmesi, çözüm sürecinde aktif sorumluluk alması gereken bireylerdir. Bu yönde yürütülecek çalışmalar toplumsal yapıda hak temelli anlayışın yerleşmesini sağlayacaktır. Sosyal hizmetin gençlik refahı alanındaki çalışmaları bu temelde yapılandırılmıştır.

Genç bireyin eğitim sürecinde olma süresinin zaman içinde artması ve öğrenimini tamamlayan gençlerin istihdam edilmesinin uzun yıllar alması ve gencin ailesiyle

yaşamaya devam etmesi gibi durumlar gençlik gereksinimleri ve sorunlarının değerlendirilmesi için hedef alınan yaş çerçevesini genişletmiştir. 13–30 yaş aralığındaki tüm bireyleri bu gruba dâhil etmek mümkündür. Hizmet çeşitliliğinin bu kesimin taleplerini karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir. Sosyal hizmet, müdahalelerini bireyle çalışma, grup çalışması ve toplumla çalışma olarak üç düzeyde gerçekleştirmektedir. Gençlik grubu özelinde sosyal hizmet uygulaması kapsamında bu çalışma düzeylerine ilişkin bilgiler verilecektir.

1.1.8.1. Genç Bireyle Çalışma

Bu bölümde sosyal hizmette genç bireyle çalışma ele alınacaktır. Öncesinde ise sosyal hizmet disiplini, sosyal hizmet disiplininin amacı, sosyal hizmet disiplininin bilgisi ve sosyal hizmet uygulamaları ile ilgili bilgiler verilmesinin genç bireyle çalışma sürecini daha anlaşılır kılacağı düşünülmektedir.

Sosyal hizmet, istendik psikososyal işlevsellik düzeyi kazanmalarında ve sosyal değişimi etkileyerek iyilik halini geliştirmelerinde bireylere yardım eden uygulamalı bir bilimdir (Barker, 1999, s. 455). Bu bağlamda sosyal hizmetin iki temel odağı vardır. Bunlardan biri sosyal işlevselliği geliştirmeye yardım etmektir. Sosyal işlevsellik, bireyin üzerine düşen görevleri başarıyla gerçekleştirebilme, temel gereksinimlerini karşılayabilme ve içinde yaşadığı toplum tarafından kendisine atfedilen rolleri yerine getirebilme becerisidir. Bir başka deyişle sosyal işlevsellik, bireyin kapasitesi ve eylemlerinin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik çevrenin talep, beklenti, kaynak ve fırsatlarıyla eşleşmesi anlamına gelmektedir (Sheafor ve Horejsi, 2003, s. 5-6). Sosyal hizmet toplumdaki her bireyi içeren bir bakış açısına sahiptir. Disiplinin odağında insan ve insan gereksinimleri vardır. Ancak özellikle uygulamalarını gerçekleştirdiği müracaatçı grubu güçlenme (güçlendirilme) gereksinimi duyan birey, aile ve gruplardır. Gençler de korunma ve gelişme gereksinimlerine sahip oldukları için çoğunlukla bu grup içerisinde yer almaktadır.

Sosyal hizmetin diğer odağı ise sosyal işlevselliğe zarar verebilecek sorunların önlenmesi ve bireyin iyilik halinin artması için gerekli sosyal koşulların oluşturulmasıdır. Bunun, bireyi yaşamı içinde destekleyeceği ve güçlendireceği

düşünülmektedir. Bu noktada sosyal hizmetin temel değerlerinden olan sosyal adaleti gözetme kavramının önemi ortaya çıkmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2003, s. 7). Rawls sosyal adaletin sağlanması ve böylece insanların özgürleşebilmesi için kaynakların en adil biçimde nasıl dağıtılması gerektiği sorusunu ortaya atmıştır (Nielsen, 1980, s. 77; Kuçuradi, 2011; Aktaran, Öztürk, 2007, s.44). Kaynakların ve fırsatların eşit dağıtımı her zaman adaletin sağlandığı anlamına gelmemektedir. Sosyo-ekonomik eşitsizliklerin var olduğu toplumlarda güçlü-güçlendirilme gereksinimi olan ayrımı iyi yapılmalıdır. Sosyal hizmet disiplini bu iki temel doğrultusunda uygulamalarını gerçekleştirir.

Türkiye’de sosyal hizmet müfredatı genelde geleneksel yaklaşımı temel almıştır. Bu yaklaşım bütünlükçü ve güçlendirmeye odaklandığı için tercih edilmektedir. “Çevresi içinde birey” “çeşitli düzeylerde müdahale” ve “güçlendirme” yaklaşımının özünü oluşturmaktadır (Duyan ve diğ., 2008, s. 45-49). Bu yaklaşım her yaşta, gereksinim veya sorun grubundan bireylerle, çeşitli ortak paydalarla bir araya gelmiş gruplarla ve toplumla çalışırken yararlı bulunmaktadır.

Bireyin yaşamındaki değişimler her zaman planlı ya da önceden tahmin edilebilir olmamaktadır. Sosyal hizmet müdahalesine, değişim ya da deneyim olumsuz sonuçlara yol açtığında gereksinim duyulur.

Gençler, içinde buldukları gelişim dönemindeki değişimlere, temel ve sosyal haklarını kullanabilme durumlarına ve toplumsal olarak nasıl algılandıklarına bağlı olarak yaşamlarının belirli dönemlerinde bazı güçlükler yaşamaktadır. Kendi kaynaklarını kullanarak bu güçlüklerin üstesinden gelmeleri her zaman mümkün olmamakta, koruyucu ve destekleyici bir sistemin savunuculuğuna, kolaylaştırıcılığına gereksinim duymaktadırlar. Sosyal hizmet; duruma ilişkin yaptığı inceleme, değerlendirme ve müdahale ile bireyin iç ve dış kaynaklarını harekete geçiren, sosyal işlevselliğini kazandıran, örseleyici yaşam olaylarıyla baş etmesine yardım eden bir meslektir.

Gençlerle sosyal hizmet uygulamalarının amacı, odak aldığı gencin sorunlarının çözülerek sosyal işlevselliğinin sağlanmasıdır. Sorunun çözümüne yönelebilmek için karşılanmayan gereksinimleri ve sonrasında ortaya çıkan sorunu ilişkilendirmek

gerekmektedir. Herhangi bir nüfus grubuna ait birey gibi genç de çevresi ile ilişki içerisinde. Bu kendisini çevreleyen gerçekliklerden ve kişilerden etkilendiği gibi etkileyen rolüne de sahip olduğu anlamına gelmektedir. Sosyal hizmette gençlerle çalışmada müdahale noktalarını gencin okul, aile, arkadaş, kullandığı kaynaklar gibi sosyal sistem bağlantıları oluşturmaktadır.

Kişiliğini, yaşamdaki işlevini ve eğilimlerini anlamlandırma çabasında; sosyal, ekonomik, psikolojik, siyasi ve kültürel birçok sorunun üstesinden gelmeye çalışan bir genç için güçlü ve güçlendirilebilir yanlarının farkına varmak, değişimin gereğini anlamak ve değişime güdülenmek için yol göstericidir. Bunu sağlamada mesleki çalışmanın önemli bir rolü vardır.

Gencin gelişimsel düzeyi ile tamamlanması gereken görevlerinin farkında olmak genci güçlendirmede önemli bir ilk adımdır. Bunu gerçekleştirebilmenin yolu, başarılması gereken görevleri yönetilebilir parçalara ayırmaktır. Müracaatçı (genç birey) yaşamında olan her şeyi belli bir şekilde ve hızda öğrenmek için fırsatlara gereksinim duyar (Charles ve Charles, 2003, s. 102). Süreç içerisinde, karmaşık gibi görünen sorunlar aşama aşama çözülür. Bu da gencin çözüm sürecine ilişkin bir iç görü geliştirmesini sağlar.

Charles (1996)'a göre değişim, birçok müracaatçı için yavaş işleyen bir süreçtir. Yardım sürecinde gelişmeler ya da gerilemelerin yaşanması olağandır. Ulaşılmak istenen hedeflerle ilgili olumsuzluklar yaşandığında genç kendini geri çekebilmektedir. Bu durumda elde edilen başarıları görünür kılmak, gencin yaşamındaki değişimleri görmesi açısından önemlidir. Böylece başarısızlıkların geçici olduğunu anlayacaktır. Dışlanmış, mutsuz, çaresiz bir birey için değişim sancılı bir süreçtir. Yardım eden kişinin en temel sorumluluklarından biri müracaatçının acısını anlamak ve bunu küçümsememektir. Müracaatçıyı davranışıyla yüzleştirmek, sorunun çözümüne ilişkin gerçekçi ve pratik bir yol sunar. Yüzleşmenin açık ifadeler kullanılarak yapılmasının yanı sıra destekleyici olmasının da önemi büyüktür (Charles ve Charles, 2003, s. 102, 103). Çocukları ve gençleri dinlemek, durumlarına ilişkin bilgi edinmeyi ve gereksinimlerini anlamayı sağlar (Jones ve diğerleri, 2008, s. 176). Duruma ilişkin verilen anlamlı tepkiler, gençlerin anlaşıldıklarını hissetmelerini sağlar. Böylece yardım ilişkisinin temeli olan "karşılıklı güven" inşa edilmiş olur.

Genç bireylerle çalışırken özellikle etkili olduğu düşünülen tekniklerden biri, motive edici görüşmedir. Bir teknik olmaktan çok bir müdahale aracı olarak değerlendirilmektedir. Prochaska and Di Clemente (1982, 1998) tarafından geliştirilmiş olan bu strateji, altı aşamalı bir değişim sürecini gerektirmektedir. Motive edici görüşmede strateji menüsünün kullanılması, gencin süreçten en yüksek düzeyde yararlanmasını sağlayacaktır. Stratejiler, gencin içerisinde bulunduğu duruma göre aşağıdaki strateji menüsünden seçilmelidir (Kittles ve Atkinson, 2009, s. 242-245).

1. “Görüşmeyi başlatma: Genç kişiye şu anki durum hakkında konuşması için fırsat verin.
2. Sıradan bir gün: Gençten bir problemin ortaya çıktığı ya da herhangi bir problemin olmadığı sıradan bir günü anlatmasını isteyin.
3. İyi şeyler ve daha az iyi şeyler: Gence bazı davranışlarının iyi yönleri ve daha az iyi yönleri hakkında konuşması için izin verilmelidir.
4. Bilgi sağlamak: Bu hassas bir şekilde ele alınmalıdır. Yetişkin, gence bilgi vermeden önce iznini almalıdır ve doğrudan izin vermekten kaçınmalıdır. Başka gençlerin benzer durumlarda neler yaptığını açıklamak, tanımlamak karar verme sürecinde etkili olabilir.
5. Gelecek ve şimdi: Bu strateji, söz konusu davranış hakkında endişelerini ifade eden gençler arasında en faydalı stratejidir. Bu şimdiki durumu keşfetmeye olanak sağlar ve değişme isteğini ortaya çıkarmaya yardım eder. Tipik bir soru şöyle olabilir: ‘Bu durumun gelecekte, bundan farklı olarak, nasıl olmasını istiyorsun?’
6. Endişeleri keşfetme: Gencin neden söz ettiğini dinleyin ve görüşmenin gidişatına göre uygun zamanda hafifçe müdahale edin ve davranış değişikliği hakkındaki endişeleri ortaya çıkarın (Rollnick ve diğerleri, 1992, Aktaran; Kittles ve Atkinson, 2009, s. 244, 245)”.

Müdahalenin gençlerin farklılığını gözetmesinin, değişim sürecini olumlu yönlendireceği düşünülmektedir.

Yardım ilişkisinde İrvin Yalom (2005)’un da belirttiği gibi “aynı sayfada olmak” yardım sürecinde gelişim kaydedilmesini kolaylaştırmaktadır. Yardım ilişkisi, gencin

sahip oldukları ile çevresinin kendisinden belediklerini net biçimde görmesini sağlar. Bu durumda gencin hangisinin kendisi için doğru olacağına karar vermesi ve bu kararının arkasında durması gerekmektedir. Bunun bir parçası olarak meslek elemanları (sosyal hizmet uzmanı) müracaatçılara, bir bakıma, istenilen ve onlar için en iyi olacak sonuçları ortaya çıkarmak için kendilerini savunmayı öğrenmelerine yardım eder. Savunuculuk bireylerle çalışmada sosyal hizmet uzmanının önemli bir rolüdür (Charles ve Charles, 2003, s. 104).

Sosyal hizmette birey, sosyal çevresi içinde değerlendirilir. Bireyin yakın ilişkide olduğu sistemler öncelikli müdahale noktalarını oluşturmaktadır. Aile, bireyin de parçası olduğu bir sistem olması nedeniyle gençle çalışırken istendik sonuçların elde edilmesine yardımcı olabilecek önemli bir kaynaktır. Çünkü birey ve aile üyeleri sürekli etkileşim halindedir. Bu da karşılanmayan gereksinimlerin, işlevsiz davranışların, güçlü yanların, karşılıklı beklentilerin v.b belirlenmesi için sosyal hizmet uzmanına değerlendirme ve müdahale olanağı tanır.

1.1.8.2. Genç Bireylerle Grup Çalışması

Grup çalışması 19. yüzyılda Amerika'da geliştirilmiştir. Bu yüzyıl içerisinde de büyük yayılım göstermiştir. Göçmenlerin gereksinimlerini karşılamak amacıyla yerleşim evleri, toplum örgütleri ve kendine yardım grupları oluşturulmuş, bu örgütlerde grup yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan müdahaleler sosyal adaletin içirme boyutuyla bağlantılı olmuştur. Grup çalışmaları eğlence etkinliklerinde ve olgu çalışmalarında da kullanılmıştır. 1950'lerde tedavi gruplarının oluşturulmasıyla grup çalışması bireyleri iyileştirmek ve yaşamlarında değişim yaratmak için kullanılmaya başlanmıştır. Grup çalışması bireylerin gereksinimlerini karşılamının, insanların iyilik halini geliştirmenin ve sosyal değişim yaratmanın temel bir aracı olarak görülmektedir. Farklı yapıda birçok grup çalışması türü vardır. Bunlar içinde sosyal hizmet müdahalesinde en yaygın kullanılanları ise psiko-eğitim grupları, destek grupları, güçlendirme grupları, şiddete maruz kalan kadınlar için yapılandırıcı grup çalışması, suç işleyenler için onarıcı adalet grupları, sosyal eylem grupları, gelişme grupları, terapi grupları ve sosyalleştirme gruplarıdır. (Deweese, 2006, s. 174-194; Duyan, 2007,

s. 7-11). Araştırmaya konu olan gençlerle çalışırken yaygın olarak kullanılan grup türleri ise güçler temelli grup çalışması, bilişsel davranışçı etkileşimsel grup çalışması ve kısa süreli çözüm odaklı grup çalışmasıdır (Malekoff, 2004, s. 230).

Grup çalışması, ortak sorunları ya da ilgileri olan bireylerle çalışmanın etkili bir yoludur. Sosyal hizmet uzmanı, grup üyelerini sorunlarını çözmelerinde destekleyerek kolaylaştırıcı bir rol oynar (Thompson, 2009, s. 77). Erbay ve Akçay (2013, s. 318)'a göre mezzo düzey sosyal hizmet uygulaması olan grup çalışması genellikle yoksullar, çocuklar, evsizler, sakatlar ve dezavantajlı gruplarla yapılmaktadır. Gençler de bu ihtiyaç gruplarından hatta kimi zaman dezavantajlı olan gruplardan biridir. Sosyo-ekonomik, kültürel, çeşitli hak ve özgürlükler bağlamında sınırlı fırsat ve kaynaklara sahip olan gençlerle grup çalışması; bireyler arası etkileşimlere odaklanma, grup dinamiklerini harekete geçirme, iletişim biçimlerini işlevselleştirme ve grup içinde bireyi güçlendirme olanağı vermesi açısından sosyal hizmette gençlerle çalışmanın önemli bir uygulama boyutunu oluşturmaktadır.

Gençlik, genellikle büyük değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak kabul edilir. Birçok genç için bu gelişim süreci çatışma, değerlerin sorgulanması, şaşırtıcı bir dizi tercihler, karmaşık psikolojik değişimler ve akranları tarafından onaylanma ihtiyacını barındırmaktadır. Bu gerilim yaratıcı durumların üzerine bir de kişinin kendi davranışlarından sorumlu olduğu baskısı yüklenir. Bu gelişim aşamasında birçok genç bu zor durum içinde yalnız olduğunu hisseder. Başkaları tarafından desteklenmek, kabul görmek ve onaylanmak ister. Aynı zamanda belirli kişilerle olan ilişkilerinde de bağımsızlık/bağımlılık konusunda mücadele eder. Birçok genç için bu akran baskısıdır. Değerler ve gelenekler akran gruplarının etki ve standartları ışığında sorgulanır. Gençler genellikle gruplarında kendi kimlik arayışları içindedir. Bu nedenle, dışlanma duygusuyla baş etmede ve gençlerin yüzleştiği, çoğu ezici olan, tercihlerle başa çıkmada grup çalışması etkili bir yöntemdir (Berg ve diğerleri, 2006, s. 266). Yaşın ilerlemesiyle ve yaşananların etkisiyle birlikte gençlerin gereksinimleri, sorunları ve yaşam hedefleri değişmektedir. Ancak birey çözümsüzlük içinde olduğu bir durumla ilgili yetkin bir meslek elemanının danışmanlığına, eğiticiliğine, kolaylaştırıcılığına ve savunuculuğuna yaşamın herhangi bir döneminde ihtiyaç duyabilmektedir.

Gençlerin günlük yaşamı gruplar dâhilindedir bu nedenle grup danışmanlığı, genellikle değişimi keşfetmek için uygun bir ortam sağlar. Her grup danışmanlığında olduğu gibi uygulayıcının grup işlevlerini ve eylemlerini sınıflandırma sorumluluğu vardır. Grup içinde güven ortamının sağlanması için üyelerin ortak amaçlarla bir araya gelmiş olması gerekmektedir. Beklenti, üyelerin grubun neden oluşturulduğunu bilmesidir. Çünkü gençler danışmanlık sürecinde baskı altında hissedebilir ve sürece uyum sağlamakta güçlük çekebilir. Bu da grup sürecinden yararlanmasını imkânsız kılar (Berg ve diğerleri, 2006, s. 266, 267). Gruplar, grup üyelerinin sorunlarının teşhisine göre değil, hissedilen ihtiyaçlar ve istekler temelinde oluşturulur ve gençler sorunlu bireyler olarak değil, diğer özellikleri ile birlikte bütüncül değerlendirilir (Malekoff, 2004, s. 231). Sahip olduğu tüm özellikleri ile kabul edilmek, gençte aidiyet duygusunu güçlendirir, bu değişim için cesaret vericidir.

Gençlerin akranları tarafından tanınma, kabul edilme ihtiyacı vardır. Grup danışmanlığı buna çok uygundur çünkü riskli konuları paylaşabilecekleri kadar güven hissedebilecekleri, destekleyici bir atmosfer sağlar. Grup etkileşimi sayesinde diğer gençlerin de benzer sorunları olduğunu ve yalnız olmadıklarını keşfederler. Bir başka kişiden ya da gruptan yardım almak olumlu bir deneyimdir. Aslında gençler için çok daha güçlü bir deneyim daha vardır. Bu da, başkalarına yardım edebildiklerini keşfetmeleridir. Diğer üyelerin yaşamlarına katkıda bulunmak, gencin yararlı olma ve kabul edilme duygularını yaşamasını sağlayarak kendisine olan saygısını geliştirir. Ayrıca gençler eşsiz ve özel olduklarını ve bu nedenle kendisini isteyen ve saygı duyan akran grubu tarafından kabul edildiğini görür. Bu terapötik faktörler uyum geliştirmeye ve grubun ilerlemesine katkıda bulunur. Genç grupları kendileri için hangi amaçların uygun olduğuna karar vermelidir. Grupta konuşulan konular doğrudan yaşamlarında oluşan değişikliklerle ilgili olmalıdır. Grup amacı başarıya ulaştığında bireysel değişim ve sosyal reform odağı sürdürülmeli, değişim grup üyeleri tarafından toplum içinde yaygınlaştırılmalıdır (Berg ve diğerleri, 2006, s. 268; Malekoff, 2004, s. 235, 238).

Gençler, gelişimsel olarak belirsiz durumlarla baş etme konusunda yetişkinler kadar becerikli değildir. Bu nedenle bazı çalışmalar, grup üyelerine, daha güvende hissetmeleri ve anlatılması riskli olabilecek konuları paylaşmaları için yardım

edecektir. Rol yapma en kolay kullanılan müdahale stratejilerinden biridir. Gençlerde özellikle çok etkilidir, çünkü onlara başka biri olabilmeleri için bir fırsat verir, böylece girişkenlikleri teşvik edilir. Rol yapma, duyguların ifadesinde pratik deneyimler kazanma olarak ifade edilebilir. Burada ve şimdi gerçekliğinin dramatize edilmesi gençlere, süreç içerisinde çeşitli roller alma ve diğer kişilerin nasıl düşündüğüne, hissettiğine ve deneyimlediğine ilişkin iç görü geliştirme fırsatı verir. Bu yaşayarak öğrenme aktivitesidir ve gençler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Gençlerle çalışırken faydalı bulunan diğer teknik ve müdahale stratejileri ise; gençlere olumlu geribildirim nasıl verileceğini öğretmek, kendine güven eğitimi, karar verme eğitimi ve sosyalizasyon becerileri çalışmalarını içeren insan potansiyelini geliştirme çalışmalarıdır (Berg ve diğerleri, 2006, s. 268). Müdahale stratejileri grup türlerine göre değişiklik göstermektedir.

1.1.8.3. Toplumla Çalışma

Barker (1999, s. 90)'a göre; belirli değer, hizmet, kurum, ilgi ya da coğrafyayı paylaşan bireylere ya da ailelere toplum denilmektedir. Sosyal hizmetin çalışma düzeylerinden biri de toplumla çalışmadır. Toplumla çalışma, toplum örgütlenmesi ve toplum gelişimi ile bağlantılı bir kavramdır. Toplum örgütlenmesi, sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek elemanları tarafından gerçekleştirilen bir müdahale sürecidir. Toplum örgütlenmesi, sosyal sorunların çözmek ve toplumdaki bireylerin, ailelerin, grupların ve insan kolektiflerinin iyilik halini artırmak için planlanan kolektif eylemleri içermektedir. Toplumsal gelişim ise toplumdaki bireyler arası sosyal bağları geliştirmek için meslek elemanları ve toplum üyeleri tarafından gerçekleştirilen eylemlerdir. Bu eylemler kendine yardım becerilerinin geliştirilmesini, yerel düzeyde liderlerin sorumluluklarını geliştirmeyi ve yerel kurumlar yaratmayı ya da var olan kurumları güçlendirmeyi içermektedir. Toplumsal örgütlenme farkındalığı artırdığı, bireyin sorumluluk almasını sağladığı için beraberinde toplumsal gelişmeyi de getirmektedir. Sosyal eylemlerin güçlenmesiyle istedik çözümlerin gelişmesi mümkün olmaktadır.

Toplumla çalışma, sosyal ihtiyaçlarla bağlantılı olarak kişi, grup ve toplumun refah düzeyini yükseltici politikaların oluşturulması, bu politikaların plan ve programlarla

hayata geçirilmesi anlamına gelmekte ve sosyal hizmet uygulamasının makro boyutunu oluşturmaktadır.

Toplum çalışması ile bireysel değil, toplumsal değişimler yaratmak hedeflenmektedir. Sosyal hizmet uzmanı bu hedefe ulaşmak için toplum geneline sorun olarak kabul edilen durumu neden-etki-sonuç ilişkisinde inceler, sorunun etki düzeyini değerlendirir, kullanılacak kaynakların bilgisini toplar. Sonuç olarak bir müdahale yöntemi belirler ve uygular (Friedlander, 1965, s. 216). Toplumla çalışmada politika, planlama, sosyal eylem, sosyal hizmet araştırması ve sosyal hizmet yönetimi önemli bir yere sahiptir (Kongar, 1972, s. 117). Bunun yanı sıra mesleki, mesleklerarası, kurumlar arası işbirliği de değişimi çok yönlü yapılandırmak için önemli bulunmaktadır.

Kirst-Ashman ve Hull (1997) toplumla çalışmada; kaynak dağılımını düzenleyen politikaları oluşturmanın, kaynakların yetersiz kalması durumunda yeni kaynaklar geliştirmenin, müracaatçıların haklarını kullanabilmelerini sağlamanın, sistemde gerçekleştirilecek değişikliklere karar vermenin ve müracaatçıların gereksinimlerinin karşılanması için müdahalede bulunmanın önemine vurgu yapmıştır (Duyan ve diğ., 2008, s. 152, 153). “Sosyal hizmetlerin genişlemesi; medeni yaşamın somut dayanaklarının genel olarak zenginleşmesi, riskin ve güvensizliğin genel olarak hafifletilmesi, her seviyede eşitsizliklerin azaltılmasıdır. Burada nüfus içindeki bireyler arasında bir eşitleme söz konusudur” (Buğra ve Keyder, 2010, s. 31).

Sosyal hizmet disiplini bireyi, birey olduğu için değerli görmektedir. Bunun için her birey temel ve sosyal hak ve özgürlüklerden eşit faydalanabilmelidir. Ancak toplumdaki bazı gruplar bu var oluştan sahip oldukları hakları kullanacak kadar güçlü değildir. Bu noktada “değişim ajanı” olarak nitelendirilen sosyal hizmet uzmanlarının müdahalesi önemli bulunmaktadır. Temel değişimler yaratmanın bir yolu, ulusal ve uluslararası politikalara etki etmektir. Bu etkinin, paydaşların öncülüğünde sosyal hizmet uzmanlarının kolaylaştırıcı ve yol göstericiliğiyle mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal hizmet uzmanının politik süreçlere katılımı; kamu politikalarının ihtiyaç sahiplerini nasıl etkilediğini değerlendirme, toplumu hukukun ve kamu politikalarının

boyutları ve sonuçlarıyla ilgili bilgilendirme, kamu politikaları ve istedik değişimlerin yaratılması konularını gündeme getirme, paydaşlarla birlikte kamu politikalarının formülasyonuna katılma ile mümkün olmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2003, s. 25). Sosyo-ekonomik eşitsizliklerden, bununla bağlantılı sağlık, sosyal güvenlik, istihdam v.b sorunlardan en çok etkilenen gruplardan biri olduğu düşünülen gençlerin, farklılıkları gözeten politikalara gereksinim duyduğu düşünülmektedir.

Gençlik politikası, gençlerin yaşamlarının herhangi bir alanında yaşadıkları sorunlarını ortadan kaldıracak, sistemin gençler aleyhine işleyen noktalarını tespit ederek sorunların doğmasını engelleyecek ve kişisel gelişimi destekleyecek, mevcut durumdan etkilenen özne olarak gençlerin yaşamları hakkında söz sahibi olmalarını sağlayacak; katılım, demokrasi, insan hakları, sosyal adalet, sivil toplum ve siyaset bilincini yerleştirecek, gençlerin sosyal gelişimlerine ivme kazandıracak, ulusal ve uluslar arası düzeyde diğer gençlerle dayanışma ve işbirliğini destekleyecek, gençlerin yaşam alanlarını özgürleştirecek ve anayasal ve sosyal haklarını koruyup gözetecek girişimlerdir. Buna ilişkin olarak toplum bilinçlendirme çalışmaları, sosyal farkındalık eğitimleri, alan araştırmaları, gençleri sosyal bakımdan içermeye girişimleri, kuruluşlar arası ortak çalışma, gençleri çeşitli proje ve programlarla harekete geçirme v.b toplumla çalışmada sosyal hizmet uygulamaları arasında yer almaktadır. Gençlik politikalarının oluşturulması için kamuoyu oluşturmak ayrıca önemli bulunmaktadır.

Gençlerin yaşamlarını ilgilendiren konularda politikaların eşitlik temelinde sunulabilmesinin ön koşulu, gençlik politikaları başlığı altında ele alınan konuların (sağlık, sosyal güvenlik, eğitim, katılım v.b) hak olarak tanımlanmasıdır. Yasal geçerliliği olan bu hükümler toplumdaki her gence eşit fırsatlar sunar ve hizmetlerin belirli standartlara uygun, ulusal düzeyde verilmesini zorunlu kılar. Hak temelli politikalar, ihtiyaç ve özne (genç) odaklı ve bütüncül olmaları açısından temel alınması gereken politiklardır.

Türkiye’de toplum merkezleri, sosyal değişimi yönlendiren kuruluşlar olmuşlardır. Toplum merkezlerinde bölgede yaşayanların gereksinimleri odağında, hizmetten yararlananların katılımıyla eylem planları yapılır ve uygulanır. Bu model hedef grubun sürece doğrudan katılımını öngördüğü için değişimi hızlandırır, sosyal uyumu kolaylaştırır. Toplum merkezlerinde sosyal hizmet yöntemleri, bireyle çalışma, grup

çalışması, toplumla çalışma, yönetim ve araştırma birbirini tamamlar biçimde sistemli olarak kullanılmaktadır (Koçyıldırım, 2001, s. 60, Aktaran: Dalyanoğlu, 2007, s. 12). 9 2000 yılında çıkarılmış Toplum Merkezleri Yönetmeliği, toplum merkezlerinin etkinlik alanlarını; bölge halkının gereksinim, sorun ve sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerinin tespiti, hissedilen sorunların çözümüne yönelik hizmet planlamasının yapılması, rehberlik ve danışmanlık hizmetinin sunumu, eğitimi destekleme çalışmaları, yetişkinlerin bilgi, bilinç ve beceri düzeylerini artırmaya yönelik eğitim çalışmaları, meslek edindirmek ve gelir kaynakları yaratmak için çalışmalar; sosyal, kültürel, sportif etkinlikler düzenleme, çevre geliştirme çalışmaları ve kentsel toplum kalkınması ve kentin kaynaklarından yararlanmayı artırıcı çalışmalar olarak belirlemiştir. Gençlik merkezlerinin de bu tarz bir yapılanma içerisinde olması beklenmektedir. Ancak Türkiye’de var olan gençlik merkezleri gençlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri, spor ağırlıklı eğitimlerle sınırlıdır. Genci hizmetlerin belirlenmesinde ve uygulanmasında etkileşim süreçlerinden, katılımcı etkinliklerden uzak tutmaktadır. Gençlerle çalışmanın birey, aile ve grup müdahalesi boyutları gençlik merkezleri etkinlikleri arasında fiili olarak yer almamaktadır.

Kısa bir süre önce (09.02.2013 tarihli) Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu kurumlar kapatılmaya başlanmış, yeni bir hizmet modeli olan “sosyal hizmet merkezleri” kurulmuştur. Yönetmeliğe göre merkezler çocuk, genç, aile, kadın, engelli, yaşlı ve şehit yakınlarına yönelik hizmetler sunacaktır. Sözü edilen gruplara yönelik hizmetler çok disiplinli ekipler tarafından tek merkezden yürütülecektir.

Demokratik bir yapılanma olan gençlik meclisleri, gençlerin yerel yönetimlerde karar alma süreçlerine aktif katılımlarını destekleyen yapılanmalardır. Gence yaşadığı bölgenin sosyal, kültürel, çevresel yapısını değiştirmek, kendi yaşamının ve toplum kalkınmasının sorumluluğunu üstlenmesini sağlamak için fırsatlar sunar. Ancak bu model de ülkemizde yerel düzeyde yeterince yaygınlaştırılamamıştır. Birçok belediyenin gençlik merkezi bulunmamaktadır. Gençlik meclisleri kurmuş belediyelerin birçoğu da gençleri yönetim becerileri açısından yeterli görmediği için gençlerin bu konulardaki karar ve eylem isteklerini dikkate almamaktadır.

Makro düzey çalışmalarında savunuculuk, sosyal hizmet uzmanının birincil rolüdür. Hak temelli savunuculuk, sosyal hizmet uygulamalarının temeldir. Hak temelli uygulamalar ise bireylerin sahip oldukları haklarının korunması, hakların hissedilen ihtiyaçlar odağında geliştirilmesi ve bu hakları herkesin kullanabilmesinin sağlanması için yapılan çalışmalardır (Aksakoğlu, 2010, s. 20). Bu bağlamda gençlerin eğitim, sağlık, özgür zaman değerlendirilmesi ve diğer sosyal refah gereksinimlerinin karşılanması için savunuculuğun etkili bir müdahale biçimi olduğu düşünülmektedir.

1.1.9. Gençlik Eğitim Programı Olarak Yaşam Boyu Öğrenim Programı

Öğrenme hayata gelişle birlikte başlayan ve belirli bir süre ile sınırlanmaksızın ömür boyu süren bir eylemdir. Ev, okul, sokak, iş yeri gibi ortamlar öğrenme eyleminin gerçekleştiği yerlerdir. Farklı öğrenme biçimleri olan ve farklı öğrenme ortamlarını kullanan bireyler bu sayede kendilerini geliştirir, daha önce fırsat bulamadıkları alanlarda kendilerini eğitir, sahip oldukları niteliği güçlendirir ve toplum içinde kendilerine yer edinirler.

Öğrenen toplumlar inşa etmek ve öğrenmeye açık topluluklar yaratmak ancak öğrenme başarısı ile mümkündür. Bunun için öğrenmenin, bilmenin ve bilgi üretmenin çeşitli yolları olduğu kabul edilmelidir. Eğitim; sürdürülebilir gelişme, kadının güçlendirilmesi, HIV/AIDS'ten korunma, adalet ve demokrasi arayışı gibi konularda yaşamsal bir öneme sahiptir ve bu bilgilere örgün eğitim dışında bazı resmi yollarla sahip olunabilir (Ouane, 2002, s. IX).

19. yüzyıldan itibaren modern devletler, eğitim ve öğretim etkinliklerinin düzenlemesini temel görevleri olarak kabul etmişler ve belirli yaş gruplarındaki bireylerin eğitim görmelerini zorunlu kılmışlardır. Bu grubun dışında kalan bireylerin eğitimsel gelişimi ise kendi olanak ve çabalarına bırakılmıştır. Zaman içerisinde bilgi ve iletişim teknolojileri gelişmiş, eğitime ihtiyaç duyan bireylerin özellikleri yaşa bağlı olmaksızın farklılaşmıştır. Teorik ve pratik bilginin değiştiğinin ve bilgi aktarım

yöntemlerinin dönemin ihtiyaçlarını karşılamadığının fark edilmesi, yeni öğrenim yollarının araştırılmaya başlanması önünü açmıştır.

Eğitimin yaygınlaştırılmasına ilişkin girişimler, değişmekte ve gelişmekte olan eğitim sistemlerine uyum sürecinde çeşitlenmeye başlamıştır. Bunlardan biri de Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde eğitim sistemine dâhil ettiği, AB Eğitim ve Gençlik Programları kapsamındaki, Yaşam Boyu Öğrenme Programı'dır. AB, yaşam boyu öğrenme kavramını, "bilgi, beceri ve yeterliliği geliştirmek amacıyla belirli bir süre ile yapılan eğitim çalışmalarının tümü" olarak tanımlamaktadır. Yaşam boyu öğrenme ile amaç, bireylerin yüksek kalitede olanaklara ve farklı öğrenme yaşantılarına eşit ve açık olarak ulaşmasının sağlanmasıdır. Bu amaçlara ulaşmada temel araç ise eğitim sistemidir (Turan, 2005, s. 87).

AB'nin Kuruluşu ile ilgili Roma Antlaşması (1957) ve Maastrich Antlaşmasında (1992) Birliğin eğitim konularındaki önceliklerine yer verilmiş ve bu öncelikler paralelinde çeşitli eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. Programların ilk aşamaları 1995-1999 yılları arasında başarıyla tamamlanmıştır (Ertl, 2003, s. 26). Birinci aşamadaki deneyimler değerlendirilerek, programların amaçları ve eylem alanları yeniden biçimlendirilmiş ve 2000-2006 yıllarını kapsayan ikinci dönem uygulamaları başlatılmıştır. 2007 yılında başlatılan programın son dönemi ise 2013 yılında sonlanacaktır (Aşar, 2006, s. 42).

Örgün ve yaygın öğrenme süreçlerinden daha kapsamlı olan Yaşam Boyu Öğrenme Programı; bilginin güncellenmesi ve yaygınlaştırılması sorunun çözümüne ilişkin bir alternatif olarak üretilmiştir. Yaşamın her evresinde, ilgi duyulan her konu ile ilgili öğrenimi mümkün kılan bu program; çocuk, genç, yetişkin gibi farklı yaş gruplarını ve resmi ve resmi olmayan öğrenme mekânlarını içeren, değişime açık bir yapıya sahiptir (Bağcı, 2007, s. 3; ABEGPMB, 2005a, s. 5). 1995-2013 dönemini kapsayan bu program, ülkelerin eğitim ve öğretim sistemleri arası işbirliğini, etkileşimi ve hareketliliği teşvik etmektedir ve isimleri Comenius, Erasmus, Leonardo Da Vinci ve Grundtvig olan 4 ana program çerçevesinde yürütülmektedir (Topsakal, 2005, s. 111; Açık Toplum Vakfı, 2012, s. 59; Ertl, 2003, s. 31).

Program gençlik eğitim politikalarının bir çıktısı olmasının yanı sıra gençlik hareketliliğini desteklemesi bakımından gençlik politikaları alanında önemli bir yere sahiptir. Avrupa Birliği Komisyonu'nun hazırlamış olduğu Yeşil Kitap'ta (2009) da söz edildiği gibi hareketlilik, yalnız iş sahibi olma odağında değerlendirilmeyip özellikle gençlerin hareketliliği düşünüldüğünde yeni iş olanaklarına kavuşmak için başka ülkelere gitmek dışında daha genel, sosyal bir öğrenme için de seyahat edebilmeleri düşüncesi desteklenmektedir. Bu doğrultuda yaşayarak, yaygın öğrenmeyi sağlayacak gençlik politikalarının geliştirilmesinin, bunların uygulamaya dönüştürülmesinin gençlerin katılımcılığını artıracığı, eğitimin sosyal boyutunu güçlendireceği düşünülmektedir. Bu amaçları destekler nitelikte bir yapıya sahip olan yaşam boyu öğrenim programının bileşenlerinin ele alınması önem taşımaktadır. Çalışmada bu bileşenlerin hepsine ilişkin bilgiler verilmesi, konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından gerekli bulunmuştur. Bu bağlamda Erasmus Programı'nın yanı sıra Leonardo da Vinci, Comenius ve Grundtvig Programları da ele alınmıştır. Yaşam Boyu Öğrenim Programları arasında yer alan, ancak yararlanıcıları arasında gençlerin yer almadığı Transversal (Ortak Konulu) Program ve Jean Monet Programı bu sebeple çalışmaya dahil edilmemiştir.

Araştırmanın saha çalışması kısmında yalnızca ilk bileşen olan Erasmus Programı kapsamındaki gençler ele alınmıştır. Bunun nedeni Erasmus Programının uluslararası düzeyde daha yaygın olmasıdır. Bir diğer neden ise programın hedef kitlesinin araştırmanın da ulaşmayı hedeflediği "gençler" olmasıdır.

1.1.9.1. Erasmus Programı

Program adını, Rönesans döneminde yaşamış, hümanizm akımının öncülerinden ünlü bilgin ve edebiyat araştırmacısı ve eğitim reformcusu Desiderius ERASMUS'tan almıştır. Erasmus'a göre eğitimli genç, eğitimli yetişkin demektir. Her bireyin geleceği ve yaşam kalitesi, büyük ölçüde, gençliğinde aldığı eğitime bağlıdır (Margolin, 2000, s. 8). Bu noktadan hareketle Erasmus Programı gençlerin eğitimine odaklanmıştır. Programın hedef kitlesini yüksek öğrenim gören gençler ve öğretim elemanları oluşturmaktadır. Erasmus programı kapsamında; öğrenci öğrenim hareketliliği,

öğrenci staj hareketliliği, personel ders verme hareketliliği, personel eğitimi ve yoğun dil kursları etkinlikleri gerçekleştirilmektedir (Öztürk, 2009, s. 46-50). Program, 1987 yılından bu yana Avrupa ülkelerinde uygulanmaktadır.

Gençler, Avrupa Birliği'nin finansör ve organizatörlüğünü yaptığı, Erasmus Programı aracılığı ile belirli bir süre için bir eğitim sisteminden diğerine geçerler. Erasmus Programı'nın süresi 4 ile 12 ay arasında değişmektedir. Gençler ev sahibi üniversitenin derslere katılım, başarılı olunması gereken sınavlar v.b kurallarına uymak zorundadır. Bu süreçte öğrenim mekânları yalnızca sınıflardan ibaret değildir. Gençler kendilerine barınacak bir yer ararken, buldukları ülkedeki dili anlamaya çalışırken, yeni arkadaşlıklar kurarken, sokakta kaybolurken, kütüphaneleri keşfederken öğrenmeye devam ederler. Bu özellikleri ile program, değişim programları içinde en yüksek sosyal içerme sağlayan programlardan biridir (Sauzet, 2008, s. 11; Krzaklewska ve Krupnik, 2007, s. 5). Programın amacı öğrenmenin belirli öğretim ortamlarından çıkarılıp yaşayarak öğrenmeyi sağlayacak dış mekanlara yayılmasıdır. Böylece yalnızca bilimsel bilginin değil aynı zamanda sosyal, kültürel bilgi, beceri ve deneyimlerin paylaşılması söz konusu olmakta, bu da sosyal üretimi artırmaktadır.

Programın amacı, Avrupa'da yüksek öğretimin kalitesini artırmak ve eğitimin, kültürler arası etkileşimin, ülkeler arası dayanışmanın Avrupa boyutunu geliştirmektir. Erasmus programı, Avrupa'daki üniversiteler arasında ülkelerarası işbirliğini teşvik ederek, eğitim, ders verme ve alan uygulaması yapma amaçlı öğrencilerin ve eğitimcilerin karşılıklı değişimini sağlar. Programa katılan ülkeler alınan derslerin, yapılan uygulamaların ve çalışmaların, alınan derecelerin akademik olarak tanınmasını kabul eder. Bu sayede farklı ülkelerin akademik, sosyal, kültürel birikimlerine ulaşabilen gençler eğitsel ve mesleki anlamda daha donanımlı hale gelirler (Holbein, 1867, s. 5; Margolin, 2000, s. 1; Balcı ve Önder, 2010, s. 99). Bu kazanımların yanı sıra gençlere kişisel anlamda kazandırdıkları bilgi, beceri ve yaklaşımlar özellikle önemlidir. Program hem akademik hem kişisel gelişim hedefiyle insanların ve toplumların yaşamında fark yaratmayı amaçlamaktadır.

Erasmus Programı daha çok yükseköğretimdeki gençlerin yararlandığı bir programdır. Hem araştırmanın odaklandığı gençlik grubunu içermesi hem de programa katılan bu gençlere yurt dışı deneyimi yaşama fırsatı vererek gençlik hizmetlerine ilişkin

Türkiye’deki ve farklı ülke örneklerindeki hizmetleri tartışabilme olanağı yaratması bakımından Erasmus Programı’na katılan gençlerle çalışılmıştır. Diğer gençlik eğitim programlarına katılan gençlerin araştırmaya dahil edilmemesi tamamen araştırmacının tercihidir. Bu programların yararlanıcıları ile yapılabilecek çalışmaların alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda diğer gençlik eğitim programları olan Leonardo da Vinci, Comenius ve Grundtvig Programları hakkında özet bilgiler sunulacaktır.

1.1.9.2. Leonardo Da Vinci Programı

Avrupa Komisyonu’nun 2007-2013 yılları arasında uygulanmasını planladığı Yaşam Boyu Öğrenim Program’larından biri olan Leonardo Da Vinci Programı etkinlikleri, 2004 yılında beş yıllık bir süre için planlanmış, 2000 yılında ikinci aşamaya geçilmiştir. 2007’de başlayan üçüncü aşamanın 2013 yılında sona erdirilmesi planlanmaktadır (Top, 2006, s. 47; Özaşık, 2007, s. 21, 22).

Top’a (2006, s. 48, 49) göre programın genel amaçları;

1. İnsanların özellikle gençlerin yeterliliklerini ve yeteneklerini mesleki eğitimin her seviyesinde, gerek işle ilgili stajlarda bulundurarak gerekse iş ile eğitimin uyumunu sağlayarak geliştirmek,
2. Süregelen mesleki eğitimin kalitesini arttırmak, özellikle teknolojik ve örgütsel değişime yeteneklerin ve yeterliliklerin birlikte uyum sağlamasını kolaylaştırmak.
3. Mesleki eğitimin rekabeti ve girişimciliği geliştirerek yeniliğe açık olmasını ve yeni iş alanları yaratmasını sağlamaktır.

Bunların yanı sıra program, ABEGPMB’nin Leonardo Programı Genel Tanıtım Rehberi’nde (2012, s. 3) belirttiği, ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi; mali, sosyal veya fiziksel nedenlerle eğitimden yararlanamamış kişiler için temel mesleki eğitimi veya ileri düzeydeki eğitimlere erişimin kolaylaştırılması; mesleki eğitimde kadınlara fırsat eşitliğinin sağlanması gibi birtakım özel amaçlara da sahiptir.

Programın yararlanıcıları arasında her seviyedeki mesleki eğitim kuruluşları ve üniversiteler; araştırma merkezleri ve enstitüler, işletmeler, KOBİ'ler, ticaret ve sanayi ile ilgili teşkilatlar, kar amacı gütmeyen teşkilatlar ve gönüllü ve sivil toplum örgütleri bulunmaktadır (ABEGPMBa, 2012, s. 4). Program kapsamında; hareketlilik projeleri, yeni proje transferleri, ortaklık projeleri, hazırlık ziyaretleri yapılmaktadır. Ayrıca her yıl, dil öğretiminde yenilikleri ve girişimciliği desteklemek amacıyla Avrupa Dil Ödülü verilmektedir (Öztürk, 2009, s. 57-59).

Programda asıl olan, Avrupa ülkelerinin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve güçlendirmektir. Bu doğrultuda kurulan işbirlikleri, mesleki eğitim kalitesini artırıcı sistemler ve uygulamaları geliştirir, nitelikli işgücü sağlar, istihdam olanaklarını iyileştirir ve yeniliklerin yayılmasında öncü olur.

1.1.9.3. Comenius Programı

Comenius programı adını Çek eğitimci, bilim adamı, din bilgini olan Jan Amos Comensky'dan almıştır. Comensky, evrensel eğitimin ilk savunucularındandır. Ona göre eğitim evde ya da okulda sürdürülecek bir eylem değil, bireyin tüm yaşamı boyunca sürdüreceği ve çevresine uyumunu sağlayacak bir süreçtir (Piaget, 1993, s. 2).

Comenius Programı temel olarak Avrupa ülkeleri arasında barışın sürdürülmesine yöneliktir. Programın hedef kitesini; öğrenci, öğretmen, eğitim elemanları, yerel idareciler, veli örgütleri ve sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır Programın temel hedefi eğitilmiş bir toplum yaratmak ve işgücüne nitelik kazandırmaktır. Amaçları arasında ise Avrupa ülkeleri ile işbirliği içinde okul eğitimindeki niteliği artırmak, eğitimde dışlanma ve okulda başarısızlıkla mücadelede özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin uyumunu ve eğitimde fırsat eşitliğini teşvik eden yöntemler ve pedagojik yöntemler geliştirmek, çatışmaların ve şiddetin önlenmesi, kültürel ilişkileri geliştirmek ve dil öğrenimini desteklemek yer almaktadır. Comenius Programı; okul öncesi öğretim, ilköğretim ve ortaöğretim dönemlerinde gerçekleştirilmektedir. Farklı ülkeler ile yapılan bu işbirlikleri; Comenius okul ortaklıkları, hazırlık ziyaretleri, irtibat seminerleri, bölgesel ortaklıkları, comenius asistanlığı, hizmet içi eğitim ve

eğitim projelerini kapsamaktadır. (ABEGPMB, 2005a, s. 6; ABEGPMB, 2005b, s. 1; Özaşık, 2007, s. 1; Öztürk, 2009, s.41-45; Akman ve diğerleri, 2011, s. 13; Top, 2006, s. 30, 31).

Comenius Programı Okul Ortaklıkları, Eğitim Öğretim Personelinin Eğitimi ve Comenius Ağları olmak üzere 3 alt bölümünden oluşur. Okul ortaklıklarında okul gelişim ve dil projeleri, Eğitim Öğretim Personelinin Eğitimi'nde personelin eğitilmesine yönelik işbirliği projeleri yapılır. Son olarak, Comenius Ağlarında yurtdışı İrtibat seminerleri düzenlenir, proje hazırlık ziyaretleri yapılır.

1.1.9.4. Grundtvig Programı

Grundtvig Programı, yaygın eğitim etkinlikleri ile ilgilenir. Program, örgün eğitim dışındaki herkesi kapsar. Doğrudan gençler için oluşturulmuş bir program olmamakla birlikte uygulamaları gençlik grubunu da içermektedir. Programın hedef kitlesini 25 yaş üstü bireyler, 25 yaşını henüz doldurmamış olmasına rağmen çeşitli nedenlerle öğrenimini tamamlayamamış 16-24 yaş arasındaki gençler, yaşlılar, farklı sosyal gruplardan gelenler ve dezavantajlı bireyler oluşturmaktadır. Temel bilgi düzeyine sahip olma ya da belirli bir alanda uzmanlaşma isteğinin yanı sıra kişisel ve sosyal gelişim ihtiyaçlarını karşılayan hizmet çeşitliliği bakımından oldukça zengin olan bu program, toplumsal içermeyi sağlaması ve karar verme süreçlerine katılımı artırması açısından ayrıca öneme sahiptir. Hedef kitlesinin yapısı itibariyle Grundtvig Programı, okul eğitimi ve yüksek öğretim etkinliklerini tamamlayıcı niteliktedir (ABEGPMB, 2005a, s. 6; ABEGPMB, 2005c, s. 1; European Commission, 2010, s. 15; Öztürk, 2009, s. 50).

Grundtvig, bireylere bilgi ve becerilerini geliştirmek, kişisel gelişimlerini kolaylaştırmak, iş bulabilme olasılıklarını artırmak için olanaklar sunar. Hizmetten yararlanan kişiler yalnızca sektördeki öğretmen, eğitimci, ilgili personel ve örgütler değil, aynı zamanda yetişkin eğitimindeki öğrencilerdir. Eğitimlerin verilmesinde işbirliği yapılabilecek kurumlar ise yerel ve bölgesel idareler; kar amacı gütmeyen vakıf, dernek, sendika ve işveren kuruluşlar;araştırma merkezleri, yetişkin öğrenciler

için öğrenim olanağı sunan üniversiteler ve yetişkinler için kurs veren okullar, halk eğitim merkezleri gibi kuruluşlardır (Akman ve diğerleri, 2011, s. 16; ABEGPMB, 2005c, s. 1; ec.europa.eu, erişim: 17.10.2012). Program kapsamında öğrenim ortaklığı projeleri, hizmet içi eğitim faaliyetleri, irtibat seminerleri ve hazırlık ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. Programın hedef grubu yalnızca yetişkinler gibi görünse de yaygın eğitimdeki gençler de bu program kapsamında etkinliklere katılmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye’de yürütme ve yönetimi Avrupa Birliği Bakanlığı - Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nda olan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları’nın yürütülmesi amacıyla 2004 yılında bünyesinde bir çalışma ofisi (Avrupa Birliği Ofisi) kurmuştur. Hacettepe Üniversitesi, bu yıl içinde AB komisyonu tarafından verilen "Erasmus Üniversite Beyannamesini" olarak 2004-2005 eğitim ve öğretim yılından itibaren Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına katılmaya başlamıştır. Bu programlardan en yüksek katılımı olanı Erasmus Programı’dır. Hacettepe Üniversitesi Avrupa Birliği Birimi Raporu’na göre Hacettepe Üniversitesi’nin toplam **305** Avrupalı üniversite ve **25** farklı ülke ile Erasmus Anlaşması bulunmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORUNU

Türkiye büyük genç nüfusa sahip, insani gelişim potansiyeli yüksek bir ülkedir. Ancak var olan politikalar; temel değişimler gerçekleştirmek, tercihleri çeşitlendirmek, yeni fırsatlar yaratmak ve hizmetleri her kategoriden gencin kullanımına sunmak konularında yetersiz bulunmaktadır. Çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında sıkışmış gençlerin sorunlarının daha da çeşitlendiği, çözümsüz bir hal aldığı düşünülmektedir. Sözü edilen temel sorun, gençlerin yaşamlarını ilgilendiren eğitim, katılım, sağlık, sosyal güvenlik, barınma, istihdam ve benzeri konulara dair belirgin bir gençlik politikasının ve buna bağlı olarak yeterli hizmetin olmamasıdır. Bu sorunlar belirli bir kesim gencin değil, ülke genelinde TÜİK 2011 yılı verilerine göre sayısı 18 milyon 848 bini bulan 15–30 yaş aralığındaki tüm gençliğin sorunudur. Araştırmaya konu olan sorunlar tek yönlü, kısa vadeli iyileştirici plan ve projeler ile çözülmeye çalışılmakta, ancak her bir kategorideki gencin gereksinimlerine cevap

verici nitelikte bütüncül değerlendirmeler ile ele alınamamakta; nitelikli eğitim ve her türlü toplumsal katılımın önemini vurgulayan, sağlık ve sosyal güvenliklerini garanti eden, gereksinimle orantılı olarak istihdam olanağı yaratan, ucuz ve güvenli barınma hizmetleri sunan geniş kapsamlı belirgin bir gençlik politikası geliştirilememektedir.

Gençler ev içinde ve ev dışında sınırlı yaşamlar sürdürmektedir. Birçoğu için ev ve okul dışında sosyalleşebilecekleri, kendi yeteneklerini keşfedebilecekleri, yaratıcılıklarını kullanarak yenilikler üretebilecekleri ortamlar mevcut değildir. Gençlerin hem eğitim ihtiyaçlarını karşılayıp hem sosyalleşecekleri; aynı zamanda karar alma süreçlerine, sosyal gelişim etkinliklerine katılmayı öğrenecekleri, ifade ve örgütlenme özgürlüklerini kullanabilecekleri, sağlık ve iş güvencesine sahip olacakları bir yapıya ihtiyaçları vardır. Türkiye’de böyle koruyucu, geliştirici bir sistem bulunmamaktadır. Hak temelli yaklaşım bağlamında gençlerin durumu değerlendirilecek olursa, gençler doğuştan sahip oldukları ya da ait oldukları sosyal sistemin yasal olarak kendilerine tanıdığı hakları kullanamamakta, her genç bu haklardan eşit olarak yararlanamamaktadır. Türkiye’nin gençlik politikası sosyal adaleti gözetmemektedir.

Türkiye’nin eğitim politikası örgün eğitim ağırlıklıdır, bu da aynı yaşta, aynı düzeyde olan bireylere belirli bir eğitim programının, belirli bir ortamda uygulanması gibi sınırlılıklar getirmektedir. Bu sınırlılıklar eğitimin sosyal boyutunu göz ardı etmektedir. Gençler karar alma süreçlerine katılmaları için yeterince desteklenmemektedir. Gençlik nüfus grubu özelinde sektörel hizmetler sunulmamaktadır. Sunulan hizmetler ise systemsizdir, bu nedenle gereksinimleri karşılamaktan uzaktır. Bu bakımdan farklı ülkelerde belirli bir süre yaşamış, bu nüfus grubuna dahil üyeler olarak buldukları ülkelerdeki gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin bilgi sahibi olan gençlerin bu birikimlerini aktarması ve Türkiye’de var olan gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin durumu değerlendirmesi; gençliğin gereksinimlerinin tespit edilmesi, bu doğrultuda kapsamlı gençlik politikalarının ve gençleri sürece dâhil eden gençlik refahı çalışmalarının yapılandırılması bakımından önem taşımaktadır. Bu temelde konuyu bu boyutları ve sosyal hizmet bakış açısı ile ele alan bilimsel bir araştırma bulunmamaktadır.

Araştırma konusu ile ilgili alanyazın taranmıştır. Benzer konularda çok az sayıda araştırma tespit edilmiş, ancak doğrudan bu konu ve içerikte bir kaynağa ulaşılamamıştır. Bu noktada var olan durumun değerlendirilmesi, sorun ve gereksinimlerin tespit edilmesi önemlidir.

Bu temelde araştırmanın sorunu, yaşam boyu öğrenim programı ile yurt dışına giden gençlerin, yurt dışı deneyimleri ışığında, Türkiye’de gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin aktarılmasıdır.

1.3.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bir Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programı olan Erasmus programına katılan gençlerin, Türkiye’deki ve gittikleri ülkelerdeki gençlere ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin ortaya konulmasıdır. Bu konuya ilişkin diğer amaçlar aşağıdaki gibidir:

1. Erasmus programına katılan gençlerin gözüyle aşağıdaki konular açısından Türkiye’deki gençlik hizmetlerine ilişkin görüşler nelerdir?
 - Eğitim
 - Katılım
 - Sağlık
 - İstihdam
 - Barınma
 - Sosyal Güvenlik
2. Erasmus programına katılan gençlerin gözüyle aşağıdaki konular açısından yurt dışındaki gençlik hizmetlerine ilişkin görüşler nelerdir?
 - Eğitim
 - Katılım
 - Sağlık
 - İstihdam
 - Barınma
 - Sosyal Güvenlik

3. Erasmus programına katılan gençlerin aşağıdaki konulara ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?
 - Yurt dışı eğitim deneyimi çerçevesinde değerlendirmeler
 - Yurt dışı eğitim deneyimi çerçevesinde öneriler
4. Erasmus programına katılan gençlerin aşağıdaki değişkenlere göre gençlerle ilgili konularda değerlendirme ve önerileri arasında fark var mıdır?
 - Cinsiyet
 - Yaş
 - En uzun süre yaşanan yer
 - Eğitim düzeyi
 - Programın özellikleri (gidilen ülke, kalınan süre, yararlanma durumu)

1.4.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri temelinde uygulamalarını gerçekleştiren bir disiplindir. Çocukluk ile yetişkinlik arasında sıkışmış, toplumda ihtiyaçları ve sorunları görünmeyen bir nüfus grubu olarak genç kesim, sosyal hizmet uygulamalarının öznelerinden biridir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nda da belirtildiği üzere tüm bireyler gibi gençler de bazı temel ve sosyal haklara sahiptir. Ancak her genç bu haklardan yeterince yararlanma olanağı bulamamaktadır. Bu durumun nedenlerinin araştırılmasının, gençlik hizmetlerinin gençlere yarar sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada farklı ülke deneyimi olan gençlerin gözüyle Türkiye'de gençlik ve gençlik hizmetleri ele alınmıştır. Farklı bir ülkedeki 'genç birey' olarak yaşam deneyimlerinin, Türkiye'deki durumu objektif biçimde ortaya koyma ve gençliğin durumu ve sunulan hizmetleri karşılaştırma konusunda çok yönlü düşünmeye olanak vermesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Yurt dışı değişim programları gün geçtikçe daha fazla gencin ilgisini çekmektedir. Her yıl binlerce genç bu programlar aracılığıyla eğitim, uygulama vb. amaçlı hareketliliklere katılmaktadır. Bu çalışma, bir öğrenci değişim programı olan Erasmus

Programı ile yurt dışına çıkan gençlerin deneyimlerinin ortaya konulması bakımından önemlidir. Ayrıca gençlerin Türkiye’de gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi için sosyal hizmetin gençlik refahı boyutunu ele alan bu araştırmanın, bundan sonra bu alanda yapılacak çalışmalara temel oluşturacağı düşünülmektedir.

1.5.ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Uluslararası değişim programlarıyla farklı ülkelere giderek bir süre buralarda yaşamış olan gençlerin gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin düşüncelerinin değerlendirilmesinin gençlik refahının geliştirilmesine katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

Veri toplama amacıyla oluşturulmuş görüşme kâğıdının amaçlara ulaşmak için uygun olduğu düşünülmektedir.

Farklı bir ülkede bir süre yaşamış olmanın gençlere farklılıkları anlama ve objektif düşünme bakış açısı kazandırmış olduğu varsayılmaktadır.

1.6.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmacının zaman ve ulaşım olanaklarının kısıtlılığı nedeniyle çalışma evrenine sadece Ankara’da Hacettepe Üniversitesi içerisindeki bölümlerde Erasmus Programı kapsamında yurt dışına çıkmış gençler dahil edilebilmiştir. Araştırma sonuçlarının yalnızca bu öğrencilerin görüşlerini yansıtıyor olması belirli bir sınırlılıktır.

1.7.TANIMLAR

Genç: 2007-2012 akademik yılı içerisinde yaşam boyu öğrenim programı kapsamında yurt dışına çıkmış, farklı bir ülkede belirli bir süre yaşam deneyimi olan 18–30 yaş arasındaki kadın ve erkekler.

Yaşam boyu öğrenim programı: Yalnız örgün eğitimle kalmayıp yaşamın her alanında ve yaşam süresince öğrenmenin amaçlandığı bir Avrupa Birliği gençlik eğitim programı olan Erasmus isimli programdır.

Yaşam boyu öğrenim programından kazanımlar: Bir yaşam boyu öğrenim programı olan Erasmus programı aracılığı ile farklı bir ülkeye giderek yaşamış gençlerin kişisel ve eğitsel bakımdan gelişmelerini sağlayıcı program çıktıları.

Gençlik sorunları: 18–30 yaş aralığındaki gençlerin sosyo-demografik özellikleriyle; gençlik eğitim, katılım, sağlık, sosyal güvenlik, barınma, istihdam ve yararlandıkları hizmetlerle bağlantılı olarak değişen; eğitime ulaşılabilirlik ve eğitsel nitelik, demokratik hakları kullanarak toplumsal yaşamı biçimlendirmede sorumluluk alma, sağlıklı ve güvenlik endişesi duymadan yaşama, ucuz ve nitelikli barınma yerine sahip olma, eğitimini gördüğü alanda işe yerleşme ile ilgili yaşanan olumsuzluklardır.

Gençlik hizmetleri: 18-30 yaş aralığındaki gençlerin sosyal, ekonomik, kültürel, demokratik, sağlıklı ve güvenli yaşam gereksinimlerine yönelik verilen hizmetlerdir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma nicel bir çalışma olup veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması modele uygun olarak yapılmıştır. Araştırma genel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Yaşam boyu öğrenim programlarından “Erasmus Programı” kapsamında ülke dışına çıkmış, farklı bir ülkede yaşam deneyimi olan gençler, gittikleri ülkedeki ve Türkiye’deki gençlik ve gençlik hizmetlerini; temel olarak eğitim ve katılım deneyimleri çerçevesinde, bunun yanı sıra sağlık ve sosyal güvenlik, barınma ve istihdam konuları özelinde değerlendirmiştir. Türkiye’de gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin sorunlar ve bu doğrultuda hissedilen gereksinimler, araştırmaya katılan gençlerin ifadeleriyle ortaya konulmuştur. Gençleri içeren kapsamlı, sosyal hizmet bakış açısı ile bütünleştirilmiş bir gençlik hizmetleri çerçevesinin oluşturulabilmesi için bu değerlendirmelere olduğu gibi yer verilmiştir. Bu çerçevede araştırma, betimsel bir modeldedir.

2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın çalışma evreni, Hacettepe Üniversitesi’ne bağlı olarak Erasmus Programı kapsamında yurt dışına giden gençlerdir. Türkiye’de Hacettepe Üniversitesi’nde yükseköğrenimini tamamlamış veya yükseköğrenimini sürdürmekte olan ve öğrenimi sırasında, 2007-2012 yılları arasında, yaşam boyu öğrenim programlarından “Erasmus Programı’na” katılmış, 18–30 yaş aralığındaki kadın ve erkek gençlerin (toplam 1694 genç) %10’u, çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Zaman ve mali kaynak kısıtlılıkları, bu oranın belirlenmesinde etkili olmuştur. Araştırmaya katılan gençlere Hacettepe Üniversitesi Avrupa Birliği Ofisi’nin öğrenci bilgi sistemi aracılığı ile ulaşılmıştır. Bu gençlerle gönüllülük esasına göre çalışma

yapılmıştır. Bu kapsamda toplam 178 gence ulaşılmıştır. Hedeflenen sayının üstündeki görüşme formları da (9 adet) değerlendirmeye alınmıştır.

Bu çalışma bir durum saptaması (betimleme) yapılması ve belirlenen amaçların gerçekleştirilmesine yöneliktir. Çalışılan evrendeki gençler farklı bir ülkede yaşam deneyimi olan, Türkiye'deki yükseköğrenimlerini bir süre önce bitirmiş veya öğrenimlerine halen devam etmekte olan gençlerdir. İlk, orta ve yükseköğretim düzeylerinden geçerek örgün eğitimlerini tamamlamış, bir yaygın eğitim modeli olan yaşam boyu öğrenme programından faydalanarak konuya ilişkin deneyim kazanmış ve farklı bir ülkede yaşayarak o ülkenin gençler ve gençlik hizmetlerine ilişkin gözlem ve yaşayarak öğrenme yoluyla bilgi edinmiş gençler olarak; ülke genelinde sosyal olarak yapılandırılmış gençlik hizmetleri gereksinimini ve Türkiye'deki mevcut sorunları yurt dışı deneyimlerinin kendilerine sunduğu varsayılan objektif bakışla daha iyi analiz edebilecekleri düşünülmüştür.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanmış olan görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, belirlenen araştırma konusundaki alanyazın taramasının içeriğine ve araştırmanın amaçlarına göre yapılandırılmıştır. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları olan, Nurhan Yentürk, Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemutlu tarafında derlenen Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları kitabı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu'nun hazırlamış olduğu Türkiye'de Gençlik başlıklı Ulusal İnsani Gelişme Raporu bu amaçla yararlanılan kaynaklar arasındadır. Görüşme formu; gençlerin demografik özelliklerini, gençlerin Türkiye'de eğitim ve katılıma ilişkin düşüncelerini, gençlerin gittikleri ülkelerdeki gençlere ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini ve gençlerin Türkiye'deki gençlere ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini içeren 5 bölümden oluşmaktadır. Soru kâğıdı yapılandırılmış açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşme formunda toplam 56 adet soru bulunmaktadır. Veriler araştırmacının kendisi tarafından yüz yüze görüşme ve elektronik mesajlaşma sistemi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin toplanma süresi Ekim 2012 – Aralık 2013 tarihleri arasındaki üç ayı kapsamıştır.

2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Niceliksel bir çalışma olması nedeniyle elde edilen veriler anketlerdeki her bir soruya kod verilip SPSS 15.0 (sosyal bilimler için istatistik paket programı) programına veri girişi yapılmıştır.

Ki-kare test istatistiği ile çapraz tablolar oluşturulmuştur. Ki-kare testi çapraz tablolarda 'bağımsızlık testi' biçiminde uygulanmıştır. SPSS programında frekanslar ve çaprazlar tablolar oluşturulmuştur.

178 kişiye uygulanan görüşme formunun cinsiyet, yaş, medeni durum vb dağılımlarını gösteren tablolar ve belirlenen diğer değişkenlerin cinsiyetleri, medeni durumları ve eğitim seviyelerine göre dağılımlarını gösteren çapraz tablolar oluşturulmuştur.

Ankette bulunan açık uçlu sorular ise sınıflandırılıp her birine ayrı kod verilerek gençlerin düşüncelerini ifade eden frekans tabloları oluşturulmuştur.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

“Erasmus Programına Katılan Gençlerin Türkiye’deki ve Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri” adlı bu çalışmadan elde edilen bulgular “Gençleri Tanıtıcı Bulgular”, “Gençlerin Türkiye’deki Gençlik Hizmetlerine İlişkin Düşüncelerine Dair Bulgular”, “Gençlerin Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere Ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşlerine Dair Bulgular” ve Erasmus Programı’na Katılan Gençlerin Bazı Değişkenlere Göre Gençlerle İlgili Konularda Değerlendirme ve Önerileri” olmak üzere dört ana bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde araştırmaya katılan gençlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler verilmiş, sonraki bölümlerde ise gençlerin eğitim, katılım, gittikleri ülkedeki gençlik ve gençlik hizmetleri ile Türkiye’de gençlik ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerini içeren bulgulara yer verilmiştir.

3.1. GENÇLERİ TANITICI BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan gençlerin sosyo-demografik özellikleri incelenmektedir. Sosyo-demografik özelliklere ilişkin bulgular yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve en uzun yaşadığı yerleşim birimine ilişkin bilgileri içermektedir.

3.1.1. Erasmus Programına Katılan Gençlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik özellikler yaş, cinsiyet, medeni durum, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri gibi bilgileri içermektedir. Aşağıda bu değişkenlerin dağılımları verilmiştir. Çizelge 1’de gençlerin yaşlarına göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 7. Gençlerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Gençlerin Yaş Dağılımları	
Ortalama	24.61
Standart Sapma	2.303
Varyans	5.302
Minimum	20
Maksimum	30

Çizelge 1'e göre, araştırmaya katılan kadın ve erkek gençlerin yaş ortalaması 24.61'dir. Toplumsal değişimler, yaşam evrelerini etkileyerek bu zaman dilimlerinde kaymalar meydana getirmektedir. Gençlik evresi de bu değişimden etkilenmiştir. Günümüzde gencin eğitim yaşamında kaldığı süre uzamakta, buna bağlı olarak ailesine bağımlılığı uzun yıllar devam etmektedir. Kimi kaynaklarda (Zastrow ve Kirst-Ashman, 2004, s. 226; UNDP, 2009, s. 8; Avrupa Komisyonu Gençlik Program Kılavuzu, 2013) gençlik döneminin 30-35 yaşlarına kadar sürdüğü belirtilmektedir. Araştırmaya katılan bu yaş grubundaki (18-30) gençlerin yansız değerlendirmeler yapabilecek olgunluğa ve gençlerin toplumsal konumunu yeniden yapılandırmaya dönük açık fikirliliğe sahip oldukları düşünülmektedir. Programın katılımı destekleyen yapısı da gençlerin bu özelliklerini geliştirmelerine zemin hazırlayacak niteliktedir. Katılımcılar arasında 23 yaşında olan gençlerin sayısı diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. Bunun nedeninin, araştırmaya katılan gençlerin büyük kısmının hala öğrenim yaşamında olmalarından kaynaklı ulaşılabilirliklerinin kolaylığı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 8. Gençlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	S	%
Kadın	96	53,9
Erkek	82	46,1
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gençten %53.9'u kadın ve %46.1'i erkektir. Öğrenim hareketliliğine katılım bakımından kadın katılımcıların sayısı erkeklere göre daha fazla olmakla birlikte arada büyük bir fark bulunmamaktadır. Kadın katılımcıların çoğunlukta olması, kadın öğrencilerin yurt dışı eğitim programlarına daha çok ilgi gösterdiğinin bir göstergesidir.

2010-2011 Dönemi Avrupa Birliği Bakanlığı, Türk Ulusal Ajansı Erasmus Programı Hareketlilik Faaliyeti İstatistikleri'ne (<http://www.ua.gov.tr>: 10.04.2013) bakıldığında öğrenim amacıyla yurt dışına giden 8992 gençten %56'sının kadın, %44'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, araştırmanın Erasmus Programı'na katılımında cinsiyet oranına ilişkin bulgusu ile büyük oranda örtüşmektedir.

Tablo 9. Gençlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni durum	S	%
Evli	18	10,1
Bekâr	160	89,9
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan gençlerin %10.1'i evli ve %89.9'u bekârdır. Yurt dışı deneyimi olan gençlerin büyük bir çoğunluğunun bekar olmasında, bu gençlerin halen eğitimine devam ediyor olmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Eğitim süresinin uzaması ile beraber evlilik yaşının da yükselmesi söz konusu olmaktadır. Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu (2010, s. 40)'na göre Türkiye'de 2008 yılı itibariyle ilk evlenme yaşı 20.9'dur. 2010 yılında ise bu ortalamanın erkeklerde 26.6'ya, kadınlarda ise 23.3'e çıktığı görülmüştür (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2010).

Tablo 10. Gençlerin En Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Dağılımları

Yerleşim birimi	S	%
İl	154	86,5
İlçe	22	12,4
Köy	2	1,1
Toplam	178	100,0

‘En uzun yaşadığınız yerleşim birimi nedir?’ sorusuna 154 genç “şehir”, 22 genç “ilçe” ve 2 genç “köy” yanıtını vermiştir.

Kentte yaşayanların çoğunluğu oluşturmasında, kentlerde eğitim olanaklarının daha yaygın olması ve “yurt dışında eğitime” ilişkin bilgi ve olanaklara ulaşmanın daha kolay olmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Kentte yaşayan bir insanın, küçük bir yerleşim biriminde yaşıyan bir insana göre yurt dışı eğitim olanakları ile ilgili daha fazla bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi, yönlendirilmesi veya teşvik edilmesi söz konusu olabilmektedir. Güreşçi (2012, s. 47), şehirlerdeki eğitim fırsatlarının küçük yerleşim birimlerinde yaşayan bireyler için çekiciliğine vurgu yapmıştır.

Tablo 11. Gençlerin Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyi	S	%
Lisans	96	53,9
Yüksek lisans	62	34,8
Doktora	20	11,2
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan gençlerin eğitim düzeylerine baktığımızda gençlerin %53.9’u lisans, %34.8’i yüksek lisans ve %11.2’si doktora öğrencisidir ya da mezunudur.

Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programlarından biri olan Erasmus Programı'na katılmak isteyen gençlerin bir yükseköğretim kurumunda lisans ya da lisansüstü düzeylerinde eğitim görüyor ya da bu kurumda personel olarak çalışıyor olması gerekmektedir. Program, üniversite öğrencilerinin uluslararası hareketliliğine olanak tanıyan bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle araştırmaya katılan kişilerin yaş alt sınırı, bir üniversiteye girme yaşı olan 18 olarak belirlenmiştir.

Araştırma grubunun eğitim durumuna ilişkin verilerini içeren tablo incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun (%53'ünün) lisans derecesine sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yüksek lisans (%34.8) ve doktora (%11.2) oranlarının görece olarak yüksek çıkması, gençlerin yurt dışı eğitim deneyimlerinin, lisansüstü eğitime yönelmelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra lisans düzeyindeki anlaşmaların, lisansüstü düzeydeki anlaşmalara oranla daha fazla olmasının, lisans düzeyindeki gençlerin çoğunlukta olması durumunu açıklayabileceği düşünülmektedir. Gülcan (2010, Aktaran: Sağlam ve diğ., 2011, s. 97), eğitim ve gençlik programlarına katılımıla ilgili deneyimlerin Türk eğitim sistemine eğitim uzmanları tarafından aktarıldığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra konuya ilişkin deneyim sahibi gençlerin bilginin üretilmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında rolü büyüktür. Erasmus gibi yaşam boyu öğrenim programları, bu etkileşimlerin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir.

Tablo 12. Gençlerin Üniversite Eğitiminin Yanı Sıra Özel İlgi Duydukları Konularda Eğitim Alma Durumları

İlgi duyulan konuda eğitim alma durumu	S	%
Evet	114	64
Hayır	64	36
Toplam	178	100

Üniversite eğitimlerinin dışında ilgi alanlarına yönelik eğitim alan gençlere bakıldığında araştırmaya katılanların %64'ünün üniversite eğitimi dışında ilgi duyduğu bir konuya ilişkin eğitim aldığı görülmektedir. Araştırmaya katılan 178 gencin %36'sı ise yükseköğrenim yaşamı boyunca üniversitede aldığı eğitimin yanı sıra ilgi duyduğu bir konuda kendini geliştirmek için herhangi bir girişimde bulunmadığını (eğitim alma) belirtmiştir. Ayrıca kadınların okul dışı eğitsel etkinliklere katılım oranlarının, erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu veri, kadınların yeniliklere ve gelişime dönük çabalarının erkeklere göre daha güçlü olduğunu göstermektedir. Genel anlamda ise gençlerin ilgi alanları doğrultusunda üniversite eğitimi dışında eğitim almaları, akademik gelişimin yanı sıra kişisel gelişime de önem verdiklerini göstermektedir (Bkz. Ek 1: Çizelge 6.1.)

Gençlerin yükseköğrenimleri sırasında aldıkları eğitimler Çizelge 7'de gösterilmektedir:

Tablo 13. Gençlerin Üniversite Eğitiminin Yanı Sıra İlgi Duydukları Konularda Aldıkları Eğitimlerin Dağılımı

Eğitim Konuları	S	%
Yabancı dil eğitimi	50	27
Mesleki eğitim	34	18.3
Dans	24	13
Kişisel gelişim	22	12
Spor	16	8.4
Tiyatro, Sinema, TV	14	7.5
Müzik	14	7.5
Fotoğrafçılık	8	4.2
Resim	4	2.1
Toplam	186	100

*Gençler birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

Gençlerin üniversite eğitiminin yanı sıra özel ilgi alanlarına yönelik aldıkları eğitimler arasında ilk sırada, %27'lik bir dilimle “yabancı dil eğitimi” yer almaktadır. Fransızca, Rusça, Almanca, İngilizce, İspanyolca ve Çince, gençlerin öğrenmek için kurslara gittikleri diller arasında yer almaktadır. Yabancı dil eğitiminden sonra gençlerin tercih ettikleri diğer bir eğitim alanı mesleki eğitimidir. Bu kapsamda gençler; proje döngüsü eğitimi ve yazımı eğitimi, sanat tarihi eğitimi, e-ticaret, sosyal medya, finansal analiz, kamusal başarı eğitimi, işletme; bilgisayar, yazılım ve programcılık, dış ticaret ve lojistik, web tasarımı ve teknik çizim eğitimleri almışlardır. Dans eğitimleri ise üçüncü sırada (%13) yer alan eğitimler arasındadır. Eğitimini aldıkları dans türleri arasında Latin dansları, halkoyunları, modern dans ve tango bulunmaktadır. Kişisel gelişim eğitimleri alan 22 genç (%12); felsefe ve sosyoloji eğitimi, diksiyon, işaret dili eğitimi, kişisel gelişim seminerleri, girişimcilik, stratejik yerel yönetimi, çatışma yönetimi ve kültürler arası diyalog eğitimi, at sağlığı eğitimi, eğitim koçluğu, iletişim becerileri eğitimleri aldıklarını belirtmişlerdir. Sporla ilgilenen 16 genç; dağcılık, tüplü dalış, binicilik, engel atlama, yüzme, voleybol ve tekvando eğitimleri aldıklarını belirtmiştir. Radyo, televizyon ve sahne sanatları alanlarında eğitim aldıklarını belirten gençler (14 kişi); tiyatro, yaratıcı drama, radyo, sinema ve televizyonculuk eğitimleri aldıklarını belirtmişlerdir. Müzik eğitimi aldıklarını belirten 14 genç gitar ve piyano eğitimleri aldıklarını, 8 genç fotoğrafçılık kursuna gittiklerini ve en az yüzdeye sahip (%2.1) bir grup genç ise resim eğitimi aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu eğitimler dışında 20 gencin belirtmiş olduğu diğer eğitimler arasında ise: aile içi şiddet eğitimi, otistik bireylerle çalışma teknikleri, sivil toplum örgütleri ve organizasyon süreci, evlilik ve çift terapistliği eğitimi, madde bağımlılığı eğitici eğitimi; göç, kentsel yozlaşma ve aile danışmanlığı, psikoloji, müşteri tüketim eğilimleri ve müşteri tüketim psikolojisi, akut eğitimi, toplumsal cinsiyet eğitimleri yer almaktadır.

Gençlerin en fazla ilgi duyduğu konu, yabancı dil öğrenimidir (%27). Bunu mesleki konulara ilişkin eğitimler izlemektedir (%18.3). Gençlerin en az ilgi duyduğu konu ise sanattır.

Çizelge 7’de belirtilen yabancı dil eğitimi alma oranı, gençlerin farklı kültürler arası etkileşim kurma isteğini göstermektedir. Bu girişimlerin bir kısmının iş bulabilme açısından tercih edilebilirliği artırma amacı taşıdığı düşünülse de özünde bireyler arası

iletişim kurma gereksiniminin yattığı bir gerçektir. Bu bakış, gençlerin gelişime dönük özelliklerini yansıtmaktadır.

Günümüzde gençler yaşamlarını, kendilerine pratik yarar sağlayacak şekilde yönlendirmektedir. Bu durumda sosyal ve kültürel gelişim ikinci planda kalmaktadır. Bunun en iyi örneği, gencin meslek seçimidir. Gençler genellikle mezuniyet sonrası istihdam olanağı bulunan ve çok para kazandıran meslekler tercih etmektedir çünkü hayatta kalabilmenin ve nitelikli bir yaşam sürdürmenin koşulu mevcut sisteme ayak uydurmaktır. Bu durum kişisel gelişim etkinliklerini araçsallaştırmaktadır.

Tablo 14. Üniversite Öğrenimi Sırasında Başarıyı Olumsuz Etkileyen Durumların Önem Sırasına Göre Dağılımı

Eğitim Konuları	1.Etken		2.Etken		3.Etken	
	S	%	S	%	S	%
Ekonomik sorunlar	20	11.6	10	6.5	4	3
Aile ile ilişkilerde sorunlar	16	9.3	8	5.2	2	1.5
Psikolojik sorunlar	4	2.4	14	9.1	12	9
Aşırı bilgi yükleyici ders işleme tarzı	18	10.5	26	17	28	21
Ezbere dayalı eğitim	88	51.1	34	22	12	9
Uzun süre kapalı mekanda bulunmak	2	1.2	12	7.8	20	15
Öğr. Elm. Yetersizliği	10	5.8	36	23.3	30	22.5
Etkinliklere daha fazla zaman ayırmak	14	8.1	14	9.1	26	19
Toplam	172	100	154	100	134	100

Ankete katılan 178 gencin ‘Üniversitede öğrenim görürken derslerde başarıyı olumsuz etkileyen nedenlerden en çok 3 tanesi nedir?’ sorusuna verdikleri cevaplar çizelgede görülmektedir.

Başarıyı olumsuz etkileyen nedenler arasında önemi en çok vurgulanan 1. Etken: Ezbere dayalı eğitim (%51.1)’dir. Birincil etken olarak belirtilen ikinci durum ekonomik sorunlar (%11.6) ve üçüncü durum aşırı bilgi yükleyici ders işleme (%10.5) tarzıdır. Başarıyı olumsuz etkileyen nedenler arasında ikinci sırada gelen önemli

durumlar; başta öğretim elemanlarının yetersizliği (%23.3) olmak üzere ezbere dayalı eğitim (%22) ve aşırı bilgi yükleyici ders işleme tarzıdır (%17). Başarıyı olumsuz etkileyen nedenler arasında son sıraya konulan durumlar; başta öğretim elemanlarının yetersizliği (%22.5) olmak üzere, aşırı bilgi yükleyici ders işleme tarzı (%21) ve etkinliklere daha fazla zaman ayırmaktır (%19). Gençlerin ifadeleri, başarıda yapısal etkenlerin belirleyici olduğunu göstermektedir. Belirtilen sorunlar, temelde eğitim sisteminin özelliklerinden, başka bir deyişle keşfetme, üretme amaçlı olmayan, değişimi desteklemeyen yerleşik tutumdan kaynaklanmaktadır.

Derinlemesine, yüzeysel ve eğitici olmayan olarak ayırt edilebilecek üç tür öğrenme biçimi vardır. Bunlardan derinlemesine öğrenmede; içeriğe yeni bilgiler eklenmesi, bu bilgilerle geçmişte edinilen bilgiler arasında anlamlı bir bağ kurulması ve sahip olunan bilgilerin üzerine yeni bilgilerin konulmasıyla belirgin bir ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir (Hay, 2007, s. 43). Ekinci (2009, s. 85)'nin yaptığı araştırma, öğretme-öğrenme ortamının özelliklerinin öğrencilerin derinlemesine öğrenme yönelimini artırma yönünde etkileyemediklerini ortaya çıkarmıştır.

Yüzeysel öğrenmede ise ya sahip olunan bilgilerin tamamı yerini yenisine bırakmakta ya da var olan bilginin üzerine çok az yenilik eklenmektedir (Hay, 2007, s. 43). Bilgi ve uygulamanın bütünleştirilmesini gerektirmeyen, var olanın doğrudan aktarımına dayanan yüzeysel eğitim, eğitimcilerin işini kolaylaştırmakla birlikte eğitimin niteliğini düşüren bir yöntemdir (Byrne ve diğ., 2009, s. 161).

Üniversiteler, farklı disiplinlere ilişkin teorik ve pratik bilgilerin bütünlük içinde gençlere sunulduğu bilim merkezleridir. Bu nedenle eleştirel yaklaşımın ve yaratıcılığın eğitim programlarıyla desteklenmesi gerekmektedir (Ergün, 2001, 12). Türkiye'nin milli eğitim sisteminin yapısına ilişkin hedefi, örgün ve yaygın eğitim yöntemlerinin eğitimin her kademesinde birbirini tamamlayacak şekilde uygulanmasıdır. Bu, edinilen soyut bilgilerin yaşayarak öğrenme yoluyla somutlaştırılması anlamına gelmektedir. Ancak ilköğretim ve ortaöğretimde olduğu gibi eleştiriye kapalı, bilgi yükleyici sistemin yükseköğretimde de devam ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılan yükseköğrenim görmüş/görmekte olan gençlerin yarısına yakınının (%49.4) ezbere dayalı eğitimi, başarısızlıklarının birincil nedeni olarak ifade etmesi, öğretim yöntemlerinin işlevsiz olduğunu göstermektedir.

Ders başarısını olumsuz yönde etkilediği düşünülen 2. ve 3. etken olarak “öğretim elemanlarının bilgi, aktarım v.b. yetersizliği” gösterilmiştir. Bu sonucun, eğitimcilerin eğitim sisteminin gerektirdiği şekilde davranmak zorunda olmaları ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Üniversitelerin ve öğretim yöntemlerinin özerk olması, gençlere seçenekler sunulması, eğitsel ve kişisel gelişim olanaklarının geliştirilmesi başarının koşullarıdır.

Üniversitede öğrenim görürken derslerde başarıyı olumsuz etkileyen nedenlerin başında, ezbere dayalı eğitimin olduğunu söylemiştik. Ezbere dayalı eğitim seçeneğini işaretleyenlere bakıldığında; 48’inin kadın, 40’ının erkek; 42’sinin lisans, 38’inin yüksek lisans ve 8’inin doktora öğrencisi olduğu görülmektedir. En uzun süre yaşadığı yerleşim birimi olarak 76 kişi il, 10 kişi ilçe ve 2 kişi de köyü işaretlemiştir (Ek 1: Tablo 2).

Ezber dayalı eğitim sisteminden olumsuz etkilenmede belirgin bir cinsiyet farkı tespit edilmemiştir. Lisans düzeyindeki gençler belirgin bir farkla ezber dayalı eğitimin başarılarını olumsuz etkilediğini söylerken, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki gençlerde böyle bir fark gözlenmemiştir (Örneğin; Yüksek lisans 1.Tercih: 38, Yüksek lisans 2. Tercih: 36). Yaşamının uzun bir dönemini il, ilçe ve köyde geçiren gençlerin büyük bir kısmının ezber dayalı eğitimin başarılarını olumsuz etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Yerleşim birimlerine göre tercihlerde önemli bir farklılık yoktur. Yaşanılan yerleşim biriminin küçük ya da büyük ölçekli olmasının bu sıralamada değişiklik yaratmadığı ortaya çıkmıştır (Ek 1: Tablo 2).

Öğrenme eyleminin temeli, öğrenen birey ile üzerinde çalıştığı durum arasındaki etkileşime dayanmaktadır. Eğitimci ise etkileşim kurulmasını kolaylaştırıcı yollar bulmakla sorumludur (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, 2008, s. 37). Yaşayarak öğrenme yönteminin etkili kullanılamıyor oluşu, gencin bilgiye sahip olmasını güçleştirmektedir.

18. Milli Eğitim Şurası’nın gündemi, ilköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi; spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi; psikolojik danışma, rehberlik, yönlendirme; eğitim ortamları, kurum kültürü ve öğretmen yetiştirilmesi, istihdamı, mesleki gelişimi olmak üzere beş başlıktan oluşmuştur. Eğitimcilerle öğrencilerin etkileşimlerinin

artırılması, öğrencilerin verilen eğitimden en üst düzeyde yararlanması ve demokratik, katılımcı bir ortamın oluşturulması için çalışmalar yapılması gereği ortaya konulmuştur (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2011, s. 39, 40). Öğrenenlerin zihinsel becerilerini kullanarak verimli olabilmeleri; eğitimcilerin uygun öğrenme ortamları sağlamalarına, öğretim programlarını bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak yapılandırmalarına ve alanlarında yetkin olmalarına bağlıdır (Erdem ve Demirel, 2002, s. 85).

3.2. GENÇLERİN TÜRKİYE'DEKİ GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNE DAİR BULGULAR

Bu bölümün birinci kısmında genel konular adı altında; gençlerin medyada görünürlüğü, gençlerin gençlik politikası tanımları, Türkiye'nin gençlik politikası, gençlikle ilgili yasal düzenlemelerin yeterliği ve kamu kurumlarının hizmetlerinin yeterliği ele alınmış, sonraki kısımlarda eğitim, katılım ve diğer hizmetler bazında değerlendirmeler ortaya konulmuştur. Sözü edilen konulara ilişkin gençlerin değerlendirmelerine olduğu gibi yer verilmiştir.

3.2.1. Gençliğe İlişkin Genel Konulara Dair Bulgular

Gençlerin gereksinimleri, sorunları ve toplumda ürettiklerine ilişkin medyada görünürlüklerine ilişkin bulgular Çizelge 9'da verilmiştir.

Tablo 15. Genç Nüfusun Medyada Görünürlüğüne İlişkin Bulgular

Gençlerin medyada görünürlüğü	S	%
Evet	6	3
Hayır	172	97
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %3'ü (6 kişi) Türkiye'de genç nüfusun ihtiyaçları, sorunları ve toplumda ürettiklerine ilişkin medyada yeteri kadar görünür olduklarını; kalan %97 (172) gibi büyük bir çoğunluğu ise Türkiye'de genç nüfusun gereksinimleri, sorunları ve toplumda ürettiklerine ilişkin medyada yeteri kadar görünür olmadıklarını düşünmektedir.

Günümüz koşullarında kitle iletişim araçlarının önemi herkes tarafından bilinmektedir. Bulduğumuz dönem içerisinde bu denli önemli olan bir iletişim aracı olarak görsel ve yazılı medyada, toplum tarafından "bir ülkenin geleceği" olarak nitelendirilen gençlerin yeterince yer bulamıyor olması bu nitelendirme ile çelişmektedir. Bu durum medyanın kar amacı güderek kurulmuş olan özel teşebbüslerden oluşmasından kaynaklıdır. Toplum etkileme konusunda büyük sorumlulukları ve önemli gücü olan medya, gerek devlet desteğiyle gerekse kendi güçleriyle yeni bir yayın ve yayım akışı oluşturmalı ve gençler ürettikleri, düşünceleri, gereksinimleri ve sorunları ile bu yeni yayın ve yayım akışında yer almalıdır.

Türkiye'de 26 milyona yakın internet kullanıcısı bulunmaktadır. Bu kullanıcıların büyük çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Yeni medya aracı olan internet, bilginin ucuz bir maliyetle ya da maliyetsizce en hızlı şekilde geniş kitlelere ulaştıran bir araçtır. Son yıllarda artmakta olan gençlik çalışmalarının hedef kitleye ulaştırılabilmesi için yeni medya, etkili bir araçtır (Yılmaz [GHDB yay.], 2012, s.67). Avrupa Gençlik Trendi (European Youth Trend, 2009, s. 16, 82) Raporu'nda belirtildiği üzere 2004-2005 yıllarından itibaren sosyal ağlarda büyük bir artış gözlenmiştir. Diğerleriyle iletişim kurma, iyi vakit geçirme ve düşük ücretler ödeyerek etkileşime girme olanakları sunan sosyal ağlar çoğunlukla gençler tarafından kullanılmaktadır. Bu da medyayı gençlik ve gençlik eğilimlerini araştırmak için önemli bir araç haline getirmektedir.

Medya, yalnızca ulusal değil, uluslararası görünürlüğü de mümkün kılmaktadır (Yılmaz [GHDB yay.], 2012, s. 67, 68). Bu nedenle gençlerin medyada yer almaları ve medya araçlarını kullanmaları; kendine özgü gereksinimleri olan ve var oluşlarından değerli oldukları evrensel bir 'gençlik' algısını birlikte yaratabilmeleri, yaşamları ve tercihleriyle ilgili kendi kararlarını alabilmeleri için önemli bulunmaktadır.

Tablo 16. Gençlik Politikasının Gençlere Ne İfade Ettiğine İlişkin Bulgular

Gençlik politikası	S	%
Gençler için koruyucu, önleyici, geliştirici hizmetler oluşturulması (özgür ifade, sosyal haklar, istihdam sağlanması, üretken toplum yaratmak, ekonomik hizmetler, sorunların çözülmesi, baskının ortadan kaldırılması)	96	43
Yaşam kalitesinin yükseltilmesi (sosyo-kültürel gereksinimlerin önemszenmesi)	62	29
Eğitim sisteminin gelişimi destekleyecek, niteliği artıracak, kültürel etkinlikleri çeşitlendirecek şekilde yeniden yapılandırılması	30	14
Gençlerin her konuda katılımlarının desteklenmesi, karar mekanizmalarında söz sahibi olması	20	10
Gençlere yönelik hukuki düzenlemeler yapılması (yasa tasarısı, hükümet stratejisi)	8	4
Toplam	216	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençlerin gençlik politikasının ne olduğuna ilişkin değerlendirmeleri yukarıdaki tabloda görülmektedir. Gençlerin büyük çoğunluğuna göre gençlik politikası; gençler için koruyucu, önleyici, geliştirici hizmetler oluşturulması anlamına gelmektedir. Buna bağlı olarak gençlik sorunlarına yönelik koruyucu, önleyici çalışmalar yapmak, gençlerin ifade özgürlüklerini kullanabilmeleri için demokratik koşullar oluşturmak, gençler için sosyal hakları geliştirmek, gençlerin tam istihdamını sağlamak, üretken bir toplum yaratmak için gerekli girişimlerde bulunmak, uygulanabilir ekonomik hizmetler oluşturmak ve gençlere sunmak ve gençler üzerindeki toplumsal baskıyı kaldırmak önemli bulunan konular arasındadır.

Gençler için ağırlıklı önemi olan ikinci görüş, gençlik politikasının gençlerin sosyal, kültürel gereksinimlerini önemszenmesi ve karşılanması ve gençlerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi olduğu yönündedir. Ayrıca eğitim sisteminin gelişimi destekleyecek, niteliği artıracak, kültürel etkinlikleri çeşitlendirecek şekilde yeniden yapılandırılması da araştırmaya katılan gençler için önemli bir politik girişim olacaktır.

Gençlerin kendi gelecekleri ile ilgili karar sahibi olmaları, seçme ve seçilme haklarını kullanarak içinde yaşadıkları toplumun yönelimini şekillendirme olanaklarını kullanmaları ve gereksinim odaklı politikalar üretilmesi gençlik politikaları arasında yer alması gerektiği düşünülen konulardır. Yukarıda söz edilen tüm politika alanlarına ilişkin hukuki bir temel oluşturulması gereği de araştırmaya katılan gençler tarafından ifade edilmiştir.

Gençlerin gençlik politikasına ilişkin değerlendirmelerinin tamamı incelendiğinde; genel olarak toplumdaki gençlerin gereksinimlerini ve karşılanmayan gereksinimler nedeniyle çıkan sorunların önlenmesi gereğini yansıttığı görülmektedir. Bu durumda gençlerin ilgi alanlarına uygun ve ulaşılabilir sosyo-kültürel etkinliklerin bulunmadığını ya da bunların yaygın olmadığını, gençleri gözeten çalışmalara ve hizmetlere yeterince önem verilmediğini ve gençlerin ifade özgürlükleri önünde engeller bulunduğunu söylemek doğru olacaktır.

Gençler ezberci bir toplum istememektedir. Tüm eğitim yaşamı boyunca bilgi aktarım sisteminin ezbere dayalı olmasının gençleri olumsuz etkilediği, yaratıcılıklarını körelttiği görülmektedir. Bu durum gençleri yeniliğe, üretmeye değil, var olan yapıyı sürdürmeye yöneltmektedir.

Günümüzde Türkiye’de genç işsizliği, özellikle eğitilmiş genç işsizliği, çözümsüz bir sorun olarak gençlerin yaşamlarını olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Dönem dönem bu oranda azalmalar olmuşsa da sorunun tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmamıştır. Türkiye geniş genç nüfusa sahip bir ülkedir. Etkili istihdam politikalarının uygulanmamasının, gelecekte çok daha büyük ekonomik, sosyal sorunlar doğuracağı düşünülmektedir (Mert ve diğerleri, 2010, s. 209).

Yukarıda analizleri yapılan yoğunluk kazanmış ifadelerin yanı sıra gençlerin gençlik politikasına ilişkin bütün görüşlerinin değerlendirilerek, hak ve sosyal adalet temelinde, her gencin gereksinimlerini karşılayan politikaların üretilmesi hem sunulacak hizmetlerin etkililiği hem de gençlerin kendi kararlarını tayin etmeleri açısından büyük öneme sahiptir.

Tablo 17. Türkiye'nin Gençlik Politikasına İlişkin Bulgular

Türkiye'nin gençlik politikasının varlığı	S	%
Evet	30	17
Hayır	140	79
Cevapsız	8	4
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %17'si (30 kişi) Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikasının var olduğu cevabını verirken; kalan %79 (140 kişi) gibi büyük çoğunluğu ise Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikasının var olmadığı cevabını vermiştir. 8 kişi (%4) ise bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Belirgin bir gençlik politikasının var olduğunu düşünen 4 gencin açıklamaları ise olumsuz yöndedir. Bunlardan ikisi “gençlere ve gençlerin fikirlerine değer veren politikalar olmadığını” ve diğer ikisi ise “ezberci bir eğitim politikası olduğunu” ifade etmiştir.

Gençlerin önemli bir kısmı, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamlarını düzenleyen, her gence gereksinim duyduğu hizmetlerden adil bir şekilde yararlanma olanağı veren gençlik politikalarının var olmadığını düşünmektedir. Gençlik politikalarının varlığını kabul edenlerle etmeyenler arasındaki farkın, gençler arası fırsat eşitsizliklerine bağlı hissedilenlerin farklılığından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Demiröz ve Acar (2004, s. 307)'ın belirttiği gibi gençlere yönelik hizmetlerin farklı kurum ve kuruluşlar tarafından her birinin kendi ilgi alanı doğrultusunda verilmesi, bütüncül ve kapsayıcı bir politik yapılanmanın oluşturulamamasına neden olmaktadır.

Tablo 18. Gençlerin Türkiye'nin Gençlik Politikasına İlişkin Görüşleri

Türkiye'nin gençlik politikası	Hayır	
	S	%
Gençlere ve gençlerin fikirlerine değer veren politika yok	36	54.5
Planlı bir eğitim politikası yok, istikrar yok	24	36.5
Eğitim için mali destek yetersiz, ekonomik koşullar eğitimi kısıtlıyor	4	6
Ezberci bir eğitim politikası var	2	3
Toplam	66	100

Soruya ilişkin açıklamada bulunan 66 genç, Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikasının olmadığını düşünmektedir. 20 genç ise Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikasının bulunduğunu ifade etmiş, ancak nasıl bir gençlik politikası olduğuna dair görüş belirtmemiştir. 36 genç, ülkede gençlere ve genç fikirlere değer veren politikanın olmadığını düşünmektedir. 24 genç planlı ve istikrarlı bir eğitim politikası olmadığını ifade etmiştir. Türkiye'nin bir gençlik politikasının var olduğunu söyleyenlerden 2 kişi, yukarıda belirtilen görüşün aksine toplumun gençlere ve onların fikirlerine değer verdiğini düşünmektedir. Gençlerden 2'si ise ezbere dayalı bir eğitim politikası olduğunu ifade etmiştir.

Türkiye'nin gençlik politikası ile ilgili ağırlık kazanmış (%54.5) ilk yoruma bakıldığında gençlerin bireysel ve toplumsal kararlar alabilecek kadar yeterli ve değerli hissetme gereksinimi duydukları anlaşılmaktadır. Nemutlu ve Kurtaran (2008, s. 31)'a göre gençlerin kendileri ve içinde yaşamlarını sürdürdükleri toplumla ilgili karar verebilir olmalarını sağlamak, gereksinimlerini tanımlayabilmelerine ve karşılanmayan gereksinimlerinden doğan sorunlarına gençlerin bakış açısıyla çözümler getirebilmelerine olanak tanıyacaktır.

Tablo 19. Türkiye’de Gençlikle İlgili Yasal Düzenlemeleri Yeterli Bulma Durumu

Türkiye’deki gençlikle ilgili yasal düzenlemelerin yeterli olma durumu	S	%
Evet	34	19
Hayır	144	81
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %19’u (34) Türkiye’de gençlikle ilgili yasal düzenlemeleri yeterli buluyorken; kalan %81 (144) gibi büyük bir kısmı Türkiye’de gençlikle ilgili yasal düzenlemeleri yeterli bulmamaktadır.

Türkiye’de birey 18 yaşına kadar çocuk, 18 yaşını doldurduktan sonra ise yetişkin olarak değerlendirilmektedir. Gençlik, kendine özgü kişisel, psikolojik, sosyal, ekonomik gereksinimleri; sorunları, idealleri olan bir nüfus kesimi olarak görülmemektedir. Bu nedenle gençlik özelinde yasal düzenlemeler yapma gereği hissedilmemiştir. Ancak genç bir bireye 18 yaşına kadar çocuk olarak muamele edilip 18 yaşını doldurduğu günün ertesinde yetişkin sorumluluklarının (sosyal, cezai v.b) yüklenmesi anlamlı bulunmamaktadır. Gençleri kendine özgü bir grup olarak tanımlayan ve haklarını belirleyen yasal bir belge bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra gençlerin yaşamında önemli konular olan barınma ihtiyacının karşılanması, gençlerin eğitimleri ve ilgi alanları doğrultusunda istihdam edilmesi, sosyal gelişimlerini sağlayacak hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve sistemli biçimde sunulması gibi konular da belirli yasal düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir. Tabloya bakıldığında, gençlerin yasal düzenlemeler ile ilgili olumsuz deneyimler yaşamış olabilecekleri düşünülmektedir.

Farklı kültür, gereksinim, yönelim, özellik ve tercihlerle özgür ve rahat yaşamak her toplumda mümkün olamayabilmektedir. Toplumsal bilinç yaratmanın yanı sıra önemli bulunan bir diğer nokta bunun için yasal bir zemin oluşturmaktır. Nemutlu ve Kurtaran (2008, s. 26, 27)’in da belirttiği gibi ulusal politika belgelerinin

oluşturulması, bundan sonra gençler için ve gençlerle birlikte gerçekleştirilecek eylemlere zemin oluşturacaktır.

Tablo 20. Türkiye’deki Kamu Kurumlarının Gençlere Yeterli Hizmet Verebilme Durumu

Türkiye’deki kamu kurumlarının gençlere verdiği hizmetin yeterliği	S	%
Evet	10	6
Kısmen	72	40
Hayır	96	54
Toplam	178	100

Kamu kurumlarının sundukları hizmetlerin gençler tarafından yeterli bulunup bulunmadığına bakıldığında; gençlerin %6’sının bu hizmetleri yeterli bulduğu, %40’ının kısmen yeterli bulduğu, %54’ünün ise yetersiz bulduğu görülmektedir.

Tablodan anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan gençlerin çok az bir kısmı Türkiye’deki gençlere yönelik kamu hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Yeterliliğin, hizmetlerin hissedilen gereksinimler odağında olması, gerekli fiziki ve sosyal donanımın sağlanmış olması ve isteyen her gencin bu hizmetlere ulaşabilmesi ile ölçülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kamu hizmetlerinden kısmen memnun olan gençlerin, bazı hizmetlerin bulunduğunu, ancak bu hizmetlerin yeterli olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu gençlere göre toplumda birtakım hizmetlerin var olması, bu hizmetlerin gençlerin her türlü gereksinimlerini karşıladığını söylemek için yeterli değildir.

Gençlere yönelik kamu hizmetlerinin yetersiz olduğunu düşünen grup, diğer yanıtları veren gruplar içerisinde en büyük yüzdeye sahiptir (%54). Gençler gereksinimlerine yanıt verecek, sorunlarının çözümünde yardım eden, yaşam becerilerini

geliştirmelerine yardımcı olan, yaşam kalitelerini artıran, katılımcılığı destekleyen ya da özgür zamanlarını değerlendirmeleri için fırsat veren kamusal olanakların kendilerine sunulmadığını düşünmektedir. Hizmetlerin yeterliliği konusunda kararsız olan ve hizmetlerin yetersiz olduğunu düşünen gençlerin toplam sayısının fazla olması; gençlere yönelik hizmet sisteminde gençlerin yaşamlarını etkileyen önemli eksiklikler olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de gençlere yönelik hizmetler sunan toplam beş büyük kurum vardır. Bunlar Gençlik ve Spor Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’dır. Avrupa Birliği Bakanlığı gençlerin katılımını, Milli Eğitim Bakanlığı gençlerin eğitimini ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gençler için koruyucu önleyici çalışmalar yapmayı amaç edinmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığı, adından da anlaşılabilceği gibi hedef kitlesini gençlerin oluşturduğu bir bakanlıktır ancak bakanlık gençlik çalışmalarından çok spor etkinliklerine ağırlık vermektedir. Yukarıdaki çizelgedeki ifadeler bu kurumların işlevlerini yeterince yerine getiremediğini göstermektedir. Bu, gençlerin gereksinimlerinin ve sorunlarının büyük ölçüde göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir. Doğrudan “gençlik” için gençliği içeren bir yeniden yapılanmaya gereksinim olduğu düşünülmektedir.

3.2.2. Gençlerin Eğitime İlişkin Düşüncelerini İçeren Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan gençlerin eğitimde fırsat eşitliği, yükseköğretimle ilgili yeni düzenlemeler yapma gereği, yaygın eğitim ve öğrenim hareketliliği ile ilgili düşünceleri aktarılmıştır.

Tablo 21. Gençlerin Eğitimde Fırsat Eşitliğine Sahip Olma Durumu

Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliğinin varlığı	S	%
Evet	12	7
Hayır	166	93
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %7’si (12 kişi) Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliğinin olduğunu düşünüyorken; kalan %93’ü (166 kişi) Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığını düşünmektedir.

Bir sosyal hukuk devleti olan Türkiye’de kaynakların kullanımında ve dağılımında yaşanan sosyal adaletsizlik, her alanda olduğu gibi eğitimde fırsat eşitliği alanında da kendini göstermektedir. Araştırmaya katılan, eğitim seviyesi toplumun genel eğitim düzeyinin üstünde olan bu grubun ifadeleri, eğitime katılımı eşitsizliklerin var olduğunu düşüncesini desteklemektedir.

Hotaman (2010, s. 40)’a göre eğitimin işlevlerinden biri, bireylere eşit fırsat ve olanaklar sağlayarak kendilerini geliştirmelerini sağlamaktır. Ancak eşitlik her zaman adaleti getirmemektedir. Bu noktada bireyin biricikliği göz önünde bulundurulmalı, her birey kendi koşullarında, hissettiği gereksinimlerle birlikte değerlendirilmelidir. Özellikle kız çocuklarının ve engelli çocukların eğitime tam katılımlarının sağlanması önemli bulunmaktadır.

Tablo 22. Yükseköğretimle İlgili Yeni Düzenlemelerin Gerekliliğine İlişkin Bulgular

Yükseköğretimle ilgili yeni düzenlemeler yapma gereği	S	%
Evet	156	88
Hayır	18	10
Cevapsız	4	2
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %88'si (156) Türkiye'de gençlik politikası temelinde yüksek öğretimle ilgili yeni düzenlemeler yapılmasının gerekli olduğunu ifade ederken; %10'u (18) bu tür düzenlemelere gerek olmadığını belirtmiş, %2'yi oluşturan 4 kişi ise bu soruya ilişkin bir yorum yapmamıştır.

Yükseköğretim kurum ve kuruluşları gerek fiziki gerek eğitsel ve gerekse sosyal olanaklar açısından eğitimciler ve öğrenciler için seçenekler yaratamamaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin birçoğu bu duruma ilişkin memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Çizelge 17'deki öneriler doğrultusunda reformların yapılması bir gerekliliktir.

Tablo 23. Yükseköğretimde Yeni Düzenlemeler Yapma Gereğine İlişkin Bulgular

Gençlik ve gençlik hizmetleri temelinde yapılması gereken yeni düzenlemeler	S	%
Eğitim sistemine yönelik yeni düzenlemeler (sistem değiştirilmeli, uygulamalı eğitime önem verilmeli, eğitimin niteliği artırılmalı, eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalı, kültürel eğitim verilmeli, sosyal etkinliklere katılım teşvik edilmeli, eğitimin sürekliliği sağlanmalı).	94	62
Eğitimin verilme biçimine ilişkin düzenlemeler (örgün öğretim yaygın olmalı, üniversitelerin yalnızca eğitim kurumu olarak görülmemesi, özgüven sağlanması, özgür eğitim).	20	13
Sosyal olanaklar sağlanmalı (istihdam planlaması, finansal destek, barınma)	26	17
YÖK değiştirilmeli	8	5
Üniversitelerin yalnızca eğitim kurumu olarak görülmemesi ve aynı meslek grubundakiler için sosyal iletişim sağlanması	4	3
Toplam	152	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Araştırmaya katılan gençlerden gençlik politikası temelinde yüksek öğretimle ilgili yeni düzenlemeler yapmanın gerekliliği konusunda 58 genç, sistemin değişmesi gerektiğini ve uygulamalı eğitime ağırlık verilmesinin önemini dile getirirken; 40 genç soruyu yanıtlamamıştır. Soruya verilen diğer yanıtlardan öne çıkan konular ise sosyal aktivitelerin ve burs seçeneklerinin artırılması, özgür eğitimin sağlanması, barınma olanaklarının sağlanması, eğitimin sürdürülebilirliğinin sağlanması olmuştur. Bazı katılımcılar ise üniversitelerin üzerlerinde kurdukları baskıdan duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir.

1981 yılı öncesinde Türkiye'nin yüksek öğretim sistemi; üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı akademiler, bir kısmı diğer bakanlıklara, çoğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki yıllık meslek yüksekokulları ile konservatuvarlar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri ve mektupla öğretim yapan YAYKUR olmak üzere beş tür kurumdan oluşmaktadır (yok.gov.tr, erişim 11.05.2013). Verilen hizmetler arasında bir bütünlük yoktur. Bu eksikliği giderme amacıyla Yükseköğretim

Kurumu (YÖK) adında bir kurum kurularak diğer tüm yükseköğretim kurumları bu kuruma bağlanmıştır. Üniversitelerle ilişkisinin ötesinde diploma denkliği, uluslararası yükseköğretim kurumlarının tanınması, ulusal yükseköğretimin uluslararası temsiliyeti, Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK), Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (FEDEK) gibi derneklerin kalite güvence kuruluşları olarak tanınması ve yükseköğretimle ilgili politikalar geliştirmek gibi sorumluluklara sahiptir (Özer, 2012, s. 19).

Bu yapılanma 12 Eylül Dönemi (1980 askeri darbesi dönemi)'nde gerçekleşmiştir. Reform görünümündeki bu girişim, katılımcı denetim mekanizmaları yerine hiyerarşik bir mekanizmaya dayanmış olması nedeniyle üniversiteleri denetim altında tutma amacına hizmet etmiştir (Tekeli, 2012, s. 6). Bu tutum üniversitelerin özgürlüklerini sınırlandırmış, bilgi ve yeniliklerin üretimiyle birlikte bireyi de araçsallaştırmıştır. Gereksinim doğrultusunda yapılmayan düzenlemeler temelde yatan sorunu ortaya koymaktadır. Bunun için yükseköğretim kurumlarında hizmet veren akademik ve idari personelin, öğrencilerin gereksinimlerinin ve sorunlarının, fiziki mekanların ve kullanılan ders araç gereçlerinin uygunluğunun araştırılması yükseköğretimin niteliğini geliştirecektir.

Son yıllarda yükseköğretim kurumlarının sayısı ve bu kurumlarda eğitim öğretim gören öğrencilerin sayısı artmakta, buna bağlı olarak alanında yetişmiş öğretim elemanı gereksinimi doğmaktadır. Bu gereksinim karşılanamadığında öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı, öğrenme için gerekli fiziki olanakların sağlanamaması ve eğitim programlarının örgün ve yaygın eğitim-öğretim etkinliklerini bütünleştirecek yapıya sahip olmaması eğitimin niteliğini düşürecektir. Yapılacak düzenlemelerin bilimsel üretimin, ulusal ve uluslararası etkileşimlerin, eğitim-öğretim yöntemlerinin öğrencilerin geliştirilebilir yönlerine dönük olması gerektiği düşünülmektedir.

‘Sizce yaygın eğitim (örgün eğitimin yanı sıra düzenlenen tüm öğretim etkinlikleri) gençlere kişisel bakımdan katkı sağlar mı?’ sorusunu sorulduğunda evet ve hayır diyenlerin düşünceleri aşağıdaki tabloda bulunmaktadır.

Tablo 24. Yaygın Eğitimin Kişisel Bakımdan Katkı Sağlama Durumu

Yaygın eğitimin gençlere kişisel bakımdan katkı sağlama durumu	S	%
Evet	158	89
Hayır	18	10
Cevapsız	2	1
Toplam	178	100

178 gençten 158'i yaygın eğitimin gençlere kişisel bakımdan katkı sağladığı düşüncesindedir. 18 genç yaygın eğitimin gençlere kişisel bakımdan katkı sağlamadığı düşüncesine sahipken 2 genç bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Gençlerin büyük bir kısmı, yaygın eğitimin kişisel gelişime katkıda bulunacağı görüşüne sahiptir.

Öğrenme ailede, bireyin parçası olduğu gruplar içinde, iş yerinde ve diğer sosyal çevrelerde gerçekleşmektedir. Yaşadıklarını ve duyduklarını anlamlandırmaları ve buna göre davranışlarını belirlemeleri çevrelerinin ve toplumun sosyal ve kültürel normlarının etkisindedir (Marsick ve Watkins, 2001, s. 31). Yaygın eğitimin bireysel ve toplumsal farklılıkları göz önünde bulundurarak her yaş grubundan, sosyo-ekonomik düzeyden, eğitim seviyesinden bireyi öğrenme sürecine katması bakımından sosyal içermeyi sağlamakta, her özellikteki bireyin geliştirilebilir olduğu varsayımıyla hizmet vererek bireyi, grupları ve toplumu güçlendirmekte olduğu düşünülmektedir.

Gençlere kişisel gelişimleri ile ilgili yaygın eğitimin ne gibi katkıları olduğu sorulduğunda alınan yanıtlar Çizelge 19'da yer almaktadır. Kişisel gelişim bakımından "herhangi bir katkısı yok" diyenlerin gerekçeleri ise Çizelge 20'de gösterilmektedir.

Tablo 25. Yaygın Eğitimin Kişisel Gelişime Katkı Vereceği Yönler

Katkı vereceği yönler	S	%
Kişisel becerileri geliştirir (Sosyalleştirir, iletişim becerisini geliştirir, özgüveni artırır, hayata hazırlar, uygulamaya yönelik, pratik ve hedef odaklı olmayı sağlar	80	63.5
Bakış açısını geliştirir, farkındalık yaratır	28	22.3
Bilgi ve kültür seviyesini artırır	10	7.9
Motivasyonu ve öğrenme isteğini artırır	8	6.3
Toplam	126	100

* Gençler birden fazla neden belirtmiştir.

Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmı yaygın eğitimin bireyi sosyalleştirdiğini, farklı insanlarla iletişim kurma becerilerini güçlendirdiğini ve kişisel becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunduğunu düşünmektedir. Ayrıca, gençler arasında yaygın eğitimin farklı bakış açıları kazandırdığı görüşü de yaygındır. Aracılığı ile gittikleri eğitim programı da bir yaygın eğitim programı olduğu için gençlerin yaygın eğitimle ilgili bu ifadelerinin yurt dışı öğrenim deneyimleri için de geçerli olduğu varsayımında bulunmak mümkündür. Soruyu yanıtlamayan kişi sayısı 28'dir. Bu gençler yaygın eğitimin kişisel gelişime katkıda bulunduğunu düşünmektedir ancak bu katkının ne yönde olacağına dair bir görüş belirtmemişlerdir.

25 Mart 2007'de yayınlanan Roma Gençlik Bildirgesi (2007)'ne göre yaygın eğitim, kuruluşlar ve daha geniş toplum tarafından bir program aracılığı ile örgün eğitimin tamamlayıcısı olarak kabul edilmelidir. Bunun için detaylandırılmış, bütüncül bir içeriğe ve bunun uygulanabilmesi için fiziki ve maddi yapının oluşturulmasına gereksinim vardır.

Tablo 26. Gençlere Göre Yaygın Eğitimin Kişisel Gelişime Katkı Sağlamama Nedenleri

Yaygın eğitimin kişisel gelişime katkı sağlamayacak olmasının nedenleri	S	%
Ezbere dayalı eğitim sistemi olması	2	14.29
Beşeri sermaye yatırımını teşvik edici etkinliklerin olmaması	2	14.29
Eğitim sisteminin yetersizliği	4	28.58
Sistemli ve güven verici olmaması	2	14.29
Eğitim ve öğretimin eşit nitelikte olmaması gerektiği	4	28.58
Toplam	14	100

* Gençler birden fazla neden belirtmiştir.

Yaygın eğitimin kişisel gelişime katkısı olmadığını düşünen gençlerin yaygın eğitimi, “ezbere dayalı” “yozlaşmış” “uzmanlar tarafından verilmeyen” olarak tanımlaması, yaygın eğitimin özelliklerine ilişkin doğru bilgilere sahip olmadıklarını göstermektedir.

Zaman içerisinde teknik ve sosyal alandaki gelişmeler; yararlı bilgiye ulaşma ve yaşamı kolaylaştırıcı beceriler edinme yöntemlerini değiştirmiştir. Bilgi sürekli yenilenmekte, buna karşın bilgi edinme ihtiyacı artmaktadır (EASY, 2008, s. 31). Örgün eğitim bu ihtiyacı yeterince karşılayamamaktadır. Eğitim çağındaki nüfusu hedefliyor olması, belirli eğitim kurumlarında kesin planlarla yürütülüyor olması ve çoğunlukla öğrencilere teorik yükleme yapması örgün eğitim sisteminin sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Yaygın eğitim ise öğrenilmesi yaşamsal öneme sahip bilgilerin kalıp olarak verilmesini değil, sosyal ve insanın her bakımdan iyilik hainin geliştirilmesi amacına yönelik verilmesini ifade etmektedir.

“Yaygın eğitimin yetersiz olması”, “sistemli ve güven verici bulunmaması”, “yeterince nitelikli olmaması” gibi yanıtların nedeninin ise yaygın eğitim olanaklarının (ortam, eğitimci, yatırım) yaratılmaması olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de sosyal hizmetlerin yapısı her gencin ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak kurgulanmamıştır (Aydınlıgil, 2007, s. 2). Sosyal gelişimi destekleyecek hizmetlerin sınırlı oluşu, yaygın eğitim fırsatlarının farklı ihtiyaçları olan gençler dâhil tüm gençler

için çeşitlendirilmiş olmaması, gençlerin sosyal hareketliliklerinin kısıtlanması gibi olumsuz durumlar gençlik politikası eksikliklerinin varlığına işaret etmektedir.

‘Sizce yaygın eğitim (örgün eğitimin yanı sıra düzenlenen tüm öğretim etkinlikleri) gençlere kişisel bakımdan katkı sağlar mı?’ sorusu sorulduğunda gençlerin tamamı, öğrenim hareketliliğinin gençlere eğitsel bakımdan katkı sağladığı düşüncesinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan bütün gençler, bazıları olumsuz deneyimler yaşamış olsa da, öğrenim hareketliliğinin gençlere eğitsel bakımdan katkı sağlayacağını ifade etmiştir.

Balay (2004, s. 62-79)’a göre ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda değişimler yaratan küreselleşme, dünya tarihi, kültürleri ve geleceğinin bütüncül olarak değerlendirilmesini gereğini doğurmuştur. Çünkü farklı ülkelerde insanlar bir araya gelerek mal, hizmet, fikir alışverişinde bulunarak birbirlerinin deneyimlerinden faydalanmaktadırlar. Bu da yeni düşünce ve ilişki biçimleri yaratmaktadır. Yani bilgi akışı, serbest dolaşım ve öğrenci hareketlilikleri bireyleri diğer kültürlerle etkileşime sokarak kişisel ve mesleki açıdan geliştirir.

Son yıllarda yaygınlaşan, öğrencilerin uluslararası hareketliliğini sağlayan programlar bu bağlamda büyük öneme sahiptir. Bu tür programların amacı, hareketliliğe katılan gençlerin kendilerini ve içinde yetiştikleri kültürü tanımalarına, farklı öğretim ortamlarını ve yöntemlerini görmelerine, kültürler arası etkileşime girerek önyargılarını kırmalarına olanak tanımaktır. Önder ve Balcı (2010, s. 112)’nin yaptığı Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programı’nın Türk öğrenciler üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlayan 2007 yılında Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği’nden faydalanmış Türk öğrencilerle yapılmış bir araştırmada yaşları 22-26 arası değişen gençler, akademik ve maddi olanaklardan memnuniyet ile Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programı’nın bireysel gelişime katkısı konusunda olumlu bildirimde bulunmuştur.

Öğrenim hareketliliğinin gençlere eğitsel açıdan katkı sağlayıp sağlamadığını öğrenmek amacıyla sorulan soruya (soruyu yanıtsız bırakan 1 kişi dışında) verilen yanıtların tamamı öğrenim hareketliliğinin gençlere eğitsel katkı sağlayacağı

yönündedir. Hangi yönden katkı sağlayacağına ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 27. Öğrenim Hareketliliğinin Katkı Sağlayacağı Yönler

Öğrenim hareketliliğinin gençlere eğitsel katkı sağladığı yönler	S	%
Farklı kültürdeki insanları tanımak/bakış açısını genişletir	90	37.5
Kişisel becerileri artırır (yaratıcılık gelişir, hoşgörü artar, zorluklara karşı mücadele edildiği için kişiyi hayata hazırlar, kişinin farkındalığı ve özgüveni artar, sosyalleştirir, yaşayarak öğrenmeyi sağlar, vizyon katar).	64	26.6
Farklı bir eğitim sistemi içinde öğrenim görmek mesleki gelişime katkı sağlar	64	26.7
Yabancı dili geliştirir	22	9.2
Toplam	240	100

* Gençler birden fazla neden belirtmiştir.

Gençlerin büyük çoğunluğu (90 kişi), öğrenim hareketliliğinin farklı kültürleri olan insanları tanımayı sağladığını düşünmektedir. Her yıl binlerce Avrupalı genç değişim programları ve gönüllü hizmetler aracılığı ile Avrupa'nın çeşitli ülkelerine gitmekte, 1 ay ile 1 yıl arasında değişen sürelerle bu ülkelerde yaşamakta, eğitim görmekte, çalışmaktadır. Ülkeler arası serbest hareket, kültürler arası diyalogu artırmış, insanlar ve kültürler arası mesafeyi kısaltmıştır. Böylece yaşayarak öğrenme yaygınlaşmıştır. Hareketlilik aracılığı ile öğrenmenin kural, ölçme ve denetime dayalı öğrenmeden daha etkili olduğu düşünülmektedir. Gençlerin Çizelge 21'deki ifadeleri, sosyal öğrenmenin etkililiğini ortaya koymaktadır.

Öğrenim hareketliliği sayesinde gençler, farklı kültürler ve yaşam biçimlerini tanıma, eğitim-öğretim yöntemlerini gözlemlenme ve bu yöntemleri, uygulamaya dönük olarak, kendi ülkelerindeki yöntemlerle karşılaştırma fırsatı bulmaktadır. Gençlerin soruya verdikleri yanıtlar, öğrenim hareketliliğinin eğitsel bakımından gelişimlerine katkı

sağladığını göstermektedir. Ayrıca bu birikimin, gençlerin mesleki uygulamalarını da geliştireceği düşünülmektedir.

3.2.3. Gençlerin Katılıma İlişkin Düşüncelerini İçeren Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan gençlerin “gençlik katılımı”na ilişkin düşüncelerine ve gençlerin katılım davranışları hakkındaki bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 28. Gençlerin Bir Kuruluşa Üye Olma Durumu:

Gençlik kuruluşuna üyelik durumu	S	%
Evet	80	45
Hayır	98	55
Toplam	178	100

Araştırmaya katkı veren gençlerin önemli bir kısmı bir gençlik kuruluşuna üye değildir (98 kişi-%55). Gençlerin sosyal katılımlarının zayıf olduğunu gösteren bu durum, aslında devletin gençlerin siyasal, ekonomik ve sosyal katılımları ile ilgili tutumunun bir sonucudur (Çarkoğlu, 2007, s. 1). Bu tutumu destekleyen çevreler (aile, okul, iş, arkadaşlar), gençler üzerinde etki sahibidir. Topluluklara, derneklere üye olmanın tepki çekebileceğini düşünen gençler, bu nedenle sosyal yaşamlarını daha farklı yönlendirebilmektedir. Üniversiteler ileri düzey eğitim-öğretim yapan kurumlardır. Temel hedefleri ise bilimsel bilgi üretmek, bilgiyi yaymak ve toplumsal gelişim sağlamaktır. Bu, katılımcılığı, özgür ifadeyi gerektirir. Kuruluşlara katılım oranının belirlenmesi yaşamın diğer alanlarında gençlerin ne kadar girişimci olduklarına dair bir fikir verebilir. Gençlerin katılım düzeyine bakıldığında üniversitelerin bu açıdan işlevlerini yeterince yerine getiremedikleri görülmektedir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Araştırma birimi tarafından gerçekleştirilen “İstanbul Gençliği Eğitim Bir Fark Yaratıyor Mu?” başlıklı araştırmada (2006) 15-24 yaş arası, eğitim gören/eğitime devam edecek olan 1014 gençle gerçekleştirilen çalışma sonucunda, gençlerin % 11.7’sinin spor kulüplerine üye olduğu, % 13.8’inin

derneklere/kuruluşlara üye olduğu ve % 74.5'inin hiçbir dernek ve kulübe üye olmadığı ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde yurt dışında yaşam deneyimi olan gençlerle yapılmış olan bu araştırmada, çalışmaya katkı veren gençler arasında kuruluşa üye olma düzeyi oldukça düşüktür. Toplam 98 gencin (%55) bir kuruluşa üyeliği bulunmamaktadır. Kalan %45'lilik kesimin üye oldukları kuruluşların çalışma alanları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 29. Gençlerin Üye Oldukları Kuruluşların Çalışma Alanları

Üye olunan kuruluşların çalışma alanları	S	%
Sosyal sorumluluk projeleri	38	38
Kültürel ve eğitsel faaliyetler (konferans, seminer, girişimcilik vs)	20	20
Uluslararası gençlik projeleri	18	18
Sosyal aktiviteler (spor, tiyatro, dans, drama aktiviteleri vs)	18	18
Kariyer gelişim aktiviteleri (staj, iş adamları ile görüşmeler)	6	6
Toplam	100	100

* Gençler birden fazla seçenek işaretlemiştir.

Burada gençlerin daha çok sosyal sorumluluk projeleri üreten kuruluşları seçtikleri görülmektedir. Bunlar çocuk hakları üzerine çalışmalar, çocuk yuvası ziyaretleri gibi gönüllü olarak yapılan aktivitelerdir. Bu tablo, toplumda genel olarak düşünülenin aksine, gençlerin toplumsal içerikli konulara ve sorunlara duysuz olmadığını bir göstergesidir. Çoğu zaman sosyal değişim yaratmak için söz ve yetki sahibi olmasalar da gençler, bu tür girişimlerde yer almaktadırlar.

İsviçre-UNDP (S-Un) Fonu Gençlik Projesi (2010, s. 5) sonucunda ortaya çıkan ortak görüşe göre, gençlerin toplumsal yaşama katılımı iki yönlü bir süreçtir. İlki kuruluşların ve karar alma süreçlerinin gençleri işleyişe dahil etmesi ve gençlerin taleplerini yerine getirmesi, ikincisi ise gençlerin katılım olanakları ile ilgili bilgi sahibi, girişimci ve özgüven sahibi olmasıdır. Türkiye'de bu ikili süreç birbirini destekler yapıda değildir. Proje kapsamında farklı illerde gerçekleştirilen odak grup çalışmalarında gençler; toplumsal cinsiyet, aile ilişkileri, eğitim sistemi gibi

yaşamlarını çevreleyen yapılar tarafından sınırlandırıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda toplumsal anlayışın gençlerin katılımı üzerinde olan etkisi, gençlerin toplumsal yaşama katılım sürecinin üçüncü bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 30. Gençlik Kuruluşuna Üye Olan Gençlerin Kuruluşa Katılma Nedenleri

Eğitim Konuları	1.Tercih		2. Tercih		3. Tercih	
	S	%	S	%	S	%
Eğlenceli bulma	38	54.3	22	30.6	2	3.7
Kendini geliştirmek isteme	30	42.8	28	38.9	10	18.5
Arkadaş çevresi genişletme	2	2.9	20	27.7	34	63
Statü sahibi olma	0	0	2	2.8	4	7.4
Üyelikten ücretsiz yararlanma	0	0	0	0	4	7.4
Toplam	70	100	72	100	54	100

Gençlerin kuruluşa katılma nedenleri arasında ilk 3 tercihe baktığımızda gençlerin bir kuruluşa üye olmak istemelerindeki temel nedenin eğlenmek, rahatlamak ve iyi vakit geçirmek olduğu görülmektedir. Kendisini bu konuda geliştirme isteği, tercihler arasında ikinci sıradadır. Arkadaş çevresini genişleteceği düşüncesiyle kuruluşa üye olma ise üçüncü sırada yer almıştır.

Gençlerin %54.3'ü bir gençlik kuruluşuna girme nedeni olarak birinci sırada iyi vakit geçirmek istemeyi göstermektedir. İkinci sırada %42.8 oranla konu ile ilgili kendini geliştirme isteği gelmekte, arkadaş çevresini genişletme isteği (%2.9) ise bunu takip etmektedir. İkinci ve üçüncü tercihlerde de bu oranda büyük bir değişiklik gözlenmemiştir. Eğlenmek ve iyi vakit geçirmek, gencin kendisini geliştirme isteğinden daha önce gelmektedir.

Diğer seçeneklere bakıldığında aile isteğiyle kuruluşa katılma ve evden uzaklaşma fırsatı olarak gördüğü için kuruluşa katılma seçeneklerinin tercih dışı kaldığı görülmektedir. Üyelikten ücretsiz olarak yararlanma ve statü sahibi etme özellikleri nedeniyle kuruluşa girmeyi tercih etme ise düşük oranlardadır.

Tablo 31. Üyesi Olunan Kuruluş Aracılığıyla Ulusal/Uluslararası Etkinliklere Katılma Durumu

Kuruluş aracılığıyla ulusal/uluslararası etkinliklere katılma durumu	S	%
Evet	68	85
Hayır	10	13
Cevapsız	2	2
Toplam	80	100

Bir gençlik kuruluşuna üye olanlara bakıldığında 80 kişiden 68'inin üyesi olduğu kuruluş aracılığıyla ulusal/uluslararası etkinliklere katıldığı görülmüştür. Bu tablo, gençlerin büyük bir kısmının üyesi olduğu kuruluşun etkinliklerine aktif olarak katıldığını göstermektedir. Bu etkinliklere katılmayan 10 gencin üyesi oldukları kuruluşun, bu tür etkinlikler düzenlemiyor olabileceğinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Tablo 32. Etkinliklere Katılan Kişilerin Ulusal/Uluslararası Etkinlikleri

Gençlerin katıldığı ulusal/uluslararası etkinlikler	Evet	
	S	%
Eğitim	42	25.3
Kongre	36	21.7
Gezi	26	15.7
Kültürel etkinlikler	26	15.7
Avrupa Birliği Gençlik Programı kapsamında projeler	22	13.2
Spor etkinlikleri	14	8.4
Toplam	166	100

* Gençler birden fazla seçenek işaretlemiştir.

Üyesi olduğu kuruluş aracılığıyla ulusal veya uluslararası etkinliklere katılan öğrencilerin çoğu eğitim etkinliklerine (%25.3), sonra kongre etkinliklerine (%21.7), gezi (%15.7) ve kültürel (%15.7) etkinliklere katılmışlardır.

Çizelge 26'ya bakıldığında; eğitim, spor ve kültürel etkinliklere daha çok erkekler katılmışlardır. Kadınlar ise gezi ve AB gençlik programı kapsamında projeler ile ilgili eğitimlere katılmışlardır. Gençler en az spor etkinliklerine katılmışlardır (14 kişi).

Katılım sağlanan etkinlik türleri ve cinsiyet karşılaştırması yapıldığında erkeklerin eğitim, spor ve kültür etkinliklerine katılımının kadınlardan daha fazla olduğu; kadınların ise gezi ve uluslararası projelere katılımlarının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir (Ek 1: Çizelge 26.1).

Üyesi olunan kuruluş aracılığıyla ulusal veya uluslararası etkinliklere katılmanın kişisel başarıyı etkileme durumuna bakılığında, bir kuruluş üyesi olan katılımcıların tamamının bu tür etkinliklere katılımın kişisel başarıyı etkilediği düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Söz konusu etkinliklere katılımın eğitsel başarıyı etkileme durumuna ilişkin açıklamalar ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 33. Üyesi Olunan Kuruluş Aracılığıyla Ulusal veya Uluslararası Etkinliklere Katılmanın Eğitsel Başarıyı Etkileme Durumu

Ulusal veya uluslararası etkinliklere katılmanın eğitsel başarıya etkisi	S	%
Evet	62	91
Hayır	6	9
Toplam	68	100

Etkinliklere katılan 68 (%100) kişiden 62'si (%91) de etkinliklere katılımın eğitsel başarıya etkisi olduğu düşüncesindedir. Gençlerin etkinliklere katılımın eğitsel başarıyı etkilemediğini düşünmesinin nedeninin, üye olunan kuruluşun yapısı ve amaçlarının farklılığı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 34. Gençlerin Örgütlenme Özgürlüğüne İlişkin Bulgular

Gençlerin örgütlenme özgürlüğü olması	S	%
Evet	174	98
Hayır	2	1
Cevapsız	2	1
Toplam	178	100

Gençlerin örgütlenme özgürlüğü olmalı diyenler 174 kişi (%98)'dir. Araştırmaya katılan gençlerden 2'si gençlerin örgütlenme özgürlüğü olmaması gerektiğini ifade ederken, 2 genç bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Örgütlenme özgürlüğü “siyasal, dinsel, ideolojik, ekonomik, çalışma, sosyal, sportif, kültürel veya mesleki nitelikteki bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelme” olarak açıklanabilmektedir (Doğru, 2006, s. 50).

Örgütlenme özgürlüğü, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelerle kabul edilmiş bir haktır. Bunlardan Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de çocukların ve gençlerin sosyal katılımı üzerinde önemle durulmuştur. Sözleşmeye göre çocuklar ve gençler kendi yaşamlarını istedikleri doğrultuda yönlendirebilme, düşüncelerini özgürce ifade edebilme, dernek kurma ve ortak, barışçıl amaçlarla toplanma haklarına sahiptir. Çocuklar ve gençler 15 yaşından itibaren dernek kurma ve 12 yaşından itibaren bir derneğe üye olma hakkına sahiptir. (Dernekler Kanunu uyarınca). Araştırmaya katılan gençlerin %98'i gençlerin örgütlenme özgürlüğünün olması gerektiğini düşünmektedir. Gençlerin katılım davranışları ile katılıma ilişkin bu düşünceleri karşılaştırıldığında, aslında kendi yaşamları ile ilgili kararlarda etkin olmak isteyen ancak bir şekilde bu girişimleri sınırlandırılan bir genç grubun varlığından söz etmek mümkündür.

Tablo 35. Gençlerin Örgütlenme Özgürlüğünün Olması Gerektiği Durumu

Gençlerin örgütlenme özgürlüğünün olması gerekliliği	S	%
Sosyal ve kişisel gelişime katkı sağladığı için (dayanışma, ortak karar alma, kendini ifade edebilme, duyarlılık vb.)	60	40.5
Yeni görüş ve fikirlerin çıkması, fikir paylaşımı sağlaması ve düşüncelerin özgürce savunulması bakımından önemli	46	31.1
Gençlerin fikirlerini beyan etmesi toplumun gelişimi ve toplumsal etki yaratabilme adına önemli	24	16.2
Sosyal sorumluluk veya kişisel gelişim sağlayacak projelerin gerçekleşmesi adına önemli	18	12.2
Toplam	148	100

Araştırmaya katılan gençlerden 174'ü (%98) gençlerin örgütlenme özgürlüğü olması gerektiğini çünkü gençlerin örgütlenmesinin; gençlerin kişisel gelişimlerini tamamlamalarına yardımcı olmasının yanında, yeni görüş ve fikirlerin oluşması, fikirlerini rahatça ifade ederek kendi aralarında fikir paylaşımı yapabilmelerini sağlayacağını ifade etmiştir. Gençlerin örgütlenmesinin toplumun gelişimini sağlayacağı görüşü, gençler tarafından vurgulanmıştır. Bu bakımdan gençler için örgütlenme, kendileri için ve kendileri dahil edilmeden oluşturulan sistemi dönüştürme anlamı taşımaktadır.

Gençlerin sivil toplum ve sosyal alana ilişkin duyarlılığını gelişmesi ve katılım davranışının gelişmesinde üniversiteler büyük sorumluluk taşımaktadır (TÜSEV, 2011, s. 64). Bunun için üniversitelerde katılımı cesaretlendirecek özgür bir yaşam alanının yaratılması çok önemlidir.

Tablo 36. Türkiye’deki Sivil Toplum Örgütlerinin Sayılarının Yeterlilik Durumu

Türkiye’de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının sayılarının yeterliliği	S	%
Evet	16	9
Hayır	162	91
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %16’sı (9 kişi) Türkiye’de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının sayısının yeterli olduğunu düşünürken; kalan %91 (162 kişi) gibi büyük çoğunluğu ise Türkiye’de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının sayısının yeterli olmadığını düşünmektedir.

Sivil toplum kuruluşları; hak temelli yaklaşımları, tepkileri ve ürettikleri ile toplumu dönüştüren özellikleri ile ülkeleri her daim bir adım öteye götüren ve genellikle insan odaklı hizmet veren kuruluşlardır. Bu kuruluşların bireylerin birlikte hareket etmelerini sağlamak, birlikte ortak sorunlara karşılıklı yarar sağlayıcı çözümler bulmak ve alternatifler geliştirmek için var olduğunu düşündüğümüzde, sayılarının ve çeşitli desteklerle etkililiğinin artırılması önemli bulunmaktadır.

Tablo 37. Türkiye’deki Sivil Toplum Kuruluşlarının Hizmetlerinin ve Etkinliklerinin Yeterlik Durumu

Türkiye’de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerinin/etkinliklerinin yeterliliği	S	%
Evet	10	6
Hayır	166	93
Cevapsız	2	1
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %6'sı (10 kişi) Türkiye'de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerinin/etkinliklerinin yeterli olduğu yani "evet" cevabını verirken; kalan %93 (166 kişi) gibi büyük çoğunluk ise Türkiye'de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerinin/etkinliklerinin yeterli olmadığı yanıtını vermişlerdir. 2 kişi ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Konuya ilişkin bulgular incelendiğinde Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin az sayıda olduğu, bu az sayıdaki sivil toplum örgütlerinin de toplumsal açıdan etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durumda etkili savunuculuğun mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

Tablo 38. Gençlerin Gençlik Hizmetleri Üreten Kamu Kurumlarında, Yerel Yönetimlerde ve Özel Kurumlarda Temsil Edilmeleri ve Karar Alma Süreçlerine Dahil Edilmeleri Gereği

Gençlerin temsiliyeti ve karar alma süreçlerine dahil edilmesi gereği	S	%
Evet	172	97
Hayır	4	2
Cevapsız	2	1
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %97'si (172 kişi) Türkiye'de gençlerin gençlik hizmetleri üreten kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde ve özel kurumlarda temsil edilmesi ve karar alma süreçlerine dâhil edilmesi gerektiğini; kalan katılımcıların sadece %2 (4 kişi) gibi küçük bir kısmının ise Türkiye'de gençlerin gençlik hizmetleri üreten kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde ve özel kurumlarda temsil edilmemesi ve karar alma süreçlerine dâhil edilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Gençlerin %1'lik bir kısmı ise bir fikir beyan etmemiştir.

“Katılım, karar süreçlerinde etkinliklerde yer almak ve etkili olmaktır; karar mekanizmalarında, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde aktif müdahalede bulunmaktır” (Rajani, 1999, Aktaran: Değirmencioğlu, 2004, s. 311). Bir bakıma

toplumsal yapılanmalara duyarsız kalmaması, aksine yapılandırıcı olarak aktif sorumluluk üstlenmesidir. Bu bizi demokrasi kavramını irdelemeye yönlendirir. Kuçuradi (1998, s. 25)'ye göre demokrasi; kamu yönetimine ilişkin kararların, devletin temel haklarını adil bir şekilde koruyacağı bilinciyle hareket eden toplum üyeleri tarafından alınmasıdır. Demokrasinin bir ülkede varlığını sürdürebilmesi için “insan haklarını koruma” amacını ulusal politikaların temelinde almış olması gerekmektedir. Bu amaç toplumdaki her farklı grup için gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle çocuklar ve gençlerin toplumsal katılımı önemsenmektedir. 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 193 ülke tarafından onaylanmış olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocukların yaşama özgürce katılma hakkını kabul etmiştir.

“Her yaştan yurttaşın toplumun sorunlarını çözmek ve herkes için daha güçlü bir toplum yaratmak için gerekli isteğe, görüşlere ve yeteneğe sahip olduğu” (Değirmencioğlu, 2004, s. 313) kabulüyle gençleri karar alma süreçlerinde içeren bir yapının oluşturulması; bilinçli, kendine ve demokrasiye güvenen ve kendini gerçekleştiren gençlerin bugünü ve geleceği yönlendirdiği bir toplum yaratacaktır. Araştırma bulguları, gençlerin (araştırmaya katkı veren gençlerin %97'sinin) gençlik hizmetleri üreten kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde ve özel kurumlarda temsil edilmeleri ve karar alma süreçlerine dahil edilmeleri gerektiğini düşündüklerini göstermektedir. Ancak gençlerin katılımlarının düşük olması, gençlerin katılımını doğallaştıran, gençleri içeren bir sistemin Türkiye’de yerleşmemiş olduğunu göstermektedir.

Tablo 39. Gençlerin Uluslararası Hareketlilik Özgürlüğüne Sahip Olma Durumu

Gençlerin uluslararası hareketlilik özgürlüğüne sahip olması	S	%
Evet	177	99.4
Cevapsız	1	0.6
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 177 kişi (%99.4) “gençlerin hareketlilik özgürlüğü olmalı” demiştir. Geriye kalan 1 kişi ise soruya cevap vermemiştir.

Hareketlilik, Avrupa Birliği ülkelerince kabul edilmiş temel ve sosyal bir haktır. Roma Anlaşması (1957) gereği tüm Avrupa Birliği yurttaşlarına verilen bu hak; istihdam olanakları, kamusal konutlar, vergi avantajları ve sosyal olanaklardan eşit yararlanmayı da kapsamaktadır.

Tablo 40. Gençlerin Uluslararası Hareketlilik Özgürlüğüne İlişkin Bulgular

Gençlere hareketlilik özgürlüğü verilmesine ilişkin gereklilikler	S	%
Kültürler arası etkileşimi sağlar, farklı kültürlerden insanlar tanımak kişinin bakış açısını genişletir, ufkunu açar, özgüvenini artırır	100	117.57
Eğitim ve kariyer gelişimi için hareket özgürlüğü olmalı	36	24.33
Küreselliğin ön planda olduğu şu zamanda uluslararası hareketlilik özgürlüğü olması önemli bir etken	6	4.05
Uluslararası bilgi, beceri ve deneyimler paylaşılması için önemli	6	4.05
Toplam	148	100

* Gençler birden fazla neden belirtmiştir.

Yukarıdaki tabloya baktığımızda 100 kişi farklı kültürdeki insanlarla tanışmayı sağlaması; kişinin bakış açısını genişletmesi, ufkunu açması ve özgüvenini artırması bakımından uluslararası hareket özgürlüğünün olması gerektiğini düşünmektedir. Eğitim ve kariyer gelişimini sağlamasının ise ikinci planda kaldığı görülmektedir.

Gençlik dönemi, bireyin yaşamında büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Özellikle bu dönemde mesleki ve kişisel gelişim konuları daha fazla önem kazanır, geleceğe yönelik kararlar belirginleşir. Söz konusu konularda gelişimin sağlanmasında yurt dışı deneyiminin önemli bir katkısı olduğu düşünülmektedir. Gençlerin alışkın oldukları, kültürel değerlerini benimsedikleri, yaşam koşullarına uyum sağlamaya

çalıştıkları, pek çok boyutuyla kendi ülkelerine göre farklılıklar barındıran başka bir ülkede kısa bir süre eğitim görmeleri; farklılıkları keşfetmeleri ve anlamlandırmaları, yabancı dillerini geliştirmeleri; farklı uygulama, hizmet ve politikaları görmeleri, önyargılarını yıkmaları, bakış açılarını genişletmeleri gibi birçok konuda katkı sağlayabilmektedir. Söz konusu katkılar hem kişisel hem de mesleki gelişime etki edebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında gençlerin büyük bir çoğunluğunun uluslararası hareketlilik özgürlüğü olmasını istemelerinin gerekçesi olarak “farklı kültürdeki insanlarla tanışmak kişinin bakış açısını genişletmesi, ufkunu açması ve özgüveni arttırması adına önemli” ve “eğitim ve kariyer gelişimi için hareket özgürlüğü olmalı” gibi iki temel gerekçeyi göstermeleri, gencin yaşam önceliklerini ve gereksinimlerini yansıtması açısından dikkate alınması gerektiği düşünülen iki önemli konudur.

Tablo 41. Temel Hak ve Özgürlükler İle İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumu

Temel hak ve özgürlükler ile ilgili bilgi sahibi olma	S	%
Evet	151	84.8
Hayır	26	14.6
Cevapsız	1	0.6
Toplam	178	100

Konu ile ilgili elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan gençlerin 151 (%84.8)’i anayasada ve çeşitli uluslararası sözleşmelerle kabul edilmiş temel hak ve özgürlükleriyle ilgili bilgi sahibidir. Temel hak ve özgürlükleriyle ilgili bilgi sahibi olmayan gençlerin oranı ise %14.6’dır. Bu gençlerin yükseköğrenim gören/görmüş olan gençler oldukları göz önünde bulundurulduğunda temel hak ve özgürlükleriyle ilgili bilgi sahibi olmayanların oranının yüksek olduğu düşünülmektedir.

Gençlik dönemi, bireylerin kendilerini çevreleyen sistemlerle daha fazla etkileşime girdiği, bir arada yaşamayı, işbirliği yapmayı ve katkı vermeyi öğrendikleri bir dönemdir (UNICEF, 2012, s. 83). Ancak bazı yapısal nedenlerden kaynaklı olarak Türkiye’de gençler bu süreçte yeterince etkin olamamaktadır. Anayasa ve çeşitli

uluslararası sözleşmelerle kabul edilmiş olan temel ve sosyal hakları ile ilgili bilgi sahibi gençlerin sayısı azdır. Yükseköğretim öğrencilerinin belirli bir farkındalık düzeyine erişmiş oldukları kabul edilirse; yükseköğrenim fırsatına sahip olmayan, ataerkil yapıya sahip ailelerde yetişen, birçok açıdan (sosyal, ekonomik v.b) yoksunluk çeken v.b gençlerin hak ve özgürlüklerine ilişkin bilinç düzeyi merak konusudur. Bunun nedeninin gençlerin “düşünmeye” değil “yapmaya” yönlendirilmesi olduğu düşünülmektedir. Gençlerin seçim haklarının ellerinden alınması, düşünce tembelliği yaratmaktadır. Buna rağmen sayısal veriler, gençlerin kendi hak ve özgürlüklerine ilişkin belli bir bilgi düzeyine sahip olduğunu da yansıtmaktadır. Gençlerin kendi hak ve özgürlüklerine ilişkin farkındalığa sahip olmaları; bu haklarını kullanmaları, savunmaları ve geliştirmeleri açısından önemli bulunmaktadır.

Tablo 42. Seçim Hakkını Kullanarak Temsili Demokrasiye Katılma Durumu

Seçim hakkını kullanarak temsili demokrasiye katılma	S	%
Evet	172	96.6
Hayır	5	2.8
Cevapsız	1	0.6
Toplam	178	100

Gençlerin 172 (%96.6)'si demokratik katılım hakkı olan ‘seçim hakkını’ kullanarak temsili demokrasiye katılmıştır. Şimdiye kadar seçim hakkını kullanmamış olan ve soruyu yanıtsız bırakanların sayısı oldukça düşüktür. Araştırma bulguları, gençlerin siyasi katılımlarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Sayısı gittikçe artan ve yaşam alanı genişleyen insanların tamamını, içinde yaşanılan toplumun varlığını sürdürmesi, kalkınması için yönetsel süreçlere doğrudan dahil etmek güç görünmektedir. Bu nedenle yurttaşların yaşamlarıyla ilgili söz sahibi olacakları bir başka yol olan temsilci seçme yöntemi tercih edilmiştir. Yönetilen bireyler tarafından seçilen temsilciler devlet yönetiminde aktif sorumluluk üstlenmekte, böylece ülkenin yönetimine halk hakim olmaktadır (Özgül, 2002, s. 36).

Bu durumda seçim sisteminin niteliği de önem kazanmaktadır. Burdeau'ye göre “seçim kanunu ve sistemi, uygulamada devletin tek ve gerçek Anayasası'dır.” (Özgül, 2002, s. 14). Buna göre temsil makamı her türlü farklılığı içermelidir. Amaç belirli bir kesimin güç elde etmesi ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesi değil, insan onuruna yakışır herkes için eşit bir yaşam standardının sağlanmasında, toplumun farklılıklarıyla onları aynılaştırmadan ya da değersizleştirmeden bütünleşmesinde birlikte etkin rol almaktır. Bu bağlamda toplumun önemli bir parçasını oluşturan çocuklar ve gençlerin katılımı önemli bulunmaktadır.

Erken yaşlarda toplumsal katılımında bulunmanın gelecekte bireyleri aktif yurttaşlar yapacağı düşünülmektedir. Bunun için gençleri içeren yasal bir çerçeve oluşturulması bir gerekliliktir. Bu konuda hükümetin; “minimum seçme ve seçilme yaşını belirleme, seçim kanunlarına genç ve kadın kotaları koyma, gençlerin katılımlarının önündeki özel yasal engelleri tanımlama ve sivil toplum örgütlerinin; gençlik katılımının yasal çerçevesini yeniden gözden geçirme ve tartışma, genç dostu yasal yapı önerilerini değerlendirme, değişim seferberliği yapma” gibi önemli katkıları olacaktır. (UNDP, 2012, s. 3).

Ulusal Demokrasi Enstitüsü (National Democratic Institute [NDI]) başkan yardımcısı Shari Bryan (2010) gençlerin politik süreçlere etkin katılımıyla ilgili bazı temel ilkelere söz etmiştir. Bunlar; gençlerin önceliklerini yansıtan bir program dizayn etmek, kolaylaştırıcı olmak ve eğitmek, eylem yönelimli etkinlikleri desteklemek, gençler ile politikacılar ve toplum liderleri arasında bağ kurmak, çok partili ortamlarda çalışma, katılımcıların yarısının kadın olduğundan emin olma ve siyasi ve toplum liderleri ile fikir birliği oluşturulmasıdır.

Tablo 43. Bilgi Edinme Hakkı Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumu

Bilgi edinme hakkı konusunda bilgi sahibi olma	S	%
Evet	140	78.7
Hayır	37	20.8
Cevapsız	1	0.6
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gençten 140 (%78.7)'ı bilgi edinme hakkı konusunda bilgi sahibidir. 37 kişi (%20.8) ise bilgi edinme hakkına dair fikir sahibi değildir.

Katılım, bir toplumun üyesi olan bireylerin tercihlerinin siyasal karar verme süreçlerini etkileyebilmesidir. Katılımcı demokrasi ise toplumun siyasi gücü kullanımı etkilediği siyasal bir rejimdir. Katılımcı demokrasinin önem verdiği temel husus, yurttaşların bilgilenebilmeleridir. Demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak bilgi edinme, her yurttaşın hakkıdır. 24 Ekim 2003 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türkiye yurttaşlarına bu hakkı tanımaktadır. Kanuna göre her yurttaş isteyeceği bilgi kendisiyle ya da etkinlik alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla bu bilgiyi edinebilir. İlgili kurum ve kuruluşlar bu bilginin hızlı ve doğru bir biçimde talep eden kişiye vermek zorundadır. Bu hesap verilebilir ve demokratik yönetimin bir gereğidir. Katılımın tek yolu seçimlerde oy kullanmak değildir. Aynı zamanda sahip olunan hak ve özgürlüklerle ilgili bilgi sahibi olmak da bir katılım biçimidir.

Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmının (%78.7'sinin) bilgi edinme hakkı ile ilgili bilgi sahibi olması olumlu bir durumdur. Diğer yandan konuya ilişkin bilgi sahibi olmayanların sayısı da fazla bulunmaktadır. Bu durum gençlerin farkındalık düzeyinin geliştirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

3.2.4. Diğer Hizmetlere İlişkin Bulgular

Diğer hizmetlere ilişkin bulgular, gençlerin Türkiye'nin gençleri kapsayıcı sosyal güvenlik politikası, gençlere yönelik sağlık politikası, istihdam politikası ve barınma politikasına ilişkin değerlendirmelerini içermektedir.

Tablo 44. Türkiye'nin Gençleri Kapsayıcı Sosyal Güvenlik Politikasına İlişkin Bulgular

Türkiye'de gençleri kapsayıcı, etkili bir sosyal güvenlik sisteminin varlığı	S	%
Evet	22	12
Hayır	152	86
Cevapsız	4	2
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %12'si (22 kişi) Türkiye'de gençleri kapsayıcı, etkili bir sosyal güvenlik sistemi olup olmadığı sorusuna "evet" yanıtını verirken; kalan %86 (152 kişi) gibi büyük çoğunluk; Türkiye'de gençleri kapsayıcı, etkili bir sosyal güvenlik sisteminin olmadığını ifade etmiştir.

Bir ülkede sosyal güvenlik sistemi, ülkenin genelini kapsayacak ve her bireyin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Araştırmaya katılan gençlerin verdiği cevaplar ve ülkenin içinde bulunduğu durum göz önüne alındığında Türkiye'de sosyal güvenlik hizmetleri toplumun her kesiminin ihtiyaçlarını karşılayacak koruyuculuğa ve destek verici niteliğe sahip olmadığı; bu alanda yapılan kamu harcamalarının yetersiz olduğu hissedilmekte ve bilinmektedir.

Türkiye'de yeni uygulanmaya başlanan Genel Sağlık Sigortası (GSS) özellikle gençleri kapsayıcı nitelikte olup avantajları olduğu kadar dezavantajları da olan bir uygulama olup; sigortasız çalışmanın önüne bir nebze geçmekle birlikte; işsiz gençlerin ve/veya ailelerinin üzerine yeni bir sorumluluk yüklemiştir. 18 yaşını geçen

ve öğrenimini tamamlamış her birey Genel Sağlık Sigortası (GSS) primi ödemek zorunda bırakılmıştır. Bu uygulama yeşil kartın yerini almış olup işsizlikle mücadele eden gençlerin ve bireylerin bütçesine yeni bir gider olarak yazılmıştır.

Tablo 45. Türkiye'nin Gençlere Yönelik Sağlık Politikasına İlişkin Bulgular

Türkiye'de gençlere yönelik sağlık hizmetlerinin yeterliliği durumu	S	%
Evet	46	26
Hayır	132	74
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %26'sı (46 kişi) Türkiye'nin gençlere yönelik sağlık hizmetlerinin yeterli olup olmadığına yeterli yani "evet" yanıtını verirken; kalan %74 (132 kişi) gibi büyük çoğunluğun ise Türkiye'nin gençlere yönelik sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığını ifade ettiği görülmüştür.

Kişi başına düşen milli gelir farklılıkları, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin ortaya çıkmasının temel nedenidir. Gelir adaletsizliğinin bir sonucu olarak insanlar temel bir düzeyde eşit hizmet alamamaktadır (Aktan ve Işık, 2007). Türkiye Cumhuriyeti 1961 ve 1982 anayasalarında demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanmaktadır. Sosyal devlet olmanın ana ilkelerinden biri, devletin olanaklarının, sosyal adalet gereği, bireylerce eşit kullanılmasını sağlamaktır. Diğer hizmet alanlarında da olduğu gibi çocuklar ve gençler, sağlık hizmetlerinin nitelikli biçimde sunulması gereken öncelikli bir gruptur. Yaşam kalitelerinin artırılması, gençleri güçlendirecektir. Bu nedenle ruh ve beden sağlıklarının korunmasını sağlayacak önlemlerin alınması gerekmektedir. Ancak benimsenmiş idealler ile uygulamalar her zaman örtüşmemektedir. Araştırmaya katılan gençlerin büyük kısmının verdiği yanıtlar bunu kanıtlamaktadır. Türkiye İnsan Hakları Raporlarına göre Türkiye'de 2004-2007 yılları arasında en çok ihlal edildiği iddia edilen hak, sağlık ve hasta hakları olmuştur (Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, 2009, s. 29).

Türkiye’de 15-24 yaş grubundaki gençlerin üreme ve cinsel sağlık konularında yeterince bilgi sahibi olmadığı düşünülmektedir. Bu bilgilerin eğitim fakültesi ve hatta tıp fakültesi öğrencilerinde de yetersiz olması dikkat çekicidir. Aynı zamanda bu gençler üreme sağlığı ile ilgili şikâyetlerinde sağlık kurumlarını kullanamamaktadır (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu [UNFPA], 2007, s. 6). Bu durum eğitim yoluyla edinilen bilgilerin içselleştirilemediği için pratiğe dönüşemediğini göstermektedir. Bunun temelindeki sosyo-kültürel özelliklerin irdelenmesi, toplumsal cinsiyet algısı üzerinde çalışılması gerekmektedir.

Türkiye Gençlerle Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması (UNFPA, 2007, s. 48)’na göre gençlerin %65.6’sı genel sağlık durumlarını “iyi ve çok iyi” olarak nitelendirmiştir. Sağlık durumlarını “kötü ve çok kötü” olarak nitelendirenlerin oranı kadınlarda %6, erkeklerde ise %3 civarındadır. Gençlerde eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte genel sağlık algısının yükseldiği, eğitim düzeyinin düşmesiyle birlikte bu algının olumsuzlaştığı görülmüştür. Gençlerin bu ifadelerinin ait oldukları kesimin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca eğitim düzeylerindeki farklılaşmalar eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığını düşündürmektedir. Gençlerin yaşam niteliği de bu değişkenlerden etkilenmektedir.

Gencin çevresi ile etkileşimleri, içinde yetiştiği sosyo-kültürel yapı, sahip olduğu ekonomik özellikler ve karşılanmayan gereksinimleri üzerine odaklanmak, genci riskli davranışa yönlendiren koşulların anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bunun gençlere yönelik etkili sağlık politikaları geliştirilmesi için bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Tablo 46. Türkiye'nin Gençlere Yönelik İstihdam Politikasının Varlığına İlişkin Bulgular

Türkiye'nin gençlere yönelik istihdam politikası olması durumu	S	%
Evet	18	10
Hayır	156	88
Cevapsız	4	2
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %10'u (18 kişi) Türkiye'nin gençlere yönelik istihdam politikası olup olmadığına evet cevabını verirken; kalan %88 (156 kişi) gibi büyük çoğunluğun ise Türkiye'nin gençlere yönelik istihdam politikası olmadığını ifade etmişlerdir.

Gençlerin ifadelerinden ve Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durumdan da anlaşılacağı üzere Türkiye genç istihdamı konusunda gerekli adımları atamamış olup; genç işsizliğinin önüne geçememiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde sürekli önemini vurguladığı dinamik ve genç nüfusun potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM)'nin 1996 yılında yaptığı ergen araştırmasında örneklemin %38.96'sı öğrencilerden oluşmaktadır. Aynı kurumun 2008 yılında yaptığı Türkiye'de Ergen Profili araştırmasında ise örneklemin %79.7'sini öğrenciler oluşturmaktadır (ASAGEM, 2010, s. 139). Öğrenci sayısındaki bu değişim, gençlerde okullaşma oranının yükseldiğini göstermektedir. Bu sosyal bakımdan olumlu bir gelişmedir ancak günümüzde eğitilmiş nüfusun istihdamı yeni bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 47. Türkiye'nin Gençlere Yönelik İstihdam Politikasına İlişkin Bulgular

Türkiye'nin gençlere yönelik istihdam politikası	Evet	Hayır	Toplam	%
Politikaların olmaması ya da yetersiz olması, politikalarda sosyal güvencenin olmaması	6	90	96	66.5
Gençler değer verilmemesi- yedek iş gücü olarak görülmesi	4	20	24	16.5
Eğitim sisteminin yanlış olması, bilinçsiz genç nesil	0	12	12	8
Nüfus, eğitim ve iş sahası arasındaki orantısızlık	2	10	12	9
Toplam	12	132	144	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Bir ülkenin istihdam programı o ülkenin ekonomik durumu ile orantılı olarak gelişim gösterir. Türkiye 2009 küresel krizinden en az etkilenen ülke olduğunu iddia etmesine rağmen, bu ilerleme istihdam oranlarına yansımamaktadır.

Ülkenin içinde bulunduğu bir başka durum; kentsel nüfusun artması ve kırsal nüfusun azalmasıdır. Kentlerde nüfusun artması sonucunda iş arayan genç sayısı artmış olabilir ancak bu kalifiye yani nitelikli eleman ihtiyacını karşılama konusunda yeterli değildir. Türkiye'de uygulanan eğitim politikaları standart olup meslekleşmeye ya da nitelikli birey yetiştirmeye uygun değildir. Bu nedenle ülke nüfusunun içindeki işsiz genç sayısında üniversite mezunu işsizler büyük yer işgal etmektedir.

Tablo 48. Türkiye'nin Gençlere Yönelik Barınma Politikasına İlişkin Bulgular

Türkiye'nin gençlere yönelik barınma politikası olması durumu	S	%
Evet	20	11
Hayır	158	89
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gencin %11' i (20 kişi) Türkiye'nin gençlere yönelik barınma politikası olup olmadığına evet cevabını verirken; kalan %89 gibi büyük çoğunluğun ise Türkiye'nin gençlere yönelik barınma politikası olmadığı, yani hayır cevabını verdikleri görülmüştür.

Gençlerin ifadelerine göre Türkiye'nin gençlere yönelik barınma hizmetleri konusunda büyük eksiklikleri olduğu görünmektedir. Bu araştırmaya katılan gençlerin hepsi Avrupa'da bir süre eğitim gördükleri için kıyaslamaları Avrupa Ülkeleri bazında yapmaktadırlar. Bu doğrultuda Türkiye'nin bu alanda da Avrupa'ya göre daha çok eksiklikleri olduğu katılımcıların beyanlarından anlaşılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti üniversite öğrencilerinin barınma sorunlarını çözmek amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığına Bağlı Yüksek Öğrenim Kredi Yurtlar Genel Müdürlüğünü (KYK) kurmuştur ancak bu kurumun hizmetleri gençlere yeterli gelmemektedir. Standart yurtlarda odalar 4 kişi ile 12 kişi arasında değişmekte olup; halen ranza sisteminin kullanılmakta olduğu gençlerin ifadelerinden anlaşılmaktadır.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi tarafından 2009 yılında Türkiye'nin çeşitli illerinden 425 üniversiteli genç ile yapılan "Gençler ve Barınma" araştırması sonuçlarına göre KYK, devlet üniversitesi yurdu, özel yurtlar ve vakıf yurtlarında kalan gençlerin %25.5'i odasını bir başkası ile paylaşmaktan memnuniyetsizlik duyduğunu, gürültü (%31.8) ve yurdun temizliğinden (%31) rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. Yurda giriş çıkış saatleri ve karşı cinsten kişilerin yurda girmesi ile ilgili ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Gençlerin sorun yaşadığı diğer konular yemek saatleri (%11.7), izin almak (% 9.1), banyo saatleri (%7.8) ve ders çalışma saatleri (%6,5)'dir. Gençler yaşadıkları bu sorunları yönetimle paylaştıklarını ancak yönetimin çözüm üretmek konusunda yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Kalınan yurtların %51'inde sağlık ekibi bulunmamaktadır (Özer ve Kurtaran, 2009, s. 1-6).

3.3. GENÇLERİN GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNE DAİR BULGULAR

Öğrenim hareketliliğine katılan gençler Avrupa'nın çeşitli bölgelerini görme, buralarda bir süre yaşama fırsatı bulmuşlardır. Gençlerin yaşam deneyimlerine dair

bilgilerin paylaşılacağı bu bölümde, gençlerin gittikleri ülkeye ve gittikleri ülkelerdeki gençlik hizmetlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.3.1. Gidilen Ülkeye İlişkin Bulgular

Tablo 49. Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programı Aracılığı İle Gidilen Ülkelerin Giden Genç Sayısına Göre Dağılımı

Gidilen ülke	S	%
Almanya	62	34,8
İsveç	21	11,8
Hollanda	16	9,0
Fransa	12	6,7
Polonya	12	6,7
İspanya	8	4,5
İngiltere	7	3,9
Çek Cumhuriyeti	6	3,4
Danimarka	6	3,4
Yunanistan	6	3,4
İtalya	5	2,8
Avusturya	4	2,2
Finlandiya	4	2,2
Litvanya	4	2,2
Belçika	2	1,1
İsviçre	2	1,1
Romanya	1	0,6
Toplam	178	100

AB yaşam boyu öğrenim programı aracılığıyla gidilen ülkelerin başında Almanya, sonrasında İsveç ve Hollanda yer almaktadır. Ülkeler ile ilgili veriler yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. Bu tablo Almanya, İsveç ve Hollanda ile yapılan ikili

anlaşmaların diğer ülkelerle yapılan anlaşmalardan daha fazla olduğunu düşündürmektedir.

Yurtdışı tecrübesi olan öğrencilerin aldıkları eğitimin tatmin edici olup olmaması, yurtdışında yaşamış olmanın kişiyi nasıl geliştirdiği ve gençlik politikaları hakkında bilgi sahibi olup olmaması ile ilgili istatistikî veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 50. Yurt Dışında Kalınan Süreye İlişkin Bulgular

Yurt dışında kalınan süre	S	%
0 – 5 ay	74	41.6
5 – 12 ay	100	56.2
12 aydan fazla	4	2.2
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan gençlerin %41.6'sı 0-5 ay süreyle, %56.2'si 5-12 ay süreyle ve %2.2'si 12 aydan fazla bir süreyle Erasmus programı aracılığıyla gittiği yabancı bir ülkede (Avrupa ülkesinde) yaşamını sürdürmüştür. Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmının 5–12 ay arasında bir süre yurt dışında kalmış olduğu belirlenmiştir. Bir bölgede daha fazla uzun süre geçirmiş olmanın o bölgenin sosyo-kültürel, ekonomik, yönetsel özellikleri, var olan kurumsal yapı ve sunulan sosyal hizmetlere ilişkin daha derinlemesine ve doğru bilgi sahibi olmayı mümkün kılacağı düşünülmektedir.

Tablo 51. Yurt Dışında Alınan Eğitimden Tatmin Olma Durumu

Yurt dışında alınan eğitimden tatmin olma durumu	S	%
Evet	138	77.5
Kararsızım	25	14
Hayır	15	8.5
Toplam	178	100

Yurt dışında aldığınız eğitim sizin için tatmin edici miydi? Sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında toplam 138 (%77.5) gencin yurtdışında aldıkları eğitimi tatmin edici bulduğu anlaşılmaktadır. Aldıkları eğitimi tatmin edici bulmayanların sayısı düşüktür (%8.5). Çizelge 46, gençler için yurt dışında eğitim almanın hangi bakımlardan tatmin edici olduğuna dair bir çerçeve sunmaktadır.

Tablo 52. Yurt Dışında Alınan Eğitimin Tatmin Edici Yönleri

Tatmin edici yönler	S	%
Farklı eğitim metotlarının olması (ezbercilikten uzak, proje, sunum çalışmaları, iş hayatına uygun, yorumlama yeteneğini geliştirici, grup halinde çalışılması, interaktif eğitim olması)	70	33.3
Farklı kültürdeki insanlarla yaşamak kişisel gelişim açısından faydalıydı	47	22.4
Yabancı dili geliştirme bakımından tatmin edici	26	12.4
Eğitmen-öğrenci diyalogu sağlanıyor, eğitime ve öğrenciye değer verilmesi	24	11.4
Eğitim için kullanılan araç-gereçler, materyaller, kütüphane olanaklarının fazla olması	22	10.5
Eğitim kalitesinin gelişmişliği (Akademik olarak gelişmiş, Araştırma olanaklarının olması)	18	8.6
Ders seçiminin esnek olması (farklı bölümlerden ders seçimi)	3	1.4
Toplam	210	100

* Gençler birden fazla neden belirtmiştir.

Gençler tarafından ifade edilen ağırlıklı görüş, farklı eğitim yöntemlerinin kullanılıyor olması bakımından alınan eğitimin tatmin edici olduğu yönündedir. Gençler, ezbercilikten uzak, proje-sunum çalışmaları sayesinde yorumlama yeteneğini geliştirici olması ve grup halinde çalışmaların yer almasının eğitimin niteliğini ve yararlılığını artırdığını belirtmişlerdir.

Yurt dışında alınan eğitimin tatmin ediciliğini destekleyen, ikinci sırada yer alan görüş, farklı kültürdeki insanlarla yaşamının kişisel gelişim açısından faydalı olduğudur. Bu ifadeye bakıldığında gençlerin eğitimi yalnızca örgün eğitim kurumlarından aldıkları eğitim olarak görmedikleri açıktır. İfadede yapılan vurgu, yaşayarak öğrenme üzerinedir. Bu ülkelerde aldıkları eğitimlerin akademik gelişimin yanı sıra sosyal ve kişisel gelişime de katkısı olduğu görülmektedir.

Günümüzde birden fazla dil konuşabilmenin önemi ortadadır. Kültürel etkileşimin sağlanabilmesi için dil becerilerinin geliştirilmesi önemlidir. Yabancı bir ülkede bir bireyin yaşamını sürdürebilmesi, çevresiyle iletişim kurabilmesine bağlıdır. Yalnızca eğitim görebilmek için değil, gereksinimlerini ve sorunlarını ifade edebilmek için de gidilen ülkede konuşulan dile hakim olmak önemlidir. Türkiye'nin resmi dili Türkçe'dir ve toplumun çok büyük bir kısmı bu dili aktif olarak kullanmaktadır. Farklı dillere yönelik eğitimler alıyor olsalar da gençler Türkiye'de, öğrendikleri dili konuşma fırsatı bulamamaktadır. Bu da yabancı dilin gelişimini köreltmektedir. Ancak yurt dışı deneyimi gençlere pratik yapma fırsatı sunmaktadır. Gençler yurt dışı deneyimlerinin tatmin ediciliğinden söz ederken yabancı dilin geliştirilmesine büyük önem atfetmişlerdir.

Eğitim içerisinde çok fazla boyutu barındıran bir süreçtir. Yaş, zaman, mekan, motivasyon gibi birçok değişken eğitimin niteliğini etkileyebilmektedir. Farklı eğitim yöntemlerinin olması da eğitimde başarının sağlanmasında önemli etkenlerden birisi olarak düşünülebilir. Cılga (2004, s. 2)'ya göre eğitim sürecinde çocuklara ve gençlere nitelikli yaşamın kazandırılması, demokrasi kültürünün yaşanabilir olmasıyla bağlantılıdır. Eğitim sistemi gençlere ders içinde ve dışında yaşam gereklerini kazandırmalıdır.

Tablo 53. Yurt Dışında Alınan Eğitimin Tatmin Edici Olmayan Yönleri

Tatmin edici olmayan yönler	S	%
Eğitim süresinin kısa olması	8	44.4
Yabancı dilin yetersizliğinden kaynaklı sorunların yaşanmış olması	6	33.4
Eğitimin yetersizliği	2	11.1
Öğretim elemanlarının farklı yöntemler kullanması	2	11.1
Toplam	18	100

* Gençler birden fazla neden belirtmiştir.

Az sayıda gencin yurt dışında aldıkları eğitimden tatmin olmama nedenlerine baktığımızda uzun süre yurtdışında bulunmadıklarından, teoriye yönelik ve fazla dil bilmediklerinden dolayı aldıkları eğitimden pek tatmin olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu deneyimlerin bulunulan ülkenin olanakları ile bağlantılı olduğu ve her ülkenin gençler için sağladığı olanakların farklı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Yurt dışında aldığı eğitimi tatmin edici bulmayan az sayıda kişinin açıklamalarına bakıldığında, yurt dışında bulunulan sürenin yetersiz olduğu görüşünün büyük sıklıkta olduğu görülmektedir. Aile ve sosyal çevreden ayrılmak; farklı kültür, yaşam tarzı, iletişim dili kullanan bir toplum üyesi olmak (geçici de olsa), gençleri güçlendirebilecek durumlardır. Kendine yeter hale gelmek, esnek düşünme becerisi geliştirmek, eylemlerinden sorumlu olmak ve farklı öğrenim ortamlarında bulunmak gençleri birçok bakımdan geliştirmektedir. Gençlerin gidilen ülkede bulunma süresinin kısalığında şikayetçi olmalarının nedeninin bu şekilde açıklanabileceği düşünülmektedir. Ancak gidilen ülkenin dilini, en azından iletişim kuracak kadar, bilmemenin gençlerin tatmin düzeyini etkilediği görülmüştür. Çevreyle iletişim kuramamak genç bireyin çevresinden, deneyimlerinden elde edeceği kazanımları sınırlandırmaktadır.

Tablo 54. Teorik Eğitim ve Alan Uygulamasına İlişkin Bulgular

Teorik eğitim, uygulamalı eğitim, teorik ve uygulamalı eğitim alma durumu	S	%
Hem teorik hem uygulamaya dönük eğitim	84	47
Yalnızca teorik eğitim	52	29
Uygulamaya dönük eğitim	42	24
Toplam	178	100

Araştırmaya katılan 178 gençten 52'si (%29) teorik, 42'si (%24) uygulamaya dönük, 84'ü (%47) ise hem teorik hem uygulamaya dönük eğitim almıştır.

Teori ve uygulama eğitim yaşamında birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Öğrenciler eğitim yaşamlarının belli bir döneminde daha çok teorik eğitim alırken bazı dönemlerinde de uygulama ağırlıklı eğitim alabilmekte, bazen de ikisini bir arada yürütebilmektedir. Bu durum, öğrencilerin meslek alanlarına göre farklılık göstermektedir. Tablo 48'deki "Yalnızca teorik eğitim mi aldınız, uygulama yapma fırsatı da buldunuz mu?" sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde büyük çoğunluğun (84 kişi-%47) hem teorik hem de uygulamaya dönük eğitim alma fırsatını bulabilmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 55. Yurt Dışında Bir Süre Yaşamış Olmanın Kişiyi Geliştirme Durumu

Yurt dışında bir süre yaşamış olmanın kişiyi geliştiren yönleri	S	%
Kültürel	176	21.8
Sosyal	170	21
Kişisel	168	20.8
Eğitsel	144	18
Mesleki gelişim	98	12
İş bulma	52	6.4
Toplam	808	100

* Gençler birden fazla seçenek işaretlemiştir.

Gençler kendilerini kültürel, sosyal, kişisel, eğitsel, mesleki ve iş bulma bakımından kendilerini geliştirdiklerini düşünmektedir. Gençler (%21.8) en çok kültürel anlamda kendilerini geliştirdiklerini ifade etmiştir. Farklı yaşam biçimlerini, ritüelleri görmenin ve anlamaya çalışmanın farklılıklara bakış açılarını değiştirdiğini belirtmişlerdir. Sosyal gelişim ikinci sırada gelmektedir (%21). Farklı kültürlerden gelen insanlarla etkileşim içinde olmanın, sosyal alanda çevredeki insanlarla bağlantı kurmanın ve hayatta kalabilmek için davranış değiştirmenin sosyal gelişimi destekleyici olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmı, yabancı bir ülkede yaşama sürecinin kendilerini kişisel bakımdan geliştirdiğini düşünmektedir. Birey varlığını sürdürebilmek için iletişim kurma ve beceriler edinme gereksinimi duymaktadır. Bu gereksinim kişisel kazancı güçlendirmektedir. Gençler (%18) eğitsel yönden kendilerinde gelişim gördüklerini ifade etmişlerdir. Hem örgün hem yaygın öğrenim fırsatına sahip olan gençler için bu sürecin eğitsel açıdan verimli bir süreç olduğu düşünülmektedir. Mesleki gelişim (%12) ve iş bulma (%6.4) da gençlerin ifadeleri arasında yer almıştır.

Elde edilen bulgular ışığında yurt dışında yaşanan sürenin gençlerin yaşamının birçok yönünü etkilediği ve olumlu değişimler yarattığını söylemek mümkündür.

Gençlerin aracılığı ile gittikleri program bir eğitim programıdır ancak bu süreçten kazanımlarının eğitim deneyimlerinden kazandıklarıyla sınırlı olmadığı, yaşamlarıyla ilgili birçok konuda olumlu edinimleri olduğu görülmüştür. Bu da programın birçok getirisinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 56. Yurt Dışında Kalınan Süre Boyunca Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Yaşanılan sorunlar	S	%
Yabancı dil sorunu	51	28.3
Ekonomik sorunlar	35	19.5
Kültürel farklılıklardan kaynaklı uyum sorunu	28	15.5
Ayrımcılığa maruz kalma (inanç, etnik köken)	20	11.1
Barınma sorunu	13	7.2
Bürokratik sorunlar	11	6.1
İklim şartları	8	4.5
Eğitim sisteminin farklılığı ve derslerle ilgili sorunlar	8	4.5
Beslenme sorunu	6	3.3
Toplam	180	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençlerin yurtdışında kaldıkları süre içerisinde yaşadıkları sorunların başında yabancı dil sorunu gelmektedir. Hemen ardından hayat pahalılığından kaynaklanan ekonomik sorunlar yer almaktadır. Eğitim sisteminin farklılığının gençleri fazla zorlamadığı görülmüştür.

Erasmus programına katılım koşulları incelendiğinde bu koşullar arasında yabancı dil koşulu olduğu görülmektedir. Bu programa katılan öğrenciler belirli bir yabancı dil kullanım kriterine göre başarılı olmuş olsalar da yurt dışında kaldıkları süre boyunca yaşadıkları sorunların başında dil sorununun olması, gençlerin var olan teorik dil bilgilerini uygulamaya aktarmada sıkıntı yaşıyor olabileceklerini düşündürmektedir. Dil probleminden sonra gençlerin öncelikli sorunu, bulunulan ülkedeki hayat pahalılığıdır. Türkiye ekonomik bakımdan gelişmekte olan bir ülkedir. Bu nedenle

ekonomik bakımdan daha gelişmiş ülkelere kıyasla düşük ücretlerle yaşamı sürdürmek, aynı ücretle bir Avrupa ülkesinde yaşamı sürdürmekten daha kolaydır. Gençlerin mevcut kaynaklarla yurt dışında geçimlerini sürdürmelerinin zor olduğu görülmektedir.

Gençler alıştıkları yaşam biçimi ve toplumsal olarak kabul edilmiş değerler sisteminden çıkarak hiç tanımadıkları bir yaşam ortamına girdiklerinde kültür şoku yaşamaktadırlar. Yeni koşullara uyum sağlamak için belirli bir süreye gereksinim duymaktadırlar.

Etnik ayrımcılığa uğrama gençlerin 5. sırada gelen sorunu olmuştur. Sıralamada geride olsa da gençlerin yaşamlarını etkilemesi açısından dikkate alınması gereken bir durumdur. Kültürel etkileşimlerin artırılmasıyla karşılıklı hoşgörünün sağlanabileceği düşünülmektedir.

Avrupa Birliği gençlik politikaları (eğitim, barınma, burs, sosyal gelişim, katılım v.b) hakkında bilgi sahibi olma durumuna gelince; araştırmaya katılan gençlerin hepsinin, yani 178 gencin yurtdışında (Avrupa Birliği üyesi ülkelere) eğitim aldıkları göz önünde bulundurulduğunda, bunlardan bir kısmının bilinçlenme düzeylerinin düşük olduğu, iyi gözlem yapamadıkları, gençlerin bu ülkelere gitmeden önce yararlanabilecekleri fırsatlarla ilgili araştırma yapmadıkları ya da giden gençlere yeterli bilgi ve donanım sağlanmadığı düşünülebilir.

3.3.2. Gidilen Ülkedeki Gençlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde gençlerin gittikleri ülkelerdeki gençlik hizmetlerine ilişkin düşüncelerine dair elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu hizmetler barınma, katılım, eğitim, sosyal gelişim, istihdam, sosyal güvenlik ve sağlık olanaklarının sunulmasına dair hizmetlerdir.

Tablo 57. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Barınma Olanaklarına İlişkin Bulgular

Barınma olanakları	S	%
Konforlu, Güvenli, Kullanışlı, Sistemli	90	48
Yurtların kapasiteleri yetersiz ve kaliteleri düşük	29	15.4
Barınma seçenekleri fazla ve herkese uygun seçenekler mevcut	28	15
Ev kiralari ve yurt ücretleri uygun	21	11.1
Pahalı	17	9
Sosyal açıdan gelişmiş	2	1
Konaklama için maddi destek veriliyor	1	0.5
Toplam	188	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençlerin büyük bir kısmı (90 kişi-%48) gittikleri ülkelerin barınma olanaklarını konforlu, güvenli, kullanışlı ve sistemli olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcılardan bu 90 kişinin ifadeleri şu anlama da gelebilir; konfor, güven, kullanışlı olması gençler için önemli bir etkidir. Bunun yanı sıra gençlerin bir kısmı yurtların kapasitesinin yetersiz ve kalitesinin düşük olduğunu söylemiştir. Bu çelişkinin nedenleri arasında araştırmaya katılan katılımcıların farklı ülkelerde eğitim almaları ve deneyimlerini kendi yaşadıkları ülke standartlarına göre değerlendiriyor olmaları bulunmaktadır. Ayrıca bu farklılığın diğer sebebinin gençlerin bu ülkelere yönelik beklentilerinin farklı olması olduğu düşünülmektedir.

Tablo 58. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Katılım Süreçlerine/Olanaklarına İlişkin Bulgular

Katılım süreçleri/olanakları	S	%
Alternatif fazla, olanaklar geniş ve teşvik edici	60	41.1
Başarılı	26	17.8
Sosyal katılımları çok yüksek	25	17.1
Katılım için herhangi bir zorlama gözükmeksizin gençlerin aktif katılımcı olabilmesi için çeşitli fırsatlar sunuluyor	23	15.7
İyi değildi	6	4.1
Yabancı öğrencileri çekmek için çeşitli politikalar uygulanıyor	4	2.8
Bürokrasi yorucu	2	1.4
Toplam	146	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençlere buldukları ülkenin katılım süreçleri, olanakları sorulduğunda 60 kişi (%41.1) alternatifin fazla olduğunu ve teşvik eden etkenlerin olduğunu ifade etmiştir. 26 kişi (%17.8) ise katılım olanaklarını başarılı bulmuştur ancak hangi bakımdan başarılı bulunduğunu ayrıntılı olarak belirtmemiştir. Gençler gittikleri ülkelerdeki gençlerin sosyal katılımlarının çok yüksek olduğunu ve katılım davranışının küçük yaşlardan başlayarak ömür boyu devam ettiğini belirtmişlerdir. Bu birçok ülkede yöneticilerin ve ailelerin önem verdiği bir konudur. Katılım için zorlama olmaksızın çeşitli fırsatlar sunuluyor olması, gençlerin dikkatini çekmiş olan bir başka durumdur. Az sayıda öğrenci (toplam 8 kişi-%5) katılım süreçlerini yetersiz bulmuştur. Her ülkenin katılım konusunda farklı politikalar izlediği düşünülürse bu farklılıkların, yönetimlerin tutumlarından ve eşitlik anlayışlarından kaynaklandığı ortadadır.

Tablo 59. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Eğitim Olanaklarına İlişkin Bulgular

Eğitim olanakları	S	%
Sistemli, nitelikli	95	51.1
Farklı eğitim seçenekleri mevcut (teorik, uygulamalı ve iş yaşamına uygun)	44	23.65
Eğitimin ücretsiz oluşu	19	10.2
Herkese eğitim olanağı sağlanıyor	12	6.5
Eğitim imkânları sınırlı	10	5.4
Sosyal aktivite eğitimleri gelişmiş	4	2.1
Uygulamalı eğitim yetersiz	2	1.05
Toplam	186	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençlerin geneli eğitim olanaklarını sistemli ve nitelikli olarak değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmenin yanı sıra eğitimin uygulamalı ve pratik iş yaşantısına uygun olarak verilmesi, ücretsiz oluşu ve sosyal etkinliklere yer vermesi gençlerin ilgisini çeken özellikler olmuştur. Az sayıda genç (12 kişi-%6.9) ise eğitim olanaklarının sınırlı, uygulamalı eğitimin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu tablo Avrupa'da eğitim sisteminin insan odaklı, her türlü gereksinime yanıt veren ve gelişmiş bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bunda ulusal ve uluslararası düzeyde yürütmekte oldukları eğitim politikalarının bireyi, toplumu, ülkeleri ve her türlü gelişimi kapsayıcı nitelikte olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 60. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Sosyal Gelişim Olanaklarına İlişkin Bulgular

Sosyal gelişim olanakları	S	%
Sosyal yaşam ucuz ve kaliteli	53	31.7
Sosyal seçeneklerin çokluğu	40	24
Sosyal yaşama önem verilmesi, sınırlandırılmaması	25	15
Çeşitli sosyal faaliyetlerle gelişimin hızlandırılması (gençlik merkezlerinin olması, katılım için teşvik edilmesi)	39	23.3
Sosyal açıdan yetersiz	10	6
Toplam	167	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Buldukları ülkenin gençler için sosyal gelişim olanaklarını değerlendiren gençlerin verdikleri cevaplar özellikle iki başlıkta yoğunluk kazanmıştır. Sosyal yaşamın ucuz ve kaliteli oluşuyla sosyal aktivite seçeneklerinin çokluğu en çok ifade edilen özelliklerdir. Bu iki görüşün yanı sıra gençler, katılımın artırılmasının da olumlu olduğunu ve kendi gelişimleri için de onlara sağladığı yarardan söz etmişlerdir. Gittikleri ülkelerin sosyal gelişim olanakları hakkında yorum yapan gençler, genelde olumlu özelliklerden bahsederken, sadece 10 (%6) kişi bu olanakların yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Değerlendirmelerin geneli, gidilen ülkelerde sosyal olanaklarının gelişmiş olduğu yönündedir. Sosyal gelişim seçeneklerinin çeşitli olması, bu olanakların bireysel farklılıklar temelinde oluşturulduğunu göstermektedir. Bu da sosyal içerme politikalarının etkililiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 61. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin İstihdam Olanaklarına İlişkin Bulgular

İstihdam olanakları	S	%
İşsizlik oranı düşük, yeterli, başarılı	87	62.15
İşsizlik oranı fazla	53	37.85
Toplam	140	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Buldukları ülkenin gençler için istihdam olanaklarını değerlendiren gençlerin 87'si (%62.15) ülkede işsizlik sorunu olmadığını ve istihdam olanakları bakımından ülkenin iş alanlarının yeterli olduğunu belirtirken, gençlerin 53'ü (%37.85) işsizlik oranının fazla olduğunu ifade etmiştir. Tabloya göre Avrupa ülkelerinin bazılarında istihdam olanakları iyi iken bazılarında genç işsizliği yaşanmaktadır. Bunda son yıllarda Avrupa'da etkisini hissettiren ekonomik krizin payı büyüktür.

İnsanın üretimde temel bir girdi olarak görülmesi ve insan farklılıklarının anlaşılmasıyla birlikte eğitim ve istihdam arasındaki ilişki üzerinde durulmaya başlanmıştır. Eğitim yoluyla kazanılan bazı becerilerin üretimi artırdığı, bunun ulusal büyümeye katkı sağladığı ortaya çıkarılmış ve eğitim nitelikli insan gücü yetiştirmek için yapılan bir yatırım olarak görülmeye başlanmıştır. Örgün eğitim, bireyin üretim kapasitesini artırmada etkili bir araç olarak değerlendirilmiştir (İltan, 2008, s. 8, 12). Bu görüşün ortaya çıkmasıyla birlikte insana, yani eğitime yapılan yatırım artmaya başlamıştır. Her ne kadar daha fazla üretim için bireyi araçsallaştıran bir tutum olsa da, bunun, istihdam edilebilirliği artırdığı düşünülmektedir. Son yıllarda yaygın eğitim ve örgün eğitimin bütünleştirilerek toplum üyesi her bireyin yararına sunulması ise hem bireyin kendisini hem de nitelikli üretimi amaç haline getirmiştir. Avrupa Birliği eğitim politikaları da sözü edilen bütünleşik yapıyı destekler niteliktedir.

İstihdamın ekonominin büyüklüğü ile olan ilişkisi düşünüldüğünde kalkınmış ülkelerdeki işsizlik oranlarının düşüklüğü bu şekilde açıklanabilir (Öney, 1980, s. 46). Ancak Türkiye ile kıyaslandığında düşük bir oran gibi görünse de geçmiş yıllarla kıyaslandığında Avrupa'da istihdam oranının düştüğü, işsizliğin arttığı gözlemlenmiştir (İstanbul Sanayi Odası [İSO], 2013, s. 19, 20).

Tablo 62. Bulunulan Ülkenin Gençler İçin Sosyal Güvenlik Olanaklarına İlişkin Bulgular

Sosyal güvenlik olanakları	S	%
Kapsayıcı ve koruyucu sistem mevcut	86	65.1
Devlet kontrolünde, herkes güvenlik altında ve herkese eşit davranılıyor	20	15.2
Sosyal güvenlik politikaları yetersiz, pahalı	18	13.6
Öğrenciler için sosyal güvenlik sistemi çok iyi	8	6.1
Toplam	132	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençler buldukları ülkelerin sosyal güvenlik olanaklarını sistemli, gelişmiş ve kapsayıcı bulmuşlardır. Soruya verilen yanıtlar gençlik özelinde sosyal koruma sistemi hakkında bilgi verirken aynı zamanda toplum düzeyinde sosyal koruma hakkında da bir fikir vermektedir. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde bulunmuş gençlerin genelinin buldukları ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerine ilişkin olumlu düşüncelere sahip olması bu ülkelerin refah düzeylerinin yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 63. Bulunulan Ülkenin Gençlere Yönelik Sağlık Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Sağlık hizmetleri	S	%
Bürokrasi sorunu var, pahalı	34	25.8
İyi, kaliteli	32	24.2
Sistemli, kapsayıcı ve ulaşılabilir	32	24.2
Etkili hizmet sistemi var. Öğretici etkinlikler mevcut	17	12.8
Ücretsiz olması	9	6.9
Sağlık çalışanları ilgili ve bilgili kişiler	8	6.05
Toplam	132	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençlere gittikleri ülkenin sağlık hizmetleri sorulduğunda bürokrasi sorunu yaşadıklarını, pahalı ancak kaliteli bulduklarını belirtmişlerdir. Sağlık hizmetlerini sistemli, gençleri kapsayıcı, ulaşılabilir bulanların oranı da yüksektir. Ancak çok sayıda (17 kişi) genç sağlık hizmetlerine dair olumlu-olumsuz bir fikir belirtmemiştir.

1997 tarihlerinde, İstanbul'da gerçekleştirilen Dünya Sağlık Örgütü 47. Avrupa Bölge Komitesi Toplantısı'nda "Avrupa Bölgesi Herkese Sağlık Hedefleri"nin yeniden düzenlenmesini öneren bir rapor hazırlanmıştır. Buna göre komitedeki üye ülkelerin "21. Yüzyılda Herkese Sağlık Hedefleri"ne ulaşabilmeleri için; kendi önceliklerini doğrultusunda eylem planları yapmaları ve bunu yaparken sağlığın, sosyal gelişmenin temel ögesi olduğu; sağlıkta eşitlik ve bütünlüğe özen gösterilmesi, sağlığın geliştirilmesinin insan odaklı olması, gelişmelerin bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi ve izlenmesi ve sağlığın yaşam boyunca sürekliliğinin sağlanması gerektiği temel ilkeleri göz önünde bulundurmaları kararı alınmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2001, s. 3, 4).

Tablo 64. Yurt Dışı Deneyimleri Işığında Gençlerin Şimdiki Yaşamlarına İlişkin Değerlendirmeleri

Değerlendirmeler	S	%
Kişisel gelişim, iletişim yeteneğinin artması	80	40
Mesleki ve sosyal açıdan gelişim	32	16.5
Farklı kültürler ve farklı yaşam tarzlarını tanımak özgüven verici, farklı bakış açısı	21	10.5
Olaylara daha esnek ve geniş perspektifle bakmak	21	10.5
Ülkesinde eğitimini yansıtamaması ve tatminsizlik	19	9.5
Sosyal ve kültürel gelişim	14	7
Kültürel ve ekonomik olanaklar ile ilgili farklar	4	2
Planlı ve programlı çalışma	4	2
Bir değişim yok	4	2
Toplam	199	100

* Gençler birden fazla açıklamada bulunmuştur.

Gençler şimdiki yaşamlarına baktıklarında mesleki ve sosyal açıdan gelişmiş olduklarını gördüklerini belirtmişlerdir. Yurt dışına çıkmak onlara kişisel gelişim ve iletişim yeteneğinin artması bakımından faydalı olmuştur. Az da olsa bir kısmın gencin (4 kişi-%2) yaşamında herhangi bir değişim olmamıştır. Bu gençler yurt dışı deneyimlerinden önce de kişisel açıdan aynı yapıya ve görüşlere sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Gelişim ve değişim, insan yaşamının her evresinde kendini göstermektedir. Her deneyim, bireyin yaşamındaki gelişme için bir fırsattır. Yurt dışında eğitim görmek de bunu destekleyebilecek önemli fırsatlardan biri olarak düşünülebilir. Bu yalnızca eğitsel anlamda gelişimi değil, güçlenme ve farklı bakış açıları geliştirme anlamında değişimi de ifade etmektedir.

Tablo 65. İfade Edilmek İstenen Düşünceler

İfade etmek istenilen konular	S	%
Gençlere değer veren politikalar oluşturulmalı	8	36.4
Gençlere olanak sağlanmalı ve teşvik edilmeli	6	27.2
Haklarla ilgili konular (Gençlerin hakları korunmalı, gençlere söz hakkı verilmeli, ifade özgürlüğü sınırlandırılmamalı)	4	18.2
Gençler için bütçe açılmalı, iş imkânları sağlanmalı	2	9.1
Ülkemizde gençler için bir politika yoktur	2	9.1
Toplam	22	100

Ankete katılan gençlere ifade etmek istedikleri konular sorulduğunda;“Gençlerin hakları korunmalı, gençlere söz hakkı verilmeli, ifade özgürlüğü sınırlandırılmamalı, gençler için bütçe açılmalı, iş imkânları sağlanmalı, gençlere olanak sağlanmalı ve teşvik edilmeli, mesleki eğitim verilmeli, gençlere değer veren politikalar oluşturulmalı, ülkemizde gençler için bir politika yoktur” yanıtları alınmıştır. Gençlerin bu istekleri, gençlerin temel gereksinimlerini karşılayacak ve gençlik döneminin sağlıklı geçmesini sağlayabilecek türden ifadelerdir.

3.4. ERASMUS PROGRAMI'NA KATILAN GENÇLERİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE GENÇLERLE İLGİLİ KONULARDA DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLERİ

Bu bölümde araştırmaya katılan gençlerinin sorulara verdikleri yanıtların cinsiyet, eğitim düzeyi, gidilen ülke gibi bazı değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığına dair bilgi ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Tablo 66. Eğitim Düzeylerine Göre Gençlerin Türkiye'nin Gençlik Politikasına İlişkin Görüşleri

Türkiye'nin gençlik politikasının varlığı	Eğitim Düzeyi							
	Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Evet	18	18.8	8	12.9	4	20	30	16.9
Hayır	74	77.1	50	80.6	16	80	140	78.7
Cevap yok	4	4.2	4	6.5	0	0	8	4.5
Toplam	96	100	62	100	20	100	178	100

$$\chi^2 = 2.413; SD=4; p=0.66; p > 0.05$$

Araştırmaya katılan farklı eğitim düzeylerindeki gençlerin Türkiye'nin gençlik politikasının varlığına ilişkin görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılan istatistikî analizler sonucunda lisans öğrenimi görmüş/görmekte olan gençlerin %77.1, yüksek lisans öğrenimi görmüş/görmekte olan gençlerin %80.6 ve doktora öğrenimi görmüş/görmekte olan gençlerin %80'inin Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikasının olmadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Eğitim düzeyi ile Türkiye'nin gençlik politikası arasında ilişkinin var olup olmadığını ortaya çıkarmak için yapılan ki kare analizinde $p > 0.05$ olduğu için eğitim düzeyi ile gençlik politikasına ilişkin düşünceler arasında anlamlı bir

ilişki tespit edilememiştir. Gençlerin buldukları eğitim düzeyi, Türkiye'nin gençlik politikasına ilişkin düşüncelerini etkilememektedir. Bu sonuçta akademik gelişimin yanı sıra sosyal öğrenme yoluyla kazanılan içgörünün etkili olmuş olabileceği düşünülebilir.

Tablo 67. Eğitim Düzeylerine Göre Gençlerin Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Bilgi Sahibi Olma Durumları

Temel hak ve özgürlükler ile ilgili bilgi sahibi olma	Eğitim Düzeyi							
	Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Evet	78	81.3	56	90.3	17	85	151	84.8
Hayır	18	18.8	6	9.7	2	10	26	14.6
Cevap yok	0	0	0	0	1	5	1	0.6
Toplam	96	100	62	62	20	100	178	100

$$\chi^2 = 10.716; SD=4; p=0.03; p < 0.03$$

Konuya ilişkin yapılan istatistiksel işlemler temel hak ve özgürlüklerle ilgili bilgi sahibi olma durumunun bireylerin eğitim düzeyine göre farklılaşabildiğini göstermiştir. Araştırmaya katılan gençler arasında temel hak ve özgürlüklerine dair bilgi sahibi olma oranının en fazla olduğu grup lisansüstü grubudur. Lisansüstü eğitimin gençlerin kendi yaşamına ve toplumsal yaşama dair farkındalığını güçlendirdiği düşünülmektedir. Bu bilgi doğrultusunda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde ulusal ve uluslararası belgelerle kabul edilmiş temel hak ve özgürlükleri öğretmek ve bunların kullanımını içselleştirmek, yaşama yerleştirmek için yapılacak çalışmaların önemi büyüktür.

Tablo 68. Gençlerin Eğitim Düzeylerine Göre Bilgi Edinme Hakkı Konusunda Bilgi Sahibi Olma Durumları

Bilgi edinme hakkı konusunda bilgi sahibi olma	Eğitim Düzeyi							
	Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Evet	68	70.8	58	93.5	14	70	140	78.7
Hayır	28	29.2	4	6.5	5	25	37	20.8
Cevap yok	0	0	0	0	1	5	1	0.6
Toplam	96	100	62	100	20	100	178	100

$$\chi^2 = 20.129; SD=4; p=0.00; p < 0.05$$

Araştırma bulgularına göre çalışmaya katkı veren gençlerin %78.7'si bilgi edinme hakkı konusunda bilgi sahibidir. %37'lik gibi azımsanmaması gereken bir grup genç ise bu hakla ilgili bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Eğitim düzeylerine göre gençlerin bu konuda bilgi sahibi olma durumlarına bakıldığında arada anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bilgi edinme hakkında en çok bilgi sahibi olan grup yüksek lisans (%93.5) eğitimi almış/almakta olan gruptur. Doktora öğrencileri ile lisans öğrencileri arasında bilgi edinme hakkı konusunda fikir sahibi olma duru bakımından büyük bir fark gözlenmemiştir.

Bilgi sahibi olma, katılım biçimlerinden biridir. İlgi duyulan herhangi bir konuya ilişkin farkındalık geliştirmek, amaçlı eyleme geçmek için önem taşımaktadır. Sonuçları kendilerini de etkileyecek olan yönetimsel eylemler hakkında bireylerin bilgi sahibi olması bireylerin temel bir hakkıdır. Lisansüstü eğitimin gençleri araştırma ve keşfetmeye, bilinçli yaşamaya, sorgulamaya yönlendirdiği düşünülmektedir.

Tablo 69. Gençlerin Eğitim Düzeylerine Göre Yükseköğretimle İlgili Değişikliklere İlişkin Önerilerine Dair Bulgular

Yükseköğretimde değişiklik gerekliliği	Eğitim Düzeyi							
	Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Evet	84	87.5	54	87.1	18	90	156	87.6
Hayır	10	10.4	6	9.7	2	10	18	10.1
Cevap yok	2	2.1	2	3.2	0	0	4	2.2
Toplam	96	100	62	100	20	100	178	100

$$\chi^2 = 0.761; SD=4; p=0.944; p > 0.05$$

Eğitim düzeylerine göre gençlerin yükseköğretimde değişiklik yapılmasının gerekliliğine ilişkin görüşlerinde değişiklik olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan ki kare analizinde bu görüşlerin eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Edinilen bilgilere göre yükseköğretimde değişiklik yapılması gerektiği görüşü baskındır.

Buna göre lisans düzeyindeki gençlerin %84'ü, yüksek lisans düzeyindeki gençlerin %87.1'i ve doktora düzeyindeki gençlerin %90'ı yükseköğretimle ilgili değişikliklerin yapılmasını önermektedir. Yükseköğrenim sürecini deneyimleyen bu gençlerin yükseköğrenimde değişime gereksinim duymaları dikkate alınması gereken bir konudur. Değişim gereksinimi ile ilgili araştırmaların yapılmasının, yükseköğretimin niteliğini artıracakı düşünülmektedir.

Tablo 70. Yurt Dışında Alınan Eğitimin Tatmin Ediciliğinin Gidilen Ülkede Kalınan Süreyle Bağlantısı

Yurt dışında alınan eğitimin tatmin edici olma durumu	Gidilen ülkede kalınan süre							
	0-5 ay arası		5-12 ay arası		12 aydan fazla		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Evet	52	70	84	84	2	50	138	77
Hayır	12	16	2	2	0	0	14	8
Kararsızım	10	14	14	14	2	50	26	15
Toplam	74	100	100	100	4	100	178	100

$$\chi^2 = 16.200; SD=4; p=0.003; p < 0.05$$

Yurt dışında aldığı eğitimin tatmin edici olduğunu düşünenlerin oranı %77, bu sürecin eğitsel açıdan tatmin edici olmadığını ifade edenlerin oranı %8 ve eğitsel tatmin ile ilgili kararsız kalanların oranı %15'tir. Yapılan ki kare analizi sonucunda yurt dışında alınan eğitimin tatmin ediciliğiyle gidilen ülkede kalınan süre arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu, gençlerin yurt dışında buldukları süre uzadıkça tatmin düzeylerinin arttığı anlamına gelmektedir.

Gidilen ülkelerde aldığı eğitimin tatmin edici olmadığını söyleyenlere baktığımızda 0-5 ay arası bir süre yurt dışında yaşamış oldukları bulunmuştur. Eğitim olanaklarından yeterince faydalanabilmek ve toplumdaki gelişimi teşvik edici kaynakları keşfedebilmek açısından bulunulan ülkede 5 aydan daha uzun bir zaman geçirmiş gençlerin bundan daha az zaman geçirmiş olan gençlere göre daha avantajlı olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Tablo 71. Yurt Dışında Alınan Eğitimden Tatmin Olma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Yurt Dışında Alınan Eğitimden Tatmin Olma	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Evet	70	51	68	49	138	100
Hayır	8	57	6	43	14	100
Kararsızım	18	69	8	31	26	100

$$\chi^2=3.079; SD=2; p=0.215; p>0.05$$

Cinsiyete göre gençlerin yurt dışında almış oldukları eğitimden tatmin olma durumları incelendiğinde, cinsiyetin tatmin düzeylerinde bir fark yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Kadınların %51'i yurt dışında almış olduğu eğitimden tatmin olduğunu belirtirken, erkeklerin %49'u da kadınlarla aynı görüşü paylaşmıştır.

Yurt dışında alınan eğitimden genel tatmin durumuna bakıldığında, memnuniyet oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu da farklı eğitim deneyimlerinin genç birey üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Tatminsizliklerin ise daha önceki bulgularda da belirtildiği üzere gençlerin yurt dışında yaşadıkları olumsuzluklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 72. Kalınan Süre ile Bağlantılı Olarak Yurt Dışında Bir Süre Yaşamış Olmanın Kişiyi Geliştiren Yönleri

Yurt dışında bir süre yaşamış olmanın kişiyi geliştiren yönleri	Kalınan Süre					
	0-5 ay		5-12 ay		12 aydan fazla	
	S	%	S	%	S	%
Eğitsel	54	16	88	19.5	2	11.1
Kişisel	72	21	92	20	4	22.2
Kültürel	74	22	98	21.5	4	22.2
Sosyal	72	21	94	21	4	22.2
İş bulma	22	6.5	26	6	4	22.2
Mesleki gelişim	46	13.5	52	12	0	0
Toplam	340	100	450	100	18	99.9

* Gençler birden fazla seçenek işaretlemiştir.

Yurt dışında yaşamış olmanın kişiyi hangi bakımdan geliştirdiği sorusuna bakıldığında bir sıralama yapılacak olursa;

- 1. Kültürel:** Evet diyen 176 kişiden 74'ü 0-5 ay arası, 98'i 5-12 ay arası yurt dışında kalmıştır.
- 2. Sosyal:** Evet diyen 170 kişiden 72'si 0-5 ay arası, 94'ü 5-12 ay arası yurt dışında kalmıştır.
- 3. Kişisel:** Evet diyen 168 kişiden 72'si 0-5 ay arası, 92'si 5-12 ay arası yurt dışında kalmıştır.
- 4. Eğitsel:** Evet diyen 144 kişi den 54'ü 0-5 ay arası, 88'i 5-12 ay arası yurt dışında kalmıştır.
- 5. Mesleki gelişim:** Evet diyen 98 kişiden 46'sı 0-5 ay arası, 52'si 5-12 ay arası yurt dışında kalmıştır.

6. İş bulma: Evet diyen 52 kişiden 22'si 0-5 ay arası, 26'sı 5-12 ay arası yurt dışında kalmıştır.

Gençler yurt dışı yaşam deneyimlerinin kendilerini birçok konuda etkilediğini, geliştirdiğini düşünmektedir. Bunlar arasında kültürel yönden gelişmiş olma, gençlerin en fazla ifade ettiği konudur. Araştırmanın kuramsal çerçevesinde de belirtilmiş olduğu gibi gençlerin aracılığı ile yurt dışına gittikleri programın temel amaçlarından biri de kültürler arası etkileşimin sağlanmasıdır. Konuya ilişkin elde edilen bulgular, programın hedeflerine ulaştığının bir göstergesidir. Bu fırsattan her gencin yararlanabilmesi önemlidir. Bu nedenle bağlantı ve kaynak gereksiniminin karşılanması için çalışmaların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 73. Cinsiyete Göre Avrupa Birliği Gençlik Politikaları Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Avrupa Birliği gençlik politikaları (eğitim, barınma, burs, sosyal gelişim, katılım v.b) hakkında bilgi sahibi olma	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Evet	40	56	32	44	72	10
Kısmen	44	50	44	50	88	10
Hayır	10	63	6	38	16	10

$$\chi^2=2.285 \text{ SD}=;3 \text{ p}=0.423; \text{ p}>0.05$$

Araştırmaya katılan gençlerin Avrupa Birliği gençlik politikaları (eğitim, barınma, burs, sosyal gelişim, katılım v.b) hakkında bilgi sahibi olanların sayısına ve cinsiyetlerine bakıldığında elde edilen veriler: evet bilgi sahibiyim diyen 72 kişiden 40'ı kadın geriye kalan 32'si ise erkektir. Yine kısmen bilgi sahibi olan 88 kişiden 44'ü erkek ve 44'ü kadındır. Bilgi sahibi olmadığını söyleyen 16 kişiden 10'u kadın ve geriye kalan 6'sı erkektir.

Tablo verilerine bakıldığında Avrupa Birliği gençlik politikaları (eğitim, barınma, burs, sosyal gelişim, katılım v.b) hakkında bilgi sahibi olma durumunda cinsiyete göre çok büyük bir fark tespit edilmemiştir, dolayısıyla bilgi edinme ve öğrenme girişimi konusunda kadın ve erkekler arasında farklılık görünmemektedir.

Tablo 74. Eğitim Düzeylerine Göre Avrupa Birliği Gençlik Politikaları Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Avrupa Birliği gençlik politikaları hakkında bilgi sahibi olma	Eğitim Düzeyi							
	Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Evet	44	38.8	22	25.1	6	8.1	72	72
Kısmen	42	47.5	38	30.7	8	40	88	88
Hayır	8	8.6	2	5.6	6	30	16	16
Cevap yok	2	1.1	0	0	0	0	2	2
Toplam	96	96	62	62	20	20	178	100

$$\chi^2=18.224 \text{ SD}=;6 \text{ p}=0.006; \text{ p}<0.05$$

Avrupa Birliği gençlik politikaları hakkında bilgi sahibi olma durumunun gençlerin eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında (ki kare analizi sonucunda) eğitim düzeyi değişkenin konuya ilişkin bilgi sahibi olmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre lisans öğrencileri, lisansüstü öğrencilerine oranla Avrupa Birliği gençlik politikaları hakkında daha fazla bilgi sahibidir. Bunun nedeninin Avrupa Birliği'nin desteklediği proje ve programlara katılımda lisans düzeyindeki gençlerin katılımının yüksekliği olduğu düşünülmektedir. Lisansüstü eğitim alanların

sayısı lisans eğitimi alanların sayısıyla karşılaştırıldığında arada büyük bir fark olduğu görülecektir. Bu da politika ve hizmetlerin belirli kitleler odak alınarak oluşturulmasını gündeme getirmektedir. Buna benzer olarak Avrupa Birliği gençlik politikalarının yararlanıcılarının büyük oranda lisans düzeyindeki öğrencilerden oluştuğu düşünülmektedir. Belirli bir kesim gence sunulan olanaklarla ilgili yine bu gençlerin bilgi sahibi olmaları, doğal karşılanmaktadır. Yine de bu politikaların bir parçası olan bir program aracılığıyla yurt dışında eğitim görme fırsatı bulmuş olmalarına rağmen en konuya ilişkin fikir sahibi olmamaları şaşırtıcı bulunmuştur.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

“Erasmus Programına Katılan Gençlerin Türkiye’deki ve Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri” adlı bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara bağlı olarak yapılan öneriler; gençleri tanıtıcı bulgulara, gençlerin Türkiye’deki gençlik hizmetlerine ilişkin düşüncelerine, gençlerin gittikleri ülkelerdeki gençlere ve gençlik hizmetlerine ilişkin görüşlerine ve Erasmus Programı’na katılan gençlerin bazı değişkenlere göre gençlerle ilgili konularda değerlendirmelerine ilişkin sonuçlar ve öneriler olmak üzere dört ana başlık altında sunulmuştur.

4.1. GENÇLERİ TANITICI BULGULARA İLİŞKİN SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya katkı sunan gençlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Demografik özelliklere ilişkin bilgiler yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve en uzun yaşadığı yerleşim birimine ilişkin bilgileri içermektedir.

4.1.1. Erasmus Programına Katılan Gençlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde öğrenim hareketliliğine katılmış olan gençlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin sonuçlara ve elde edilen sonuçlarla bağlantılı olarak bazı önerilere yer verilmiştir. Sosyo-demografik özelliklere ilişkin sonuçlar; araştırmaya katılan gençlerin yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim düzeyleri gibi bilgilerin ışığında öğrenim hareketliliğine katılmış gençlerin genel görünümüne ilişkin bilgileri içermektedir.

Araştırmaya katılan gençlerin cinsiyetleri incelendiğinde genç kadınların öğrenim hareketliliğine katılımlarının genç erkeklerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır (%53.9’u kadın ve %46.1’i erkek). Türkiye’de kız çocuklarının temel eğitim görme ve öğrenime devam etme oranları hala düşük bir düzeydedir. Bu oranlar bölgeden bölgeye değişiklik göstermekle birlikte cinsiyete dayalı eğitimde fırsat eşitliğinin varlığı bilinmekte ve bu durumu iyileştirme ve kadınların eğitim yaşamına

dahil olmasını sağlayacak çeşitli projeler üretilmekte, girişimlerde bulunmaktadır. Hacettepe Üniversite'sinde okumuş ya da okumakta olan bu gençlerin farklı illerden gelmiş olabilecekleri düşünüldüğünde, hem yükseköğrenim yaşamı içinde olmaları hem de kendi sınırlarını yok ederek yurt dışında eğitim-öğretim sürecine katılmaları bağlamında, ülke genelinde genç kadınların kendilerini geliştirmek istedikleri konularda aktif olabilmeleri olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda bu tablo, kadınların yurt dışı eğitim programlarına erkeklere göre daha çok ilgi gösterdiğini yansıtmaktadır. Gençlerin de ifade etmiş oldukları gibi yurt dışı deneyimi; bireyin kendi yaşamına, içinde bulunduğu topluma, farklı kültürlerle dair yeni bir bakış geliştirmesini sağlamaktadır. Bu bireyin kalıp yargılardan sıyrılarak farklılıklara yönelik esnek bir anlayış kazanması anlamına da gelmektedir. Bireysel ve toplumsal sınırlılıkların ortadan kaldırılması için uluslararası hareketlilik önemli bir araçtır. Bu aracın etkili kullanılabilmesi, uluslararası bağlantıların öncelikli olarak ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve iş sahalarından başlayarak oluşturulmasına, başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumda daha fazla bireyin fırsatlar ve kazanımlarla ilgili bilgilendirilmesine, hareketlilik etkinliklerine daha azla kaynak ayrılmasına ve uluslararası anlaşmaların artırılmasına bağlıdır. Bu durumda bilgilendirme etkinliklerinin yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Görsel ve yazılı medyanın bilginin yaygınlaştırılmasında anahtar rolü olduğu düşünülmektedir. Medyanın yanı sıra eğitim etkinlikleri, deneyim paylaşım toplantıları, hareketlilik üzerine yapılan araştırmaların artırılması ve bunların paylaşılması da gerekli bulunmaktadır.

Öğrenim hareketliliğine katılmış gençler arasında eğitim düzeyi yüksek lisans ve doktora olan öğrencilerin sayısı oldukça fazladır. Yabancı bir ülkede bir süre yaşamının insan yaşamında kişisel gelişimden mesleki gelişime kadar birçok şeyi değiştirdiği, bu araştırmayla da kanıtlanmış olan bir gerçektir. Yaşamı ile ilgili büyük sorumluluklar üstlenen genç, hayatta kalmak ve orada bulunmaktaki amacını gerçekleştirmek için iyi bir gözlemci olmak, gereksinim duyabileceği kaynakları ve bunları nasıl elde edebileceğini belirlemek, kendisini geliştirmek zorundadır. Bütün bunlar bireylerin yaşama bakış açılarını değiştiren ve başkalarının bakış açılarını değiştirme arzusu yaratan durumlardır. Kendi ülkeleri ile buldukları ülke arasında eğitsel, ekonomik, sosyal v.b karşılaştırma yapan gençler, kendi ülkelerine “değişim

yaratma” isteğiyle dönmektedirler. Gençlerin yurt dışındaki eğitsel, sosyal v.b deneyimlerinin etkisiyle oluştuğu düşünülen gelişimsel fark yaratma isteğinin, gençlerin akademik kariyere yönelmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Yurt dışı eğitim deneyimi olan gençlerin büyük çoğunluğu bekardır. Bunda gençlerin halen eğitimlerine devam ediyor olmalarının etkisi olabileceği gibi eğitim süresinin uzaması ile beraber, evlilik yaşının yükselmesinin de etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde yaşamın birçok alanında olduğu gibi eğitim konusunda da seçenekler çok fazladır. İş, eğitim ve evliliğin bir arada yürümesi zordur. Evlilik ise beraberinde çift kişilik sorumluluklar getirmektedir.. Bu durum, tüketim toplumuna dönüşme sürecinde bireyselleşmenin artmasına da bağlı olarak evliliğin ötelenmesine neden olabilmektedir. Ayrıca bir bireyin mutlaka evlilik yapması gerektiğine dair toplumsal beklenti aşınmaya başlamıştır ve bunun yanı sıra farklı birliktelik biçimleri de doğmuştur.

Öğrenim hareketliliğine katılmış gençlerin büyük bölümünün en uzun süre yaşadığı yerleşim birimi şehirdir. Kentlerde eğitim olanaklarının ve yurt dışı eğitimin sağlayacağı kişisel getirilere dair bilincin daha yüksek olmasının bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Yaşamının uzun bir süresini kentte geçiren bir genç için bu bilgilere ulaşmak; bilgi teknolojilerinin gelişmiş olması, irtibata geçilmesi gereken kurumların kent merkezlerinde olması, benzer deneyimi yaşamış diğer insanlarla bilgi alış-verişi yapmak için bu kişilere ulaşma şansının yüksek olması gibi birçok nedenle günümüz koşullarında diğer yerleşim birimlerine göre daha kolaydır. İnternet kullanıcılarının en fazla olduğu bilinen ülkelerden biri olan İngiltere’de yapılan bir araştırma, yedi milyon yetişkinin yaşamları boyunca interneti hiç kullanmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de ise bu sayı otuz milyon civarındadır. Türkiye’de birtakım teknolojik imkansızlıkların yaşandığı ortadadır. Oysa bilginin her yerde ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bu noktada kaynakların gereksinim duyulan bölgelere ve ilgili alanlara aktarımı konusu önem kazanmaktadır. Son yıllarda üniversitelerin sayısında bir artış gözlemlenmektedir. Özellikle küçük ölçekli şehirlerdeki üniversitelerin sayıları artmaktadır. Gelişime dönük bu potansiyel iyi değerlendirilmelidir. Eğitimin üstün niteliği garanti edilmeli, ulusal ve uluslararası bağlantılar güçlendirilmeli, gençlik bilgilenmesine özel önem verilmeli, çeşitli proje

ve programlarla bir yandan gençlerin gelişimi sağlanırken bir yandan da gençler aktivistlere dönüştürülmelidir. Ağ kurmanın, yerelde ve diğer bağlamlarda etkileşimi sağlamak için etkili bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Üniversiteler bu sorumluluğu üstlenmeli, gençleri de bunun için teşvik etmelidir.

Üniversite öğreniminin yanı sıra, gençlerin yarıdan fazlası ilgi duyduğu bir konuda eğitim almıştır. Gençler en çok yabancı dil öğrenimine yönelmektedir.

Gençlerin eğitim öncelikleri yabancı dil bilgisi ve mesleki gelişim üzerinde odaklanmaktadır. Bu durum gençlerin, kendilerine somut yarar sağlayacak girişimlerde bulduklarını göstermektedir. Sosyal ve kültürel gelişim, beden sağlığı gibi konular gençler için ikinci planda kalmaktadır. Dünyada ulaşılabilirliklerin bu denli kolaylaştığı günümüzde iletişim, büyük bir gereksinim haline gelmiştir. Bu gereksinim dil öğrenimini zorunlu kılmaktadır. Eğitim öğretim kurumları, öğrenim yaşamı boyunca öğrencilerine yabancı dil eğitimi vermektedir ancak dil kurslarına katılımın bu denli fazla olması, okullarda verilen dil eğitiminin yeterli olmadığını göstermektedir. Bu durumu değiştirecek temel değişimlere gereksinim vardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yabancı dil politikaları geliştirmesinin bu sorunun çözümünde etkili olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın bu konuyla ilgili sonuçlarının bizi yönlendirdiği başka bir nokta daha vardır. Gençlerin öncelikleri, kendi yaşamlarını yapılandırma isteği taşıdığı için değerli bulunmaktadır. Ancak bunların çok fazla görev odaklı (pratik çıkar amaçlı) olması da bir yandan endişe vericidir. Katılım sağlanan bu etkinliklerin sağlıklı ve sosyal gelişim bağlamında gence yeterince katkı sağlayacağı düşünülmemektedir. Bu bağlamda insan gereksinimlerinin diğer boyutları ihmal edilmiştir. Üniversite eğitimi bireyin mesleki kimliğini geliştirmesi açısından önemli olmakla beraber bireyin sosyalleşmesi, akademik ve kişisel gelişiminin sağlanması açısından da bir fırsat olarak düşünülebilir. Bireyin sosyalleşmesi ve her bakımdan gelişmesi de üniversite eğitiminin yanı sıra özel ilgi duydukları farklı konularda aldığı eğitimle yakından ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında, üniversitelerin gençlerin kendi ilgi alanlarında eğitim almalarını desteklemesi ve buna uygun bir üniversite ortamı oluşturması sağlanmalıdır. Seçeneklerin hem yükseköğretim düzeyinde hem de toplumsal düzeyde artırılması önemli bulunmaktadır.

Gençlerin yükseköğrenim görürken eğitim başarılarını etkileyen en önemli etken, ezbere dayalı eğitim görüyor olmaktır. Türkiye, teorik ve pratikle bütünleştirilmiş, öğrencilerin çok yönlü gelişim ihtiyacını karşılayacak bir eğitim sistemi geliştirememiştir. Ekonomik gelişim hedefi eğitimin piyasalaşmasına neden olmuş, bu tutum eğitilmiş bireylerin niteliklerinin düşmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bilginin olduğu gibi aktarılması; öğrenen bireyler arası, öğrenen ve öğreten bireyler arası, öğrenen bireyler ve öğrenilen konu arası etkileşimi ortadan kaldırmaktadır. Böylece bireyler yalnızca sınavlarda başarılı olmak için bilgiyi ezberlerine almakta, sınav sonrasında bu bilgilere gereksinim duymamaktadır. Ezbere dayalı eğitim, bilginin içselleştirilememesi sorununu ortaya çıkarmaktadır. Yurt dışındaki eğitimi tatmin edici bulan gençler, yurt dışında aldıkları eğitimin farklı eğitim yöntemleri içerdiğini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında ezbercilikten uzak, proje ve sunum çalışmaları, iş hayatına uygun, yorumlama yeteneğini geliştirici, grup halinde çalışma gibi farklı metotların üniversite eğitiminde yaygınlaştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Üniversitede öğrenim görürken derslerde başarıyı olumsuz etkileyen diğer etmenler arasında ekonomik sorunlar, aile içi ilişkilerde sorunlar ve psikolojik sorunların varlığı, gençlerin (dikkate alınması gereken) çoğunluğu tarafından vurgulanmıştır. Söz konusu sorunların varlığı, gençlerin profesyonel desteğe gereksinim duyabileceğinin göstergelerinden biridir. Bu açıdan bakıldığında üniversitelerin mediko-sosyal birimleri sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikiyatrist ve psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı gibi meslek elamanları bakımından güçlendirilmelidir. Bu sorunlar yalnızca yükseköğretim öğrencilerinin sorunu değildir. Bu tür etmenler öğrenim yaşamındaki her yaşta çocuğu ve genci etkilemektedir. Bu nedenle koruyucu, önleyici ve iyileştirici mekanizmaların yerel düzeyde oluşturulması ve güçlendirilmesi temel değişimler yaratmak için gereklidir. Aile, ergen ve çift danışma merkezlerinin sayılarının artırılması, okulda sosyal çalışmaların yaygınlaştırılması, ekonomik kaynakların doğru yönlendirilebilmesi için yardım birimlerinin kurulması ve bunların yerel düzeyde yapılandırılması önemli bulunmaktadır.

4.2. GENÇLERİN TÜRKİYE'DEKİ GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNE DAİR SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde gençliğe ilişkin konulara (gençlik politikası, yasal düzenlemeler, kamu hizmetleri); gençlerin eğitime, katılıma ve diğer gençlik hizmetlerine ilişkin düşüncelerine ilişkin sonuçlara yer verilmiş, bu konulara yönelik öneriler sunulmuştur.

4.2.1. Gençliğe İlişkin Genel Konulara Dair Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan gençler gereksinimleri, sorunları ve ürettikleriyle ilgili medyada yeteri kadar görünür olmadıklarını düşünmektedir. Bu düşünceye sahip olan gençlerin oranı %97'dir. Toplumun büyük bir bölümü tarafından yaygın olarak kullanılan televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçlarında geçlere yeterince yer verilmemesi, gençlerin birey olarak varlıklarının yok sayılması anlamına gelmektedir. Gençlere ne istedikleri, ne düşündükleri sorulmamakta, gençler için ve gençler yerine politikalar oluşturulmakta, uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Ancak son zamanlarda kullanımında büyük bir artışın gözlemlenmekte olduğu sosyal medyanın bu durumu değiştirmeye başladığı düşünülmektedir. Görsel ve yazınsal medyada kendilerine yer bulamayan gençler, sosyal medyada oldukça aktiftir. İnternetin mekan, zaman, kural gibi sınırlandırmalardan bağımsız olmasının gençlerin ifade özgürlüklerini genişlettiği düşünülmektedir. Bununla birlikte Türkiye'de internet kullanıcılarının sayısı sınırlıdır ve bu bilgi, sorun ve gereksinimlerin ülkedeki her birey tarafından öğrenilmesini güçleştirmektedir. Ayrıca konuya ilişkin yalnızca gençlerin girişimde bulunması da yetersiz olacaktır. Bunun için her kategoriden bireyin ortak çalışması önemlidir. Medya aracılığıyla gençlere ilişkin konularda toplumsal duyarlılığın artırılması, gençlerin görünür olması için önemli bir girişim olacaktır. Gençlerin görsel ve yazınsal medyada gereksinimleri ve ürettikleri ile ilgili daha fazla yer almasının sağlanması, gençlere özel yayın ve yayım akışlarının/çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Gençlik politikasına yönelik yapılan birçok tanımdan dikkat çeken öncelikli tanımları sıralayacak olursak bunlar arasında gençlik sorunlarına yönelik koruyucu ve önleyici önlemler alınması, sosyo-kültürel gereksinimlerin önemsenmesi; eğitim sisteminin gelişimi destekleyecek, niteliği artıracak, kültürel etkinlikleri

çeşitlendirecek şekilde yeniden yapılandırılması, gençlerin her konuda katılımlarının desteklenmesi ve karar mekanizmalarında söz sahibi olması yani gençler için yapılan politikaların gençlerin isteklerine uygun şekilde gençler tarafından oluşturulması yer almaktadır. Bu gereksinimler farklı kategorilerden gençlerin ifade ettiği gereksinimler olarak kabul edilecek olursa, bütüncül bir değerlendirme yapılması gereksinimi ortadadır. Sözü edilen konular koruyucu-önleyici çalışmalar, katılım, eğitim ve sosyal haklar başlıkları altında ele alınabilir. Gençler bu konulardaki sorunlara vurgu yapmışlardır. Gençlerin açıklamalarına göre gençler, toplum içinde yeterince korunduklarını hissedememektedir. Yaşamlarını olumsuz etkileyebilen durumlara yönelik önleyici çalışmaların yapılmamasını bir eksiklik olarak değerlendirmektedirler. Gençler baskı altında hissetmeden düşüncelerini ifade etme özgürlüğünden mahrum olduklarını düşünmektedirler. Bu da toplumun kendilerine ve fikirlerine değer vermediğini düşünmelerine neden olmaktadır. Ayrıca yanlış eğitim politikalarının değiştirilmesinin gerekliliği de gençlerin üzerinde durduğu konular arasındadır. Araştırmada birkaç soruyla ortaya çıkarılmak istenen Türkiye'deki eğitimin sisteminin niteliği, gençler tarafından olumsuz yansıtılmıştır. Gençlerin ifade ettiği ezbere dayalı eğitim görüyor olmak, aşırı bilgi yükleyici öğretim tarzı ve öğretim üyelerinin yetersizlikleri aslında tüm bu eleştirileri bir noktaya yönlendirmektedir. Bu da teori ve pratiğin bütünleştirilememesi sorunudur. Tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, özel girişimler, toplumda yaşayan aileler konuyla ilgili sorumluluk sahibidir. Eğitim, aileden başlayarak diğer sistemlerde de anlayış, hoşgörü, keşfetme, gelişme ve geliştirmeye odaklanmalıdır. Bu konuda eğitimci eğitimlerinin önemi büyüktür.

Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikası yoktur. Bu düşüncede olan gençler, araştırmaya katılanların %79'unu oluşturmaktadır. Bu durum gençlerin gereksinim duydukları hizmetlere erişemediğinin bir göstergesidir. Türkiye'nin bir gençlik politikasının olmamasının ötesinde çok daha temel bir sorun vardır, bu da belirgin bir gençlik tanımının olmamasıdır. Türkiye'de, gençleri buldukları yaşam dönemi içerisinde, gelişimsel ve özel gereksinimleriyle ele alan, gelişime dönük yüzünü yansıtan ve toplum (kişi ve kurumlar) geneline kabul görmüş bir gençlik tanımı yoktur. Bu gençliğe yönelik toplumsal algıyı etkileyen önemli bir etkidir. Bu durum gençliğin çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında yok sayılmasına neden olmakta,

gençlerin özel gereksinimleri göz ardı edilmektedir. Öncelikle, gençleri gereksinimleri ve farklılıkları ile ekonomik gelişim için araçsallaştırmadan “birey” olarak ele alan ve toplum genelince kabul edilecek bir gençlik tanımına gereksinim vardır. Politikanın hedef kitlesi tanımlandıktan sonra hissedilen gereksinimlerin hedef kitle ile birlikte tespiti yapılmalı, hangi konularda iyileştirmelerin yapılması gerektiğine birlikte karar verilmelidir. Uygulamalar dezavantajlı gençleri içerecek biçimde yapılandırılmalı, yetişkin-genç ortaklıkları kurulmalıdır.

Türkiye’de gençlikle ilgili yasal düzenlemeler yeterli değildir. Araştırmaya katılan gençlerin %81’inin verdiği yanıtlar bu görüşü desteklemektedir. Gençlerin hak ve özgürlüklerini belirleyen ve gençlere sunulması gereken hizmetleri düzenleyen bir yasa bulunmamaktadır. Bu konular çeşitli kurum ve kuruluşların yönetmelikleriyle kısmen ele alınmıştır ve aralarında bir bütünlük yoktur. Bir geçiş dönemi olarak kabul edilen gençliğin toplumsal olarak tanınması için gençlik yasasının oluşturulmasına gereksinim vardır.

Türkiye’deki kamu kurumları gençlere ihtiyaç duydukları yeterli hizmeti verememektedir. Gençlerden bu hizmetleri kısmen yeterli bulanların oranı %40, yetersiz bulanların oranı ise %54’tür. Günümüzde gençlik çalışmaları ve politikalarından sorumlu olan bakanlık, Gençlik ve Spor Bakanlığı’dır. Bakanlık, 638 Sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye dayanarak çalışmalarını yürütmektedir. Kararname, araştırma sonuçlarında da ortaya çıktığı gibi gençlerin gereksinimlerine yönelik hizmetler üretmek için gerekli alt yapıyı oluşturmamaktadır. Bakanlık hizmetlerinin spor etkinlikleri alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Kültür, sanat, örgütlenmeyi destekleme, kuruluşlara katılımı özendirme, gençlerin sosyal ve siyasal katılımını artırma, toplumda farklı bir gençlik algısı yaratma gibi sahip olunması gereken işlevlerin geri planda kaldığı görülmektedir. Gençleri ve onların gereksinimlerini odağına alacak, yapılacak çalışmalara gençlerin aktif katılımını sağlayacak bir bakanlık yapısına gereksinim vardır. Mevcut bakanlığın isminin değiştirilerek Gençlik Bakanlığı olması ve yukarıda belirtilen, işlevler de dikkate alarak hizmet yapısının gençlerin önereceği biçimde değiştirilmesi önerilmektedir. Gençlik hizmetlerinin yerelde güçlendirilmesinin hızlı ve temel değişimler yaratacağı düşünülmektedir.

Gençlik hizmetleri çeşitli bakanlıklar (Gençlik ve Spor Bakanlığı, MEB, Sağlık Bakanlığı gibi), yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, YÖK'e bağlı kuruluşlar gibi birçok kurum ve kuruluş tarafından verilmektedir. Bu hizmetlerin dağınık yapıda olduğu düşünülmektedir. Bu dağınıklık, benzer hizmetlerin birkaç kurum/kuruluş tarafından verilmesiyle hizmetlerin işlevsizleşmesine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra gençlerin gereksinimlerine ilişkin birçok konu ele alınamamaktadır. Tüm bunların gençlerin yararına hizmet etmesi için kurum ve kuruluşların ortak hareket ederek bir görüş birliğine varması, hizmetlerin sistemli hale getirilmesi gerekmektedir. Gençlerin bu hizmetlerden haberdar olması için bilgilendirme araçlarının etkin kullanılması önemlidir. Bunu sağlamak için ulusal bir gençlik bilgi ağı oluşturulması önerilmektedir.

Türkiye'de gençlik merkezlerinin sayısı oldukça azdır. Bu merkezlerin sayısının mahalle düzeyinde artırılması gerekmektedir. Ayrıca bu merkezler boş zaman etkinlikleri düzenleyen bir yapıya sahiptir. Dezavantajlı gençleri koruyacak, destekleyecek, bu gençlere kaynak sağlayacak bir yapısı yoktur. Gençlik merkezlerinde gençler her türlü gereksinimleri ile birlikte çok yönlü değerlendirilmeli ve gereksinimlerine yönelik kullanacakları hizmet çeşitliliği artırılmalıdır. Bireyle ve grupla çalışma, proje uygulamaları, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri gibi hizmetler verilmelidir.

4.2.2. Gençlerin Eğitime İlişkin Düşüncelerine Dair Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de eğitimde gençler için fırsat eşitliği yoktur. Gençlerin %93'ü bu görüşe sahiptir. Bu durum, kaynaklara ulaşım konusunda adaletsizlikler yaşandığının bir göstergesidir. Sözü edilen ekonomik büyümenin toplum üzerindeki sosyal etkileri hissedilememektedir. Ekonomik güce bağlı sınıflı yapı hala varlığını korumaktadır. Sınıflar arası geçişler çok mümkün değildir. Bu her bireyin gereksinimlerini aynı oranda karşılayamadığı anlamına gelmektedir. Gelir adaletsizliği, Türkiye'nin de tarafı olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde bireylere tanınmış olan temel ve sosyal hakların kullanılamamasına neden olmaktadır. Bu durum her nüfus grubu için geçerli olsa da bazı incinebilir kesimler sosyal adaletsizliklerden daha fazla etkilenmektedir. Bu gruplardan biri de korunmaya muhtaç kabul edilen, varlığı değişim yaratma

mekanizmalarından uzak tutulan gençlerdir. Gençlerin güçlendirilmeye gereksinimi vardır. Gençlerin, geliştirilebilir yanlarını görmelerini sağlamak için gençlik çalışmalarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Kadın ve erkeklere eşit fırsatlar sağlamak da bu çalışmaların amaçları arasında olmalıdır. Çoğunlukla gereksinimleri önemsenmeyen genç kadınlar desteklenmeli, haklarına ve kullanabilecekleri hizmetlere ilişkin bilgilendirilmeli, güçlendirilmelidir. Yine İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde eğitim, her bireyin sahip olduğu bir hak olarak kabul edilmiştir. Bu haktan herkes maddi bir bedel ödmeden eşit olarak faydalanabilmelidir. İnsan hak ve özgürlüklerine saygı, farklı dil, din, ırktan olanlara hoşgörü ve bireyin kişiliğinin gelişimi eğitimin temel alması gereken öncelikli konulardır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sına göre "kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz." Ancak pratikte bunun gerçekleşmediği ortadadır. Özellikle eğitime katılımında cinsiyet eşitsizlikleri görülmektedir. Bu eşitsizliğin temelinde toplumsal cinsiyet bakış açısı vardır. Kadınlar ikinci sınıf insan olarak görülmekte; eğitimleri, sosyal gelişimleri, çalışma yaşamındaki üretkenlikleri önemsiz bulunmaktadır. Türk kültüründe; tüm bilgi, beceri ve deneyim boyutlarında yani yaşanan ve üretilenlerin her alanda ataerkilliğin izlerini taşımaktadır. Her bakımdan eşit bir toplumun yaratılması, bu ilkel kabulün ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacaktır. Bu bağlamda hoşgörü, sosyal adalet ve toplumsal cinsiyet eğitimlerinin her düzeyde gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılan gençlerin %88'i yükseköğretimle ilgili değişikliklerin yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu düşüncedeki gençler, eğitim-öğretimin sistemli hale getirilmesi, üniversitelerin özgürleştirilmesi, uygulamaya dönük eğitimin artırılması, sosyal etkinliklerin artırılması, kültürel eğitim verilmesi gerektiği gibi değişiklikler önermişlerdir. Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir çoğunluğu yükseköğretimle ilgili yeni düzenlemelerin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Gençlerin yükseköğretimle ilgili talep ettiği düzenlemeler, gençler tarafından belirlendiği sürece işlevsel olabilir. Bu açıdan bakıldığında gençlerin onları ilgilendiren düzenlemelerde daha fazla kendilerini ifade etmeleri ve kendi gereksinimlerini saptamaları teşvik edilmeli ve bunun için gerekli koşullar yaratılmalıdır. Gençlerin yükseköğretimin insancıl, sosyal yönüne vurgu yapması dikkat çekicidir. Özgür, sosyal, uygulamalı, gelişime dönük özelliklere sahip bir yükseköğretim yapısı ideal olarak tanımlanmıştır.

Türkiye’de bu idealin aksine bir yapı söz konusudur. Baskı rejiminin ürünü olan YÖK, ideal yapının oluşturulmasının önündeki engel olarak görülmektedir. Engellerin ortadan kaldırılması ise kurumsal bazı değişikliklerle mümkün olabilir. Bilim, özgür düşüncelerin var olduğu ortamlarda gelişir, değişimler ise bireylerin gereksinimleri ve kabulleriyle gerçekleşir. Bunun için üniversitelerin özerk birimler olması gerekmektedir.

Araştırmaya katılan gençlerin büyük bir kısmına göre (158 kişi) yaygın eğitim; bireyi sosyalleştirmekte, farklı insanlarla iletişim kurma olanağı yaratmakta ve kişisel becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Gençlerin bir kısmının yaygın eğitime dair bilgisi bulunmamakta, yaygın eğitimin kişisel gelişime katkısının olmadığını düşünen gençlerden bazılarının yaygın eğitimin içeriğine dair yanlış bilgilere sahip olduğu görülmektedir. Gençlerin aracılığı ile yurt dışına gittiği Yaşam Boyu Öğrenme Programı da bir yaygın eğitim programıdır. Gençlerin yurt dışı deneyimlerinden memnuniyet duyduklarını belirtirken diğer yandan yaygın eğitimle ilgili olumsuz düşüncelerini ifade etmeleri bir çelişki yaratmaktadır.

Öğrenim hareketliliği gençlere eğitsel açıdan katkı sağlamaktadır. Araştırmaya katılan 178 gencin tamamı bu görüşe sahiptir. Kişinin farklı kültürlerle sahip insanları tanınması ve eğitimde farklı yönelimleri görerek mesleki bakımdan kendisini geliştirmesi için olanaklar sunması, farklı bir ülkeye gidildiği için kişinin yabancı dil becerilerini geliştirmesi, zorluklara karşı mücadele edildiği için kişiyi hayata hazırlaması, kişisel becerileri ve yaratıcılığı geliştirmesi, kültürler arası hoşgörüyü artırması, sosyalleştirmesi, gezerek öğrenmeyi sağlaması ve kişinin farkındalığını ve özgüvenini artırması öğrenim hareketliliğinin gençlere sağladığı katkılardır. Yurt dışında eğitim görebilmek bir üniversite öğrencisi açısından son derece önemli bir fırsattır. Ancak bu fırsattan sınırlı sayıda genç yararlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, öğrenim hareketliliğinden daha fazla gencin yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu da üniversitelerin yurt dışındaki üniversitelerle işbirliği içinde çalışmasını gerekli kılmaktadır. Geçmişte maddi amaçlar taşıyan karşılıklı ilişkiler bir dönem sonra bilginin paylaşılması amacına yönelmiştir. Haberleşme teknolojilerinin zayıf olması bilgiyi değerli kılmıştır. Günümüzde ise ülkeler ve insanlar arasındaki mesafeler kısalmıştır. Dünyadaki

gelişmelerle ilgili anında bilgi sahibi olabilmek mümkündür. Dolayısıyla uluslararası hareketliliğin amacı yine değişmektedir. Kültürel etkileşim, hareketliliğin amacı haline gelmiştir. Öğrenim hareketliliği adı altında gerçekleştirilen öğrenci değişimlerinin de asıl amacı budur. Farklılıkları bir araya getirerek hoşgörüyü artırmak, bireyleri birbirine yaklaştırarak toplumlar arasındaki sınırları kaldırmak, ortak gelişim hedefleri için insan gücünü birleştirmektir.

4.2.3. Gençlerin Katılıma İlişkin Düşüncelerine Dair Sonuç ve Öneriler

Gençlerin kurum ve kuruluşlara katılımları zayıftır. Gençlerin %55'i bir gençlik kuruluşuna üye değildir. Bu bilgi, gençlerin yaşamlarını nasıl yönlendirdikleri ile ilgili bir fikir vermesi açısından önemlidir. Kuruluşa katılım; hem gencin kuruluşa üye olma çabasını ve girişimini hem de ekip olarak amaçlı eylemleri yerine getirebilmeyi gerektirmektedir. Bir dönem örgütlere üyeliğin suç girişi olarak algılanmasının katılım davranışını büyük ölçüde etkilediği düşünülmektedir. 1980 döneminde yaşanan olayların ve sonrasında gençleri siyasetten uzak tutma girişimlerinin bu algıda önemli rolü vardır. Ailenin kuruluşa üyelikle ilgili tutumunun gencin katılımında önemli olduğu düşünülmektedir. Ailelerin gençlik katılımı ile ilgili bilgilendirilmesinin, aile içi ilişkilerin demokratik bir yapıya kavuşturulmasının, ailenin genci desteklemesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya göre gençlerin okul dışı aktiviteleri sınırlıdır. Bunda kuruluşların gençlerin ilgi alanlarına hitap eden etkinlikler düzenlemiyor olabileceklerinin de etkili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle kuruluş etkinliklerinin her kategoriden gencin ilgisine hitap etmesi önemli bulunmaktadır.

Kuruluşlara üye olan gençlerin çok büyük bir kısmı, üye oldukları kuruluşun etkinliklerine aktif olarak katılmaktadır. Gençlerin bir kuruluşa katılım oranları yüksek olmamakla birlikte üye olan gençlerin kuruluş etkinliklerine katılmaları, gençlerin bilinçli ve amaçlı hareket ettiklerini göstermektedir. Bu, gençlerin girişimciliğine dair bir fikir sunmaktadır. Gençlerin bunu anlamlı bulması son derece olumlu bir durumdur. Üyesi olduğu kuruluş aracılığıyla ulusal veya uluslararası etkinliklere katılan öğrencilerin çoğu (38 kişi-%38) sosyal sorumluluk projelerine

katılmıştır. Katıldıkları etkinliklerin niteliği, bu gençlerin yaşamlarıyla ilgili bilgiler vermektedir. Sosyal sorumluluk projelerine katılım oranının yüksekliği, araştırmaya katılan gençlerin toplumsal duyarlılıklarının gelişmiş olduğunu göstermektedir. Çünkü sosyal sorunlarla ilgilenmek, yolunda gitmediğini gördüğü şeyleri dert edinmek demektir. Dert edinmek ise değişimin başlangıcıdır. Gençlerin ilgilerini çekecek etkinlik çeşitliliğinin sağlamanın gençlerin katılım oranlarını artıracığı düşünülmektedir.

Gençlerin örgütlenme özgürlüğü olmalıdır. Gençler örgütlenmenin kişisel gelişime katkıda bulunacağını, özgür bir yaşam ortamı yaratacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca düşüncelerin özgürce ifade edilmesi ve fikirlerin paylaşılmasıyla yeniliklerin üretilebileceğine vurgu yapmışlardır. Tüm bunlar toplumsal gelişim için destekleyicidir. Gençlerin siyasi katılımları güçlendirilmelidir. Bunun için ifade özgürlüklerini kullanmaları ve kendi fikirlerine sahip çıkmaları sağlanmalıdır. Gençler kendi yaşamlarını ve ülkenin geleceğini şekillendirmek konusunda toplumdaki diğer nüfus grupları kadar hak sahibidir. Bu haklarını kullanmalarının önündeki bürokratik engeller kaldırılmalıdır. Örgütlenmeler ve sosyal eylemler desteklenmelidir. Örgütlenme farklı biçimlerde gerçekleştirilebilmektedir. Örneğin son yıllarda yaygınlaşmış olan internet aracılığıyla kurulan sosyal ağlar da bir örgütlenme formudur. Gençlerin ortak kaygılarla, amaçlarla bir araya geldikleri bu platformların sayısı yine gençlerin elleriyle artırılmalıdır. Örgütlere katılımın artırılmasında örgüt üyesi gençlerin yeni üyeler kazandırmaya yönelik çabaları anlamlı bulunmaktadır. Örgütün varlığının sürdürülebilirliği önemlidir. Bunun için çeşitli kaynaklarla beslenmesi gerekmektedir. Bu amaçla kamu fonları kullanılmalı, özel destek sunabilecek kaynaklar harekete geçirilmelidir.

Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin sayısı ve etkililiği yetersizdir. Sivil toplum örgütlerinin toplumu dönüştürücü bir gücü vardır. Bu eksikliğin dikkate alınması sosyal gelişimin sağlanabilmesi açısından önemlidir. Sivil toplum örgütleri bu bakımdan desteklenmelidir. Avrupa Birliği’nde sivil toplum örgütleri yöneticiler ve yönetilenler arasında bir bağ kurması açısından önemli bir araç olarak görülmektedir. Toplumdaki sivil toplum örgütlerinin sayısı, demokrasinin yerleşmiş olmasıyla bağlantılıdır. Çünkü çevre, sağlık, çalışma, genç, yaşlı, çocuk, toplumsal cinsiyet, tarih

gibi yaşamla ilgili her konu sivil toplum örgütlerinin ilgi ve çalışma alanına girmektedir. Örgütler bu konulara ilişkin çeşitli görüşleri savunmaları; kişi, grup, toplum çıkarlarını temsil etmeleri bakımından çokseslilikte önemli bir araç olarak görülmektedirler. Örgütlerin diğer bir işlevi ise ülke politikalarını etkileme gücüne sahip olmalarıdır. Ancak araştırma sonuçlarının da gösterdiği üzere Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin sayıları ve etkinlikleri yeterli değildir. Bu nedenle toplum dönüşümünde etkili olamamaktadırlar. Bu durumun değiştirilmesi, sivil toplumun gereksinimlerinin ve sorunlarının daha görünür olması için sivil toplum örgütlerinin sayılarının artırılması, bu örgütlere ve örgütlerin eylemlerine daha fazla kaynak aktarılması, örgütlülüğün öneminin toplum tarafından anlaşılması ve bununla ilgili bazı önyargıların yıkılması için eğitimlerin yapılması gerekmektedir. Örgütlerin etkinliklerini farklılıkları içeren, gençlerin gereksinimlerini odak alan bir yapıya kavuşturmaları gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası gençlik programlarının sayılarının artırılması ve yaygın öğrenme anlayışına uygun öğretim yöntemlerinin örgütlerce benimsenmesi diğer öneriler arasındadır.

Araştırmaya katılan gençlerin %97’si kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde ve özel kurumlarda gençlerin temsil edilmesi ve karar alma süreçlerine dâhil edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Gençlerin kendilerini ifade etmelerini sağlayacak ortamlar yaratılmalı, var olan yapılar güçlendirilmelidir. Türkiye’de yerel yönetimlere bağlı olarak gençlik konseyleri kurulmuştur, ancak bu konseylere gençlerin katılımı sınırlıdır. Aynı zamanda konseylerden çıkan görüşler, yerel yönetimlerce yeterince dikkate alınmamaktadır. Hak temelli anlayış çerçevesinde gençlerin kendilerini ilgilendiren kararlarla ilgili tasarrufla bulunması bir şarttır. Devletin keyfi düzenlemelerde bulunması hak temelli yaşam biçimini ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle genç yurttaşların devletin kararlarına etki edecek güce sahip olmasında gençlik konseylerinin varlığı büyük bir gerekliliktir.

Sosyal içerme, gereksinimleri ve sorunlarıyla farklılaşan ve toplum yaşamından dışlanan bireylerin toplumsal yaşama dahil edilmeleridir. Yoksulluk, işsizlik, sakatlık, sağlıksızlık, suçluluk, eğitimsizlik ve benzeri imkansızlıklar gençleri toplumun dışına itmektedir. Duruma müdahale edilmediğinde sorunlar daha karmaşık ve çözümsüz bir hal almakta, dışlanmışlık “normal” bir durum olarak değerlendirilmeye

başlanmaktadır. Bu kesimin sorunları, politikalar söz konusu olduğunda görmezden gelinmektedir. Genç birey denildiğinde akla orta ekonomik sınıfa mensup, sağlıklı, bekar bireyler gelmektedir. Bu imaj yöneticiler tarafından yapılandırılan, kitle iletişim araçları tarafından yansıtılan gerçekçi olmayan bir imajdır. Hizmetler yalnızca bu tip gençlere yönelik olarak üretildiğinde, değişim ve gelişim hedeflerine ulaşılabilmesi şaşırtıcı değildir. Bu nedenle her gencin karar alma mekanizmalarına katılımı önemlidir. Bunu garanti altına alabilmek ise ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasıyla mümkün olacaktır.

Gençlerin uluslar arası hareketlilik özgürlüğü olmalıdır. Araştırmaya katılan 178 gencin 176'sı, gençlere uluslar arası hareketlilik olanağının sunulması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun nedenleri arasında en çok belirtilen ise kültürel etkileşimi mümkün kılması, farklı bakış açıları kazandırması ve özgüveni artırmasıdır. Kültürler arası etkileşimin ve farklı eğitim sistemleri tanınmasının, bireyin kişisel ve eğitsel gelişimine olan katkısı araştırmada ortaya çıkmış bir sonuçtur. Hareketliliğin geliştirici etkisi göz önünde bulundurulduğunda, gençlere ülkeler arası serbest dolaşım özgürlüğünün verilmesinin önemi ortadadır. Türkiye'de gençlerin hareketlilik özgürlüğü sınırlıdır. Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde gençlerin bu fırsatı elde etmiş olmaları olumlu bir durumdur ancak bunun sürekliliği yoktur. Üstelik hareketlilik yalnızca eğitim, staj, anlaşma ziyaretleri ya da proje uygulama süresi ile sınırlıdır. Bu programlar dışında bir Avrupa Birliği ülkesine gitmek için gençlerin yorucu bürokratik işlemlerle ilgilenmesi gerekmektedir. Pasaport ve vize işlemleri zaman almaktadır, üstelik vize talebinin onaylanacağına dair gençlere bir güvence verilememektedir. Keşfetme arzusu Avrupa ile sınırlı değildir. Hareketliliğin yönü dünyanın her yerine dönük olmalıdır. Özgürce uluslararası hareket için vize şartı kaldırılmalıdır.

Temel hak ve özgürlükler ile ilgili elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan gençlerin 151 (%84.8)'i anayasada ve çeşitli uluslararası sözleşmelerle kabul edilmiş temel hak ve özgürlükleriyle ilgili bilgi sahibidir. Temel hak ve özgürlükleriyle ilgili bilgi sahibi olmayan gençlerin oranı ise %14.6'dır. Gençlerin hak ve özgürlüklerine ilişkin bilgilerini ölçmek amacıyla sorulan sorulara alınan yanıtlar, gençlerin kendi hak ve özgürlüklerine ilişkin belli bir farkındalık ve bilgi düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Ancak azımsanmaması gereken bir kısım genç temel

hak ve özgürlükleriyle ilgili fikir sahibi olmadığını belirtmiştir. Bilinçlenme sorgulama ile başlamaktadır. Ancak Türkiye’de sorgulamak tehlikeli bir şey gibi görülmektedir. Eğitim sisteminde sorun olarak belirtilen ezbere dayalı eğitim sonucu sorgulamayan nesiller yetişmektedir. Bu eğitim biçimi yalnızca eğitim öğretim kurumlarında değil, bireyin içinde dünyaya geldiği ve ilköğrenimini gördüğü aile sisteminde de yaygındır. Ebeveynler her şeyi çocukları yerine yapmakta, bu da çocukların ve gençlerin kendi yaşamları (tutumları, davranışları, sözleri, giyimleri v.b) ile ilgili sorumluluk almamalarına neden olmaktadır. Demokratik bir yapının yerleşebilmesi için ebeveynlerin bilinçlendirilmesinin önemi büyüktür.

Araştırmaya katılan gençlerin %96.6’sı seçim hakkını kullanarak temsili demokrasiye katılmıştır. Tüm farklılıkların içerilmesi, her fikrin dinlenmesi demokrasinin gereğidir. Toplum çeşitli yaş ve cinsiyet gruplarından, her biri kendine özgü bireylerden oluşur. Bazı bireyler ortak amaçlar, kaygılar ya da gereksinimlerle bir araya gelerek özel gruplar oluşturur. Gençler de bu gruplardan biridir. Gençler de diğer nüfus grupları kadar var olma, özgürce yaşama, katılma, gelişme hakkına sahiptir. Aynı zamanda nasıl yönetilmek istediklerine ilişkin kararı da kendileri verebilmektedirler. Bu nedenle düşünceleri de en az toplum üyesi herhangi bir birey kadar değerlidir. Ancak bunun önemine toplum tarafından atfedilen değer yeterli değildir. Gençler alkol, sigara alışkanlıklarından korunmalarının gerektiği söylenerek potansiyel bağımlı kişiler olarak görülerek güçsüzleştirilmekte, ülkenin geleceği oldukları söylenerek savaş gücü olarak değerlendirilmekte, yetersiz oldukları düşünülerek karar mekanizmalarından uzaklaştırılmaktadırlar. Türkiye’de seçme ve seçilme yaşıyla ilgili yapılan düzenlemeler her ne kadar gençlerin ülke yönetimine dahil edilmelerinde olumlu bir adım gibi görülse de kadın gençlerin siyasi mekanizmalarda yer alamamaları bu düzenlemelerin temel değişimler yaratmada yetersiz olduğunu göstermektedir. Temel değişimler yaratmada aile ve sosyal çevrenin önemi büyüktür. Girişimcilik küçük yaşlardan itibaren bireye öğretilmesi gereken bir davranıştır. Toplum üyelerinin içselleştirebildiği oranda katılımcı demokrasi gerçekten mümkün olabilecektir.

4.2.4. Diğer Hizmetlere İlişkin Bulgular

Türkiye’de gençleri kapsayıcı, etkili bir sosyal güvenlik sistemi bulunmamaktadır. Böyle bir sistemin var olduğunu düşünenlerin oranı, %12’dir. Sosyal güvenlikle ilgili yapılan son düzenlemeler, gençlerin öğrenim gördükleri süre boyunca ailelerinin yanında desteklenmesini öngörmektedir. Bu üniversite öğrencilerinin sosyal güvenlik ağı içerisinde tutmak için önemli bir gelişmedir. Ancak bu durum gençleri ailelerine bağımlı hale getirmektedir. Bunun yanı sıra eğitimlerine devam etmeyen ve güvenceli iş sahibi olamayan gençler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi ülkedeki bütün gençleri gözetmemektedir. Türkiye’nin gençlere yönelik sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığını düşünenlerin oranı, %74’tür. Bu oranın büyüklüğü gençlere yönelik kapsamlı, sistemleri ve genç gereksinimleri odaklı bir sağlık politikasının olmadığını düşündürmektedir. Risk altındaki gençlerin sağlık sorunları diğerlerine göre daha derin, karmaşıktır. Bu sorunların çözülmesi için aile ve toplum temelli çalışmaların yapılması bir gerekliliktir. Sağlık hizmetleri ücretsiz olmalı, sosyal güvenceye sahip olmayan gençler ekonomik olarak desteklenmeli, ihtiyaç duydukları belirli hizmetlerden ücretsiz yararlanmaları sağlanmalıdır. Gençlere yönelik bağımlılığı önleme, cinsel yollarla bulaşan hastalıklardan korunma, aile planlaması gibi ve daha başka gereksinim duyulan konularda eğitimler verilmelidir. Aile içi şiddeti, özellikle kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik toplumsal cinsiyet çalışmaları yapılmalı, koruma sistemi güçlendirilmeli, alanda çalışan personel bilinçlendirilmelidir.

Türkiye’de gençlere yönelik bir istihdam politikası yoktur. Gençlerin %88’i bu görüşe sahiptir. Bu durum genç işsizliğinin yüksek oranlarda olduğunu düşündürmektedir. Araştırmaya katılan gençler mevcut istihdam girişimlerini yetersiz bulmaktadır. Türkiye’de üniversitelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu her ne kadar toplumun tamamının yükseköğrenim görmesinin sağlanacağı gibi olumlu bir gelişme olarak görülse de bu girişimlerin gerekli fiziki ve insan gücü olanakları sağlanmadan gerçekleştirilmesi eğitimin niteliğinin düşmesine neden olacaktır. Gençler arasında lisansüstü eğitime devam yaygınlaşmıştır. Bu da gençlerin bir süre daha çalışma yaşamından uzak kalması demektir. Bu bireyler işsiz olarak değerlendirilmemektedir. Benzer bir durum askerlikte de söz konusudur. Vatan

hizmetinde olan işsiz gençler de işsiz olarak değerlendirilmemektedir. Böylece çalışma yaşamına girişle birlikte işsizlik de ertelenmektedir. Bazı gençler aile işlerinde çalışmakta, kazanç ortak bütçeye katkı sağlamaktadır. Gençlerin bu kazançtan adil olarak paylarını almaları her zaman mümkün olamayabilmektedir. Bu bilgiler ışığında genç işsizlik oranının çok daha büyük olduğu bir gerçektir. Bu nedenle istihdam politikalarının özel gereksinim grupları dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

Türkiye’de genç işsizliği yaygındır. Gençler düşük ücretli işlerde güvencesiz olarak çalıştırılmaktadır. Bunu kesin olarak denetleyecek bir yapı yoktur. Bu nedenle çalışan gençler de yoksulluk ve sosyal dışlanma ile karşı karşıyadır. Sağlık ve sosyal güvenlik için ödemeleri gereken bedeller gençleri daha da yoksullaştırmakta ve onları kayıt dışı çalışmaya sevk etmektedir. Gençlere yönelik özel istihdam alanları yaratılmalıdır. Eğitim görmemiş gençlerin yanı sıra yükseköğrenim görmüş gençler de iş bulmakta zorluk çekmektedir ve bunların birçoğu eğitim gördükleri alanda çalışma fırsatı bulamamaktadır. Gençlerin ilgi duydukları ve özel olarak eğitim gördükleri alanlarda istihdam edilmeleri sağlanmalıdır. Eğitilen gençlerin eğitimlerine uygun işlerde çalışmaları öncelikli olarak gençlerin yaşam tatmini, ikinci olarak ise üretimin verimliliği açısından önemlidir. İşsiz olan gençler eğitsel, ekonomik ve sosyal olarak desteklenmelidir. İş buma konusunda rehberlik hizmetleri doğrudan bir işe yönlendirici niteliğe kavuşturulmalıdır.

Türkiye’de gençlere yönelik bir barınma politikası yoktur. Gençlere sunulan barınma hizmetleri konusunda gençler açısından büyük eksiklikler hissedilmektedir. Bu sorunları iyileştirici çabaların olduğu gözlenmemektedir. Türkiye’de gençler için barınma olanakları sınırlıdır. Devlet, öğrenim gören gençlere yönelik barınma hizmeti sunmaktadır ancak bu hizmetler yetersiz bulunmaktadır. Yurt hizmetlerinden yükseköğrenim gören her genç yararlanamamakta, gençlerin büyük bir kısmı kendilerine alternatif çözümler üretmek zorunda kalmaktadır. Yurtlara yerleşebilen gençler ise çok fazla kişi ile aynı odayı paylaşmaktan, yönetim tarafından baskı altında tutulmaktan, sağlık sorunu doğduğunda yönetimin bununla ilgilenmemesinden şikâyetçidir. Mevcut kurumların sayısının ve hizmet kapasitelerinin artırılması; esnek, gençlerin önceliklerini önemseyen bir yönetim anlayışının yerleşmesi gerekmektedir. Yetiştirme yurdundan ayrılarak yalnız yaşamak isteyenler, ailelerinden ayrı yaşamak

isteyenler, şiddete maruz kalanlar ve ek gider olmaması için evlendikten sonra aileleriyle birlikte yaşamaya devam eden gençler için sosyal konut olanaklarının sağlanması gerekmektedir. Okulların yerleşim yerlerine uzak olması nedeniyle bazı aileler çocuklarını okula göndermemektedir. Bu ailelere barınacak yer sağlanması, gençlere eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için önemli bir husustur.

Eğitime ulaşım, her birey için mümkün olmamaktadır. Bunun nedenlerinin başında ekonomik yetersizlikler gelmektedir. Bu durumda ailelerin ekonomik anlamda desteklenmeli, gereksinimler doğrultusunda sunulacak hizmetlerle gencin eğitim yaşamına girmesi, devam etmesi sağlanmalıdır. Yaygın eğitim etkinlikleri geliştirilmeli, bir şekilde eğitimini yarıda bırakmış olan gençlere yeni olanaklar sağlanmalıdır. İş bulmak isteyen gençlere yönelik meslek edindirme eğitimleri yaygınlaştırılmalı ve sonrasında bu kişilerin istihdamı sağlanmalıdır. Hizmet içi eğitimlerle, meslek elemanlarının yetkinlikleri artırılmalıdır. Akademik eğitimlerin yanı sıra sosyal ve kültürel eğitim etkinliklerine öğretimin her kademesinde yer verilmelidir. Genç kadınların eğitim yaşamına girememesinin en önemli nedeni toplumdaki cinsiyetçi algıdır. Toplum düzeyinde çalışmalar yapılmalı, aileler çocuklarının eğitim görmelerini sağlamaları için teşvik edilmelidir. Bu amaçla çeşitli alışmalar, projeler gerçekleştirilmiştir ve gerçekleştirilmeye devam edilmektedir. Ancak Türkiye’de eğitim yaşamında olup da eğitim sistemi içerisinde yer almayan binlerce çocuk/genç vardır. Bu tür projelerin sayısı artırılmalı, devlet eğitime devam zorunluluğu getirecek çalışmalar yapılmalıdır. Eğitim sisteminde yapılan yeni değişikliğin bunu sağlamayacağı, aksine genç kadınları eğitim yaşamından çıkararak eve kapatacağı düşünülmektedir. İlköğretim de buna dahil olmak üzere eğitimin açıktan okunabilir hale getirilmesi, öğrenim yaşamında olmayanları dışarıda tutması bir yana, sistem içindeki çocukların ve gençlerin de sistem dışına çıkmasına neden olacaktır. Tüm sözü edilenlerin ışığında eğitim politikasının yeniden gözden geçirilmesi bir zorunluluktur.

4.3. GENÇLERİN GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNE DAİR SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde gidilen ülkeye ve gidilen ülkedeki gençlik hizmetlerine ilişkin sonuçlara yer verilmiş, sözü edilen konulara ilişkin öneriler tartışılmıştır.

4.3.1. Gidilen Ülkeye İlişkin Sonuç ve Öneriler

AB Yaşam Boyu Öğrenim Programı aracılığıyla gidilen ülkelerin başında Almanya, sonrasında İsveç ve Hollanda yer almaktadır. Gençlerin gittikleri ülkelerin bu ülkeler üzerine yoğunlaşmasında bu ülkelerdeki üniversitelerle yapılan ikili anlaşmaların sayısının daha fazla olmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Sözü edilen ülkeler sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerdir. Bu da kaynaklarının zengin, iletişim ağlarının gelişmiş olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum hareketliliğin yönünün bu ülkelere doğru olmasını açıklamaktadır. Ancak öğrenim hareketliliği yalnızca Avrupa ülkeleri ile sınırlı kalmamalıdır. Dünyanın birbirine en uzak ülkeleri arasında bile hareketliliğin mümkün olması gerekmektedir. Bunun için kültürel etkileşim fırsatları artırılmalı, uluslararası düzlemde kurumlar, kuruluşlar ve eğitim öğretim kurumları arasındaki ilişkiler geliştirilmelidir.

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde alınan eğitimler, değişim programları ile bu süreci deneyimlemiş gençler için tatmin edicidir. Tatmin edici olduğunu, tatmin edici olmadığını ve yorum yapmakta kararsız olduğunu belirten gençlerin oranlarına bakıldığında tatmin edici bulanların oranı (138 kişi) diğerlerine göre oldukça yüksektir. Tatmin edici olduğuna dair yapılan açıklamalara bakıldığında; öğretim yöntemlerinin esnek, öğrenciyi sürece dahil eden, ezbercilikten uzak, uygulamaya yer veren yapıda olduğu görülmektedir. Bu ifadeler gençlerin Türkiye'de eksikliğini hissettiklerini söyledikleri durumlara işaret etmektedir. Gençler sınıfa bağlı kalmadan farklı öğrenme ortamlarında bulunmuşlar, aldıkları teorik eğitimin uygulamaya nasıl dönüştürüldüğünü gözlemlemişlerdir. Öğrenme sürecinin yaşamın içinde olmasını, gençler etkileyici bulmuşlardır. Ayrıca sınıf içi etkileşim sağlanması, öğretim materyallerinin çeşitliliği, akademik açıdan gelişmişlik gençlerin vurguladığı konular

arasındadır. Türkiye’de bunları gerçekleştirmenin önünde yapısal bazı engeller bulunmaktadır. Her yıl, üniversitelerin mevcut kaynaklarıyla orantısız olarak, öğrenci kontenjanları artırılmaktadır. Buna rağmen artan sayıyla orantılı olarak öğretim üyesi yetiştirilememektedir. Bu durumda uygulamalı eğitimin gerçekleştirilmesi hayalden öteye gidememektedir. Öğrenci sayısı arttıkça eğitimcilerin ilgisi bölünmekte, öğrencilerin süreçten verimliliği azalmaktadır. Üniversitelerin fiziki koşulları da talebi karşılamak için yeterli bulunmamaktadır. Sınıflarda yüzü aşkın öğrenci eğitime çalışılmakta, yurtlarda gençler 8 kişilik odalarda kalmakta, yemekhaneler yetersiz kalmaktadır. Sözü edilenler yalnızca yükseköğretimle ilgili değildir. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında da benzer mantık işlemektedir. Daha fazla okula, teknik donanıma, yetişmiş personele gereksinim vardır. Türkiye’de değişim, uygun zemin oluşturulmadan gerçekleştirilmektedir. Bu da gelişimle değil kötüye gidişle sonuçlanmaktadır. Bu süreci eğitsel açıdan tatmin edici bulmayan gençlerin gittikleri ülkede bulunma sürelerinin kısa olduğu tespit edilmiştir. Bir duruma ilişkin memnuniyeti etkileyen etmenler kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Gidilen ülkede konuşulan dili bilmeme, eğitim yöntemlerine yabancı olma gibi nedenlerle sıralanabilir. Tatminsizlik, çoğunlukla yaşanan olumsuz deneyimlerden kaynaklı olsa da yaşananlara bağlı olmayan durumlardan kaynaklı tatminsizlikler de yaşanabilmektedir. Bunlardan birinin beklentilerin gerçekçiliği olduğu düşünülmektedir. Yurt dışına çıkmadan önce gidilecek olan ülkede yaşamı güçleştirebilecek olasılıklar üzerine düşünmek ve mümkünse önlemler almak bu konuda yardımcı olabilir. Bu tür bireysel girişimlerin yanı sıra gitmeden önce gönderen kuruluşun ve gittikten sonra ev sahibi kuruluşun oryantasyon toplantıları düzenlemesini bu anlaşmalara şart koşmak gençlerin uyumunu büyük ölçüde kolaylaştıracaktır ve beklentilerini gerçekçi hale getirecektir.

Avrupa ülkelerindeki öğretim kurumlarının çoğu, teori ve alana ilişkin uygulamaların bir arada verildiği bütüncül bir eğitim yapısına sahiptir. Yurt dışında öğrenim gören gençlerin 52’si teorik, 42’si uygulamaya dönük, 84’ü ise hem teorik hem uygulamaya dönük eğitim almıştır. Gençlerin Türkiye’de aldıkları tatmin edici bulmamalarının bir nedeni de teori ağırlıklı eğitim görüyor olmaktır. Yurt dışında yaşam deneyimi olan gençler, eğitim konusunda teorik açıdan Türkiye ile gittikleri ülke arasında fazla fark olmadığını ancak uygulama konusunda Türkiye’de ciddi

sorunların yaşandığını belirtmişlerdir. Bu durum, Avrupa ülkeleri ile Türkiye'nin öğrenmeye ilişkin bakış açılarının farklılığından kaynaklanmaktadır. Avrupa ülkeleri öğrenmenin yaşam süresine yayarak ve içselleştirerek yapılması gerektiğini düşünerek bu yönde çalışmalar yürütürken, Türkiye diploma kazandırmak kaygısıyla istihdam edemeyeceği şimdiden işsiz gençler eğitmektedir.

Yurt dışında yaşamış olmanın kişiyi en çok kültürel açıdan geliştirdiği belirlenmiştir. Bunu sosyal gelişim, kişisel gelişim, eğitsel gelişim, mesleki gelişim ve en son iş bulmayı kolaylaştırma açısından gelişim izlemiştir. Gençler gittikleri ülkelerde yalnızca o ülkenin insanları ile etkileşime geçmemekte, kendileri gibi farklı ülkelerden gelmiş değişim öğrencileriyle de ilişki kurma fırsatı bulmaktadırlar.

Avrupa Birliği eğitim politikası kapsamında geliştirilmiş olan öğrenim hareketliliğine katılmış gençlerin Avrupa Birliği gençlik politikaları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Daha önce söz edilen temel haklar ve özgürlüklerle ilgili yeterli bilgi sahibi olmama durumu ile bir benzerlik söz konusudur. Gençler yalnızca kendilerine verilenle yaşamlarını sürdürmekte, meselenin özünü kavrama, sınırlarını görme çabasında bulunmamaktadır. Gençlere bilinçli hareket etmenin öneminin kavratılması gerekmektedir. Bu bilinçli, hak ve özgürlüklerinin ve yeterliklerinin farkında bir gençlik oluşturulabilmesinin koşuludur.

Gençler yurt dışında kaldıkları süre boyunca en çok yabancı dili etkin kullanamama sorunu yaşamışlardır. Ekonomik sıkıntılar, kültür farklılığından kaynaklanan uyum sorunu, ayrımcılık ve bürokratik sorunlar gençlerin karşılaştıkları diğer sorunlar arasındadır.

Türkiye'de ilköğretimden itibaren eğitim sürecinin her aşamasında öğrencilere en az bir yabancı dil öğretilmektedir. Bunun yanı sıra yabancı dil öğretimi veren sayısız özel kuruluş bulunmaktadır. Buna rağmen en az bir yabancı dili etkin kullanabiliyor olmak her birey için geçerli bir durum değildir. Bu da gençlerin gittikleri ülkelerde pratikte sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Dil eğitiminin veriliş biçiminin değiştirilmesi gerektiği ortadadır. Öğrenci odaklı farklı öğretim yöntemleri geliştirilmeli, pratik yapma olanakları sağlanmalıdır.

Alışılmışın dışına çıkmak her zaman için uyum sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu normal bir durumdur ve zaman içerisinde aşılması mümkündür. Araştırma bulguları kültür şokunun bir süre sonra geçtiğini, bu sürecin gençlere esnek ve farklı bakış açıları kazandırdığını ortaya koymuştur. Bu konuda sosyal çevrenin desteği de önemlidir. Birey ilişki kurmaya başladığında farklılıkları anlamayı ve kabul etmeyi de öğrenecektir. Bu yüzden çocukluktan itibaren, atılganlık ve esnek düşünme becerilerinin kazandırılmasının gençlerin yeni yaşam koşullarına uyum sağlamalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Gençler gittikleri ülkelerde kimi zaman ayrımcılığa uğradıklarını ifade etmişlerdir. Bir kültüre dair derin bilgi sahip olunmamasından kaynaklı ve gelinen ülkenin uluslararası imajına da bağlı olarak bazı bireyler yabancılara farklı davranabilmektedir ancak bu programların da amacı kültürler arası etkileşimi sağlayarak önyargıları yıkmak, hoşgörüyü yerleştirmek, barışçıl ilişkiler kurmaktır. Bunun değişim yaratmak için bir fırsat olarak görülmesi gerekmektedir.

Bürokrasi ile uğraşmak gençler için sıkıntı verici olabilmektedir. Bir de bunun işleyişlere dair fikir sahibi olunmadığı yabancı bir ülkede yaşanması genci çaresizliğe düşürebilmekte, süreç iki kat daha sıkıntılı olmaktadır. Gençlerin gittikleri ülkelerde gereksinimleriyle ilgili gerçekleştirmeleri gereken resmi işler, işleyişlerle ilgili önceden bilgilendirilmeleri stres düzeyinin düşürülmesinde etkili olacaktır.

4.3.2. Gidilen Ülkedeki Gençlik Hizmetlerine İlişkin Sonuç ve Öneriler

Bulunulan ülkenin barınma olanakları hakkında düşüncelerini belirten gençlerin büyük bir kısmı (90 kişi-%48), gençlere barınma olanaklarının sağlandığını ve yerleşilen yerlerin konforlu, güvenli, kullanışlı ve sistemli olduğunu söylemiştir. Ev ve oda ücretlerinin uygun, sosyal imkânlarının gelişmiş, barınma seçeneklerini fazla olduğunu düşünenlerin yanı sıra pahalılık, yetersizlik ve kalitesizlikten şikayet edenlerin sayısının fazla olması dikkat çekicidir. Avrupa ülkelerinin hepsinde durum aynı değildir. Bu farklılığın ülkelerin barınma hizmetlerine ilişkin uygulama farklılıklarından kaynaklandığı ortadadır.

Gençler buldukları ülkenin gençler için katılım olanaklarını “katılımı teşvik edici, olanaklar çeşitli” olarak açıklamışlardır. Gençler arasında bürokrasinin

yorucu olduğunu, yabancı öğrencilerin katılımını sağlayıcı etkinliklerin yapıldığını, sosyal katılımın yüksek olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır.

Çeşitli kurum ve kuruluşların seçenekler sunarak gençlerin katılımını desteklemesi dikkat çekicidir. Gençlerin sosyal katılımları çok yüksektir. Bu durum gençlerin katılımlarının önemsendiğini göstermektedir. Aynı zamanda bu, gençlerin birey olarak toplumda değer gördüğünün bir göstergesidir. Ancak böyle bir ortamda demokrasiden ve insan haklarından söz edilebilir.

Bulunulan ülkenin eğitim olanaklarının sistemli ve nitelikli oluşu, gençler tarafından en çok ifade edilen özelliklerdir. Teorik ve uygulamalı eğitimin bir arada veriliyor olması, sosyal etkinliklerin çeşitliliği ve eğitimin ücretsiz olarak sağlanması, gençlerin eğitim sistemine ilişkin vurguladıkları diğer olumlu özelliklerdir. Az sayıda kişi eğitim olanaklarının sınırlı, uygulamaların az olduğunu belirtmiştir.

Gençlerin buldukları ülkelerde sosyal yaşamın ucuz ve kaliteli oluşuyla sosyal etkinlik seçeneklerinin çokluğu en çok ifade edilen özelliklerdir. Gençlerin çok azı sosyal gelişim olanaklarının yetersiz olduğu görüşündedir.

Gençlerin birçoğuna göre gençler için istihdam olanakları yeterlidir. Ancak azımsanmayacak bir kısmı, buldukları ülkede genç işsizliğinin yaşandığını belirtmiştir. Bunun Avrupa'da yaşanmakta olan ekonomik krizin bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki taşınmaz mal piyasasının değerinin düşmesiyle kişisel iflasların yaşanmasının neden olduğu düşünülen kriz, Avrupa'ya da sıçramıştır ve etkisi ülkeler arasında yayılmaktadır. Bu gibi ekonomik kriz durumlarından korunmanın yolu; kendi kaynaklarından beslenen bir finans sistemi oluşturmaktır.

Gençler buldukları ülkelerin sosyal güvenlik olanaklarını sistemli, gelişmiş ve kapsayıcı bulmuşlardır. Bu ifadelerin Avrupa ülkelerinin genel görüşü yansıttığı kabul edildiğinde Avrupa'da sosyal refahın gelişmiş olduğu sonucu elde edilebilir. İnsan Hakları Evrensel Bildirge'sine göre asgari sosyal güvenlik koruması temel insan haklarından biridir. Bir refah devleti için asgari koruma ise; sağlık, eğitim, barınma ve istihdam hizmetlerinin toplumdaki her bireyin yararlanmasına sunulması ile mümkün

olur. Araştırmaya katılan gençlere göre Avrupa ülkeleri sosyal risklerle baş etme konusunda oldukça başarılıdır. Ancak Türkiye'nin sosyal güvenlik sistemi söz konusu olduğunda gençler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Genç işsizliği ve genç yoksulluğu artmakta, gençlere yönelik sağlık hizmetleri gereksinimler doğrultusunda planlanamamaktadır.

Yabancı bir ülkede eğitim görme deneyiminden sonra gençler kendileriyle ilgili en çok mesleki ve sosyal gelişim açısından değişimler gözlemlemiştir. Bu değişimleri; kişisel gelişim, iletişim becerilerinin artması, özgüvenin gelişmesi, farklı bakış açıları kazanmak izlemiştir.

4.4. SOSYAL HİZMETTE GENÇLİK REFAHINA İLİŞKİN SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları bütüncül olarak değerlendirildiğinde, yurt dışı deneyimlerinin gençlerin yaşamında büyük sosyal değişimler yarattığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Araştırmada ele alınan Erasmus Programı yalnızca genç bireyi eğitsel anlamda geliştirmekle kalmayıp kültürel, sosyal, kişisel ve mesleki anlamda bireyin evrilmesini de sağlamıştır. Programın temeli, yaşayarak öğrenme üzerinedir. Gençlerin programdan sonra yaşamlarını nasıl gördüklerine ilişkin ifadeleri, program amaçlarının gerçekleştiğini göstermektedir. Eğitim, katılım, sosyal güvenlik, sağlık ve istihdam politikaları ve hizmetler bakımından Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye arasında büyük farklar olduğu gençler tarafından ifade edilmiştir. Türkiye'deki gençlere yönelik toplumsal bakışın niteliği, gençler için sunulan hizmetlerin yapısında belirleyici olmaktadır. Bu bakış açısının yeniden yapılandırılmasında sosyal hizmet disiplininin uygulamalarının önemli bir yeri vardır. Bakış açısının neden olduğu dezavantajlı durumun yanı sıra toplumdaki kaynakların ve fırsatların yetersiz olması, bireysel hak ve özgürlüklerin kullanımını sınırlandırmaktadır. Özgürleştiren, güçlendiren, savunucu ve sosyal eylem odaklı uygulamaların yaygınlaştırılması, toplum genelinde gençler açısından hissedilen sorunların çözümünde etkili bir yoldur. Bu uygulamalar çeşitli yöntemlerle yaşama geçirilebilir.

Yurt dışı deneyimleri gençlerin yaşamında gençlerin sosyal, kültürel, ekonomik, demokratik farkındalıklarını geliştirerek değişim yaratmaktadır. Bu deneyimler

temelinde çalışmalar yapmanın değişim sürecine ve toplumsal gelişime katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki örnek uygulamalar, Türkiye’de iyi hizmetlerin ve uygulamaların yerleştirilmesine ışık tutacaktır. Farklı ülke örnekleri görmek gereksinimleri karşılanan ve karşılanmayan gençlerin yaşamlarını karşılaştırma fırsatı sunmaktadır. Bu değerlendirmelerin umutsuzluk yaratmak ve bireyi daha da pasifleştirmek yerine harekete geçirmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet disiplini; destekleyici, harekete geçirici ve bağlantı kurucu rolleriyle bunu gerçekleştirebilecek yeterliğe sahiptir.

Değişim yaratma temelinde sosyal hizmet çalışmalarının önemli bir ayağını araştırma oluşturmaktadır. Hem programın etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması hem de genel anlamda toplumdaki farklı özelliklere sahip gençlerin gereksinim ve sorunlarının belirlenmesi için yapılan araştırmaların, eylemlerin sistemleştirilmesinde önemli bir yeri vardır. Yurt dışına çıkmadan önce gençlerin gençlik hizmetlerine, hizmetlerin yeterliğine; katılım, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik vb. konulara ilişkin görüşlerine ve döndükten sonra aynı konularla ilgili düşüncelerinin değişip değişmediğine bakmak farklı uygulamaların etkililiğini ölçmek açısından gelişime yönelik bir girişimdir. Toplumsal ve gençlik özelinde gelişimin önündeki engellerin neler olduğu ve bunların nasıl ortadan kaldırılabilceğine dair gençlerin düşüncelerini öğrenmek, değişim sürecine özne olan gençleri dahil etme, sosyal içerme bakımından yararlı bulunmaktadır. Gidilen ülkede yaşanan sorunlar ile ilgili yapılabilecek araştırmaların, yurt dışına çıkmayı düşünen gençlerin yaşaması olası sorunların önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Gençlik hizmetlerine ilişkin planlama, uygulama, değerlendirme aşamalarını gençlerin kendilerinin yöneteceği projeler oluşturulmasının, ulusal ve uluslararası farkındalığın güçlendirilmesi için etkili bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Bunun uluslararası bir boyuta taşınması, farklı toplumlardan katılan gençlerin sürece farklı açılardan katkı sunması anlamına gelmektedir. Bunun uluslararası gençlik etkileşimini de artıracığı düşünülmektedir. Bu tür proje ve programların yaygınlaştırılmasının; çok daha fazla sayıda gencin görüşlerinin alınması, gereksinim odaklı ve buna bağlı olarak da “etkili” gençlik politika ve hizmetlerinin oluşturulmasında önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

Gençlerin gelişimine katkı sağladığı bu araştırma sonucu ile de ortaya konulmuş olan bu yapıdaki programların ve programdan yararlanan gençlerin sayılarının artırılması, bu fırsatlara erişimde her gencin eşit olması önemli bulunmaktadır. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının kaynak sağlayıcı ve bağlantı kurucu rolü ön plana çıkmaktadır.

Üniversitelerde sosyal hizmet birimlerinin kurulması birey, grup, aile düzeylerinde ve üniversite genelinde yapılacak sosyal çalışmaların geliştirilmesi, uygulanması ve etkili yönetilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu birimlerin sayılarının ve niteliklerinin ulusal düzeyde sayılarının artırılması bir gerekliliktir.

Gençlerin deneyimlerinin çıktılarının somutlaştırılması ve bunun gençlik kalkınmasına katkıda bulunması için sosyal hizmet çalışmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Genç bireylerle grup çalışmasının bu bakımdan yararlı olabileceği düşünülmektedir. Grup çalışması sayesinde gençler Duyan (2007, Aktaran: Duyan, 2007, s. 39)'ın da deyişiyle yaşamlarını evrenselleştirmektedirler. Deneyimlerin aktarımında ve eylem planlarının oluşturulmasında etkili bir araç olan grup çalışmasının üniversitelerin sosyal hizmet birimlerinde aktif olarak uygulanması önemli bulunmaktadır. Toplum örgütlenmesi de bu konuda ayrıca önemlidir. Bu kapsamda bilgilendirici ve harekete geçirici çalışmaların yapılması, bilinç düzeyi ve gençlik katılımını artıracaktır.

Yurt dışı boyutuyla bağlantılı sosyal hizmet uygulamalarının yanı sıra, toplum üyesi her gencin farklı gereksinimlerini önemseyen, gençlerin iyilik hallerinin artırılmasını amaçlayan genelci uygulamalara gereksinim duyulmaktadır. Çalışma, zorla çalıştırılma, evden kaçma, madde kullanmak için evden uzaklaşma gibi çeşitli nedenlerle bazı gençler yaşamlarının bir süresini sokakta geçirmektedir. Bu nedenle sokaklar, sorunlara müdahale etme ve olası sorunları önleme açısından önemli çalışma alanlarıdır. Sokak çalışmaları ve mobil çalışmalar Türkiye'de oldukça sınırlıdır. Sosyal hizmet uzmanları ve diğer sosyal çalışmacıların bu ekiplerde yer alması gerekmektedir. Bu çalışmalar ülke genelinde yaygınlaştırılmalı, dezavantajlı gençlere yönelik psiko-sosyal destek hizmetleri her gencin (yaşadığı bölgede, okulda, iş yerinde vb.) yararına sunulmalıdır. Sokakların yanı sıra gençlerin yaşam ortamlarında etkinlik gösterecek mobil ekiplerin artırılması, çeşitli nedenlerle dışlanmış gençlerin eğitimlerinin, katılımlarının sağlanarak güçlendirilmesi ve korunma gereksinimi duyan gençlerin bu gereksinimlerinin karşılanması açısından bir gerekliliktir.

Gençlik merkezlerinin gençlere ve bu gençlerin ailelerine yönelik psiko-sosyal destek hizmetleri geliştirilmeli, bireyle çalışma, grupla çalışma ve toplum düzeyinde çalışmalar yapılması teşvik edilmelidir. Gençler kendileri ve toplumla ilgili konularda yetkilendirilmelidir. Bu amaçla gençlik komisyonlarına ilişkin yeniden düzenlemelere gereksinim vardır. Komisyonlar aracılığıyla gençlerin karar süreçlerinde etkin olmaları sağlanmalıdır. Komisyonlar farklı durum, gereksinim, sorunu olan gençlerden oluşturulmalıdır.

Okul sosyal hizmeti Türkiye’de ihmal edilmiş bir konudur. Okullar, çocuklara ve gençlere ulaşabilmek, onların gereksinimlerini ve yaşadıkları sorunları görebilmek ve anlayabilmek için yardım edici kişilere olanak sağlayan mekânlardır. Sorun ortaya çıkmadan olası istenmeyen durumların önlenmesinin büyük önemi vardır. Sorunların çözümüne yönelik hizmetlerle eş zamanlı olarak koruyucu hizmetlerin de yürütülmesi, gençlere ulaşabilmekle mümkündür. Okullar, uygulayıcılara bu fırsatı vermektedir. Okul sosyal hizmeti; gençlerin ve ailelerinin psiko-sosyal bakımdan desteklenmesi, aile içinde ve akranlar arasında şiddetin önlenmesi, öğrenci-okul yöneticisi-aile-toplum etkileşimini geliştirmesi, çatışma durumunda uzlaşma sağlama ve okul sistemi içerisindeki bireylere uzlaşmayı öğretmesi, yaşam becerileri kazandırıcı sosyal eğitimin verilmesi, demokratik bir ortam yaratması gibi birçok konuda koruyucu-önleyici-sorun çözücü işleve sahip olması bakımından ulusal düzeyde tüm öğretim kurumlarında etkinliğinin artırılması gereken bir alandır.

Toplumsal değişimler yaratma, sorun çözme konusunda yetkin olmayı gerektirmektedir. Bu konuda sosyal hizmet, öncü rol üstlenmektedir. Birey ve grup düzeyinde sunulan hizmetler her zaman toplum genelinin gereksinimlerini karşılamak için yeterli olmamaktadır. Bu açıkların fark edilip çeşitli ihtiyaç odaklı politika ve programlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada “değişim ajanı” rolüyle sorumluluk üstlenen, sosyal hizmet uzmanlarıdır. Sosyal hizmet uzmanları, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri temelinde çalışmalarını yürütmektedir. İnsanın olduğu her yer, sosyal hizmetin çalışma alanıdır. Ancak Türkiye’de yerel yönetimler ve bakanlıklar düzeyinde meslek elemanları, olması gereken politikalar üretme ya da politikaları etkileme gücüne sahip değildir. Sosyal hizmetin sosyal ve yönetsel bağlamda her düzeyde etkinliğinin artırılması gerekmektedir.

Araştırmaya katılan gençler, yükseköğrenim görmüş/görmekte olan gençlerdir. İfade ettikleri gereksinim ve sorunlar ise kendi yaşam deneyimleri ile bağlantılı ve sınırlıdır. Bu nedenle farklı gençlerin farklı gereksinim ve sorunlarını, uygulanması gereken politika ve hizmetleri hak temelli anlayış ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde ele alacak başka araştırmalara gereksinim vardır.

SON SÖZ YERİNE: TARTIŞMA

Sosyal hizmet disiplini, insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel edinmiş, birey ve bireyin sosyal çevresini odak alan uygulamalar gerçekleştiren uygulama alanı olan bir bilimdir. Bu odak tüm toplum üyelerini kapsamakla birlikte, daha çok belirli özellikleriyle toplum genelinden ‘farklılaşan’ birey ve gruplar olmuştur.

Doğuştan sahip oldukları temel ve sosyal haklarını kullanma, sosyal adaletin sağlandığı ve korunduğu bir ülkede yaşama, ekonomik ve sosyal bakımdan güvende hissetme gibi konularda deavantajlı olan gençler bu gruplardan biridir. Çalışma, temelde gençlerin hissettikleri gereksinimlerini ve sorunlarını ortaya çıkarma amacı taşımaktadır. Bu bağlamda gençleri çevreleri içinde düşünmek, sistemin işlemeyen yönlerini belirleyebilmek ve gençlerin çevreleriyle etkileşim noktalarına müdahale edebilmek için dışarıdan ve aynı zamanda derinlemesine bir bakış sunar.

Kuramsal çerçevede de ayrıntılı olarak ele alındığı gibi cumhuriyetin kuruluşundan bu yana gençlere yönelik çeşitli politikalar üretilmiş, bunların bir kısmı uygulamalara dönüştürülmüştür. Birbirini izleyen yıllarda kalkınma planlarında, hükümet programlarında, gerçekleştirilmesi amaçlanan etkinliklerde gençlik politikası ve hizmetlerine yönelik amaçların aynı kalması, uygulamaların etkili olamadığının bir göstergesidir. Konuya yönelik çeşitli hizmetler mevcuttur ancak gereksinim odaklı olmadığı için işlevsizdir. Bu nedenle Türkiye’nin gençlere yönelik belirgin bir hizmet politikasının olmadığını söylemek doğru olacaktır. Araştırmaya katılan gençlerin de ifade etmiş oldukları gibi Türkiye’nin gençlik özelinde, gençlerin yaşamlarını çevreleyen alanları iyileştirmeye dönük girişimleri yetersizdir. Farklı ülke örnekleri göz önünde bulundurularak yapılan bu değerlendirmeler, gelişimin yönünün belirlenmesinde oldukça yararlı araçlardır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2013 yılında hazırlanmış olan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’nin, “gençlik” odağında politikalar yürütme ve bu konuda gerçekleştirilecek etkinliklerde kurum ve kuruluşlar arası koordinasyon kurma sorumluluğuna sahip olan bakanlığın gençlere, gençlik hizmet ve politikalarına bakışını görmek açısından aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

Politika belgesi; gençler ve gençlik alanında eylemlerde bulunan kişi, örgüt, kurum ve kuruluşlarda çalışanlarla birlikte hazırlanmıştır. Politika üretiminde hissedilen gereksinimlerin doğru belirlenebilmesi için özellikle politikaların hedefindeki birey, grup ve örgütlerin katılımı önemli bulunmaktadır. “Kendi geleceğini tayin” hakkı, katılımın önemli bir boyutudur ve bunun dikkate alınması, katılımın diğer boyutlarını (seçme, seçilme, örgütlenme, ifade özgürlüğü, sosyal eylem v.b) da güçlendirecektir. Ancak gençler hala kalkınma aracı olarak nitelendirilmektedir. Bu bakış gençleri nesneleştirmektedir. Gençlerin genç oldukları için değerli oldukları düşüncesi, yerini gelişim potansiyeli oldukları için değerli oldukları düşüncesine bırakmaktadır. Gençler ne “her durumda korunması gereken” bir gruptur ne de “ülkenin geleceğini ellerinde taşımaktadır”. Gençler yalnızca yetkinleştirilmesi gereken bir gruptur. Kendi yaşamı ile toplum yaşamı üzerinde yönlendirme ve etki gücüne sahip olabilmesi, eylemlerinde özgür olabilmesi, gereksinimlerini karşılayabilmesi için hak temelli bir anlayışla güçlendirilmesi (güçlenmesi) gereken bir gruptur.

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’ne göre gençler, 14-29 yaş aralığındaki bireyler olarak tanımlanmıştır ancak bu aralığın hangi yaklaşımla belirlendiği açıklanmamıştır. Gelişimsel gereksinimler göz önünde bulundurularak yapılacak bir tanım çok daha işlevsel olacaktır. Türkiye’de 18 yaş altı tüm bireyler “çocuk” olarak kabul edilmektedir. Çocuk ve gençlik ayrımının uygun şekilde yapılması, üretilen politika ve gerçekleştirilecek uygulamaların çok daha işlevsel olmasını sağlayabilir.

Son olarak gençlik politikaları ve hizmetlerinde sürdürülebilirlik vurgusu önemlidir. Bu kavram üretilenin devamlılığı anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirlik değişimin eklemlenerek artmasını anlamına gelmektedir. Bu nedenle üretilen politika, plan, program ve projelerin sürdürülebilirliğinin olması ilerlemenin sağlanabilmesi açısından önemli bulunmaktadır.

Tüm bu değerlendirmelerin ışığında gençlerin öznesi olduğu ve oluşum aşamalarının her evresinde aktif rol üstlendiği; gençlerin yaşam alanlarını geliştirecek ve zenginleştirecek, doğuştan sahip oldukları hak ve özgürlükler gereğince yapılandırılacak gereksinim odaklı gençlik politikası ve hizmetleri çalışmalarına gereksinim büyüktür. Bu bağlamda sosyal hizmet disiplini savunucu ve eğitici rolleri, politika, proje, plan üretimi işleviyle büyük sorumluluk almalıdır.

KAYNAKÇA

- AB Bilgi Köprüleri Programı. (2007, Ocak). *Üniversite Gençliği ve Sosyal Haklar Raporu* [Elektronik Sürüm].
- Acar, H. ve Karataş, K. (2008). Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 19 (1), 29-44.
- Açık Toplum Vakfı (2012). *100 Konuda Avrupa Birliği'nin Günlük Hayatımıza Etkileri*. İstanbul: Avrupa Birliği Bakanlığı.
- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2009). *Çocuk ve Genç Adalet Sistemi*. Ankara: Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2012). *Türkiye'de Kadının Durumu Raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Akman, E., Akçay, E. Y. ve Argun, Ç. (2011). Avrupa Birliği'nin Değişen Nüfus Yapısında Gençler ve AB'nin Gençlik Politikaları. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (22), 1-31.
- Aksakoğlu, Y. (2010). Savunuculuk Stratejisi N. Yentürk (Ed.). *Savunuculuk ve Politikaları Etkileme* (s. 19-47). İstanbul: Bilgi İletişim Gurubu Yayıncılık.
- Akyüz, Y. (2004). Osmanlıdan Cumhuriyete Geçerken Gençliğin Düşünce ve Niteliklerindeki Dönüşümlere Bir Bakış [Elektronik Sürüm]. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5 (56).
- Akyüz, Y. (2012). *Türk Eğitim Tarihi* (22. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aktan, C. ve Isik, A. (2007). *21.Yüzyılda Herkes İçin Sağlık: 21 Hedef, (Sağlıkta Kopenhag Kriterleri)*. İstanbul: Aura Yayınları.
- Asutay, H. (2001). Gençliğin Dili. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 1-21.

- Aşar, B. (2009). *Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde "Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları"nın İncelenmesi ve Türk Eğitim Sisteminin Bu Programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi,
- Atakan, B. (2012). Zorunlu Okul Öncesi Eğitim Rafa Kalktı. 20.11.2012 tarihinde *Milliyet Gündem*: <http://gundem.milliyet.com.tr/zorunlu-okul-oncesi-egitim-rafa> adresinden alındı.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı. (2005a). *AB Eğitim ve Gençlik Programları: İyi Uygulamalar-1* [Kitapçık]. Ankara: Desen Ajans.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı. (2005b). *İyi Uygulamalar-2: Comenius* [Kitapçık]. Ankara: Desen Ajans.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı. (2005c). *İyi Uygulamalar-4: Grundtvig, Arion, Lingua* [Kitapçık], Ankara: Desen Ajans.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı. (2012). Leonardo da Vinci AB Mesleki Eğitim Programı Genel Tanıtım Rehberi. 13.08.2012 tarihinde *Trakya Üniversitesi Web Sitesi*: <http://www.trakya.edu.tr> adresinden alındı.
- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (t.y.). Erişim: 20.05.2013, <http://www.ua.gov.tr/kurumsal/ba%C5%9Fkanl%C4%B1k>.
- Avrupa'yı Bilginle Keşfet. (t.y.). Erişim: 29.11.2012, "<http://www.gsm.org.tr/tr/projects/show/41/avrupayi-bilginle-kesfet.html>"
- Avrupa Komisyonu. (2013). *Gençlik Program Kılavuzu 2013*. Erişim: 16.04.2013. <http://www.ua.gov.tr/docs/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/2013genclikprogramkilavuzu.pdf?sfvrsn=0>
- Aydınlıgil, S. (2008). *Türkiye'de Gençlik ve Kalkınma 'Yapabilirliklerinin' Genişletilmesi Üzerine* (UNDP 2008 raporu arka plan çalışması).
- Ayseli, F. (2010). Gençlik Alanında Yapısal Diyalog. *Ulusal Gençlik Bülteni, Sayı: 1*, (2-26).

- Aytaç, A. (2011). İnsani Gelişmeyi Anlamak İçin Bilgi Çağından Yararlanmak Şart (A. T. Aydemir (Der.). *Katılımın "e-hali": Gençlerin Sanal Alemi.* (s. 141-153). İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği Genel Merkezi.
- Bağcı, Ş. (2007). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşam Boyu Eğitim Politikaları Almanya, Danimarka ve Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma.* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 61-82.
- Balcı, A. ve Önder R. K. (2010). Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programının 2007 Yılında Programdan Yararlanan Türk Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 93-116.
- Ball, J. ve Meck, D. (1985). Ergenlerle Grup Danışmanlığı Bakımından Gelişim Kuramlarının Doğurguları F.Akkoyun (Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18(1), 45-51. (1979).
- Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı. (2009). *2007 Türkiye İnsan Hakları Raporları.* Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Türkiye'de Ergen Profili 2008.* Ankara: Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1968-1972.* Ankara: DPT Yayınları.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1973-1977.* Ankara: DPT Yayınları.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1979-1983.* Ankara: DPT Yayınları.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1985). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1985-1989.* Ankara: DPT Yayınları.

- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1990-1994*. Ankara: DPT Yayınları.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1996). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1996-2000*. Ankara: DPT Yayınları.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2001-2005*. Ankara: DPT Yayınları.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2007-2013*. Ankara: DPT Yayınları.
- Berberoğlu, G. ve Kalender, İ. (2005). Öğrenci Başarısının Yıllara, Okul Türlerine ve Bölgelere Göre İncelenmesi: ÖSS ve PISA Analizi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 4 (7), 21-35.
- Berg, R., Landreth, G. ve Fall, K. (2006). *Group Counseling of Children and Adolescents* (4. bs.). United States of America: Routledge: Taylor & Francis Group.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. (2008). *İnsani Gelişme Raporu: Türkiye’de Gençlik*. Ankara: Desen Ofset A.Ş.
- Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörlüğü ve Devlet Planlama Teşkilatı. (2010). *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu: Türkiye*. Ankara.
- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2007). *2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması* H. Özcebe, T. Ünalın, S. Türkyılmaz, Y. Coşkun (Haz.). Ankara: Damla Yayınları.
- Boz, N., Çelik Z., Dalmış, İ., Gür, B. S. ve Kırmızıdağ, N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili* (1. bs.). Ankara: SETA Yayınları.
- Bryan, S. (2010). *The Youth Bulge in Africa Opportunities for Constructive Engagement in the Political Process*. National Democratic Institute. Erişim: 27.10.2010. <http://www.ndi.org/node/16761>.

- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2010). *Sosyal Politika Yazıları* (Çev. Burcu Yakut Çakar ve Utku Barış Balaban). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A. F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi* 44 (3), 173 – 177.
- Byrne, M., Flood, B. ve Willis, P. (2009). An Inter-Institutional Exploration of the Learning Approaches of Students Studying Accounting. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20 (2), 155-167.
- Certel, E. ve Kurtaran, Y. (2005). Avrupa Çağında Gençlik Politikaları N. Yentürk, Y. Kurtaran, G. Nemutlu (Der.). *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 197-219), İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- Charles, G ve Charles H.(2003). *Guidelines in Child and Youth Care Family Work*. University of British Columbia, USA: Catholic Family Services.
- Cılga, İ. (2004). Okulda Katılımcı Demokrasi Modeli. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 15.
- Cılga, İ. (1994). *Gençlik ve Yaşam Niteliği* (1. bs.). Ankara: Damla Matbaacılık.
- Comission of the European Communities. (2009). *Green Paper: Promoting the Learning Mobility of Young People*. Brussels: European Commission.
- Crain, W. (1985). *Theories of Development* (2. Ed.). USA: Prentice-Hall.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2011). *Cumhuriyet Halk Partisi Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu Çalışmaları No 3: Gençler Gençliğini Yaşayacak*. Türkiye.
- Çelik, K. ve Beşpınar, F. U. (2011). Farklı Nedenlerle Çalışma Ve Çalışmanın Genç Üzerine Etkileri. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (1), 59-69.
- Çuhadar, A. (2006). *Üniversite Öğretim Elemanı ve Öğrencilerinin Demokrasi Anlayışlarının Siyasal Toplumsallaşma Bağlamında Cinsiyet, Bilim Alanı, Akademik Aşama ve Siyasal Katılımcılık Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi.

- Dalyanoğlu, D. (2007). *Toplum Merkezi Hizmetlerinin Kadının Kente Uyum Sürecine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Danış, M. Z. (2007). Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri ve Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18 (2), 51-64.
- Deweese, M. (2006). *Contemporary Social Work Practice*. New York: Mc Graw Hill.
- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi
- Dinçer, A. (2012). 4+4+4 Üzerine Bir Tartışma. *Eğitim, Bilim, Toplum Dergisi*, 10 (38), 137-160.
- Doğru, O. (2006). İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Uygulamasında Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü. *TBB Dergisi*, 64, s. 39-69.
- Duman, D. (2012). İkinci Cumhuriyet ve Gençlik. *Gelenek*, 116, 1-20.
- Duyan, V., Sayar, Ö. ve Özbulut, M. (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak* (1. bs.). Ankara: Öncü Basımevi.
- Duyan, V. (2007). *Gruplarla Sosyal Hizmet: Grup Çalışmasının Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Benlik Saygısı ve Yalnızlık Düzeyine Etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- EASY. (2008). *İnformal Öğrenme İçin Kaynak Kitabı* [Elektronik Belge]. www.projecteasy.eu/content/e1814/EASY_Handbook_TR.pdf adresinden alınmıştır.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2011). *Eğitim İzleme Raporu 2011*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası. (2012). *Eğitimiş Raporu Ağustos 2012*. Ankara: Eğitim ve Bilim İş Görenleri Sendikası Yayınları.
- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası. (2012). *4+4+4 Raporu*. 14. 09. 2012 tarihinde EĞİTİMSEN Web Sitesinden <http://www.egitimsen.org.tr> adresinden alınmıştır.

- Ekinci, N. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öğrenme Yaklaşımları. *Eğitim ve Bilim*, 34 (151), 74-88.
- Ekonomik Görünüm. (t.y.). Erişim: 01.11.2012, "<http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx>"
- Elkind, D. (1993). *Çocuk ve Toplum, Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler* D. Öngen. (Çev. 1999). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 3.
- Elkind, D. (2001). *Değişen Dünyada Çocuk Yetiştirme ve Eğitim. 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* B. Onur (Haz.). Ankara: A.Ü Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. Yeni İnsan Yayınevi: İstanbul.
- Erbay, E. ve Akçay, S. (2013). Assertiveness Skill Of Social Work Students: A Case Of Turkey. *Academic Research International*, 4 (2), 316-323.
- Ercan, H. (2007). *Türkiye’de Gençlerin İstihdamı*. Ankara: Uluslararası Çalışma Ofisi.
- Erday, U. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (3), 133-162.
- Erdem, E. ve Demirel, F. (2002). Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-87.
- Ergün, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisine Giriş* (4. bs.). Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, M. (2011). Eğitim ve Kalkınma. 3. *Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bölgesel Kalkınmada Eğitimin Rolü*. (5-12). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Erikson, E. (1987). *Childhood and Society* (6. Ed.). London: Paladm Grafton Books.
- Ertl, H. (2003). *European Union and Education Policies: An Overview of Policies and Initiatives, in Implementing European Union Education and Training Policy: A*

Comparative Study of Issues in Four Member States. Netherland: Kluwer Academic Publishers.

Esgin, A. (1999). *Gençlik Siyaset İlişkisinin Niteliği: Üniversite Gençliğinin Siyasal Yönelim ve Davranışlarını Belirleyen Etmeler*. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

European Commission. (2010). *Grundtvig Tenth Anniversary Conference European Cooperation In Adult Learning – Shaping The Future*. Copenhagen: European Commission Directorate-General for Education and Culture.

European Commission. (2012). *European Commission Education & Training Web Site*. Erişim:17.10.2012, "http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning%20programme/grundtvig_en.htm"

European Union. (2011). *Demography Report 2010*. Belgium, 12.10.2012, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6824&langId=en.

European Youth Report. (2013). Erişim: 12.05.2013, http://youth-partnership-eu.coe.int/youthpartnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Better_understanding/Research/European-Youth-Trend-Report-x09-.pdf.

Fontaine, P. (2010). *AB Nedir?*. Türkiye: Avrupa Birliği Resmi Yayınlar Ofisi.

Friedlander, W. (1965). *Sosyal Hizmetin Kavram ve Metodları* E. Besin (Çev.). Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.

Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* B. Onur (Haz.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Gençer, G. (2009). *Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları: Erasmus Programı Ve Türkiye Yüksek Öğretiminde Programın Uygulanması*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Gençlik Araştırmaları Birimi. (2006). *İstanbul Gençliği – STK Üyeliği bir Fark Yarattıyor mu?* Ed. Umut Zeylan. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. (2012). *Gençlik Çalışmalarında Halkla İlişkiler ve Yeni Medya*. Ankara: Neyir Matbaacılık.
- Gençlik Servisleri Merkezi. (2008). “Avrupa Birliği’nin Gençlere Yönelik Fırsatları Hakkında Gençlerin Bilgi Düzeyi” *Araştırma Raporu*. Ankara: Gençlik Servisleri Merkezi.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2012). *Gençlik Şurası Ön Komisyon Raporu*. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. (2013). 2013 Yılı Gençlik Projeleri Destek Programı Uygulama Kılavuzu. [Elektronik Belge]. 15.05.2013 tarihinde “<http://gsb.gov.tr/Proje-Destegi/Cagri1-2013/Files/GPDP-2013-Uygulama-Kilavuzu.pdf>” adresinden alınmıştır.
- Gençnet (2003). *Türk Gençliği ve Katılım: Katıl ve Gençliğini Yarat II*. İstanbul: Arı Hareketi.
- Gombert, T. ve diğerleri. (2010). *Sosyal Demokrasi El Kitabı 1*. İstanbul: Friedrich-Ebert-Stiftun.
- Gür, B., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z. ve Boz, N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili*. Ankara: SETA Yayınları.
- Güreşçi, E. (2012). Türkiye'nin Köyden Kente Göç Sorunu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6, 41-55.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2009). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.
- Hay, D. (2007). Using concept mapping to measure deep, surface and non-learning outcomes. *Studies in Higher Education*, 32 (1), 39-57.
- Holbein, H. (1876). *Erasmus in Praise of Folly*. London: Reeves & Turner, 196 Strand, W.C.
- Hotaman, D. (2010). Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (1), 29-42.

ILO. (t.y.). Erişim: 01.11.2012, "<http://laborsta.ilo.org/STP/guest>"

İltan, M.Ö. (2008). *Esnek İstihdam Koşullarında Eğitim – İstihdam İlişkisinin Çözümlemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.

İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi. (2008). *Sosyal İçerme N. Yentürk (Ed.) (1.bs.)*. İstanbul: İstanbul Bilgi İletişim Grubu Yayınları.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Araştırma Birimi. (2006). *İstanbul Gençliği-Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliği Bir Fark Yaratıyor Mu Araştırması*. İstanbul: İstanbul Bilgi İletişim Grubu Yayınları.

İstanbul Sanayi Odası [İSO]. (2013). *Avrupa Birliği Ülkelerinin Temel Ekonomik Göstergeleri*.

İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Mevcut Topluluk Stratejisi (t.y.). Erişim: 01.12.2012,

Jones, K., Cooper, B. ve Ferguson, H. (2008). *Best Practice in Social Work: Critical Perspectives*. New York: Palgrave Macmillan.

Kayıt Dışı İstihdam Oranı. (t.y.). Erişim: 01.11.2012,

"<http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=58979&metod=IlgiliGosterge>"

Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Konrad Adenauer Vakfı. (1998). *Türk Gençliği 98 Suskun Kitle Büyüteç Altında*. İstanbul: İstanbul Mülkiyeliler Vakfı Sosyal Araştırmalar Merkezi.

Kristensen, S. (2008). Avrupa'da Hareketlilik N. Yentürk, Y. Kurtaran, G. Nemutlu (Der.). *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 115-128). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.

Krzaklewska, E. ve Krupnik, S. (2007). The Role of the Erasmus Programme in Enhancing Intercultural Dialogue Presentation of the Results from the Erasmus Student Network Survey. *Proceedings of the 4th International Barcelona Conference on Higher Education*. Barcelona: GUNI.

- Kuçuradi, L. (1998). Yirmibirinci Yüzyılın Eşiğinde Demokrasi Kavramı ve Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cumhuriyetin 75. Yılı Özel Sayısı*, 21-27.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi* (2. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Küçüker, E. (2012). Türkiye’de Kalkınma Planları Kapsamında Yapılan Eğitim Planlarının Analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 9-26.
- Lıcalı, M. (2012). Okulu Bırakan Bırakana. 01.06.2012 tarihinde *Cumhuriyet Gazetesi Web sitesi*: <http://www.cumhuriyet.com.tr> adresinden alındı
- Malekoff, A. (2004). Strengths Based Group Work with Children and Adolescents. Garvin, C. Gutierrez, L. ve Galinsky, M. (Ed.). *Handbook of Social Work With Groups* (s. 227-244). New York: The Guilford Press.
- Margolin, J. (2000). *Erasmus*. USA: UNESCO International Bureau of Education.
- Marsick, V. J. ve Watkins, K. E. (2001). Informal and Incidental Learning. *The New Update On Adult Learning Theory: New Directions For Adult And Continuing Education* (Ed. Sharan B. Merriam. Jossey Bass). San Francisco ABD. 25-34.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (t.y.). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2011-2012 30.07.2012 tarihinde *MEB Web sitesi*: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *MEB 2010-2014 Stratejik Planı*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Resmi Gazete: 24.06.1973, Sayı: 14574.
- Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik. (2012). Resmi Gazete: 27.11.2012, Sayı: 28480.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. (t.y.). Projeler sayfası erişim: 15.05.2013, <http://tegm.meb.gov.tr/www/projeler/kategori/7>.

- Mert, M., Mütevellioğlu, N. ve Zambak, M. (2010). İşsizlik, Üniversiteli Gençlik Ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11 (1), 207-229.
- Nehirli, A. (2007). Engelli Üniversiteliler. içinde *Sosyal Haklar Raporu* [Elektronik Sürüm] (62-63), *Üniversite Gençliği ve Sosyal Haklar Raporu*.
- Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. (2008). Türkiye İçin Gençlik Politikaları Önerileri N. Yentürk, Y. Kurtaran, G. Nemutlu (Der.). *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 23-45). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- Neyzi, L. (2011). Türkiye’de Kamusal Söylemde Gençlik Kurgusunun Değişimi A.T. Aydemir (Der.). *Katılımın "e-hali": Gençlerin Sanal Alemi* (s. 25-47). İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği Genel Merkezi.
- Nielsen, K. (1980). Rawls and the Left: Some Left Critiques od Rawl’s Principles of Practice. *Analyse & Kritik*, 2 (1), 74-97
- Onur, B. (2004). *Gelişim Psikolojisi* (4. bs.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ouane, A. (2002). *Integrating Lifelong Learning Perspectives* C. Medel-Añonuevo (Düz.) USA: UNESCO Institute for Education.
- Önder, R. ve Balcı, A. (2010). Erasmus Öğrenci Öğrenim Hareketliliği Programının 2007 Yılında Programdan Yararlanan Türk Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9 (2), 93-116.
- Önen, E. (2002). Geçmişten Günümüze Özgürlük. *Hukuk Fakültesi Dergisi / Aralık 2002 Sayısı*, 114-126.
- Öney, E. (1980). *İktisadi Planlama* (2. Baskı). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 438. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Öngen, D. (1993). Ergenlikte Zihinsel Gelişim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 289-302.

- Öz, S. (2012). Türkiye’de Eğitim Harcamaları ve Eğitim Reformu. *Ekonomik Araştırma Forumu, Politika Notu 12-02*, İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Özaşık, A. (2007). *Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları: Leonardo Da Vinci Programı Araştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Özer, B.S. ve Kurtaran, Y. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunu Raporu: Gençler ve Barınma*. Gençlik Çalışmaları Birimi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Özer, M. (2010). Türkiye’de Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması ve Kalite Güvence Sistemi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, s. 18-23.
- Özgül, B. (2002). Seçim ve Seçim Sistemleri, Türkiye’deki Seçim Sistemi Uygulamaları ve Bir Model Önerisi. (Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Özgüngör, S. (2009). Postmodern Değerler, Kimlik Oluşumu Ve Yaşam Doyumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (31), 32-42.
- Öztürk, A. (2007). *Çağdaş Liberal Siyaset Felsefesinde Adalet Sorunu: Rawls, Hayek, Nozick Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Öztürk, F. (2009). *Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye*. (Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Öztürk, A. R. (2011). Bazı Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesi Hakkında Bazı Kanunların Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun Teklifi. 12/09/2011, Esas No: 2/63.
- Parlak, İ. (1999). *Türkiye’de Gençlik ve Siyaset: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Piaget, J. (1993). The Significance of John Amos Comenius at the Present. *UNESCO, XIII* (1/2), 96-173.

- Poyraz, T., Zorlu, A., Şahin, B. ve Arıkan, G. (2003). Üniversite Gençliğinin Güncel Sorunlara Bakışı: Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 1-32.
- Sağlam, M., Özüdoğru, F., Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemi'ne Etkileri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 87-109.
- Sağlık Bakanlığı. (2001). *Sağlık 21 Herkese Sağlık: Türkiye'nin Hedef ve Stratejileri*. Öztekin, Z., Akdur, R., Aycan, S. ve diğ. (Ed.). Ankara: Barok Matbaacılık.
- Salto Youth. (t.y.). Erişim: 05.12.2012, "<http://www.salto-youth.net/about/>"
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum Ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Sauzet, S. (2008). *Youth and the Erasmus Programme - An Analysis of how the European Youth is Shaped and Reshaping in the Erasmus Programme as Policy and Practice*. Denmark: Roskilde Universitetscenter.
- Sheafor, B.W. ve Horejsi, C.R. (2003). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice (Ed.6)*. Boston: Pearson Education Inc.
- Somtrakool, K. (2002). Lifelong Learning for a Modern Learning Society C. Medel-Añonuevo (Ed.). *Integrating Lifelong Learning Perspectives (s.29-36)*. Hamburg: UNESCO.
- Sosyal Araştırmalar Merkezi. (2005). *1990'ların Gençliği Araştırması*. 09.08.2012 tarihinde SAM Web sitesi: <http://www.samardan.com/secilmisproje.asp?ID=3> adresinden alındı.
- Soygüzel, H. (2010, Kasım). Gençlik ve Gençlik Sorunları. *Avrupa Birliği Politikaları Enstitüsü Web sayfası*: <http://www.abpe.org.tr/abpe/content-detail.php?lang=2&detail=300> adresinden alındı.
- Sözer, M. A. (2003). Çocuk Hakları Eğitimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 211-218.

- Stearns, P. N. (2005). *Growing Up: The History of Childhood an a Global Context (1. Ed.)*. USA: Baylor University Press.
- Şentuna, M. (2009). *Türkiye'deki Gençlik ve Spor İle İlgili Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gençlik Politikalarının Değerlendirilmesi ve Bir Model Örneği*. (Doktora Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Tan, M. (1989). Çağlar Boyunca Çocukluk. 22 (1), 71-88.
- Tanör, B. (1990). *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*. İstanbul: BDS Yayınları.
- Tatoğlu, E. (2006). *Avrupa Birliğinin Tarihsel Gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- T.C Avrupa Birliği Bakanlığı. (2011, 01 07). Bir Bakışta AB. 04. 09. 2012 tarihinde T.C Avrupa Birliği Bakanlığı: abgs.gov.tr: <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=3> adresinden alındı.
- T.C Avrupa Birliği Bakanlığı (t.y). Erişim: 09.04.2012, "http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=3"
- Tekeli, İ. (2012). Yükseköğretim'de Yeniden Düzenleme Arayışlarının Nasıl Temellendirilebileceği Üzerine. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2, s. 6-10.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 150.
- Thompson, N. (2009). *Understanding Social Work (Ed.3)*. New York: Palgrave Macmillan.
- Top, V. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Topsakal, C. (2005). Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemi'nin Uyumunu. A. Sünbül (Düz.). *Öğretmenin Dünyası* (s. 109-128). Ankara: Mikro Yayıncılık.

- Turan, K. (2005). Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi [Elektronik Sürüm]. *Milli Eğitim Dergisi*, 167.
- TÜİK (2009). Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçişi Araştırması. Haber Bülteni. 229, Tablo 9.
- TÜİK. (2010). *Haber Bülteni: Evlenme Ve Boşanma İstatistikleri*. No:171.
- TÜİK (2012a). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması. Haber Bülteni*. Sayı: 10902.
- TÜİK. (2012b). *İstatistiklerle Gençlik 2011*. Yayın No: 3676, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- TÜİK (2011). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Haber Bülteni*. Sayı: 10736.
- Türkiye Bilgi Bankası. (2007). 10. 06. 2012 tarihinde *tbb.gen.tr*: <http://www.tbb.gen.tr/turkce/egitim/index.html> adresinden alındı.
- Türkiye İş Kurumu (2011). *Ulusal Gençlik İstihdam Eylem Planı*. Birleşmiş Milletler Ortak Programı Herkes İçin İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması. Ankara.
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı [TÜSEV]. (2010). *Türkiye’de Derneklerin Örgütlenme Özgürlüğü Önündeki Engeller. “Türkiye’de Örgütlenme Özgürlüğünün İzlenmesi İçin Metodoloji Geliştirilmesi Projesi”*. İstanbul: TÜSEV Yayınları.
- TÜSEV. (2011). *Sivil Toplum İzleme Raporu*. No: 54, İstanbul: TÜSEV Yayınları.
- TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü. (2011). *Türkiye Ekonomisi 2012*. Yayın No: TÜSİAD-T/2011-12/525.
- Uluğtekin, S. (1994). Gençlik ve Kent Yönetimi. N. Çelen, ve diğerleri (Ed.), *Gençliğin Gereksinimleri ve Hakları Açısından Türkiye’de Kentsel Gençliğe Yönelik Hizmetlere Bir Bakış* (s. 73–77). İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi.

- UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı). (2009). Kıbrıs İnsani Gelişim Raporu: Kıbrıs'ta Gençlik: Emeller, Yaşam Tarzları ve Yetkilendirme. Kıbrıs:Lefkoşa Üniversitesi Yayınevi.
- UNDP. (2010). İsviçre-UNDP (S-Un) Fonu Gençlik Projesi Gençlik Katılımı ve Gençlik Politikaları İçin Öneriler. Erişim: 24.04.2013.
<http://www.undp.org.tr/povRedDocuments/Genclik%20Katilimi%20ve%20politik%20alari%20icin%20oneriler.pdf>
- Ungdomsstyrelsen. (2009). *Gençlik Politikalarına Giriş: İsveç ve Türkiye Bakış Açılıarı* E. Bornemark, V. Görbil (Düz.). Türkiye: Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.
- UNDP. (2012). Enhancing Youth Political Participation Throughout the Electoral Cycle: A Good Practice Guide. Design: Green Communication Design Inc.
- UNICEF. (2012). *Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi*. [Elektronik Sürüm] (s. 59-88).
- UNICEF. (2013). Çocuklar İçin Birleşelim: Çocuk Koruma. 01. 06. 2013 tarihinde *UNICEF*: <http://www.unicef.org.tr/tr/content/detail/45/child-protection-2.html> adresinden alındı.
- United Nations. (2004). *World Youth Report: The Global Situation of Young People*. New York: United Nations Publication.
- Uyan, P. (2007). Tarlabası'ndaki Gençlik, *Üniversite Gençliği ve Sosyal Haklar Raporu* [Elektronik Sürüm] (s.56-60).
- Uysal, C. (2001). Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinin Tarihsel Süreci Ve Son Gelişmeler. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1, 140-153.
- Üretim ve Büyüme. (t.y.). Erişim: 01.11.2012,
"http://www.hazine.org.tr/tr/index.php/ekonomi/ueretim-ve-bueyueme"
- Üste, R. B. (2007). Siyaset Bilimi ve Üniversite Gençliği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 201-220.

- Volpi, S. (2007). İtalyan Gençliği: Bazı Bilgiler. içinde *Üniversite Gençliği ve Sosyal Haklar Raporu* [Elektronik Sürüm] (s. 19-26).
- Yalom, I.D. (2010). *Bugünü Yaşama Arzusu: Schopenhauer Tedavisi* (Çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit). İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Yaşama Dair Vakfı. (2008). *Türkiye "Gençlik Halleri" Araştırması*. İstanbul: YADA Yayınları.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi* (28. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yentürk, N. ve Başlevent, C. (2007). *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu: Türkiye'de Genç İşsizliği*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yentürk, N. (2008). Gençlerin Yaşamlarını Çevreleyen Alanlarda Gençlik Politikaları Önerileri N. Yentürk, Y. Kurtaran, G. Nemutlu (Der.). *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 47-79). İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- Yerel Gündem 21. (2005). *Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler* (2. Bs.) S. Emrealp (Düz.). İstanbul: Birmat Matbaası.
- Youth Forum, (t.y).
 "http://www.youthforum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=818&Itemid=29&lang=en"
- YÖK. (Mayıs, 2013) erişim: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/tarihce> (11.05.2013).
- Yörükoğlu, A. (1986). *Gençliğin Eğitimi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yurttagüler, L. (2007). Sosyal Dışlanma ve Gençlik. içinde *Üniversite Gençliği ve Sosyal Haklar Raporu* [Elektronik Sürüm] (s. 40-65).
- Yürük, A. T. ve Karakul, S. (1998). Çağdaş Toplumda İnsan Haklarının Doğuşu ve Gelişimi G. Can (Ed.). *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan* (s. 31-50). Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 563.
- Zastrow, C.H. ve Kirst-Ashman, K. K. (1990). *Understanding Human Behaviour and the Social Environment* (2. Ed.). Chicago: Nelson-Hall Publishers.

Zastrow, C. H. ve Kirst-Ashman, K. K. (2004). *Understanding Human Behavior and the Social Environment* (6.Ed.). USA: Thomson Learning Belmont.

EK 1: EK TABLOLAR

Tablo 75. Gençlerin Üniversite Eğitiminin Yanı Sıra Özel İlgi Duydukları Konularda Eğitim Alma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

İlgi duyulan konuda eğitim alma durumu	Cinsiyet				Toplam
	Kadın		Erkek		
	S	%	S	%	
Evet	64	56	50	44	114
Hayır	32	50	32	50	64

Tablo 76. Üniversite Öğrenimi Sırasında Başarıyı Olumsuz Etkileyen Durumların Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve En Uzun Süre Yaşanılan Yerleşim Birimine Göre Dağılımları

Ders başarısını olumsuz etkileyen durumlar	Cinsiyet							
	Kadın		Erkek		Toplam			
	S	%	S	%	S	%		
1.Etken: Ezbere dayalı eğitim	48	55.81	40	58.82	88	100		
2.ve 3.Etken: Öğr. elm. yetersizliği	38	44.19	28	41.18	66	100		
Ders başarısını olumsuz etkileyen durumlar	Eğitim Düzeyi							
	Lisans		Y.lisans		Doktora		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
1.Etken: Ezbere dayalı eğitim	42	47.72	38	43.18	8	9.1	88	100
2.ve 3.Etken: Öğr. elm. yetersizliği	24	25	36	60	9	15	60	100
Ders başarısını olumsuz etkileyen durumlar	Yerleşim Birimi							
	İl		İlçe		Köy		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
1.Etken: Ezbere dayalı eğitim	76	86.4	10	11.3	2	2.3	88	100
2.ve 3.Etken: Öğr. elm. yetersizliği	60	90.9	6	9.1	0	0	66	100

Tablo 77. Gençlerin Katıldığı Ulusal/Uluslararası Etkinliklere Göre Cinsiyet Dağılımları

Gençlerin katıldığı ulusal/uluslararası etkinlikler	Evet				Toplam	
	K		E			
	S	%	S	%	S	%
Eğitim	14	19	28	30.5	42	25.3
Gezi	14	19	12	13	36	21.7
Kongre	18	24	18	19.5	26	15.7
Kültürel etkinlikler	12	16	14	15	26	15.7
Avrupa Birliği Gençlik Programı kapsamında projeler	12	16	10	11	22	13.2
Spor etkinlikleri	4	6	10	11	14	8.4
Toplam	74	100	92	100	166	100

EK 2: GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME FORMU

Bu soru kâğıdı, İlkay Başak ADIGÜZEL tarafından yürütülmekte olan “**Erasmus Programına Katılan Gençlerin Türkiye’deki ve Gittikleri Ülkelerdeki Gençlere ve Gençlik Hizmetlerine İlişkin Görüşleri**” başlıklı Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Araştırmanın amacı, yaşam boyu öğrenme programı ile belirli bir süre yurt dışında bulunmuş olan gençlerin Türkiye’nin gençlik politikalarına ilişkin görüşlerini, yurt dışı deneyimlerini de göz önünde bulundurarak, çok yönlü olarak değerlendirmektir. Bu kapsamda yapılan araştırmaya katkı sağlayan kişilerin bilgileri üçüncü kişi ve kurumlarla kesinlikle paylaşılmayacak, araştırma sonuçları gizlilik gözetilerek kişisel bilgiler kullanılmadan değerlendirilerek yüksek lisans tez çalışması kapsamında kullanılacaktır.

Araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkürler.

İlkay Başak ADIGÜZEL

I. SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz?

- () 1. Kadın
() 2. Erkek

2. Yaşınız?

.....

3. Medeni durumunuz?

- () 1. Evli
() 2. Bekar

4. En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi?

- () 1. İl
() 2. İlçe
() 3. Köy
() 4. Diğer.....

5. Yüksek öğreniminizde hangi aşamadasınız?
 1. Lisans
 2. Yüksek Lisans
 3. Doktora
6. Üniversite eğitiminin yanı sıra özel ilgi duyduğunuz farklı konularda eğitimler aldınız mı?
 1. Evet
 2. Hayır
7. Eğitim aldıysanız, **eğitim konularınız** nelerdi?

8. Üniversitede öğrenim görürken derslerde **başarınızı olumsuz etkileyen** durumların **en çok** 3 tanesini önem sırasına göre numaralandırınız
 1. Ekonomik sorunlar
 2. Aile ile ilişkilerdeki sorunlar
 3. Psikolojik sorunlar
 4. Öğretim elemanlarının aşırı bilgi yükleyici ders işleme tarzı
 5. Ezbere dayalı eğitim
 6. Uzun süre kapalı mekânda bulunmak zorunda bırakılmak
 7. Öğretim elemanlarının yetersizliği (Bilgi, aktarım v.b)
 8. Sosyal etkinliklere daha fazla zaman ayırıyor olmak
 9.
 Diğer.....

II. GENÇLERİN TÜRKİYE'DE GENÇLİK VE GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

EĞİTİM

9. Genç nüfusun ihtiyaçları, sorunları ve toplumda ürettiklerine ilişkin **medyada** yeteri kadar görünür olduklarını düşünüyor musunuz?
 1. Evet
 2. Hayır
10. Sizin için **gençlik politikası** neyi ifade ediyor?

- 11. Türkiye'nin belirgin bir gençlik politikası var mıdır? (Açıklayınız)**
 1.
 Evet.....
 2. Hayır
- 12. Türkiye'de gençlikle ilgili yasal düzenlemeleri yeterli buluyor musunuz?**
 1. Evet
 2. Hayır (Nedenini açıklayınız).....
- 13. Türkiye'deki kamu kurumları gençlere ihtiyaç duydukları yeterli hizmeti verebilmekte midir?**
 1. Evet
 2. Kısmen
 3. Hayır
- 14. Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliğinin olduğunu düşünüyor musunuz?**
 1. Evet
 2. Hayır
- 15. Sizce gençlik politikası temelinde yüksek öğretimle ilgili yeni düzenlemeler yapmak gerekli midir? (Açıklayınız)**
 Evet (Ne tür düzenlemeler yapılmalıdır?).....
 Hayır
- 16. Sizce yaygın eğitim(örgün eğitimin yanı sıra düzenlenen tüm öğretim etkinlikleri) gençlere kişisel bakımdan katkı sağlar mı? Nedenini açıklayınız.**
 1.
 Evet.....
 2.
 Hayır.....
- 17. Sizce öğrenim hareketliliği gençlere eğitsel bakımdan katkı sağlar mı? (Açıklayınız)**
 1. Evet
 1. Hayır.....

KATILIM

18. Bir gençlik kuruluşuna üye misiniz/miydiniz?

1. Evet
 2. Hayır

19. Yanıtınız “evet” ise bu kuruluş ne tür çalışmalar yürütmekte/yürütmekteydi?

.....

20. Kuruluşa katılma nedenlerinizden **en çok** 3 tanesini önem sırasına göre numaralandırınız?

1. Eğlenceli buluyorum, rahatlamamı ve iyi vakit geçirmemi sağlıyor
 2. Kendimi bu konuda geliştirmek istiyorum
 3. Arkadaş çevremi genişletiyor
 4. Statü sahibi ediyor
 5. Üyelikten ücretsiz olarak yararlanabiliyorum
 6. Ailem katılmamı istiyor
 7. Evden uzaklaşma fırsatı buluyorum
 8. Diğer.....

21. Üyesi olduğunuz kuruluş aracılığıyla **ulusal/uluslar arası etkinliklere** katıldınız mı?

1. Evet
 2. Hayır

22. Yanıtınız “evet” ise bu kuruluş aracılığıyla **ne tür** ulusal/uluslar arası etkinliklere katıldınız?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

1. Eğitim
 2. Gezi
 3. Kongre
 4. Spor etkinlikleri
 5. Kültürel etkinlikler
 6. Avrupa Birliği Gençlik Programı kapsamında projeler
 7. Hiç bir ulusal/uluslar arası etkinliğe katılmadım
 8. Diğer.....

23. Bu tür etkinliklere katılımın **kişisel başarıyı** etkilediğini düşünüyor musunuz?

1. Evet
 2. Hayır

- 24.** Bu tür etkinliklere katılımın **eğitsel başarıyı** etkilediğini düşünüyor musunuz?
 1. Evet
 2. Hayır
- 25.** Gençlerin **örgütlenme özgürlüğü** olmalı mı? (Açıklayınız)
 1. Evet.....
 2. Hayır.....
- 26.** Türkiye’de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının **sayısı** yeterli midir?
 1. Evet
 2. Hayır
- 27.** Türkiye’de gençlere hizmet vermek için kurulan sivil toplum kuruluşlarının **hizmetleri/etkinlikleri** yeterli midir?
 1. Evet
 2. Hayır
- 28.** Gençlerin gençlik hizmetleri üreten kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde ve özel kurumlarda **temsil edilmesi** ve **karar alma süreçlerine dâhil edilmesi** gerektiğini düşünüyor musunuz?
 1. Evet
 2. Hayır
- 29.** Sizce gençlerin **uluslar arası hareketlilik özgürlüğü** olmalı mı? (Açıklayınız)
 1. Evet.....
 2. Hayır.....
- 30.** Anayasada ve çeşitli uluslar arası sözleşmelerle kabul edilmiş **temel hak ve özgürlükleriniz** ile ilgili bilgi sahibi misiniz?
 1. Evet
 2. Hayır
- 31.** **Bilgi edinme hakkı** konusunda bilginiz var mı?
 1. Evet
 2. Hayır
- 32.** Demokratik katılım hakkınız olan **“seçim hakkınızı”** kullanarak **temsili demokrasiye** katıldınız mı (oy kullandınız mı) ?
 1. Evet
 2. Hayır

DIĞER HİZMETLER

33.Türkiye’de gençleri kapsayıcı, etkili bir **sosyal güvenlik sistemi** var mıdır?

- () 1. Evet
() 2. Hayır

34.Türkiye’de gençlere yönelik **sağlık hizmetleri** yeterli midir?

- () 1. Evet
() 2. Hayır

35.Türkiye’nin gençlere yönelik **istihdam politikası** var mıdır?

- () 1. Evet
() 2. Hayır

36.Yanıtınız “**evet**” ise bunlar nelerdir?

.....

37.Yanıtınız “**hayır**” ise bunun nedenleri nelerdir?

.....

38.Türkiye’nin gençlere yönelik **barınma politikası** var mıdır?

- () 1. Evet
() 2. Hayır

III. GENÇLERİN GİTTİKLERİ ÜLKELERDEKİ GENÇLERE VE GENÇLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

GİDİLEN ÜLKEYE İLİŞKİN KONULAR

39.Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programı aracılığı ile **gittiğiniz ülke** hangisidir?

.....

40.Gittiğiniz ülkede ne kadar **süre** kaldınız?

- () 1. 0-5 ay arası
 () 2. 5 ay- 1 yıl arası
 () 3. Diğer.....

41.Yurt dışında aldığınız **eğitim** sizin için tatmin edici miydi?

- () 1. Evet
 () 2. Hayır
 () 3. Kararsızım

42.Yanıtınız “**evet**” ise hangi bakımdan tatmin edici idi?

.....

43.Yanıtınız ”**hayır**” ise hangi bakımdan tatmin edici değildi?

.....

44.Yalnızca **teorik** eğitim mi aldınız, **uygulama yapma** fırsatı da buldunuz mu?

- () 1. Yalnızca teorik eğitim
 () 2. Uygulamaya dönük eğitim
 () 3. Hem teorik hem uygulamaya dönük eğitim

45.Yurt dışında bir süre yaşamış olmanın sizi hangi bakımlardan geliştirdiğini düşünöyorsunuz? (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

- () 1. Eğitsel
 () 2. Kişisel
 () 3. Kültürel
 () 4. Sosyal
 () 5. İş bulma
 () 6. Mesleki gelişim
 () 7. Gelişimime herhangi bir katkı sağlamadı
 () 8. Diğer.....

46.Yurt dışında kaldığınız süre boyunca **yaşadığınız sorunlar** nelerdi?

.....

47. Avrupa Birliği gençlik politikaları (eğitim, barınma, burs, sosyal gelişim, katılım v.b) hakkında bilgi sahibi misiniz?

- () 1. Evet
 () 2. Kısmen
 () 3. Hayır

GİDİLEN ÜLKEDEKİ GENÇLİK HİZMETLERİ

48. Bulduğunuz ülkenin gençler için **barınma olanaklarını** nasıl buldunuz?

.....

49. Bulduğunuz ülkenin gençler için **katılım** süreçlerini/olanaklarını nasıl buldunuz?

.....

50. Bulduğunuz ülkenin gençler için **eğitim olanaklarını** nasıl buldunuz?

.....

51. Bulduğunuz ülkenin gençler için **sosyal gelişim** olanaklarını nasıl buldunuz?

.....

52. Bulduğunuz ülkenin gençler için **istihdam** olanaklarını nasıl buldunuz?

.....

53. Bulduğunuz ülkenin gençler için **sosyal güvenlik** olanaklarını nasıl buldunuz?

.....

54. Bulduğunuz ülkenin gençlere yönelik **sağlık hizmetlerini** nasıl buldunuz?

.....

SONUÇ

55. Genel olarak yurt dışı ve diğer yaşam deneyimlerinizi değerlendirdiğinizde **şimdiki** yaşamınızı nasıl görüyorsunuz? (Mesleki, kişisel gelişim v.b)

.....

56. İfade etmek istediğiniz başka bir konu var mı?

.....